

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دعای مطالعه

«اللَّهُمَّ أَخْرِجْنِي مِنْ ظُلُمَاتِ الْوَهْمِ وَآكِرْمْنِي بِنُورِ الْفَهْمِ اللَّهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَانْشُرْ عَلَيْنَا خَزَائِنَ عُلُومِكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ»^۱
(خدایا، مرا از تاریکی‌های وهم خارج کن و به نور فهم گرامی ام بدار. خدایا، درهای رحمتت را به روی ما بگشا و خزانه‌های علومت را بر ما باز کن، به مهربانی‌ات، ای مهربان‌ترین، مهربانان^۱)؟

۱. عباس قمی، مفاتیح الجنان، دعای مطالعه.

تقدیم به ارواح قدسی ائمه معصومین علیهم السلام، به ویژه مولا و مقتدای زمان، حضرت بقیة الله الاعظم علیه السلام؛
شهدای انقلاب اسلامی و دفاع مقدس؛ مدافعان مظلوم حرم اهل بیت علیهم السلام و زائران آستان ملکوتی
امام علی بن موسی الرضا علیه السلام!

احكام روزه

ويژه استادان پاسخگويي به سؤالات شرعي

سرشناسه عنوان و نام پدیدآور	قاضی، محمد، -۱۳۵۵ احکام روزه: ویژه استادان پاسخ‌گویی به سؤالات شرعی / گردآورنده: محمد قاضی، رضا ابوالفضل؛
مشخصات نشر	ویراستار: سیدحمید حیدری ثانی، انسبه غلامرضا پور؛ تهیه و تدوین: مدیریت پژوهش و برنامه‌ریزی؛ تنظیم و تولید: اداره تولیدات فرهنگی.
مشخصات ظاهری شابک	: مشهد: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات اسلامی، ۱۳۹۸. ۲۷۲ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م. 9-88-6090-622-978
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	روزه (اسلام) -- پرسش و پاسخ‌ها
موضوع	روزه (اسلام) -- Questions and answers: - Islam - Fasting-Religious aspects
موضوع	فتوهای شیعه -- قرن ۱۴
موضوع	Fatwas; Shiites -- 20th century
شناسه افزوده	: ابوالفضل، رضا، ۱۳۶۲ -
شناسه افزوده	: آستان قدس رضوی. مدیریت پژوهش و برنامه‌ریزی
شناسه افزوده	: آستان قدس رضوی. اداره تولیدات فرهنگی
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۸ الف ۳/۲ ق ۱۸۸/۱ BP
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۵۴
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۵۶۵۹۲۹۰

آستان قدس رضوی
معاونت تبلیغات اسلامی

عنوان: رهیافت (۶): احکام روزه

تهیه و تدوین: مدیریت پژوهش و برنامه‌ریزی

تنظیم و تولید: اداره تولیدات فرهنگی

گردآورنده: محمد قاضی و رضا ابوالفضل

ارزیاب علمی: حجت الاسلام والمسلمین جواد محدثی

ارزیاب محتوایی: حجت الاسلام والمسلمین حسین شریعتی مایون و

سیدرضا موسوی بابگی و مهدی نخعی

ویراستار: سیدحمید حیدری ثانی و انسبه غلامرضا پور

طراح جلد: سیدحسن موسی‌زاده

صفحه‌آرا: محمود کریم‌پور

ناشر: معاونت تبلیغات اسلامی آستان قدس رضوی (زائر رضوی)

چاپخانه: مؤسسه فرهنگی قدس

شمارگان قبلی: ۶۰۰۰

شمارگان: ۳۰۰۰

نوبت چاپ: چهارم، ۱۳۹۸ (ویرایش جدید)

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۹۰-۸۸-۹

نشانی: مشهد مقدس، حرم مطهر، صحن جامع رضوی، ضلع غربی،

باب الهادی علیه السلام، مدیریت پژوهش و برنامه‌ریزی

تلفن: ۵۱-۳۲۲۵۷۸۳

ایمانامه: ep.elmi@aqrazavi.org

حق چاپ محفوظ است.

فهرست

پیشگفتار.....	۱۷
درآمد.....	۱۹

فصل اول

تعریف روزه و اقسام آن.....	۲۱
----------------------------	----

فصل دوم

شروط وجوب روزه.....	۲۳
---------------------	----

فصل سوم

شروط صحت روزه.....	۲۵
--------------------	----

۱. اسلام.....	۲۷
---------------	----

روزه کافر، مرتد، سنی.....	۲۷
---------------------------	----

قضای روزه کافر، مرتد، سنی.....	۲۷
--------------------------------	----

مسلمان شدن کافر در بین روز.....	۲۸
---------------------------------	----

۲. ایمان (شیعه دوازده امامی).....	۲۹
-----------------------------------	----

۳. بلوغ.....	۳۰
--------------	----

مشروعیت روزه بچه ممیز.....	۳۰
----------------------------	----

آماده سازی کودکان برای روزه، قبل از بلوغ.....	۳۰
---	----

بلوغ بعد از اذان صبح.....	۳۰
---------------------------	----

۴. عقل و هوشیاری.....	۳۱
-----------------------	----

روزه افراد مست.....	۳۱
---------------------	----

روزه افراد مجنون.....	۳۲
-----------------------	----

روزه افراد بیهوش.....	۳۳
-----------------------	----

۵. ضررنداشتن روزه.....	۳۴
------------------------	----

روزه دختر بچه.....	۳۵
--------------------	----

قضای روزه دختر بچه در صورت عدم توانایی تا سال بعد.....	۳۷
--	----

روزه افراد معتاد.....	۳۷
-----------------------	----

قضای روزه معتاد.....	۳۹
----------------------	----

روزه افراد مریض.....	۴۰
----------------------	----

گفتار پزشک مبنی بر ضررنداشتن یا ضررنداشتن روزه.....	۴۰
---	----

- روزہ مکلف با علم به ضرر ۴۱
- روزہ مکلف با علم به ضرر و کشف خلاف آن ۴۱
- روزہ مکلف با علم به ضرر نداشتن و کشف خلاف آن ۴۱
- روزہ نگرفتن شخص به خاطر یقین یا احتمال عقلایی ضرر و کشف خلاف آن ۴۲
- خوب شدن مریض قبل از ظهر ۴۳
- خوب شدن مریض بعد از ظهر ۴۴
- روزہ مشاغل سخت ۴۴
- امتحان و کنکور در ماه مبارک رمضان ۴۶
- تشنگی و ترس از هلاکت ۴۷
- وجوب خوردن سحری مقوی برای دختر بچه یا کسانی که کارهای سخت دارند ۴۸
۶. کسانی که روزہ بر آن‌ها واجب نیست ۴۸
- سال‌مند ۴۸
- بیماری عطش ۵۰
- زن حامله و شیرده ۵۱
- حامل غیر مقرب ۵۲
- روزہ زن شیرده با وجود شیر خشک یا مرضعہ دیگر ۵۲
- به جانی آوردن روزہ‌ها توسط زن شیرده یا حامله تا رسیدن ماه رمضان جدید .. ۵۴
- شک در ضرر برای زن یا حمل ۵۵
۷. ضرر بر عِرض و مال یا تزاحم با واجب دیگر ۵۵
- حکم گرفتن روزہ در صورت ضرر بر عِرض و مال یا تزاحم با واجب دیگر .. ۵۶
۸. نیت روزہ ۵۶
- زمان ابتدا و انتهای روزہ ۵۶
- منظور از مغرب در زمان انتهای روزہ ۵۶
- ادامہ نیت روزہ بعد از مغرب ۵۷
- تأخیر افطار تا بعد از اذان ۵۸
- شک در خوردن بین روز برای نیت روزہ ۵۸
- کیفیت نیت روزہ ۵۹
- کافی بودن نیت ارتکازی در روزہ ۵۹
- خواب یک روز کامل ۶۱
- نیت روزہ همراه با قصد قربت و اخلاص ۶۱
- روزہ ما فی الذمہ ۶۲
- تغییر نیت روزہ استیجاری بعد از انجام آن ۶۳
- یوم الشک ۶۳

۶۴	نیت روزه یوم الشک
۶۵	مشخص شدن ماه مبارک در یوم الشک
۶۶	نیت روزه اول ماه رمضان در روز دوم ماه رمضان
۶۶	نیت روزه غیر ماه رمضان در ماه رمضان
۶۷	زمان ابتدا و انتهای نیت روزه
۶۷	ابتدای زمان نیت روزه
۶۸	انتهای زمان نیت روزه در حالت عادی
۷۰	انتهای زمان نیت روزه برای فرد معذور
۷۰	الف. روزه ماه رمضان
۷۱	ب. روزه واجب معین (غیر رمضان)
۷۲	نیت روزه مستحبی
۷۲	نیت روزه مستحبی با داشتن روزه قضا
۷۳	فراموشی روزه قضا و گرفتن روزه مستحبی
۷۳	نیت روزه مستحبی با داشتن روزه استیجاری
۷۴	نیت روزه مستحبی با داشتن روزه کفاره یا قضای پدر
۷۴	نیت روزه مستحبی با داشتن روزه نذر معین
۷۵	نذر روزه مستحبی با داشتن روزه قضا
۷۷	نذر گرفتن روزه مستحبی در سفر، با داشتن روزه قضا
۷۷	نیت روزه نیابتی با داشتن روزه قضا
۷۸	نیت قطع و قاطع
۷۹	نیت قاطع در روزه و تردید در نیت قاطع
۷۹	حکم نیت قاطع یا تردید در نیت قاطع
۸۱	تردید در نیت به دلیل شک در بطلان روزه
۸۱	امساک در نیت قطع یا قاطع
۸۲	عدول از یک روزه به روزه دیگر
۸۳	حالاتی که مستحب است انسان از مفطرات روزه خودداری کند
۸۳	تظاهر به روزه خواری

فصل چهارم

۸۵	مفطرات روزه و احکام آن
۸۶	ارتکاب سهوی مفطرات
۸۶	چهل به حکم مفطرات
۸۷	علم اجمالی به مفطرات

اولین مفطر: خوردن و آشامیدن ۸۷

- ۸۷ خوردن تربت و چیز بسیار کوچک
- ۸۸ فروبردن آب جمع شده در دهان
- ۸۸ مسواک و خلال
- ۸۸ مسواک زدن و خلال کردن در بین روز
- ۸۹ استہلاک رطوبت مسواک در آب دهان
- ۸۹ مسواک نکردن در شب
- ۹۰ خون ریزی لثہ در حال روزہ
- ۹۱ اخلاط سر و سینہ
- ۹۱ محدوده فضای دهان
- ۹۲ آندوسکوپ
- ۹۲ تزریقات (آمپول و سرم)
- ۹۳ تزریق خون
- ۹۴ خارج کردن خون از بدن
- ۹۴ قطرہ بینی و گوش و چشم
- ۹۵ رفتن بہ دندانپزشکی
- ۹۵ رفتن بہ دندانپزشکی هنگام روزہ
- ۹۶ اسپری و قرص برای درد دندان
- ۹۷ مضمضہ کردن آب
- ۹۷ مضمضہ کردن زیاد آب
- ۹۷ مضمضہ کردن بی جهت
- ۹۸ مضمضہ کردن در صورت فرورفتن آب از حلق
- ۹۸ فرورفتن غیر اختیاری آب در هنگام مضمضہ کردن
- ۹۹ فرورفتن غیر آب از طریق دهان
- ۹۹ استہلاک عمدی آب در دهان
- ۱۰۰ غرغره در حال روزہ
- ۱۰۱ استنشاق (فرورفتن آب از طریق بینی)
- ۱۰۱ خون دماغ شدن روزہ دار
- ۱۰۱ جویدن سقّر، آدامس و کندر
- ۱۰۳ انفیہ
- ۱۰۳ ناس
- ۱۰۴ داروی زیربانی
- ۱۰۴ وارد کردن انگشت بہ حلق

- ۱۰۵..... کرم، پماد و حنا
- دومین مفطر: جماع..... ۱۰۵
- ۱۰۵..... شک در دخول
- ۱۰۶..... دخول غیرآلت
- ۱۰۶..... اجبار همسر برای بطلان روزه توسط همسر
- ۱۰۷..... اجبار زن اجنبیه به زنا توسط مرد
- ۱۰۸..... جماع اختیاری پس از اجبار توسط همسر
- ۱۰۹..... جماع در حال فراموشی
- ۱۰۹..... اکراه به انجام مفطرات
- ۱۱۰..... تفخیز و مانند آن
- سومین مفطر: استمنا..... ۱۱۲
- ۱۱۲..... تعریف استمنا
- ۱۱۲..... استمنا بدون خروج منی
- ۱۱۲..... ملاک و علائم منی
- ۱۱۴..... نگاه شهوت‌آلود
- ۱۱۵..... خوابیدن در روز با علم به احتلام
- ۱۱۵..... بیدار شدن در هنگام خروج منی
- ۱۱۶..... خروج منی شخص محتلم با ادرار یا استبرا
- ۱۱۶..... لزوم ادرار قبل از غسل برای محتلمی که می‌داند بعد از غسل، منی از او خارج می‌شود
- ۱۱۷..... خروج منی شخص غیرمحتلم با ادرار
- ۱۱۷..... غسل نکردن برای احتلام در روز
- چهارمین مفطر: بقای بر جنابت تا اذان صبح..... ۱۱۸
- ۱۱۸..... بقای بر جنابت در روزه‌های مختلف
- ۱۲۴..... حکم روزه کسی که غسل او باطل بوده است
- ۱۲۴..... جاهل به موضوع
- ۱۲۵..... جاهل به حکم
- ۱۲۵..... شروع اذان در وسط غسل
- ۱۲۶..... جنب شدن با تخیل داشتن وقت برای غسل
- ۱۲۶..... جنب شدن بدون داشتن وقت برای غسل و تیمم
- ۱۲۷..... تأخیر عمدی غسل جنابت و تیمم کردن در تنگی وقت
- ۱۲۷..... ترجیح خوردن سحری بر غسل واجب
- ۱۲۸..... خوابیدن شخص جنب در شب ماه رمضان
- ۱۲۸..... جواز خوابیدن شخص جنب در شب ماه رمضان

- تعریف خواب اول ۱۳۹
- خواب ماندن شخص جنب همراه تصمیم بر غسل کردن ۱۳۰
- خواب ماندن شخص جنب همراه با علم به بیدار نشدن ۱۳۲
- خواب ماندن شخص جنب با تصمیم تیمم قبل از اذان صبح ۱۳۳
- فاقد الطهورین ۱۳۳
- پنجمین مفطر: بقای بر حیض و نفاس ۱۳۴**
- پاکی از حیض و نفاس ۱۳۴
- بقای بر حیض و نفاس ۱۳۴
- الف. بقای عمدی بر حیض و نفاس ۱۳۴
- ب. بقای غیر عمدی بر حیض و نفاس ۱۳۵
- ج. بقای بر حیض و نفاس به سبب فراموش کردن غسل ۱۳۶
- تأخیر عمدی غسل حیض و نفاس و انجام تیمم در تنگی وقت ۱۳۷
- فاقد الطهورین ۱۳۷
- خوردن قرص برای جلوگیری از عادت ماهانه ۱۳۷
- حیض شدن زن در بین روز ۱۳۸
- روژه مستحاضه ۱۳۹
- ششمین مفطر: دروغ بستن به خدا و پیامبر و اهل بیت (علیهم السلام) ۱۴۰**
- نوع دروغ ۱۴۰
- قصد دروغ نداشته است؛ ولی در واقع دروغ بوده ۱۴۱
- قصد دروغ داشته است؛ ولی در واقع دروغ نبوده ۱۴۲
- تصدیق و تکذیب خبر ۱۴۲
- نقل حدیث ۱۴۲
- نقل حدیثی که روزه دار دروغ یا راست بودن آن را نداند ۱۴۲
- کیفیت نقل حدیثی که روزه دار دروغ یا راست بودن آن را نداند ۱۴۳
- غلط خواندن قرآن ۱۴۴
- هفتمین مفطر: رساندن عمدی غبار به حلق ۱۴۴**
- نوع غبار ۱۴۴
- مشقت شدید در جلوگیری از رسیدن غبار به حلق ۱۴۵
- مشاغلی که گرد و غبار دارد ۱۴۶
- دود سیگار و دخانیات ۱۴۷
- دود ماشین و مانند آن ۱۴۷
- بخار آب ۱۴۷
- فرورفتن غبار یا دود یا بخار یا مانند این ها، بر اثر مواظب نبودن ۱۴۸

عطروادکلن	۱۴۹
سالبوتامبول (داروی تنگی نفس)	۱۴۹
تنفس مصنوعی	۱۵۰
هشتمین مفطر: فروبردن سر در آب	۱۵۰
غواصی	۱۵۱
فروبردن تمام سر در غیر آب مطلق	۱۵۲
فروبردن سر در آب به قصد غسل	۱۵۲
نهمین مفطر: اماله کردن	۱۵۴
استعمال شیاف مایع	۱۵۴
استعمال شیاف جامد	۱۵۴
استعمال شیاف مشکوک بین جامد یا مایع	۱۵۴
استعمال شیاف روغنی	۱۵۵
داخل کردن آب در قبل یا دبر	۱۵۵
دهمین مفطر: قی کردن	۱۵۶
خوردن غذایی در شب که سبب قی در روز می شود	۱۵۶
آروغ زدن	۱۵۷
علم به بالا آمدن غذا در هنگام آروغ زدن	۱۵۷
بالا آمدن بدون اختیار غذا در هنگام آروغ زدن	۱۵۸
حکم امساک با بطلان روزه	۱۵۸

فصل پنجم

احکام روزه قضا	۱۵۹
جایی که قضا و کفاره هیچ کدام واجب نیست	۱۶۰
نماز و روزه کسانی که در قطب و مانند آن هستند	۱۶۱
نماز و روزه کسانی که روزها یا شب های طولانی دارند	۱۶۳
انجام مفطر یا تحقیق یا بدون تحقیق در اینکه صبح شده و بعد فهمیده صبح بوده ...	۱۶۵
خوردن سحری بدون تحقیق	۱۶۵
خوردن سحری بعد از تحقیق	۱۶۶
تحقیق در ماه رمضان و غیر ماه رمضان	۱۶۷
منظور از تحقیق	۱۶۸
شک در طلوع فجر	۱۶۸
افطار به واسطه تاریکی در هوای صاف	۱۶۹
افطار به واسطه تاریکی در هوای ابری	۱۶۹

اعتماد به گفته دیگران	۱۷۰
درباره طلوع فجر	۱۷۰
درباره مغرب شرعی	۱۷۱
افطار به سبب تقیه	۱۷۱
افطار به علت بیماری و حیض و نفاس	۱۷۲
افطار به علت عذری غیر از بیماری و حیض و نفاس مثل سفر	۱۷۳
پیداشدن عذر در تنگی وقت	۱۷۵
وجوب فوری روزه قضا	۱۷۶
افطار عمدی روزه قضا	۱۷۷
افطار عمدی روزه قضای استیجاری	۱۷۸
افطار عمدی روزه واجب موسع غیر قضای ماه رمضان	۱۷۸
ترتیب به جا آوردن روزه قضا	۱۷۹
معین نکردن روزه قضا	۱۸۰
رعایت موالات در روزه های قضا	۱۸۰
ندانستن تعداد روزه های قضا	۱۸۰
شک در گرفتن روزه قضا	۱۸۱
عدم تمکن از گرفتن روزه قضا	۱۸۱
روزه های فوت شده والدین	۱۸۳
شرایط وجوب روزه های فوت شده پدر بر پسر بزرگتر	۱۸۳
توضیح اجمالی شروط	۱۸۳
توضیح تفصیلی شرایط	۱۸۳
وجوب روزه های فوت شده مادر بر پسر بزرگتر	۱۹۰
به جا آوردن روزه های پدر توسط غیر پسر بزرگ تر	۱۹۱
پرداخت ۷۵۰ گرم طعام به جای گرفتن روزه های پدر	۱۹۱

فصل ششم

کفاره روزه و روزه کفاره	۱۹۴
شروط وجوب کفاره	۱۹۴
وجوب کفاره بر جاهل به مفطرت	۱۹۴
وجوب کفاره بر جاهل به مفطرت همراه علم به حرمت آن چیز	۱۹۵
روزه های کفاره دار	۱۹۶
مفطرات کفاره دار	۱۹۶
خلاصه نظرهای مراجع عظام تقلید درباره وجوب کفاره برای برخی از مفطرات	۱۹۸

کفاره جمع	۲۰۰
انجام کار حرام پس از بطلان روزه به حلال	۲۰۰
تکرار کفاره با تکرار مفطر	۲۰۱
زمان پرداخت کفاره تأخیر (فدیه)	۲۰۲
اقسام کفاره روزه	۲۰۲
حدوث عذر بعد از افطار عمدی و حکم کفاره	۲۰۵
مساافت بعد از افطار عمدی	۲۰۵
پیش آمدن عذر قهری بعد از افطار عمدی	۲۰۶
احکام کفاره	۲۰۶
عجز از کفاره عمدی ماه مبارک رمضان	۲۰۶
مقصود از زمان عجز	۲۰۸
مقصود از عجز از روزه و عجز از طعام	۲۰۸
پرداخت کفاره به کمتر از ۶ فقیر در کفاره عمد	۲۰۹
کیفیت گرفتن ۶ روز روزه کفاره عمد	۲۱۱
پی درپی بودن روزه ها	۲۱۱
گرفتن روزه کفاره در ماه های هلالی	۲۱۱
عدم رعایت استمرار در روزه های پی درپی	۲۱۲
عجز از کفاره غیر عمد (فدیه، کفاره تأخیر)	۲۱۳
اشباع در کفاره فدیه و کفاره تأخیر	۲۱۴
پرداخت چند کفاره تأخیر به یک فقیر	۲۱۴
تأخیر انداختن کفاره	۲۱۵
جنس کفاره	۲۱۵
پرداخت گوشت در کفاره	۲۱۷
وزن مد طعام	۲۱۷
پرداخت مد طعام از دو جنس	۲۱۷
پرداخت تدریجی یک مد طعام به فقیر	۲۱۸
تصرف در کفاره توسط فقیر	۲۱۸
پرداخت پول به جای غذا در کفاره	۲۱۸
کفاره روزه میت	۲۱۹
پرداخت کفاره از طرف شخص دیگر	۲۲۰
پرداخت کفاره افراد واجب النفقه	۲۲۱
دادن کفاره غیر هاشمی به هاشمی	۲۲۲
بعضی از شرایط مستحقین کفاره	۲۲۲

واجب النفقه نبودن.....	۲۲۲
فقیربودن.....	۲۲۳
ایمان فقیر.....	۲۲۳
گناه کاربودن فقیر.....	۲۲۴

فصل هفتم

روزه‌های حرام.....	۲۲۵
روزه مستحبی زن، بدون اذن شوهر.....	۲۲۶
روزه واجب غیرمعیّن زن بدون اذن شوهر.....	۲۲۷
روزه مستحبی اولاد، با اذیت شدن پدر یا مادر.....	۲۲۸

فصل هشتم

روزه‌های مستحب.....	۲۳۱
افطار روزه مستحبی.....	۲۳۲
استحباب افطار در صورت دعوت به غیرطعام.....	۲۳۳
اجابت دعوت مؤمن به غیر خوردن.....	۲۳۳
ثواب روزه همراه با اجابت دعوت مؤمن برای افطار.....	۲۳۳
علم به روزه داشتن کسی که دعوت به طعام می‌کند.....	۲۳۴
اتفاق بر دعوت همدیگر در افطار روزه مستحب.....	۲۳۴
منظور از تعارف در اجابت دعوت مؤمن برای افطار مستحبی.....	۲۳۴
شکستن روزه مستحبی خارج از منزل دعوت‌کننده.....	۲۳۴
دعوت مؤمن به طعام در روزه واجب.....	۲۳۵

فصل نهم

روزه‌های مکروه.....	۲۳۷
---------------------	-----

فصل دهم

روزه مسافر.....	۲۳۹
روزه شخص مسافر در مدینه برای طلب حاجت.....	۲۴۰
نیت روزه مستحبی در مدینه با داشتن روزه قضا برای مسافر.....	۲۴۱
روزه در اماکن تخییر.....	۲۴۱
حکم روزه در حالت جمع نماز بین قصر و تمام.....	۲۴۲
روزه نذری در سفر.....	۲۴۲

۲۴۳	نذر روزه مستحبی در حال سفر
۲۴۳	زمان انجام نذر روزه در سفر
۲۴۳	مسافرت رفتن در روزه نذر معین
۲۴۴	مسافرت رفتن در روزه معین (غیر نذر و ماه مبارک رمضان)
۲۴۵	سفر اختیاری در ماه مبارک رمضان
۲۴۶	مسافرت قبل از ظهر در ماه رمضان
۲۴۷	مسافرت بعد از ظهر در حال روزه
۲۴۷	رسیدن مسافر به وطن و محل اقامت بعد از ظهر
۲۴۷	رسیدن مسافر به وطن قبل از ظهر
۲۴۷	شک در رسیدن به وطن قبل از اذان ظهر یا بعد از اذان
۲۴۸	حکم روزه مسافر بین حد ترخص و وطن در هنگام اذان ظهر
۲۵۰	حکم روزه مسافری که نباید روزه بگیرد
۲۵۰	روزه با جهل به اصل حکم روزه مسافر
۲۵۰	روزه با جهل به جزئیات و فروعات حکم روزه مسافر
۲۵۰	روزه مسافر با جهل به موضوع
۲۵۱	روزه مسافر با فراموشی کردن حکم روزه مسافر
۲۵۱	افطار در وطن و رسیدن به مقصد قبل از غروب
۲۵۲	اختلاف مبدأ و مقصد سفر در رؤیت هلال عید

فصل یازدهم

۲۵۳	چگونگی تشکیل هلال
۲۵۴	استهلال و تحقیق برای اول ماه
۲۵۵	ملاک داخل شدن ماه جدید
۲۵۵	راه‌های ثابت شدن اول ماه
۲۵۵	اولین طریق: دیدن ماه توسط مکلف
۲۵۶	رؤیت با ابزار (تلسکوپ)
۲۵۶	عدم علم به امکان رؤیت هلال
۲۵۶	دومین طریق: یقین یا اطمینان عقلایی
۲۵۷	سومین طریق: شهادت دو مرد عادل
۲۵۷	عدم پذیرش شهادت بینه
۲۵۸	شهادت به رؤیت هلال توسط دو عادل
۲۵۹	اختلاف بینه در رؤیت هلال
۲۵۹	چهارمین طریق: گذشتن سی روز از اول ماه

۲۶۰.....	پنجمین طریق: حکم حاکم
۲۶۰.....	منظور از حکم حاکم
۲۶۰.....	تبعیت از دولت غیر اسلامی در رؤیت هلال
۲۶۱.....	تبعیت از اهل سنت در رؤیت هلال
۲۶۴.....	اموری که اول ماه به واسطه آن‌ها ثابت نمی‌شود
۲۶۴.....	تقویم و محاسبات نجومی
۲۶۴.....	بلندبودن ماه یا دیر غروب کردن آن
۲۶۴.....	کامل بودن ماه شب چهارده
۲۶۵.....	رؤیت ماه قبل از زوال
۲۶۵.....	رؤیت ماه بعد از زوال
۲۶۶.....	طوق داربودن ماه
۲۶۶.....	مروری بر بحث اتحاد افق
۲۶۶.....	اتحاد و اختلاف افق‌ها
۲۶۷.....	منظور از اتحاد افق
۲۶۹.....	اختلاف نظر مراجع تقلید در ثبوت عید فطر
۲۷۰.....	کتابنامه

عبدالسلام از امام رضا علیه السلام شنید که فرمودند: «رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَخِيَا أَمَرْنَا». خداوند رحمت کند کسی را که امر ما را زنده می‌کند. عرض کرد: «چگونه امر شما را زنده می‌کند؟» علی بن موسی الرضا علیه السلام در پاسخ فرمودند: «يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيَعْلَمُهَا النَّاسُ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا.»^۱ (علوم ما را فرامی‌گیرد و آن را به مردم تعلیم می‌دهد... زیرا اگر مردم از زیبایی‌های کلام ما آگاهی می‌یافتند، از ما پیروی می‌کردند.)

«معاونت تبلیغات آستان قدس رضوی» مفتخر است در راستای رسالت خود مبنی بر اشاعه فرهنگ تشیع و پاسخ‌گویی به سؤالات شرعی مردم در این حوزه گسترده از دین، محتوای پیش رو را به استادان فرهیخته تقدیم کند. در این نوشتار تلاش شده است علاوه بر ارائه اطلاعات و محتوایی غنی، پاسخی مناسب با محتوایی یکسان در اختیار استادان قرار داده شود تا از تشویش خاطر مراجعان به سبب دریافت جواب‌های متفاوت جلوگیری شود.

اهداف اصلی تهیه و تنظیم این قبیل نوشتارها عبارت‌اند از: تلخیص کتاب‌های تخصصی موجود در این حوزه؛ جمع‌بندی جواب‌ها؛ بی‌نیاز کردن استادان از رجوع به منابع پُرشمار در هنگام پاسخ‌گویی. برای رسیدن به این مهم، کارگروهی از استادان و کارشناسان فرهیخته این اداره، هر موضوع پیشنهادی را موشکافانه بررسی می‌کنند و محصول تلاش خویش را به داوری هیئت علمی می‌گذارند.

مجموعه کتاب‌های رهیافت در چهار موضوع کلی تدوین می‌شود: رهیافت احکام، رهیافت اعتقادی، رهیافت تربیتی و رهیافت ترکیبی که مرکب از هر سه موضوع قبل است. بی‌شک بررسی دقیق و نگاه نقادانه شما فرهیخته گران‌قدر، خدمتگزاران را در بهبود کیفی این

۱. محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۳۰۷، حدیث ۶۹.

مجموعه یاری خواهد کرد.

جبهه خضوع به درگاه قدسی احدیت می‌ساییم، به شکرانه توفیق خدمتی که حضرتش در بارگاه ملکوتی و سراسر نور امام رضا علیه السلام ارزانی‌مان فرموده است. امید است بتوانیم به پاس این افتخار و با استعانت از آن امام همام علیه السلام، به مصداق روایت نورانی آغازین، جرعه‌ای از علم حقیقی بنوشیم و به تشنگان راستین آن نیز بنوشانیم.

معاونت تبلیغات اسلامی آستان قدس رضوی

مجموعهٔ پیش رو با عنوان «احکام روزه»، در قالب رهیافت احکام تقدیم می‌شود. این نسخه، ویرایش دوم کتابی با همین عنوان از مجموعهٔ رهیافت است. مستنداتی که در این کتاب از آن‌ها استفاده شده و استادان را از مراجعه به آن‌ها بی‌نیاز کرده است، عبارت‌اند از: العروة الوثقی، تحریر الوسیلة، منهاج الصالحین، توضیح المسائل و استفتائات مراجع عظام تقلید: حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل لنکرانی، بهجت، صافی گلپایگانی، مکارم شیرازی، سیستانی، وحید خراسانی، نوری همدانی و شبیری زنجانی. در تمامی استفتائات از کتاب‌ها یا سایت‌های معتبر مراجع عظام استفاده شده و در صورت نیاز به استفتای جدید نیز گروه علمی این استفتا را انجام داده است.

گفتنی است، در جاهایی که در بیان مرجع حکمی، مراجع عظام تقلید ذکر شده است، منظور همین یازده مرجع بزرگوار هستند که نامشان برده شد.

این کتاب، ابتدا توسط استادان و اعضای گروه علمی احکام ادارهٔ پاسخ‌گویی به سؤالات دینی، حجج‌الاسلام محمد قاضی و رضا ابوالفضلی تدوین شده است و بازنگری دوم و سوم و چهارمش، حاصل تلاش استادان و اعضای گروه علمی احکام ادارهٔ پاسخ‌گویی به سؤالات دینی، حجج اسلام حسین خادم‌الخمسه، حسین شریعتی مایوان، سیدرضا موسوی بایگی، مهدی نخعی، سیدمحمد ضیایی، مجید داورزنی، رضا ملوندی و محمد سلحشور است. سپاسمند تلاش این عزیزان بوده و امیدواریم خداوند در سایهٔ لطف خویش، توفیق خدمت بیشتر را به ایشان عنایت فرماید.

هیئت اندیشه‌ورز نشر احکام

مدیریت پژوهش و برنامه‌ریزی آستان قدس رضوی

فصل اول

تعریف روزه و اقسام آن

روزه چیست و بر چند قسم است؟^۱

روزه یعنی شخص تصمیم داشته باشد برای انجام دادن فرمان خداوند، از اذان صبح تا مغرب^۲ کاری انجام ندهد که روزه را باطل می‌کند.^۳ روزه چهار قسم است: الف. روزه واجب؛ ب. روزه مستحب؛ ج. روزه حرام؛ د. روزه مکروه.

اما روزه‌های واجب اقسامی دارد، از جمله:^۴

۱. روزه ماه مبارک رمضان؛

۲. روزه قضا؛

۳. روزه کفاره؛

۴. روزه‌ای که به واسطه نذر یا عهد یا قسم واجب شده است؛

۵. روزه‌ای که به واسطه اجاره یا شرط ضمن عقد واجب شده است؛

۶. روزه عوض از قربانی حج تمتع؛

۷. روزه روز سوم ایام اعتکاف؛

۸. روزه‌های فوت شده پدر که بر عهده پسر بزرگ تر است.

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ابتدای کتاب صوم؛ امام‌خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، معنای روزه، سؤال ۱؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۹۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، احکام روزه، مقدمه.

۲. درباره اینکه انتهای وقت روزه غروب است یا مغرب، در مبحث نیت می‌آید.

۳. از باب مقدمه علمی، برای اینکه فرد یقین کند تمام مدت اذان صبح تا مغرب را روزه بوده است، باید مقدار کمی پیش از اذان صبح و مقدار اندکی هم بعد از مغرب، از انجام دادن کاری که روزه را باطل می‌کند، خودداری کند. گفتنی است وجوب امساک لحظه‌ای قبل از اذان صبح، به جهت رعایت مقدمه علمی، به شخصی اختصاص دارد که زمان دقیق اذان صبح و طلوع فجر را می‌داند و شامل شخصی نمی‌شود که زمان اذان صبح را نمی‌داند و شک دارد که فجر طلوع کرده است یا نه. بر این شخص دوم، واجب نیست تا زمانی که یقین یا اطمینان نکرده یا به طریق شرعی مُحَرَّر نشده که روز (طلوع فجر) فرا رسیده است، از ارتکاب مفطرات اجتناب کند؛ مگر اینکه شخص بداند اگر امساک مذکور را رعایت نکند، خوردن یا آشامیدن وی مثلاً هرچند در بعضی از روزهایی که روزه بر او واجب است، بعد از اذان صبح واقع می‌شود که در این صورت رعایت احتیاط مذکور لازم است. اما درباره فردی که شک دارد مغرب شده است یا نه، در هر حال، باید از ارتکاب مفطرات تا زمانی که یقین یا اطمینان نکرده یا به طریق شرعی مُحَرَّر نشده که شب فرا رسیده است، اجتناب کند (العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی الزمان الذی یصح الصوم).

۴. توضیح تفصیلی برخی از موارد مذکور در ادامه می‌آید.

فصل دوم

شروط وجوب روزه

- بر ہر انسانی واجب است ماہ مبارک رمضان را با تحقق شرایطی روزہ بگیرد. آن شرایط چیست؟^۱
- شرایط وجوب روزہ از قرار زیر است:
۱. بالغ باشد؛
 ۲. عاقل باشد؛
 ۳. بیهوش نباشد؛
 ۴. زن از حیض و نفاس پاک باشد؛
 ۵. روزہ برای او ضرری یا حرجی نباشد؛
 ۶. محذور شرعی دیگری^۲ بر روزہ گرفتن مترتب نشود؛
 ۷. مسافر نباشد.
- گفتنی است، توضیح شروط بیان شدہ، بہ تفصیل در مباحث بعدی آمدہ است.

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروۃ الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط وجوب الصوم؛ سید علی خامنہ‌ای، سایت احکام روزہ، انواع روزہ، سؤال ۷؛ لطف اللہ صافی گلپایگانی، ہدایۃ العباد، ج ۱، مسئلہ ۱۳۴۴ و ۱۳۵۱؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منہاج الصالحین، ج ۲، مسئلہ ۱۰۳۶؛ محمد تقی بہجت، وسیلۃ النجاة، ج ۱، فصل رابع، شرائط صحت صوم و وجوبہ.

۲. اگر روزہ گرفتن فرد، باعث از بین رفتن واجبی کہ از نظر اہمیت، مساوی با روزہ یا مہمتر از آن باشد و برای پیشگیری از آن، راہی جز ترک روزہ و افطار آن نباشد، روزہ بر او واجب نیست؛ مثل آنکہ بترسد با روزہ گرفتن او، ضرر قابل توجہی بر جان یا آبرو یا مال فرد دیگری کہ حفظ جان یا آبرو یا مال آن فرد بر وی شرعاً واجب است، برسد و برای پیشگیری از آن راہی جز ترک روزہ و افطار آن نباشد (سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئلہ ۱۹۱۹؛ سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروۃ الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحت الصوم، السادس).

فصل سوم

شروط صحت روزه

- برای اینکه روزه صحیح بوده و به قضا نیاز نداشته باشد، انسان روزه‌دار باید چه شرایطی داشته باشد؟^۱
- انسان روزه‌دار باید شروط زیر را داشته باشد تا روزه او صحیح بوده و به قضا نیاز نداشته باشد:
۱. اسلام و ایمان؛
 ۲. عقل؛
 ۳. عدم بقا بر جنابت و همچنین حیض و نفاس، بعد از پاکی از خون در هنگام طلوع فجر؛
 ۳. مست نبودن؛
 ۴. بیهوش نبودن؛
 ۵. پاک بودن از حیض و نفاس در تمام روز؛
 ۶. ضرر نداشتن روزه؛
 ۷. مسافرنبودن؛
 ۸. داشتن نیت روزه، توأم با قصد قربت و اخلاص؛
 ۹. ترک مفطرات روزه.
- این شروط تفصیلاتی دارد که در ادامه به آن اشاره خواهد شد.

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۴۴ و ۱۳۵۱؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۶؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، فصل رابع، شرائط صحت صوم و وجوبه.

بررسی بعضی از شروط وجوب و صحت روزه

۱. اسلام

روزه کافر، مرتد، سنی

اگر کافر یا مرتد یا سنی روزه بگیرند، روزه‌هایشان صحیح است؟^۱
روزه از فرد کافر و مرتد صحیح نیست؛ ولی سنی اگر برطبق مذهب خودش صحیح گرفته است، حال که شیعه شده است، لازم نیست دوباره آن‌ها را به‌جا آورد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، صافی، وحید، سیستانی، فاضل، مکارم، نوری و بهجت).

اگر سنی طبق مذهب حقّه اثناعشری روزه بگیرد، آیا بعد از شیعه شدن باید روزه‌ها را قضا کند؟^۲
اگر با قصد قربت روزه گرفته باشد، حال که شیعه شده است، لازم نیست دوباره آن‌ها را به‌جا آورد (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، مکارم، بهجت و نوری).

قضای روزه کافر، مرتد، سنی

اگر شخص کافر اصلی یا مرتد، مسلمان شود یا شخصی که سنی بوده است شیعه شود، روزه‌هایی که از او فوت شده است قضا دارد؟^۳

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحه الصوم و فصل فی احکام القضا، مسئله ۴: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۱۶۷ و ۱۱۳۹: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۷۸ و ۱۳۸۱: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۵.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحه الصوم و فصل فی احکام القضا، مسئله ۴: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۶۷: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۷۸ و ۱۳۸۱.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۹۵: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضا، قبل مسئله ۱ و مسئله ۱: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۷۸ و ۱۳۸۱.

روزه‌های فوت‌شده^۱ ایام کفرش^۱ قضا ندارد؛ به خلاف سنی و مرتد (فطری و ملی) که باید همه^۲ روزه‌های فوت‌شده را قضا کند (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم، وحید، صافی، نوری، بهجت و شبیری).

مسلمان شدن کافر در بین روز

اگر کافر در روز ماه رمضان مسلمان شود و از اذان صبح تا آن وقت، کاری انجام نداده باشد که روزه را باطل می‌کند، وظیفه‌اش چیست؟^۳
الف. قبل از ظهر اسلام آورده است، درحالی‌که تا آن موقع مفطری انجام نداده است:

نمی‌تواند روزه بگیرد و امساک در بقیه^۴ روز هم واجب نیست و قضا هم ندارد (حضرت امام).

به احتیاط واجب، باید نیت روزه کرده و روزه را تمام کند و اگر آن روز را روزه نگیرد، قضای آن را به‌جا آورد (آیات عظام مکارم و فاضل و صافی).
روژه^۵ آن روز بروی واجب نیست؛ ولی اگر از اذان صبح تا آن وقت کاری که روزه را باطل می‌کند انجام نداده است، احتیاط مستحب آن است که در بقیه^۶ روز، نیت روزه کند و اگر آن روز را روزه نگرفت، قضای آن را به‌جا آورد (آیت‌الله شبیری).

به احتیاط واجب، به قصد مافی‌الذمه تا آخر روز امساک کند و اگر آن روز را امساک نکرد، قضای آن را به‌جا آورد (آیت‌الله سیستانی).

۱. ۱۳۷۸ و ۱۳۸۱: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۵.
۲. وجوب القضاء علی الکافر و عدم وجوبه مبني علی کون الکفار مکلفین بالفروع و عدمه (مدارک تحریر الوسیلة، مرتضی بن فضل، کتاب الصوم، ص ۳۲۲).

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۶ و ۱۶۹۵ و ۱۷۴۹: حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، شرائط صحة الصوم، ذیل مسئله ۱۰۲۵: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۳۹: محمدتقی بهجت، جامع المسائل، کتاب الصوم، فصل اول، کسانی‌که روزه از آن‌ها صحیح نیست، حصول شرط قبل از زوال: لطف‌الله صافی گلپایگانی، رساله عملیه، چاپ جدید، مسئله ۱۵۷۵ و ۱۷۰۴: سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۵۷۵.

روزه آن روز صحیح نیست و امساک هم در بقیه روز واجب نیست (آیات عظام خوئی^۱ و وحید).

به احتیاط مستحب، نیت روزه کرده و روزه را تمام کند (آیت الله بهجت).
ب. بعد از ظهر اسلام آورده است:

روزه آن روز واجب نبوده و امساک هم در بقیه روز واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام مکارم، نوری، خوئی، فاضل، شبیری، وحید و بهجت).

به احتیاط واجب، به قصد مافی الذمه تا آخر روز امساک کند و اگر آن روز را امساک نکرد، قضای آن را به جا آورد (آیت الله سیستانی).

۲. ایمان (شیعه دوازده امامی)

آیا روزه غیر مؤمن صحیح است؟^۲

روزه از غیر مؤمن صحیح نیست (حضرت امام و آیات عظام، فاضل، خوئی، صافی، وحید و بهجت).

ایمان از شرایط صحت روزه نیست، اگرچه در استحقاق ثواب معتبر است (آیت الله سیستانی).

در شرط بودن ایمان برای صحت روزه و سایر عبادات اشکال است؛ اما قبول عبادات مترتب بر ایمان است (آیت الله مکارم).

شرط بودن ایمان برای صحت روزه واضح نیست؛ اما قبول عبادات مترتب بر ایمان است (آیت الله نوری).

۱. آیت الله خوئی در رساله بیان می کنند: «بنا بر احتیاط واجب باید نیت روزه کند و روزه را تمام نماید و اگر آن روز را روزه نگیرد، قضای آن را به جا آورد.»

۲. محمد تقی بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۳۹؛ سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، الاول: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۴۵؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، شرائط صحت صوم، مقدمه.

۳. بلوغ

مشروعیت روزه بچه ممیز

آیا روزه بچه نابالغ مشروعیت دارد؟^۱

روزه بچه ممیز نابالغ، مشروع و صحیح است؛ ولی واجب نیست (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام مکارم، سیستانی، فاضل، وحید، خوئی، بهجت، نوری، صافی و شبیری).

آماده‌سازی کودکان برای روزه، قبل از بلوغ

آیا عادت دادن بچه ممیز به روزه گرفتن، استحباب دارد؟^۲

مستحب است بچه ممیز، یعنی بچه‌ای که خوب و بد را می‌فهمد، به روزه گرفتن عادت دهند (حضرت امام و آیات عظام صافی، خوئی، وحید، شبیری، فاضل، نوری، مکارم و سیستانی^۳).

بلوغ بعد از اذان صبح

اگر شخص بعد از اذان صبح بالغ شود، آیا واجب است روزه آن روز را بگیرد؟^۴

روزه آن روز و همچنین امساک از مفطرات تا آخر روز بر او واجب نیست

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، مسئله ۲: محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، اقتباس از سؤال ۲۹۱۲: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۴: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام اعتکاف، اقتباس اعتکاف ممیز: سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۸، اقتباس از شرایط صحت روزه: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۴۰۴: سیدموسی شبیری زنجان، سایت (10486) <http://zanjani.net/index.aspx?pid=10486>، سؤال ۷۲۴: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، ص ۲۳۳.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، مسئله ۲: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۸۹.

۳. آیت‌الله سیستانی درباره پسران می‌فرماید: «در پسران از هفت سال به بعد مستحب است.»

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط وجوب الصوم، و فصل فی احکام القضاء و فصل فی اقسام الصوم، مسئله ۳، الخامس: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۲: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۰.

و قضا هم ندارد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، نوری، سیستانی، شبیری و وحید).

اگر تا آن موقع مفطری به جا نیاورده باشد، بنا بر احتیاط واجب، آن روز را قصد روزه کرده و تمام کرده و بعد هم قضا کند (آیت الله مکارم).

اگر پیش از ظهر بالغ شود و مفطری به جا نیاورده باشد، بنا بر احتیاط واجب، آن روز را قصد روزه کرده و تمام کند (آیت الله صافی).

اگر پیش از ظهر بالغ شود و از اول صبح نیت روزه نداشته باشد، بنا بر احتیاط واجب، آن روز را قصد روزه کرده و تمام کند و بعداً قضای آن روز را نیز بگیرد؛ ولی اگر از اول صبح نیت روزه داشته باشد، روزه آن روز او صحیح است و قضا ندارد (آیت الله بهجت).

۴. عقل و هوشیاری

روژه افراد مست

روژه فرد مست صحیح است؟^۱

الف. اگر قبل از اذان صبح نیت روزه نداشته باشد و تمام روز مست باشد:

روژه اش باطل است (مراجع عظام تقلید).

ولی اگر قبل از اذان ظهر به هوش آید، به احتیاط واجب نیت روزه کرده و روزه را تمام کند و باید قضای آن روز را هم بگیرد (آیت الله صافی).

ب. قبل از اذان صبح نیت کند؛ سپس مست شود و در بین روز به هوش آید:

به احتیاط واجب آن روز را تمام کند و بعداً قضا کند (حضرت امام و

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، الثانی؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۹۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۶۸ و ۲۶۹؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۴۷؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، فصل رابع، مسئله ۱۱۳۹.

امام خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی، مکارم، خوئی، وحید، نوری، مکارم و شبیری).

به احتیاط واجب نیت روزه را تجدید کند و روزه را تمام کند و باید قضای آن روز را هم بگیرد (آیت‌الله صافی).^۱

روژه افراد مجنون

حکم روزه فرد مجنون چیست؟^۲

الف. تمام روز مجنون است: روزه باطل است و بعداً نیز لازم نیست قضای آن را انجام دهد (مراجع عظام تقلید).

ب. قسمتی از روز مجنون است:

روزه‌اش صحیح نیست و قضا هم ندارد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، وحید، فاضل و نوری).

چنانچه شخص قبل از اذان صبح نیت روزه کرده، سپس دیوانه شده است، بنا بر احتیاط واجب، روزه آن روز را تمام کند و اگر تمام نکرد، قضای آن را به‌جا آورد (آیت‌الله سیستانی).

اگر مجنون ادواری قبل از اذان ظهر عاقل شده است و مفطری انجام نداده باشد، بنا بر احتیاط واجب، روزه آن روز را تمام کند و اگر تمام نکرد، قضای آن را به‌جا آورد (آیات عظام صافی و مکارم).

اگر مجنون ادواری قبل از اذان ظهر عاقل شده است و مفطری انجام نداده باشد، بنا بر احتیاط واجب، روزه آن روز را تمام کند و قضای آن را به‌جا آورد. (آیت‌الله بهجت).

۱. آیت‌الله صافی در توضیح المسائل بیان می‌کنند: «احتیاطاً امساک کند و باید قضای آن را به‌جا آورد».

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم الثانی و فصل فی شرائط وجوب الصوم: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، الفصل الرابع، شرائط صحت صوم: سیدعلی خامنه‌ای، تحریر المسائل، مسئله ۹۳۰: سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۸: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۴۶: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، فصل رابع، مسئله ۱۱۳۹: سیدموسی شیرازی زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۷۰۲.

روزه افراد بیهوش

حکم روزه بیهوش چیست؟^۱

الف. کل روز بیهوش^۲ است؛

روزه صحیح نیست و قضا هم ندارد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، وحید، نوری، فاضل، سیستانی و بهجت).

ب. قسمتی از روز بیهوش است؛^۳

۱. پیش از اذان صبح نیت روزه نکرده و بیهوش شده است؛

روزه‌اش صحیح نیست (حضرت امام و آیات عظام مکارم، نوری، خوئی، فاضل و سیستانی).

اگر از شب در حالت بیهوشی بوده و نیت روزه نکرده، روزه آن روز بر او واجب نیست (امام خامنه‌ای).

۲. پیش از اذان صبح نیت روزه داشته و بعد از آن بیهوش شده است؛

بنابر احتیاط واجب، روزه آن روز را تمام کند و اگر تمام نکرد، قضای آن را به جا آورد (حضرت امام و آیات عظام فاضل،^۴ سیستانی، خوئی، شبیری و نوری).

اگر بین روز به هوش آمد، روزه را تمام کند. روزه صحیح است (امام خامنه‌ای).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، قبل از مسئله ۱ و شرائط وجوب، الثالث؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۴۶؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، فصل رابع، مسئله ۱۱۳۹؛ شبیری، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۷۰۲؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۶ و ۱۰۴۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، تحریر المسائل، مسئله ۹۳۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۸ و سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۵۵۴۵۴، ۴ مهر ۱۳۹۴.

۲. قدر متیقن از مسئله مذکور، بیهوشی غیراختیاری و قهری است و درباره بیهوشی که مقدمات آن اختیاری است، مسئله اختلافی است. برخی از فقها مثل امام‌خامنه‌ای و آیات عظام مکارم و نوری می‌فرمایند: «حکم قهری را دارد.» و برخی مثل آیت‌الله وحید قائل‌اند: «بنا بر احتیاط واجب، حکم قهری را ندارد.» و برخی مانند آیت‌الله سیستانی قائل‌اند که اگر بیهوشی ضرورت داشته باشد، غیراختیاری است. (سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۴۵۵۹۷۲؛ سیدعلی سیستانی، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۲۰۹۸۳۷؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۹۳۰۴۱۷۰۴۶۵؛ حسین وحید خراسانی، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۷۱۹۶۵؛ حسین نوری همدانی، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۱۵۵۰۵).

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۵۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۶۶؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، شرائط وجوب الصوم الثالث و شرائط صحة الصوم، الثاني و فصل فی احکام القضاء قبل از مسئله ۱؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، فصل رابع، مسئله ۱۱۳۹.

۴. آیت‌الله فاضل در توضیح المسائل بیان می‌کنند که روزه را تمام کند، صحیح است.

اگر بیهوش قبل از اذان ظهر به هوش آمد، بنابر احتیاط واجب آن روز را تمام کرده و سپس قضا کند (آیت‌الله بهجت).

بنابر احتیاط واجب، آن روز را تمام کرده و سپس قضا کند (آیات عظام وحید و مکارم).

اگر بیهوش قبل از اذان ظهر به هوش آمد، بنابر احتیاط واجب، نیت روزه را تجدید کند و روزه آن روز را تمام کند و همچنین اگر بعد از اذان ظهر به هوش آمد، بنابر احتیاط واجب روزه آن روز را تمام کند (آیت‌الله صافی).

۵. ضرر نداشتن روزه

اگر روزه برای انسان ضرر داشته باشد، وظیفه شخص چیست؟
اگر انسان یقین یا اطمینان داشته باشد که روزه برایش ضرر دارد یا چنین ضرری را احتمال بدهد و از آن احتمال، برای او ترس پیدا شود، چنانچه احتمال او در نظر عقلا بجا باشد، نباید روزه بگیرد و اگر روزه بگیرد، صحیح نیست (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام صافی، مکارم، بهجت و شبیری).

اگر انسان یقین یا اطمینان داشته باشد که روزه برایش ضرر معتنا بهی دارد که عادتاً تحمل‌پذیر نیست یا چنین ضرری را احتمال بدهد و از آن احتمال، برای او ترس پیدا شود، چنانچه احتمال او در نظر عقلا بجا باشد، نباید روزه بگیرد و اگر روزه بگیرد، صحیح نیست (آیات عظام خوئی، وحید، فاضل و نوری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، الأمر السادس؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی و سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۹؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۷۵ و ۱۷۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، تحریر المسائل، مسئله ۹۲۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۸؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۴۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۵۱؛ محمد فاضل لنکرانی، الأحکام الواضحة، ج ۱، مسئله ۱۰۶۵؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۹؛ سیدموسی شبیری زنجانى، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۵۲؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، سؤال ۱۹۱۴ و ۱۹۲۵.

اگر انسان یقین یا اطمینان داشته باشد که روزه برایش ضرر قابل توجهی دارد (ضرری که معمولاً تحمل نمی‌شود) یا اینکه چنین ضرری را احتمال بدهد و از آن احتمال ترس برای او پیدا شود، چنانچه احتمال او در نظر افراد عاقل بجا باشد، روزه صحیح نیست؛ بلکه اگر آن ضرر موجب هلاکت و مرگ یا جنایت بر نفس، مثل نقص عضو شود، روزه گرفتن برای او حرام است و در واجب نبودن روزه فرقی نیست که روزه موجب پیدایش بیماری و ضرر قابل توجه شود یا موجب شدیدتر شدن آن یا طولانی شدن دوره درمان آن شود.

ضررهای خفیف و مختصر، مجوز افطار روزه نیست و در این صورت روزه بر فرد واجب است؛ بنابراین اگر روزه موجب می‌شود که مختصری تغییر در مزاج فرد ایجاد شود یا اندکی دمای بدنش افزایش یابد یا در بدنش احساس ضعف و سستی کند یا باعث کاهش نور چشم به مقدار متعارف شود، به گونه‌ای که یکی دو ساعت بعد از افطار عارضه مذکور به کلی برطرف شود یا سایر ضررهای خفیف مشابه که عقلاً از آن پرهیز نمی‌کنند و عرف مردم عادتاً آن را تحمل می‌کنند، ضررهای مذکور عذر شرعی محسوب نمی‌شود و روزه بر چنین افرادی واجب است (آیت الله سیستانی).
نکته ۱: در واجب نبودن روزه فرقی نیست که روزه موجب پیدایش بیماری و ضرر شود یا موجب شدیدتر شدن بیماری یا طولانی شدن دوره درمان یا شدت درد بیمار و یا مانند این موارد باشد.

نکته ۲: بیماری‌هایی که روزه گرفتن برای آن‌ها ضرر ندارد، باید روزه خود را بگیرند.

روژه دختر بچه

آیا روزه ماه رمضان بر دخترانی که تازه به سن بلوغ رسیده‌اند، واجب است؟

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، اقتباس شده از مسئله ۱۵۸۱ و ۱۵۸۲؛ سید محمد کاظم طباطبایی

اگر روزه گرفتن برای آنان ضرر ندارد؛ ولی به علت مثلاً طولانی بودن روز و شدت گرما تمام روزه بر آنان حَرَجی است و مشقَّتی فوق العاده دارد که عادتاً تحمل پذیر نیست، باید از ابتدای روز، روزه بگیرند. (آیت الله سیستانی: باید به قصد قربت مطلقه روزه بگیرند). هنگامی که دچار ضعف شدید یا تشنگی زیاد شوند که ادامهٔ روزهٔ ماه مبارک رمضان بر آنان حَرَجی شود، می توانند آب بیاشامند یا غذا بخورند ولی روزهٔ آن ها باطل می شود (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام سیستانی، وحید، خوئی، صافی، فاضل، شبیری). دختران با تمام شدن نه سال قمری (۸ سال و ۸ ماه و ۲۵ روز شمسی) بالغ می شوند؛ ولی چنانچه قادر بر انجام برخی از تکالیف مثل روزه نباشند، انجام آن برای آن ها واجب نیست (آیت الله بهجت).

دختران با تمام شدن نه سال قمری (۸ سال و ۸ ماه و ۲۵ روز شمسی) بالغ می شوند؛ ولی چنانچه قادر بر انجام برخی از تکالیف مثل روزه نباشند، انجام آن برای آن ها واجب نیست و اگر تا ماه رمضان سال بعد، قادر بر قضای آن هم نباشند، قضا نیز ندارد؛ ولی برای هر روز باید فقری را سیر کنند (آیت الله مکارم). در خوردن و آشامیدن باید به حد ضرورت اکتفا شود یا خیر؟ امساک در ادامهٔ روز لازم است یا خیر؟^۲

می تواند افطار کند و امساک لازم نیست (حضرت امام و امام خامنه ای،

۱. یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، الأمر السادس: سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۹ و ۱۰۳۰؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۲۹ و ۱۰۳۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، مسئله ۱۳۵۲، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، استفتائات امام خمینی (س)، ج ۱، ص ۳۱۹؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۱۹۱۴؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، پرسش و پاسخ، احکام روزه، وجوب روزه، دختران تازه به بلوغ رسیده: سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۹۸ و ۱۰۹ و ۱۲ و ۷۷؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۵۹۱؛ محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۸۹۳؛ محمد فاضل لنگرانی، الاحکام الواضحة، مسئله ۱۰۶۶.

۱. آیت الله فاضل می فرماید: «روزه نگیرد و بعداً قضا نماید.» (جامع المسائل، ج ۱، مسئله ۵۶۸). متن اصلی با توجه به مقدم بودن احکام الواضحة تنظیم شده است.

۲. سید محمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۸۱؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۰؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۳۰؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۹۸ و ۱۰۹ و ۱۲ و ۷۷؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، شرائط صوم، اقتباس از مسئله ۱؛ مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، استفتائات امام خمینی (س)، ج ۱، احکام روزه، اقتباس از سؤال ۴۷ و ۴۸ و ۵۰ و ۵۱.

آیت الله بهجت).

بنا بر احتیاط لازم، در خوردن و آشامیدن، به مقدار ضرورت اکتفا کرده و در ادامه روز امساک کند (آیات عظام خوئی و سیستانی).

در روزه ماه مبارک رمضان باید در خوردن و آشامیدن، به مقدار ضرورت اکتفا کرده و در ادامه روز امساک کند و در روزه های واجب دیگر بنابر احتیاط واجب امساک کند (آیت الله شبیری).

باید در خوردن و آشامیدن، به مقدار ضرورت اکتفا کرده و در ادامه روز امساک کند (آیت الله وحید).

قضای روزه دختر بچه در صورت عدم توانایی تا سال بعد

دختر بچه هایی که به سبب مشقت و حرج روزه نگرفته اند، آیا قضای روزه بر آن ها واجب است؟

باید قضای آن را بگیرند (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام سیستانی، فاضل و بهجت).

اگر تا ماه رمضان سال بعد بر قضای آن هم نباشند، قضا نیز ندارد؛ ولی برای هر روز باید فقیری را سیر کنند (آیات عظام خوئی و مکارم).

روزه افراد معتاد

افرادی که معتاد به مواد مخدر هستند و امکان ترک مواد مخدر برای آن ها وجود ندارد، در روزه گرفتن چه تکلیفی دارند؟

۱. ناصر مکارم شیرازی، استفتانات، ج ۲، سؤال ۴۳۹؛ سید ابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۲، سؤال ۴۵۸؛ سید علی خامنه ای، اجوبة الاستفتانات، سؤال ۷۳۱؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۵۶۸؛ محمد تقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۸۹۳ و ۲۸۹۴؛ محمد فاضل لنکرانی، مسائل جدید، ج ۳، سؤال ۱۰۷؛ مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، استفتانات امام خمینی (س)، ج ۱، بحث روزه، سؤال ۸۸.
۲. محمد تقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۸۹۶؛ سید روح الله خمینی، توضیح المسائل، ج ۲، بخش استفتانات، ص ۸۰۰، سؤال ۱۴؛ سید علی خامنه ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۴۵۷۵۷۴؛ سید علی خامنه ای، سایت، احکام روزه، اقتباس از سؤال ۷۷ و ۱۵۰؛ سید علی سیستانی، استفتای خصوصی، کد ۲۰۷۶۴۷؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی، کد ۲۰۴۱۴۰۴۷۵؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، پرسش و پاسخ، yon.ir/۲XavL؛ حسین وحید خراسانی، استفتای خصوصی،

اگر شخص معتاد توان گرفتن روزه به صورت ادا و قضا را ندارد، واجب است روزه بگیرد و با فرض اضطرار در کشیدن تریاک، تکلیفش این است که از مفطرات غیر از کشیدن تریاک، امساک کند و آن را هم به مقدار ضرورت اکتفا کند (حضرت امام).

صرف آن، مجوز برای ترک روزه نیست؛ ولی اگر روزه گرفتن برای ایشان ضرر داشته باشد یا تحمل آن همراه با مشقت زیاد باشد، هروقت به حرج افتاد، می تواند افطار کند؛ ولی تا در حرج واقع نشده، نباید روزه را باطل کند. در هر صورت قضای روزه های ماه رمضان که فوت می شود، واجب است (امام خامنه ای).

استفاده از مواد مخدر اگر به وسیله تزریق باشد، موجب بطلان نیست (آیت الله سیستانی).

بنا بر احتیاط واجب روزه صحیح نیست و همگان قدرت ترک آن را لااقل در طول روزه های ماه رمضان دارند و این ماه مبارک، فرصت مناسبی برای ترک آن است (آیت الله مکارم).

باید روزه بگیرد. در صورتی که در حرج شدید قرار بگیرد، به همان مقداری که از این حالت خارج شود، استفاده کند. در بقیه روز از بقیه مفطرات و نیز همین مورد [یعنی مواد مخدر مصرفی اش] بنا بر احتیاط واجب اجتناب کند و روزه اش را ادامه دهد و بعد از ماه مبارک در فرصت مناسب در صورت امکان، بنا بر احتیاط واجب، قضا کند و اگر قضا اصلاً ممکن نباشد، به همین جهت برای هر روز بنا بر احتیاط واجب ۷۵۰ گرم طعام به فقیر بدهد (آیت الله وحید).

باید روزه را بگیرند و اگر در اثنای روز ضعفی که عادتاً قابل تحمل نیست عارض شود، می توانند روزه شان را افطار کنند (آیت الله نوری).

اگر شخص معتاد به چیزی اعتیاد دارد و نمی‌تواند ترک کند، بنا بر احتیاط روزه بگیرد و اگر بعداً امکان داشت بدون استعمال این مواد روزه بگیرد، یک بار دیگر روزه‌اش را بگیرد و اگر تا ماه رمضان بعد مشقت شدید داشت که با ترک این مواد روزه بگیرد، برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهید؛ ولی اگر مواد مخدر خوردنی است و امکان ترک نیز وجود ندارد، باید بعداً قضای آن را به‌جا آورد (آیت‌الله شبیری).

اگر ترک آن عسر دارد، مثل فردی است که ترک خوردن برای او مشقت دارد و نمی‌تواند روزه بگیرد؛ ولی اگر قبل از ماه رمضان می‌تواند اعتیادش را ترک کند یا عادتش را به شب تغییر دهد، احتیاطاً باید این کار را انجام دهد (آیت‌الله بهجت).

قضای روزه معتاد

معتادی که توان گرفتن قضای روزه را هم ندارد، چه تکلیفی دارد؟ اگر شخص معتاد توان گرفتن روزه را به‌صورت ادا و قضا ندارد، واجب است روزه بگیرد و با فرض اضطرار در کشیدن تریاک، تکلیفش این است که از مفطرات غیر از کشیدن تریاک، امساک کند و آن را هم به‌مقدار ضرورت اکتفا کند (حضرت امام).

در صورت توانایی باید روزه را بگیرد و همگان این قدرت را دارند و گرنه بنا بر احتیاط واجب، باید از چیزهای دیگر اجتناب کند و برای هر روز یک مد طعام کفاره بدهد (آیت‌الله مکارم).

اگر قضا اصلاً ممکن نباشد، برای هر روز بنابر احتیاط واجب ۷۵۰ گرم طعام به فقیر بدهد (آیت‌الله وحید).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسائلی که درباره موضوعات گوناگون از حضرت امام استفتاء شده است، سؤال ۱۴ و حاشیه آیت‌الله توری هم در این باره بیان شده است: ناصر مکارم شیرازی، سایت <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=45819&mid=258790>، پرسش و پاسخ، میplats روزه، رساندن غبار غلیظ؛ حسین وحید خراسانی، استفتاء خصوصی، کد ۷۱۸۰۱؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، استفتاء خصوصی، کد ۱۱۲۸۶۹.

اگر در قضا هم نیازی ضروری به کشیدن دارد، قضا ندارد (آیت‌الله صافی).

حکم مریض را دارد (آیت‌الله نوری).

اگر تا ماه رمضان بعد مشقت شدید داشت که با ترک این مواد روزه بگیرد، برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد؛ ولی اگر مواد مخدر خوردنی است و امکان ترک نیز وجود ندارد، باید بعداً قضای آن را به جا آورد (آیت‌الله شبیری).

روژه افراد مریض

گفتار پزشک مبنی بر ضرر داشتن یا ضرر نداشتن روزه

کسی که می‌داند یا اطمینان دارد روزه برای او ضرر معتنا بهی ندارد، هرچند پزشک بگوید ضرر دارد یا کسی که یقین یا گمان دارد یا احتمال عقلایی می‌دهد که روزه برایش ضرر معتنا بهی دارد، هرچند پزشک بگوید ضرر ندارد، وظیفه‌اش چیست؟

نباید به حرف پزشک اعتنا کند (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری، وحید، صافی، بهجت و شبیری)^۱

اگر مکلف از گفته پزشک یقین پیدا کند که روزه برای او ضرر دارد یا از گفته وی یا منشأ عقلایی دیگری برای او خوف از ضرر حاصل شود، روزه گرفتن برای او واجب نیست، بلکه جایز هم نیست؛ ولی اگر گفته او اطمینان‌آور نباشد و باعث خوف ضرر نشود، گفته او اعتباری ندارد و

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، الأمر السادس؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۲؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۳۲؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۱۵؛ محمد فاضل لنکرانی، احکام الواضحه، ج ۱، مسئله ۱۰۶۸؛ محمد تقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۸۸۵ و ۲۸۸۶؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، احکام پزشکی، سؤال ۱۰۳؛ سید موسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیه، مسئله ۱۷۵۱.

شخص باید روزه خود را بگیرد (امام خامنه‌ای).^۱

روزه مکلف با علم به ضرر

آیا روزه فرد مریض یا سالمی که روزه برایش ضرر معتنا بهی دارد، صحیح است؟^۲

روزه صحیح نیست (مراجع عظام تقلید).

روزه مکلف با علم به ضرر و کشف خلاف آن

اگر بیمار با علم و اعتقاد به ضرر، به امید عدم ضرر، به قصد قربت، روزه گرفت و بعداً کشف شد که روزه برایش ضرر نداشته است، حکم روزه‌اش چیست؟^۳

روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، شبیری، وحید و فاضل).

احتیاط واجب قضا کند (آیت الله بهجت).

در مورد ضررهای غیرحرام (ضررهای حرام توضیحش گذشت)، اگر فرد رجاء روزه بگیرد و بعد معلوم شود روزه برای وی ضرر قابل توجهی نداشته است، روزه‌اش صحیح است (آیت الله سیستانی).

روزه مکلف با علم به ضررنداشتن و کشف خلاف آن

اگر شخص عقیده‌اش این است که روزه برایش ضرر ندارد و بعد از مغرب

۱. سیدعلی خامنه‌ای، استفتائات، احکام پزشکی روزه، سؤال ۱۷۳ و ۱۷۴ و ۱۷۶ و ۱۷۷.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، المورد السادس: سیدعلی خامنه‌ای، استفتائات، احکام پزشکی روزه، سؤال ۱۷۵: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۴۳: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۹.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۴۳ و ۱۷۴۴: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۵۲، محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۱۴۰: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۱: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۳۲: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۲۵.

بفهمد روزه برای او ضرر معتنا به داشته است، حکم روزه اش چیست؟^۱
روزه اش صحیح نیست و باید قضای آن را به جا آورد (حضرت امام و آیات
عظام شبیری و نوری).

بنا بر احتیاط واجب باید قضای آن را به جا آورد (آیات عظام سیستانی،
صافی، فاضل و مکارم و بهجت).

روزه اش صحیح است؛ ولی در صورتی که ضرر به مرتبه ای باشد که با
علم و عمد، ارتکاب آن حرام است، بنا بر احتیاط واجب، باید قضای آن
را به جا آورد (آیت الله خوئی).

روزه اش صحیح است؛ ولی در صورتی که ضرر به مرتبه ای باشد که با علم
و عمد، ارتکاب آن حرام است، باید قضای آن را به جا آورد (آیت الله وحید).

روزه نگرفتن شخص به خاطر یقین یا احتمال عقلایی ضرر و کشف خلاف آن

اگر فردی به خاطر عذری قوی، پنجاه درصد احتمال دهد که روزه بر او
واجب نیست و به همین دلیل روزه نگیرد؛ ولی بعداً معلوم شود که روزه
بر او واجب بوده است، از جهت قضا و کفاره چه حکمی دارد؟^۲

اگر افطار عمدی روزه ماه مبارک رمضان به مجرد احتمال واجب نبودن
روزه بر او باشد، در فرض سؤال، علاوه بر قضا، کفاره هم بر او واجب است؛
اما اگر افطار به علت ترس از ضرر باشد و ترسش هم منشأ عقلایی داشته
باشد، کفاره واجب نیست؛ ولی قضا بر او واجب است (امام خامنه ای).

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۴۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۵۳؛ سید ابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۱؛ سید علی خامنه ای، سایت، روزه، احکام بانوان، سؤال ۱۹۹؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، صوم، مسئله ۱۰۳۱؛ آیت الله وحید در رساله، فقط ضرر قابل اعتنا را ذکر می کنند و به ضرر حرام اشاره ای نمی شود؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، المورد السادس؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۴۰.
۲. سید علی خامنه ای، استفتانات، احکام روزه، احکام پزشکی، سؤال ۱۷۹.

خوب شدن مریض قبل از ظهر

اگر مریض در ماه رمضان قبل از اذان ظهر خوب شود، وظیفه‌اش چیست؟^۱

الف. تا آن موقع مفطری انجام داده است:

روژه آن روز و همچنین امساک از مفطرات تا آخر روز بر او واجب نیست (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی، خوئی، صافی، بهجت، نوری، فاضل، مکارم و وحید).

روژه آن روز بر او واجب نیست و چنانچه روزه از اول روز برایش ضرر داشته باشد، امساک در بقیه روز واجب نیست و گرنه امساک کند (آیت الله شبیری).

ب. تا آن موقع، مفطری انجام نداده است:

باید نیت روزه کند و روژه آن روز را بگیرد (حضرت امام و آیات عظام نوری، بهجت و فاضل).

احتیاط مستحب آن است که نیت روزه کند و روزه بگیرد و پس از ماه رمضان باید آن روز را قضا کند (امام خامنه‌ای).

باید نیت روزه کند و روژه آن روز را بگیرد و احتیاطاً قضا هم بکند (آیت الله مکارم).

نیت روزه واجب نیست. امساک هم واجب نیست (آیات عظام صافی، خوئی و وحید).

بنا بر احتیاط واجب، نیت روزه کند و باید بعداً آن را قضا هم بکند (آیت الله سیستانی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط وجوب الصوم الرابع: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۷ و ۱۷۴۹: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۳ و ۱۵۶۷: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، نیت، مسائل متفرقه نیت، سؤال ۶۷: سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۵۷۵.

اگر مریض در اثنای روز ماه رمضان خوب شد، چنانچه اجتناب از مبطلات روزه در طول روز برایش ضرر داشته، گرفتن روزه و اجتناب از مبطلات آن، در بقیه روز بر او واجب نیست و اگر ضرر نداشته است، معلوم می شود که واقعاً روزه آن روز بر او واجب بوده است، پس باید در بقیه روز از مبطلات روزه اجتناب کند و اگر قبل از ظهر خوب شده و از اذان صبح تا آن وقت کاری که روزه را باطل می کند انجام نداده، بنابراین احتیاط واجب باید در بقیه روز نیت روزه کند و قضای آن را نیز بجا آورد (آیت الله شبیری).

خوب شدن مریض بعد از ظهر

اگر مریض در ماه رمضان بعد از اذان ظهر خوب شود، وظیفه اش چیست؟^۱ روزه آن روز و همچنین امساک از مفطرات تا آخر روز بر او واجب نیست؛ ولی باید بعداً آن را قضا کند (حضرت امام و آیات عظام مکارم، سیستانی، خوئی، وحید، بهجت، نوری، صافی و فاضل).
اگر مریض در طول روز ماه رمضان خوب شود، واجب نیست که نیت روزه کند و آن روز را روزه بگیرد (امام خامنه ای).
چنانچه روزه از اول روز برایش ضرر داشته باشد، فقط قضا واجب است و روزه آن روز و امساک در بقیه روز واجب نیست و الا امساک واجب است (آیت الله شبیری).

روزه مشاغل سخت

بر کسانی که کارهای سخت دارند و مجبور هستند در بین روز کار کنند، روزه گرفتن واجب است؟^۲

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط وجوب الصوم الرابع: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۷ و ۱۷۴۹؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۳ و ۱۵۶۷؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، مسائل متفرقه نیت، سؤال ۶۷.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، اقتباس شده از مسئله ۱۵۸۱ و ۱۵۸۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، الامر السادس؛ سیدابوالقاسم خوئی و

اگر روزه گرفتن برای آنان ضرر ندارد، ولی به علت مثل طولانی بودن روز و شدت گرما، اتمام روزه بر آنان حَرَجی است و مشقَّتی فوق العاده دارد که عادتاً تحمل پذیر نیست، باید از ابتدای روز، روزه بگیرند (سیستانی: باید به قصد قربت مطلقه روزه بگیرند). هنگامی که دچار ضعف شدید یا تشنگی زیاد شوند که ادامهٔ روزهٔ ماه مبارک رمضان بر آنان حَرَجی شد، می‌توانند آب بیاشامند یا غذا بخورند؛ ولی روزهٔ آن‌ها باطل می‌شود (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی، مکارم، وحید، خوئی، صافی و فاضل).

در صورتی که ترک شغل موجب اختلال در زندگی آن‌ها می‌شود، اگر می‌توانند، کارشان را به گونه‌ای انجام دهند که بتوانند روزه را بدون مشقَّت شدید بگیرند؛ به طور مثال در شب کار کنند یا هرچند با تهیهٔ مقدمات، کار را بر خود آسان کنند؛ مثلاً فضای داخل نانوائی را خنک کنند یا برای امرار معاش کاری دیگر را انتخاب کنند که در این صورت نمی‌توانند افطار کنند؛ ولی در غیر این صورت می‌توانند افطار کنند و بعداً قضای آن را به جا آورند (آیت الله شبیری).

آیا در خوردن و آشامیدن باید به حد ضرورت اکتفا شود یا خیر؟ و امساک در ادامهٔ روز لازم است یا خیر؟
می‌تواند افطار کند و امساک لازم نیست (حضرت امام ۶ و امام‌خامنه‌ای).

حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۹ و ۱۰۳۰؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۲۹ و ۱۰۳۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، مسئله ۱۳۵۲؛ مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، استفتائات امام خمینی (س)، ج ۱، ص ۳۱۹؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۱۹۱۴؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت و استفتای خصوصی، کد رهگیری: ۹۶۰۶۰۳۰۰۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۰۹۰ و ۱۲۷۷؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۵۹۱ و سایت <http://zanjani.net/index.aspx?pid=10486>؛ محمد فاضل لنکرانی، الأحکام الواضحة، مسئله ۱۰۶۶.

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۸۱؛ ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۰؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۳۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۲ و ۷۷؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، شرائط صوم، اقتباس از مسئله ۱؛ مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، استفتائات امام خمینی (س)، ج ۱، احکام روزه، اقتباس از سؤال ۴۷ و ۴۸ و ۵۰ و ۵۱.

باید در خوردن و آشامیدن به مقدار ضرورت اکتفا کرده و در ادامه روز امساک کنند (آیت الله وحید). بنا بر احتیاط لازم، در خوردن و آشامیدن، به مقدار ضرورت اکتفا کرده و در ادامه روز امساک کنند (آیات عظام خوئی، سیستانی، مکارم). در روزه ماه مبارک رمضان باید در خوردن و آشامیدن، به مقدار ضرورت اکتفا کرده و در ادامه روز امساک کنند و در روزه های واجب دیگر، بنابر احتیاط واجب امساک کنند (آیت الله شبیری).

امتحان و کنکور در ماه مبارک رمضان

افرادی که امتحان و کنکور دارند و اگر روزه بگیرند، نمی توانند به نحو درست امتحان دهند و اگر امتحان ندهند در آینده به مشقت فراوان می افتند و توانایی خارج شدن از شهر و مسافرت هم ندارند و نیز نمی توانند شب درس بخوانند، حکم آن ها چیست؟

صرف داشتن امتحان، مجوز ترک روزه نیست و در صورتی که روزه نگیرید، معصیت کرده اید و باید قضای روزه ها را و نیز کفاره آن را انجام دهید؛ البته می توانید بعد از اذان صبح تا قبل از اذان ظهر با رفتن به مسافت شرعی، روزه خود را در سفر افطار کرده و بعداً فقط قضا کنید (امام خامنه ای)^۱.

درس خواندن مجوز افطار روزه نمی شود و چنانچه بتواند، باید ساعت مطالعه خود را تغییر دهد و به فاصله زمانی افطار تا سحر یا زمان هایی که توان بیشتری برای درس خواندن دارد، موکول کند. در غیر این صورت، تنها مجوز افطار این است که در برخی روزها، مثلاً هفته ای ۳ یا ۴ روز، قبل از ظهر به مقدار مسافت شرعی از شهر خارج و در آنجا افطار کند و برگردد و

۱. سیدعلی خامنه ای، سایت ادمین (<http://www.leader.ir/fa/content/18298>)، استفتای خصوصی، کد رهگیری: ۳۶۷۶۱۸۸۸۴؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، استفتانات جدید، خردادماه ۹۶.

تا ماه رمضان سال آینده قضای آن را به جا آورد (آیت الله مکارم).^۱ ادامه تحصیل عذر موجهی برای روزه خواری نیست؛ ولی اگر فرض بر این باشد که ترک تحصیل برای او موجب حرج و سختی است، به حدی که معمولاً تحمل نمی شود و امکان تحصیل با روزه نیست، می تواند پس از قصد روزه در صورتی که مضطر به خوردن یا آشامیدن باشد به مقدار ضرورت میل کند؛ ولی سیر نخورد و ننوشد و بعد از آن قضا کند و کفاره بر او نیست؛ البته می تواند قبل از ظهر به مقدار مسافت ۲۲ کیلومتر از شهر خارج شود و آنجا روزه را بخورد چون مسافر است و باز گردد و روزه آن روز ساقط است و فقط قضا دارد (آیت الله سیستانی).^۲

تشنگی و ترس از هلاکت

اگر روزه دار به قدری تشنه شود که بترسد از تشنگی بمیرد وظیفه اش چیست؟

اگر روزه دار به قدری تشنه شود که بترسد از تشنگی بمیرد، جایز است (صافی: واجب است)^۳ به اندازه ای که از مردن نجات پیدا کند، آب بیاشامد؛ ولی روزه او باطل می شود و اگر ماه رمضان باشد، باید در بقیه روز از به جا آوردن کاری که روزه را باطل می کند خودداری کند (حضرت امام و آیات عظام نوری، بهجت، فاضل، صافی، مکارم، وحید، خوئی). در روزه ماه مبارک رمضان باید به مقدار ضرورت اکتفا کرده و در ادامه روز امساک کند و در روزه های واجب دیگر بنابر احتیاط واجب امساک کند (آیت الله شبیری).

واجب است آب بیاشامد؛ ولی روزه او باطل می شود و اگر ماه رمضان

۱. ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی، کد ۹۶۰۳۰۱۰۱۴۰؛ سایت:

(<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=45812&mid=258656>)

۲. سیدعلی سیستانی، سایت (sistani.org)، پرسش و پاسخ، روزه، روزه و تحصیل.

۳. گفتنی است که طبق نظر حضرت امام و سایر مراجع، جواز بالمعنی الاعم منظور است که با وجوب نیز سازگار است.

باشد، باید بنا بر احتیاط لازم بیشتر از آن نیاشامد و در بقیه روز از انجام کاری که روزه را باطل می‌کند، خودداری کند (آیت‌الله سیستانی).

وجوب خوردن سحری مقوی برای دختر بچه یا کسانی که کارهای سخت دارند

اگر دخترانی که تازه به سن بلوغ رسیده‌اند یا کسانی که کارهای سخت دارند، می‌توانند با استفاده از راه‌های متعارف برای تقویت، مثل سحری مقوی خوردن یا کاهش فعالیت بدنی در طی روز یا استراحت بیشتر بدون داشتن ضرر و حرج، روزه ماه مبارک رمضان را بگیرند؛ آیا این کار لازم است؟^۱ واجب است این کار را انجام دهند (آیت‌الله سیستانی).

سختی کار مجوز افطار روزه نمی‌شود و چنانچه بتواند، باید ساعت کاری خود را تغییر دهد یا در ماه رمضان کارهای سبک‌تری انجام دهد (آیت‌الله مکارم).

۶. کسانی که روزه بر آن‌ها واجب نیست

روزه گرفتن بر کدام افراد و گروه‌ها واجب نیست؟^۲

بر چهار گروه روزه گرفتن واجب نیست؛ بلکه در بعضی حالات آن، روزه گرفتن جایز نیست: ۱. سالمند؛ ۲. کسی که زیاد تشنه می‌شود؛ ۳ و ۴. زن حامله یا شیردهی که به واسطه حمل یا شیردادن، روزه گرفتن برای خودش یا بچه‌اش ضرر دارد.

سالمند

کسی که به سبب پیری نمی‌تواند روزه بگیرد یا برای او مشقت دارد،

۱. سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۱۹۱۴؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت (<http://111.ir/4kf>).
 ۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی موارد جواز الافطار، سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۷۲۵ و ۱۷۲۷ و ۱۷۲۸ و ۱۷۲۹.

وظیفه‌اش درخصوص روزه چیست؟^۱

روزه گرفتن براو واجب نیست؛ اما:

الف. درخصوص قضای آن درصورت توانایی بدون مشقت:
احتیاط واجب قضا کند (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیت الله مکارم).

قضا واجب نیست (آیات عظام خوئی، سیستانی، فاضل، صافی، وحید و نوری).

باید قضا کند (آیات عظام شبیری^۲ و بهجت).

ب. درخصوص پرداخت فدیّه:

درصورت مشقت باید برای هر روز یک مد طعام گندم یا جو و مانند این‌ها به فقیر بدهد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، شبیری، فاضل، مکارم و نوری).

درصورت مشقت، باید برای هر روز یک مد طعام گندم یا جو و مانند این‌ها به فقیر بدهد؛ بلکه درصورت عدم توانایی نیز بنا بر احتیاط لازم، یک مد طعام بدهد (آیت الله صافی).

درصورتی که نتواند تا رمضان بعد روزه را قضا کند یا توانایی قضای روزه را داشته، ولی به سبب ندانستن حکم، قضای آن را تا رمضان بعد تأخیر انداخته است، واجب است برای هر روز یک مد طعام از گندم یا جو یا مانند این‌ها صدقه بدهد (آیت الله بهجت).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی موارد جواز الافطار؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۵ و ۱۷۲۶، حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۳ و ۱۷۳۴؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب الصوم، ذیل مسئله ۱۰۴۱؛ سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۴۷۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، تحریر المسائل، ص ۲۹۸، ذیل مسئله ۱۰۳۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۳ و سایت، استفتای خصوصی، شماره ۱۳۹۶۰۱۴۰۷۳۵۲۴.

۲. گفتنی است که آیت الله شبیری احتیاط واجب دارد؛ چون مبنای ایشان در احتیاط واجب این است که حق رجوع به غیر نیست، از همین باب در متن به صورت فتوا ذکر شد.

بیماری عطش

کسی که به بیماری عطش مبتلاست، یعنی زیاد تشنه می شود و نمی تواند تشنگی را تحمل کند یا برای او مشقت دارد، در ماه مبارک وظیفه اش درخصوص روزه اش چیست؟^۱

روزه گرفتن بر او واجب نیست؛ اما:

الف. درخصوص مقدار آشامیدن:

بنا بر احتیاط واجب بیشتر از مقدار ضرورت، آب نیاشامد (حضرت امام و آیات عظام فاضل^۲ و نوری).

بنا بر احتیاط مستحب، بیشتر از مقدار ضرورت آب نیاشامد (آیات عظام خوئی، شبیری، فاضل، صافی، وحید، سیستانی و مکارم).

در آشامیدن اکتفا به مقدار ضرورت لازم نیست (آیت الله بهجت).

ب. درخصوص قضای روزه در صورت توانایی:

بنا بر احتیاط واجب بگیرد (حضرت امام^۳ و آیات عظام خوئی و مکارم).

باید بگیرد (آیات عظام بهجت، صافی، فاضل و شبیری).

بنا بر احتیاط مستحب بگیرد (آیات عظام نوری و سیستانی و وحید).

ج. درخصوص پرداخت فدیة:

فقط در صورت مشقت باید برای هر روز یک مد طعام گندم یا جو و

مانند این ها به فقیر بدهد (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام

خوئی، نوری، سیستانی، وحید و شبیری).

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۵؛

سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، الفصل الخامس: ترخیص الافطار، ذیل مسئله ۱۰۴۱؛ سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی موارد جواز الافطار، الثالث: سید موسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۷۲۵؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، فصل فی شرائط صحت صوم و وجوبه، مسئله ۱۰؛ سید علی خامنه ای، تحریر المسائل، ص ۲۹۸، ذیل مسئله ۱۰۳۰؛ سید علی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۳؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، مسئله ۱۲۶۴؛ محمدرضا بهجت، جامع المسائل، ج ۲، روزه مبتلا به مرض عطش.

۲. آیت الله فاضل در توضیح المسائل احتیاط مستحب ذکر کرده اند و باتوجه به مقدم بودن حاشیه العروة الوثقی، متن براساس حاشیه العروة الوثقی تنظیم شد.

۳. گفتنی است که حضرت امام در حاشیه العروة الوثقی فتوا دارند و در تحریر الوسیلة و رساله احتیاط واجب دارند که متن بر اساس تحریر الوسیلة تنظیم شد.

در صورت مشقت، باید برای هر روز یک مد طعام گندم یا جو و مانند این‌ها به فقیر بدهد؛ بلکه در صورت عدم توانایی نیز بنا بر احتیاط لازم یک مد طعام بدهد (آیت‌الله صافی)

باید برای هر روز یک مد طعام گندم یا جو و مانند این‌ها به فقیر بدهد (آیات عظام نوری و فاضل).^۱

در صورت عدم توانایی واجب است برای هر روز فدیة بدهد (آیت‌الله بهجت).

در صورتی که امید به بهبودی ندارد، فدیة واجب است (آیت‌الله مکارم).^۲

زن حامله و شیرده

روژه زن حامله‌ای که زایمان او نزدیک است یا زن شیرده‌ای که شیر او کم است و مرضه دیگری هم نیست، چه حکمی دارد؟^۳

اگر روزه گرفتن برای خودش یا بچه‌اش ضرر دارد، روزه بر او واجب نیست؛ اما باید قضای آن‌ها را به جا آورد و در خصوص پرداخت فدیة:^۴

الف. روزه برای بچه ضرر دارد:

برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (مراجع عظام تقلید به جز آیت‌الله فاضل).

فدیة واجب نیست (آیت‌الله فاضل).

۱. نظر آیات عظام نوری و فاضل در حاشیة العروة الوثقی و رساله متفاوت است. در رساله تفصیل دارند و متن بر اساس حاشیة العروة الوثقی تنظیم شده است.

۲. آیت‌الله مکارم در رساله اشاره به قید امید به بهبودی ندارد و به طور مطلق می‌فرمایند که فدیة واجب است.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی موارد جواز الافطار، الرابع؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۶؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۳، ص ۲۰۴، سؤال ۶۳۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۹۸ و ۱۹۹ و ۲۰۰ و ۳۵۹ و ۳۶۰ و ۳۶۱ و ۳۶۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی موارد جواز الافطار، المورد الخامس؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۷؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۳، ص ۲۰۴، سؤال ۶۳۸.

۴. کفارة فدیة طبق نظر مشهور فقها ۷۵۰ گرم طعام است و زمان وجوب آن از همان وقتی است که روزه نگرفته است.

ب. روزه برای خودش ضرر دارد:
احتیاط واجب، برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (حضرت امام).^۱
احتیاط مستحب، برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (امام خاмене‌ای و آیات عظام خوئی، وحید، شبیری، مکارم و صافی).
برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (آیات عظام سیستانی، فاضل، بهجت و نوری).^۲

حامل غیر مقرب

حکم زن حامل غیر مقرب در مورد فدیہ چیست؟^۳
تفاوتی بین مقرب و غیر مقرب نیست (امام خاмене‌ای).
فدیہ واجب نیست (آیت‌الله سیستانی).
نکته: از سایر مراجع عظام تقلید، مطلبی یافت نشد.

روژه زن شیرده با وجود شیرخشک یا مرضه دیگر

زن شیردهی که شیرش کم است، اگر بتواند از شیر خشک یا شیر گاو استفاده کند یا از زن شیرده دیگری برای شیردادن بچه کمک بگیرد، آیا لازم است این کار را انجام دهد و روزه‌های ماه رمضان را بگیرد؟^۴

۱. حضرت امام در حاشیه العروة الوثقی فتوا دارند: ولی در تحریر الوسيلة به صورت احتیاط واجب ذکر کرده‌اند که متن براساس تحریر الوسيلة تنظیم شد.
۲. آیت‌الله نوری در متن رساله سایت، احتیاط واجب دارند و در حاشیه العروة الوثقی فتوا ذکر کرده‌اند که حاشیه العروة الوثقی در متن تنظیم شد.
۳. سیدعلی خاмене‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۶۶۹۰۳۹، ۳۱ خرداد ۱۳۹۵؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۸۷.
۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۸ و ۱۷۲۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۷؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، ۱۱۵۶؛ سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، استفتانات، احکام روزه، بارداری و شیردهی؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت (https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=45836&mid=259036). سؤال و پرسش؛ سیدعلی خاмене‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۷۶۸۲۸۰، ۳ خرداد ۱۳۹۶؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۸۸؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی موارد الجواز الاقطار،

الف. کمک از مرزعهٔ دیگر:

اگر کسی پیدا شود که بی‌اجرت بچه را شیر دهد، یا برای شیردادن بچه از پدر یا مادر بچه یا از کس دیگری که اجرت او را بدهد، اجرت بگیرد: احتیاط واجب این است که بچه را به او بدهد و روزه بگیرد (حضرت امام و آیات عظام بهجت،^۱ صافی، سیستانی، شبیری و نوری).
بر مادر شیرده لازم نیست کار مذکور را انجام دهد تا بتواند روزه بگیرد، در هر حال می‌تواند فرزند را شیر دهد و به احکام روزهٔ مادر شیرده، عمل کند (امام خامنه‌ای و آیت‌الله فاضل^۲).
واجب است که بچه را به او بدهد و روزه بگیرد (آیات عظام خوئی و مکارم و وحید).

ب. کمک از شیرخشک یا مانند آن:

استفاده از شیر خشک و مانند آن لازم نیست (امام خامنه‌ای و آیت‌الله شبیری).
احتیاط واجب این است که این کار را انجام دهد و روزه‌هایش را بگیرد (آیت‌الله سیستانی).
هرگاه استفاده از شیر خشک برای تغذیهٔ فرزند او مشکلی نداشته باشد، باید روزه بگیرد (آیت‌الله مکارم).
واجب این است که این کار را انجام دهد و روزه‌هایش را بگیرد؛ مگر برای بچه ضرری داشته باشد (آیات عظام خوئی و وحید^۳).

الخامس: محمد فاضل لنگرانی، الأحكام الواضحة، ج ۱، مسئله ۱۰۷۸.

۱. آیت‌الله بهجت در رساله فتوا دارند و در وسیلة النجاة احتیاط واجب دارند که متن بر اساس وسیلة النجاة تدوین شد.

۲. آیت‌الله فاضل در رساله فتاوی بر وجوب دارند؛ ولی در حاشیه العروة الوثقی و الأحكام الواضحة این کار را واجب نمی‌دانند که حاشیه العروة الوثقی در متن درج شد.

۳. اقتباس از حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۲: «لا فرق فی المرضعة بین أن یكون الولد لها و أن یكون لغيرها و الأقوی الاقتصار علی صورة عدم التمكن من إرضاع غيرها للولد.»

به جانی آوردن روزه‌ها توسط زن شیرده یا حامله تا رسیدن ماه رمضان جدید

زن حامله یا شیرده که در ماه مبارک رمضان نتوانسته است روزه بگیرد، چنانچه قضای روزه‌ها را تا رسیدن ماه رمضان جدید به جا نیاورد، وظیفه اش چیست؟^۱

الف. در خصوص قضای روزه‌ها:

قضای آن روزه‌ها ساقط نمی‌شود (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، فاضل، شبیری، نوری، بهجت و صافی).

اگر تا آخر سال روزه گرفتن برای خودش ضرر داشته است، روزه‌های او قضا ندارد و دادن یک فدیة کافی است؛ ولی در صورتی که برای حمل یا طفل ضرر داشته است، باید قضا کند (امام خامنه‌ای و آیت‌الله مکارم).

ب. در خصوص کفاره تأخیر:

۱. بدون عذر قضای روزه‌ها را نگرفته است:

کفاره تأخیر واجب است (مراجع عظام تقلید).

۲. به علت داشتن عذر، در طول سال، قضای روزه‌ها را نگرفته است:

کفاره تأخیر واجب نیست؛ بلکه پرداخت آن احتیاط مستحب است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام مکارم، نوری و صافی^۲).

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۵ و ۱۷۰۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۱ و ۱۷۱۳؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۳، ص ۲۰۳ و ۲۰۴، سؤال ۶۳۷ و ۶۳۸؛ سؤال ۵۱۰؛ سید علی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۸۰۶؛ سید علی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۳۵۸ و ۳۵۹ و ۳۶۰ و ۳۶۱ و ۳۶۲؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، روزه، احکام قضا، مسئله ۱۲؛ محمد فاضل لنکرانی، الأحکام الواضحة، مسئله ۱۰۸۶؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منہاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۵۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۸۶؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۴۹۲؛ محمد تقی بهجت، وسیلة التجارة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۲؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت (https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=45836&mid=259034y)، سؤال و پرسش، احکام روزه کسانی که روزه بر آن‌ها واجب نیست.

۲. آیت‌الله صافی در هدیة العباد و جامع الاحکام کفاره را واجب نمی‌داند؛ ولی در رساله به احتیاط واجب لازم می‌داند که در متن هدیة العباد و جامع الاحکام لحاظ شد.

بنا بر احتیاط واجب، کفاره تأخیر واجب است (آیات عظام خوئی و سیستانی، وحید، فاضل و شبیری).

ج. در خصوص فدیة:

بحث آن، در موضوع زن حامله و زن شیرده گذشت.

شک در ضرر برای زن یا حمل

اگر خانم حامله در ماه رمضان روزه خورده است و الان نمی‌داند که روزه برای خودش ضرر داشته یا برای حملش، تکلیف چیست؟ مد طعام لازم است یا قضا کفایت می‌کند؟^۱

در فرض مرقوم قضای روزه واجب است و اگر تا ماه رمضان بعد بدون عذر قضای روزه را به تأخیر بیندازد، باید یک مد طعام به فقیر بدهد (امام خامنه‌ای).

۷. ضرر بر عرض و مال یا تراحم با واجب دیگر

فردی از رسیدن ضرر به نفش با روزه گرفتن، ایمن است؛ ولی از ضرر بر آبرو یا مالش خوف دارد. یا روزه گرفتن، با واجب دیگری تراحم می‌کند که در درجه اهمیت مساوی با روزه یا مهم‌تر از آن است؛ مثل اینکه فرد خوف ضرر بر نفس یا عرض یا مال فرد دیگری داشته باشد و حفظ آن مسئله، شرعاً بر او واجب است و پیشگیری از آن متوقف بر ترک روزه و افطار آن است. وظیفه چنین شخصی چیست؟^۲

روزه بر او واجب نیست؛ ولی در همه این حالات، واجب است بعداً قضای آن را به‌جا آورد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم و نوری).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۳۵۵۰۸، ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۴.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، الأمر السادس.

حکم گرفتن روزه در صورت ضرر بر عَرَض و مال یا تزاحم با واجب دیگر

در فرض مسئله بالا که باید فرد آن واجب را انجام بدهد و روزه را ترک کند، اگر شخص، واجب را ترک کند و روزه اش را بگیرد، حکم روزه اش چیست؟^۱

روزه صحیح است (آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی و نوری).
به احتیاط واجب صحیح نیست (آیت الله مکارم).
روزه صحیح نیست (آیت الله بهجت).

۸. نیت روزه

زمان ابتدا و انتهای روزه

روزه از چه زمانی شروع و تا چه زمانی ادامه دارد؟^۲
ابتدای زمان روزه اذان صبح و انتهای آن مغرب است (مراجع عظام تقلید).

منظور از مغرب در زمان انتهای روزه

منظور از مغرب در بحث انتهای روزه چه زمانی است؟^۳
مغرب موقعی است که سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا می شود، از بین برود (حضرت امام و آیت الله نوری).
مغرب موقعی است که سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، الأمر السادس؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۴۰.

۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، روزه، مقدمه، قبل از مسئله ۱۵۵۰.

۳. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۷۳۵.

می‌شود، از بالای سر انسان بگذرد (آیات عظام فاضل و صافی).
مغرب موقعی است که آفتاب از زمینی که مسطح است غروب کند.
در منطقه‌ای که پستی و بلندی دارد، مغربش موقعی است که اگر زمین مسطح بود آفتاب غروب می‌کرد (آیت‌الله بهجت).
مغرب موقعی است که قرص آفتاب در افق پنهان شود و احتیاط آن است که صبر کند تا سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا می‌شود، از بالای سر بگذرد و به طرف مغرب برگردد (آیت‌الله مکارم).
مغرب موقعی است که سرخی طرف مشرق که در هنگام غروب آفتاب پدیدار می‌شود، از بین برود (آیت‌الله شبیری).

اگر انسان در غروب آفتاب شک داشته باشد و احتمال بدهد که خورشید پشت کوه‌ها یا ساختمان‌ها یا درختان مخفی شده باشد، قبل از اینکه سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا می‌شود، از بالای سر انسان بگذرد، باید نماز مغرب را به جا بیاورد و روزه را افطار نکند. اگر هم شک نداشته باشد، بنا بر احتیاط واجب باید تا وقت مذکور صبر کند (آیت‌الله سیستانی).

احتیاط واجب آن است که نماز مغرب و افطار روزه را از پنهان شدن قرص خورشید تأخیر بیندازد تا سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا می‌شود، از بالای سر انسان بگذرد (آیات عظام خوئی و وحید).

ادامه نیت روزه بعد از مغرب

آیا انسان می‌تواند بعد از اذان مغرب همچنان نیت روزه داشته باشد؟
روژه شب یا مجموع شب و روز مشروع نیست و همچنین جایز نیست شب را جزء نیت روزه قرار دهد؛ مگر به قصد مقدمیت (حضرت امام و آیات

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی الزمان الذی یصح فیهِ الصوم، مسئله ۱ و قبل از آن؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۷۳.

عظام مکارم، سیستانی، فاضل، نوری و خوئی)

تأخیر افطار تا بعد از اذان

تأخیر انداختن افطار از اول اذان مغرب چه حکمی دارد؟^۱
مستحب است تا خواندن نماز مغرب و عشا تأخیر بیندازد تا ثواب نماز روزه دار مکتوب شود؛ مگر کسی برای افطار منتظرش باشد یا موقع نماز، خضوع قلب نداشته باشد (حضرت امام و آیات عظام فاضل، خوئی، وحید، نوری و صافی).

مستحب است تا خواندن نماز مغرب تأخیر بیندازد تا ثواب نماز روزه دار مکتوب شود؛ مگر کسی برای افطار منتظرش باشد یا موقع نماز، خضوع قلب نداشته باشد (آیات عظام سیستانی، مکارم و شبیری).

شک در خوردن بین روز برای نیت روزه

شخصی بین روز، قبل از اذان ظهر تصمیم می‌گیرد که نیت روزه قضا یا مستحب کند؛ ولی شک دارد که از بعد از اذان صبح مبطل روزه انجام داده یا خیر؟ به عنوان مثال می‌داند که بعد از اذان صبح مسواک زده است؛ ولی نمی‌داند که چیزی از حلق پایین رفته است یا خیر؟ وظیفه این شخص چیست؟^۲

در فرض سؤال می‌تواند قصد روزه کند و محکوم به صحت است (امام خامنه‌ای).

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۵۰: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۲۷؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی الزمان الذی یصح فیه الصوم، مسئله ۱.
۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۴۹۵۸۴۴، ۱۶ آذر ۱۳۹۳.

کیفیت نیت روزه

نیت روزه چگونه باید باشد؟^۱

لازم نیست شخص نیت را از قلب خود بگذراند یا بر زبان جاری کند؛ بلکه همین قدر که بنا داشته باشد برای انجام فرمان خداوند عالم، از اذان صبح تا مغرب کاری انجام ندهد که روزه را باطل می‌کند، کافی است. (مراجع عظام تقلید).

نکته: مکلف می‌تواند در هر شب از ماه رمضان برای روزه فردای آن نیت کند. بهتر است شب اول ماه هم نیت همه ماه را بکند (مراجع عظام تقلید).

کافی بودن نیت ارتکازی در روزه

شخصی شب نیت روزه کرده و با همین نیت تا بعد از اذان صبح خوابیده است. وقتی بیدار شده حواسش نبوده و پس از نوشیدن آب یادش آمده که شب نیت روزه کرده است، آیا در این صورت روزه اش صحیح است؟^۲ انجام سهوی مُفْطِر ضرری به صحت روزه نمی‌زند و اگر نیت قبلی، هرچند به صورت ارتکازی موجود باشد، کفایت می‌کند (امام خامنه‌ای). آیا فرد می‌تواند اول ماه رمضان برای همه ماه نیت روزه کند؟^۳ نیت اول ماه کفایت می‌کند (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام مکارم، سیستانی، فاضل، خوئی، نوری، وحید و شبیری). جایز است که شب اول ماه، نیت همه ماه را بنماید و احتیاط به تجدید نیت در هر شب ترک نشود (آیت الله بهجت).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۱۵، سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۵۰ و ۱۵۵۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۸ و ۴۹.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۵۱.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۱۵، سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۵۰ و ۱۵۵۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، ۴۹؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷۷؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتائات، روزه، نیت روزه.

آیا در تعیین نوع روزه در روزه‌های واجب مثلاً معین کردن روزه قضا لازم است؟^۱

تعیین نوع روزه واجب لازم است، مگر اینکه نیت مافی‌الذمه کند، به تفصیلی که خواهد آمد (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام بهجت، خوئی، فاضل، وحید، صافی، نوری و مکارم).

اگر قصد عنوان در روزه مدخلیت دارد؛ مانند قضا و کفاره، در این صورت تعیین عنوان لازم هست؛ اما اگر قصد عنوان در روزه دخالتی نداشته باشد؛ مانند روزه نذر که در آن هیچ عنوانی قصد نشده باشد، تعیین عنوان لازم نیست (آیت‌الله سیستانی).

آیا تعیین نوع روزه مستحبی که مخصوص وقت معینی نیست، لازم است؟^۲

اگر زمان برای نیت روزه صلاحیت داشته باشد و شخص مجوز گرفتن روزه مستحبی را داشته باشد؛ مانند اینکه روزه قضا نداشته باشد، در این صورت اگر فرد روزه گرفت و نیت را تعیین نکرد، روزه مستحبی محسوب می‌شود (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم،^۳ صافی و نوری).

اگر خود به خود متعین نباشد، تعیین لازم است (آیت‌الله بهجت).
اگر انسان قصد داشته باشد روزه روز خاصی را بگیرد؛ مانند نیمه

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النیة، مسئله ۱۵، سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۵۵؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۶۶.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النیة، مقدمه؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۵۵؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۶۲؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب الصوم، القول فی النیة، مسئله ۱.

۳. عبارت آیت‌الله مکارم در العروة به شکلی ذکر شده است که برداشت می‌شود مانند نظر حضرت امام است: «إنما یجب تعیین نوع العبادة فی موبدین: أحدهما: فی ما إذا تعدد المأمور به و تفاوت أثرهما؛ تانیهما: ما إذا كان عنوان المأمور به من العناوین القصیدة؛ و أما مثل الصوم فی أيام البیض و کذا أيام شهر رمضان فلیس منهما و إنما هو صوم فی أيام خاصة یکفی فیها نية صوم الغد».

شعبان، آیا لازم است آن روز را قصد کند؟^۱

برای رسیدن به ثواب روزه مخصوص، نیاز به نیت روزه خاص دارد؛ مثلاً قصد روزه نیمه شعبان را بکند تا از ثواب روزه آن روز بهرمند شود (حضرت امام و آیات عظام صافی، خوئی، وحید و فاضل).

نیت روز خاص لازم نیست (آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری). اگر خود به خود متعین نباشد، تعیین لازم است (آیت الله بهجت).

خواب یک روز کامل

اگر کسی قبل از اذان صبح نیت کند و بخوابد و بعد از مغرب بیدار شود، روزه اش چه حکمی دارد؟^۲
روزه اش صحیح است (مراجع عظام تقلید).

نیت روزه همراه با قصد قربت و اخلاص

اگر فرد ریاء روزه بگیرد، روزه اش چه حکمی دارد؟^۳
فردی که روزه می گیرد، باید آن را به قصد قربت انجام دهد و در قصد خویش اخلاص را رعایت کند؛ بنابراین اگر فرد ریاء روزه بگیرد، روزه اش باطل است (مراجع عظام تقلید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النیة، مقدمه؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷۵؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۶۲؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب الصوم، القول فی النیة، مسئله ۱.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۰؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۶۸؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، شرائط صحة الصوم، مسئله ۱؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، برداشت از مسئله ۱۰۷۹.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النیة، اقتباس از: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۵۰؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۹.

روزه ما فی الذمه^۱

تقریباً یک ماه روزه گرفته‌ام به این نیت که اگر روزه‌ای بر عهده‌ام باشد، قضای آن محسوب شود و اگر روزه‌ای بر عهده‌ام نیست به قصد قربت مطلق باشد. آیا این یک ماه روزه به حساب روزه‌های قضایی که بر ذمه دارم، محسوب می‌شود و در ضمن روزه واجب دیگری مانند کفاره به عهده ندارم؟^۲

اگر به آن نیتی روزه گرفته‌اید که در زمان روزه گرفتن شرعاً مأمور به آن بوده‌اید، اعم از روزه قضا یا مستحبی، همچنین روزه قضا هم بر عهده شما باشد، به عنوان روزه قضا محسوب می‌شود (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری و وحید).

نکته: اگر یک روزه واجب به عهده دارد، نیت ما فی الذمه کافی است؛ به عنوان مثال کسی که یک روز روزه قضا دارد، همین که نیت کند آن روزه‌ای که بر عهده‌ام است، کفایت می‌کند.

در صورتی که چند روزه واجب به عهده انسان باشد، آیا نیت ما فی الذمه کافی است؟^۳

اگر فردی روزه واجب به عهده‌اش است، چند صورت متصور است:
یک نوع روزه واجب مشخصی به عهده دارد، مانند روزه قضا؛
یک نوع روزه واجب مردد بین انواع مختلف است و نمی‌داند که کدام نوع روزه واجب است؛ مثلاً نمی‌داند روزه قضا است یا نذر؛
مردد است که روزه واجب به عهده‌اش هست یا خیر؟

۱. یعنی نیت کند آن روزه‌ای را که بر عهده دارد، می‌گیرد.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۷۰۶۹؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النیه، مسئله ۱۷؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷۹.

۳. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۷۰۶۹؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النیه؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷۹؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۶۱؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۷۶.

در فرض‌های ذکرشده، نیت مافی‌الذمه کافی است و تکلیف ساقط می‌شود (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام مکارم، سیستانی، وحید، فاضل، نوری، صافی، خوئی و بهجت).

اگر فردی چند نوع روزه واجب به عهده‌اش باشد؛ مثلاً می‌داند که روزه نذر، روزه قضا و استیجاری دارد، می‌تواند نیت مافی‌الذمه داشته باشد؟^۱ تعیین اجمالی کافی است؛ مثلاً اگر این‌گونه نیت کند که روزه اول یا دوم یا... که به عهده‌ام واجب شده است، می‌گیرم، صحیح است (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، خوئی، فاضل، مکارم، نوری، بهجت و صافی).

تغییر نیت روزه استیجاری بعد از انجام آن

در روزه استیجاری، اگر موجر از پرداخت مبلغ قرارداد استنکاف ورزد، آیا مستأجر می‌تواند روزه یا نماز را حواله شخص دیگری کند؟ یعنی نیت کند که آنچه به‌جا آورده است، قضای شخص دیگری باشد و اساساً نیت روزه که مثلاً این روزه به نیت چه کسی باشد، آیا باید در ابتدا معین شود یا می‌توان پس از اتمام نماز و روزه، شخص مد نظر را معین کرد؟^۲ باید نیت از اول معین باشد و پس از انجام عمل به نیت یک فرد، قابل احاله به دیگری نیست و در فرض سؤال، ذمه منوب عنه در صورت اشتغال بری شده است و موجر باید دین خود را بپردازد (امام‌خامنه‌ای).

یوم‌الشک

یوم‌الشک چه روزی است و روزه در آن، چه حکمی دارد؟^۳

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، روزه، فصل فی النية؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۶۱؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۷۶.
۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۷۱.
۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۸ و ۱۵۶۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۶ و ۱۵۷۷؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۱۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۶۸.

یوم الشک روزی است که مکلف شک دارد که اول ماه رمضان است یا آخر ماه شعبان و روزه در این روز واجب نیست (مراجع عظام تقلید).

نیت روزه یوم الشک

اقسام نیت روزه در یوم الشک را بیان کنید و بگویید کدام صور آن صحیح و کدام صور آن اشتباه است.^۱
نیت در یوم الشک چهار صورت دارد:

۱. اگر روزه واجب ندارد، نیت روزه مستحبی کند؛ مثل آخر ماه شعبان و اگر روزه واجب دارد، نیت روزه واجب کند. در این صورت اگر بعد بفهمد رمضان بوده است، جزء روزه ماه رمضان حساب می شود (مراجع عظام تقلید).

۲. نیت روزه رمضان کند که در این صورت باطل است؛ اگرچه بعداً بفهمد رمضان بوده است (مراجع عظام تقلید).

۳. اگر مردد نیت کند، یعنی بگوید اگر ماه رمضان است، روزه رمضان و اگر ماه رمضان نیست، روزه قضا یا مانند آن باشد، اشکالی ندارد و روزه آن صحیح است (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، نوری، فاضل، مکارم و شبیری).

نیت به طریق سوم صحیح نیست و روزه باطل است (آیات عظام خوئی، وحید، بهجت و صافی).

۴. اینکه نیت مافی الذمه (امر واقعی) کند، یعنی قصد کند آنچه فعلاً خداوند از او خواسته است، انجام می دهد،^۲ در این صورت هم اشکالی

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۸، سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۱۷؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷۹. سید علی خامنه ای، سایت، روزه، نیت، اقتباس از سؤال ۶۸؛ سید علی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۸۱۵؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۷۰؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۰.

۲. فرق موارد «۳» و «۴» در این است که مورد «۳» تردید در نیت است؛ ولی مورد «۴» تردید در ثنوی است.

ندارد (مراجع عظام تقلید).

مشخص شدن ماه مبارک در یوم الشک

اگر کسی یوم الشک را روزه نگرفته و در بین روز معلوم شود که ماه رمضان است، وظیفه شخص چیست؟^۱

مفطری را انجام داده است:

باید قضای آن را بعداً به جا آورد و تا مغرب کارهایی که روزه را باطل می کند، انجام ندهد (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام فاضل، خوئی، نوری، مکارم، وحید، صافی، بهجت و شبیری).

باید قضای آن را بعداً به جا آورد و تا مغرب بنا بر احتیاط واجب، امساک کند (آیت الله سیستانی).

مفطری را انجام نداده است:

۱. قبل از ظهر متوجه می شود:

باید فوراً نیت روزه کند و روزه اش صحیح است (حضرت امام و آیات عظام بهجت، صافی، مکارم، سیستانی، نوری و فاضل).

اگر مبطلات روزه را مرتکب نشده است، بنا بر احتیاط واجب باید نیت روزه کند و روزه بگیرد و بعداً نیز آن روز را قضا کند (امام خامنه ای).

بنا بر احتیاط واجب، نیت روزه کند و قضای آن را بگیرد (آیات عظام خوئی و وحید).

بنا بر احتیاط واجب نیت روزه کند و قضای آن را بگیرد (آیت الله

شبیری).^۲

۱. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۱: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۶۹: سیدمحمدکاظم طباطبائی بزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۱۸: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷۸ و ۹۷۹: سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۴۷۹: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، نیت روزه، مسئله ۶: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۷۱: سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۶.

۲. طبق نظر آیت الله شبیری، اگر احتیاط با قید واجب بیاید، باید به آن احتیاط عمل کرد و نمی توان به فتوای مرجع دیگری رجوع کرد.

۲. بعد از ظهر متوجه می شود:

باید قضای آن را بعداً به جا آورد و تا مغرب کارهایی که روزه را باطل می کند؛ انجام ندهد (حضرت امام و آیات عظام فاضل، خوئی، مکارم، وحید، نوری، بهجت و شبیری).
احتیاط واجب نیت روزه کند و روزه را رجائاً تمام کند و سپس قضا کند (آیات عظام سیستانی و صافی).

نیت روز اول ماه رمضان در روز دوم ماه رمضان

اگر کسی در ماه مبارک رمضان، به نیت روز اول ماه روزه بگیرد، بعد بفهمد روز دوم یا سوم بوده است، روزه اش چه حکمی دارد؟^۱
روژه او صحیح است (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، فاضل، خوئی، نوری و مکارم).

نیت روزه غیر ماه رمضان در ماه رمضان

اگر شخص در ماه رمضان نیت روزه غیر ماه رمضان بکند، روزه اش چه حکمی دارد؟^۲
الف. اگر به علت فراموشی یا ندانستن ماه رمضان نیت غیر ماه رمضان کرده است:
روژه ماه مبارک حساب می شود (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، صافی، نوری، وحید، خوئی، مکارم، فاضل و شبیری).
روزه ماه رمضان حساب می شود؛ مگر اینکه روزه برای میت گرفته باشد که در این صورت روزه ماه رمضان حساب نمی شود و صحیح بودن

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۲.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۵۶ و ۱۵۵۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۶۴ و ۱۵۶۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، بالای مسئله ۱؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۳۵.

آن محل تأمل است؛ مگر اینکه مقصود او به دو قسمت جداگانه تقسیم شود: یکی روزه واجب و یکی هم برای دیگری بودن روزه، که در این صورت بنابر اظهر، روزه ماه رمضان محسوب می شود (آیت الله بهجت).

ب. عمداً نیت غیر ماه رمضان کرده است:
نه از رمضان حساب می شود و نه از غیر رمضان (حضرت امام و آیات عظام صافی، بهجت، فاضل، نوری و مکارم).
نه از رمضان حساب می شود و نه بنا بر احتیاط واجب از غیر رمضان (آیات عظام خوئی و وحید).

روزه ماه رمضان حساب می شود؛ هرچند احتیاط مستحب آن است که روزه آن روز را قضا کند (آیت الله شبیری).
اگر بداند ماه رمضان است و عمداً نیت روزه غیر ماه رمضان کند؛ حتی بنا بر احتیاط واجب در صورتی که قصد قربت از او حاصل شده باشد، روزه ماه رمضان حساب نمی شود (آیت الله سیستانی).

زمان ابتدا و انتهای نیت روزه

ابتدای زمان نیت روزه

ابتدای نیت در روزه چه زمانی است؟
برای ابتدای نیت روزه وقت مشخصی نیست؛ بلکه معیار حصول نیت است مشروط بر اینکه تا قبل از انتهای زمان نیت که در مسئله بعد خواهد آمد، از قصد خود برنگردد (حضرت امام و آیات عظام سیستانی و مکارم و فاضل).

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۱۲؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، القول فی النية، مسئله ۴؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۹۷۶.

نکته: مکلف می‌تواند در تمام طول شبی که می‌خواهد فردای آن را روزه بگیرد، نیت کند (مراجع عظام تقلید).^۱

انتهای زمان نیت روزه در حالت عادی

شخصی که عذری ندارد، انتهای نیت روزه برای این شخص چه زمانی است؟^۲

الف. روزه واجب معین مانند ماه رمضان و نذر معین

تا اذان صبح فرصت دارد نیت کند (مراجع عظام تقلید به غیر از آیات عظام سیستانی و شبیری). بنا بر احتیاط واجب، تا اذان صبح فرصت دارد نیت کند (آیت‌الله سیستانی).

در روزه نذر معین خودش تا مغرب فرصت دارد نیت کند و در غیر آن، از واجبات معین مثل ماه رمضان تا اذان صبح فرصت دارد نیت کند و اگر تا آن موقع نیت نکرد، به روزه آن روز اکتفا نکند (آیت‌الله شبیری).^۳

ب. روزه واجب غیرمعین، مانند روزه قضا و کفاره و نذر مطلق

اگر مبطلی انجام نداده است، تا اذان ظهر فرصت دارد نیت کند؛ ولی بعد از ظهر نمی‌تواند نیت نکند (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام نوری، صافی، مکارم، خوئی، فاضل و بهجت). در قضای روزه ماه رمضان خودش و روزه نذری تازمانی که به اندازه

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۵۲ و ۱۵۵۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۵۲ و ۵۳.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۵۲ و ۱۵۵۳ و ۱۵۶۴ و ۱۵۶۵؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، العبادات، مسئله ۹۷۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۵۲ و ۵۳ و ۵۷؛ سیدموسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۵۷۲؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۷۹.

۳. در رساله فارسی زمان نیت روزه نذری متفاوت مطرح شده است.

نیت کردن به مغرب مانده باشد، نیت روزه صحیح است و در غیر این دو امر، تا اذان صبح فرصت نیت دارد (آیت الله شبیری).

اگر مبطلی انجام نداده است، تا اذان ظهر فرصت دارد نیت کند؛ ولی بعد از ظهر، بنا بر احتیاط واجب، نیت نکند (آیت الله سیستانی).

اگر مبطلی انجام نداده است، تا اذان ظهر فرصت دارد نیت کند؛ ولی در قضای ماه رمضان، بنا بر احتیاط واجب، بعد از ظهر نیت نکند (آیت الله وحید).

ج. روزه نیابتی

انتهای نیت برای روزه نیابتی قضای میت چه زمانی است؟^۱

۱. تبرعی و مجانی

تا اذان ظهر است (امام خاмене‌ای و آیات عظام سیستانی، صافی، بهجت، فاضل و مکارم).

باید موقع اذان صبح نیت داشته باشد و این روزه، حکم روزه برای خودش را ندارد (آیت الله خوئی).

۲. استیجاری

در موارد استیجار باید مورد اجاره طبق اجاره و نیز آنچه متعارف بین مؤمنین است انجام بگیرد؛ در غیر این صورت صحیح نبوده و مستأجر مستحق مال الاجاره نیست (امام خاмене‌ای).

تا اذان ظهر است (آیات عظام سیستانی، صافی، بهجت، فاضل و مکارم).

باید موقع اذان صبح نیت داشته باشد و حکم روزه برای خودش را ندارد (آیت الله خوئی).

۱. سید ابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۱، سؤال ۳۳۰؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۵۳۹؛ استفتای کتبی از مراجع عظام تقلید؛ سیدعلی خاмене‌ای، سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۵۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۴۱؛ سید موسی شبیری زنجانی، احکام و استفتائات روزه، سؤال ۴۰۰، نیت روزه استیجاری قبل از ظهر.

در روزه استیجاری، به نیتی که قبل از ظهر انجام شود، نمی‌توان اکتفا کرد (آیت‌الله شبیری).

نکته ۱: اگر در عقد اجاره شرط شود که اجیر از اذان صبح، نیت روزه داشته باشد و نیت را به تأخیر نیندازد یا اطلاق اجاره در عرف مکلف، به این مسئله انصراف داشته باشد، در وفای به عقد اجاره معتبر است که از اذان صبح نیت کند.

نکته ۲: مراجعی که نظر ایشان در این مسئله ذکر نشده است، از مسئله زمان نیت روزه غیر معین که قبلاً بیان شد، به دست می‌آید.

د. روزه مستحبی

تازمانی که به اندازه نیت کردن به مغرب یا غروب (به حسب اختلاف فتاوا در انتهای روزه) مانده باشد.

انتهای زمان نیت روزه برای فرد معذور

الف. روزه ماه رمضان

انتهای نیت روزه برای کسی که نمی‌داند یا فراموش کرده است ماه رمضان است یا بدون نیت خوابیده و خواب مانده است، چه زمانی است؟^۱ اگر مبطلی انجام نداده است، تا اذان ظهر فرصت دارد فوراً نیت کند و روزه‌اش صحیح است؛ ولی اگر مبطلی انجام داده باشد یا بعد از اذان ظهر متوجه شود، باید قضای آن را بعداً به جا آورد، ولی باید تا مغرب کاری که روزه را باطل می‌کند انجام ندهد. (حضرت امام و آیات عظام فاضل، نوری، مکارم، بهجت و صافی).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۱: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۶۹: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۶۵: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۳۶: سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، نیت، سؤال ۵۶.

کسی که در ماه رمضان از روی فراموشی یا بی‌اطلاعی، نیت روزه نکرده و در طول روز ملتفت شود، در صورتی که کاری که روزه را باطل می‌کند انجام داده باشد، روزه‌اش در آن روز باطل است؛ ولی تا غروب از کارهای باطل‌کننده روزه خودداری کند؛ اما چنانچه تا هنگامی که ملتفت روزه می‌شود، کاری که روزه را باطل می‌کند انجام نداده باشد؛ اگر بعد از ظهر است روزه باطل است و اگر پیش از ظهر است، بنا بر احتیاط واجب باید نیت روزه کند و روزه بگیرد و بعداً نیز روزه آن روز را قضا کند (امام خامنه‌ای).

اگر مبطلی انجام نداده است، تا اذان ظهر فرصت دارد فوراً نیت کند و روزه‌اش صحیح است؛ ولی اگر بعد از اذان ظهر متوجه شود، بنا بر احتیاط واجب رجائاً نیت روزه کند و سپس قضا کند (آیت‌الله سیستانی). تا اذان صبح فرصت دارد نیت کند؛ ولی اگر مبطلی انجام نداده است و در بین روز ملتفت شود، بنا بر احتیاط واجب، آن روز را به قصد قربت مطلقه امساک کرده و قضای آن را نیز بگیرد (آیات عظام خوئی و وحید). اگر مبطلی انجام نداده است، بنا بر احتیاط واجب نیت روزه کند و قضای آن را هم به جا آورد (آیت‌الله شبیری).

ب. روزه واجب معین (غیر رمضان)

انتهای نیت روزه واجب معین (غیر رمضان) برای شخصی که عذر دارد، چه زمانی است؟^۱

اگر غیر از روزه ماه رمضان روزه معین دیگری بر انسان واجب باشد؛ مثلاً نذر کرده باشد که روز معینی را روزه بگیرد، چنانچه عمداً تا اذان صبح نیت نکند، روزه‌اش باطل است و اگر نداند که روزه آن روز بر او

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۲؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۵۷۲ و ۱۵۷۳؛ محمدفاضل لنکرانی، الأحکام الواضحة، مسئله ۱۰۱۵.

واجب است یا فراموش کند و پیش از ظهر یادش بیاید، چنانچه کاری که روزه را باطل می‌کند انجام نداده باشد و نیت کند، روزه او صحیح و گرنه باطل است (حضرت امام و آیات عظام فاضل، نوری، صافی، مکارم و خوئی).

اگر مبطلی انجام نداده است و قبل از اذان ظهر ملتفت شود و بدون تأخیر نیت کند، روزه اش صحیح است و اگر بعد از ظهر یادش بیاید، بنا بر احتیاط واجب رجائاً روزه بگیرد و روزه آن روز را نیز قضا کند (آیت الله سیستانی).

در قضای ماه رمضان و نذر معین اگر مبطلی انجام نداده است، تا مغرب و در غیر آن از واجبات معین تا اذان صبح نیت کند و اگر تا آن موقع نیت نکرد، به روزه آن روز اکتفا نکند (آیت الله شبیری).

اگر غیر از روزه ماه رمضان، روزه معین دیگری بر انسان واجب باشد؛ مثلاً نذر کرده باشد که روز معینی را روزه بگیرد، چنانچه عمداً تا اذان صبح نیت نکند، روزه اش باطل است و همچنین است بنا بر احتیاط اگر ندانده روزه آن روز بر او واجب است یا فراموش کند، هرچند پیش از ظهر یادش بیاید و کاری که روزه را باطل می‌کند، انجام نداده باشد (آیت الله وحید).

نیت روزه مستحبی

نیت روزه مستحبی با داشتن روزه قضا

کسی که روزه قضا دارد، آیا می‌تواند روزه مستحبی بگیرد؟
خیر، نمی‌تواند (مراجع عظام تقلید).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۱؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، شرائط صحة الصوم، مسئله ۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، نیت، سؤال ۲۸۱ و ۲۸۱ و احکام روزه، سؤال ۲۸۱ و ۲۸۱.

فراموشی روزه قضا و گرفتن روزه مستحبی

اگر کسی فراموش کند که روزه قضا دارد و روزه مستحبی بگیرد، آیا روزه‌اش باطل است؟^۱

الف. قبل از ظهر یادش بیاید:

روزه مستحبی او به هم می‌خورد و می‌تواند نیت روزه قضا کند (مراجع عظام تقلید).

ب. بعد از ظهر یادش بیاید:

روزه مستحبی او باطل است و نمی‌تواند نیت روزه قضا کند (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام مکارم، فاضل، نوری، صافی، خوئی و بهجت).

بنا بر احتیاط، باطل است و نمی‌تواند نیت خود را به روزه واجب برگرداند (آیات عظام سیستانی و وحید).

نیت روزه قضا کند و روزه‌اش صحیح است (آیت‌الله شبیری).

ج. بعد از مغرب یادش بیاید:

روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، نوری، سیستانی، وحید و شبیری).

دلیلی بر صحت روزه‌اش نداریم (آیت‌الله مکارم).

معلوم نیست روزه‌اش صحیح باشد (آیت‌الله صافی).

نیت روزه مستحبی با داشتن روزه استیجاری

کسی که برای به‌جا آوردن روزه میتی اجیر شده است، آیا می‌تواند روزه

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، شرائط صحة الصوم، مسئله ۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۵۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۱۷؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۷۱؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۲ و ۱۵۷۳.

مستحبی بگیرد؟^۱

اشکالی ندارد (مراجع عظام تقلید).

نیت روزه مستحبی با داشتن روزه کفاره یا قضای پدر

کسی که روزه کفاره یا قضای پدر به عهده دارد و تمکن از ادای آن را داشته باشد، آیا می‌تواند روزه مستحبی بگیرد؟^۲
نمی‌تواند روزه مستحبی بگیرد (حضرت امام و آیات عظام خوئی و نوری)

می‌تواند روزه مستحبی بگیرد (آیات عظام سیستانی و بهجت و شبیری).

بنا بر احتیاط واجب نمی‌تواند روزه مستحبی بگیرد (امام خامنه‌ای و آیات عظام فاضل، وحید و صافی).

در روزه قضای پدر بنا بر احتیاط نمی‌تواند و نسبت به کفاره، چنانچه کفاره تخییری باشد و مد طعام را انتخاب کند، می‌تواند روزه مستحب به‌جا بیاورد و الا بنا بر احتیاط واجب نمی‌تواند روزه مستحب بگیرد (آیت‌الله مکارم).

نیت روزه مستحبی با داشتن روزه نذر معین

کسی که روزه نذر معین داشته باشد، با فرض تمکن از ادای نذر، آیا می‌تواند روزه مستحبی بگیرد؟^۳

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۳: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۱: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۴۲۲۹۹.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۶۳: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۱: سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۴۷۳: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۴۹: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۶۶ و اقتباس از سؤال ۲۸۱: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۵۵: سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، شرائط صحت صوم، مسئله ۳: ناصر مکارم شیرازی، سایت، von.ir/e08Yc: سیدموسی شبیری زنجان، سایت، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۵۷۲.

۳. مسئله نذر با اقتباس از این شماره مسئله‌ها تدوین شده است: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع،

زمان ادای نذر رسیده است:

می‌تواند روزه مستحبی بگیرد (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی، مکارم، فاضل، خوئی، نوری، بهجت، صافی و شبیری).
زمان ادای نذر رسیده است:

نمی‌تواند روزه مستحبی بگیرد (حضرت امام و آیات عظام خوئی و نوری).

اگر نیت روزه مستحب کند، روزه صحیح است؛ هرچند که معصیت کرده است (امام‌خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی و بهجت).
بنا بر احتیاط واجب نمی‌تواند روزه مستحبی بگیرد (آیات عظام فاضل، وحید، شبیری و صافی).

نکته: تخلف عمدی نذر معصیت است و باعث وجوب کفاره حنث نذر و قضای آن (فتوا یا احتیاط) واجب است.

نذر روزه مستحبی با داشتن روزه قضا

آیا کسی که روزه قضا دارد، می‌تواند روزه مستحبی نذر کند؟
این مسئله سه صورت دارد:

الف. نذرش مطلق است؛ یعنی معین نکرده است که در چه روزی روزه بگیرد؛ مثلاً بگوید: «برای خدا بر من است که یک روز روزه بگیرم.»
نذرش صحیح است؛ ولی انجام روزه مندور قبل از روزه قضا اشکال دارد و احتیاط واجب این است که روزه مندور را بعد از روزه قضا بگیرد؛ مگر وقت روزه نذری ضیق شود (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای).

مسئله ۱۵۶۳: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۱: سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۴۷۳: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۱۴۹: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۶۶ و ۶۲ و اقتباس از سؤال ۲۸۱: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۵۵: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، شرائط صحت صوم، مسئله ۳: ناصر مکارم شیرازی، سایت، von.ir/c08YC: سیدموسی شبیری زنجان، سایت، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۵۷۲.
۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم، مسئله ۳: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۲۴ و ۲۸۲ و استفتای خصوصی، کد ۸۵۸۹۴، ۲۱ اسفند ۱۳۹۶.

نذرش صحیح است؛ ولی انجام روزه مندور قبل از روزه قضا جایز نیست (آیت الله سیستانی).

نذرش صحیح است؛ ولی انجام روزه مندور قبل از روزه قضا به احتیاط واجب جایز نیست (آیت الله مکارم).

نذرش صحیح است و انجام روزه مندور قبل از روزه قضا نیز اشکال ندارد (آیات عظام خوئی و نوری و فاضل).

ب. نذرش معین است؛ درحالی که فرصت کافی برای انجام روزه قضای ماه رمضان قبل از روزه مندور دارد و انجام روزه قضا قبل از روزه مندور نیز ممکن است.

نذرش صحیح است؛ ولی انجام روزه مندور قبل از روزه قضا اشکال دارد و احتیاط واجب این است که روزه مندور را بعد از روزه قضا بگیرد؛ مگر زمان نذر فرا رسد و امکان عمل وجود نداشته باشد که باید به نذر عمل کند (حضرت امام و امام خامنه ای).

نذرش صحیح است؛ ولی انجام روزه مندور قبل از روزه قضا جایز نیست (آیت الله سیستانی).

نذرش صحیح است؛ ولی انجام روزه مندور قبل از روزه قضا اشکال دارد (آیت الله مکارم).

نذرش صحیح است و انجام روزه مندور قبل از روزه قضا نیز اشکال ندارد (آیات عظام خوئی و نوری و فاضل).

ج. نذرش معین است؛ درحالی که فرصت کافی برای انجام روزه قضای ماه رمضان قبل از روزه مندور وجود ندارد و انجام روزه قضا قبل از روزه مندور نیز ممکن نیست.

نذرش باطل است (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام سیستانی و نوری و فاضل).

صحت نذر محل اشکال است (آیت الله مکارم).

نذرش صحیح است (آیت الله خوئی).

نکته: با توجه به این که عنوان این مسئله نذر روزه مستحبی با داشتن روزه قضا است، لازم به ذکر است که برخی از مراجع عظام تقلید مانند حضرت امام بیان می کنند که تمام روزه های واجب همین حکم را دارد.

نذر گرفتن روزه مستحبی در سفر، با داشتن روزه قضا

کسی که روزه قضا دارد، می تواند نذر کند که در سفر روزه مستحبی بگیرد؟^۱

اگر در حضر (قبل از سفر) نذر کند که در روز معینی در سفر روزه بگیرد، نذر و روزه نذری اش صحیح است؛ هرچند قضای روزه واجب برعهده اش باشد (امام خامنه ای).

نیت روزه نیابتی با داشتن روزه قضا

آیا کسی که روزه قضا دارد، می تواند روزه هایی را به جا بیاورد که یقیناً از میت قضا شده است؟^۲

الف. تبرعی و مجانی:

به احتیاط واجب جایز نیست (امام خامنه ای).

جایز است (آیات عظام سیستانی و مکارم).

جایز نیست (آیات عظام خوئی، بهجت، شبیری، نوری و وحید).

ب. استیجاری:

جایز است (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام خوئی، صافی،

۱. سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۲۴.

۲. محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، مسئله ۲۹۱۰؛ سیدابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۱، سؤال ۳۶۲ و ج ۲، سؤال ۴۷۰؛ سیدابوالقاسم خوئی، استفتانات، سؤال ۳۶۶؛ سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۴۷۳؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، روزه، سؤال ۳۱۴؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتانات، احکام روزه، اجیرشدن کسی که قضای رمضان برعهده دارد؛ حسین نوری همدانی، هزارویک مسئله فقهی، ج ۱، سؤال ۲۲۲ و ج ۲، سؤال ۱۸۳؛ سیدروح الله خمینی، استفتانات، ج ۱، نماز قضای پدر، سؤال ۲۲۲؛ حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۳۵.

فاضل، بهجت، سیستانی، مکارم، وحید و نوری).
می تواند اجیر شود؛ مگر آنکه بداند مجتهد میت، چنین روزه ای را
صحیح نمی داند (آیت الله شبیری).

نیت قطع و قاطع

نیت قطع روزه و تردید در نیت قطع

نیت قطع و تردید در نیت قطع یعنی چه و حکم آن چیست؟
نیت قطع: یعنی در بین روز قصد کند که دیگر روزه نباشد.
تردید در نیت قطع: یعنی مردد باشد که روزه باشد یا نباشد.
با نیت قطع یا تردید در نیت قطع، روزه باطل می شود و چنانچه دوباره
نیت روزه کند، حکم آن به شرح زیر است:

الف. روزه اش واجب معین است: ^۱

مبطل است؛ اگرچه دوباره نیت کند (حضرت امام و آیات عظام خوئی،
وحید، مکارم، فاضل، نوری، شبیری و صافی).

در نیت قطع روزه باطل است و در تردید نیت قطع، صحت روزه محل
اشکال است و احتیاط واجب آن است که روزه را تمام کرده و بعداً هم آن
را قضا کند (امام خامنه ای).

اگر دوباره نیت روزه کند، به احتیاط واجب، آن را تمام کند و قضای
آن را هم به جا آورد (آیت الله سیستانی).

بنا بر احتیاط واجب، باطل است (آیت الله بهجت).

ب. روزه اش واجب غیرمعین است: ^۲

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النیة، مسئله ۲۲: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی،
توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۷۰ و ۱۵۷۱: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۷۸ و ۱۵۷۹: محمدتقی بهجت،
وسيلة النجاة مسئله ۱۰۸۳: محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۷۹۰: در استفتانات بطلان روزه بصورت فتوا بیان شده
است: سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتانات، سؤال ۷۵۸: سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۷۲.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النیة، مسئله ۲۲: سیدموسی شبیری زنجانی،
المسائل الشرعیة، مسئله ۱۵۷۸ و ۱۵۷۳ و ۱۵۷۲: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۰۸۳: سیدعلی خامنه ای،
سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۷۲: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۸۰: لطف الله صافی گلپایگانی،

اگر تا قبل از ظهر نیت کند، روزه‌اش صحیح است (مراجع عظام تقلید غیر از آیت‌الله شبیری).

در قضای ماه رمضان خودش و نذری اگر تا زمانی که به اندازه نیت کردن به مغرب مانده باشد، نیت کند روزه صحیح است و در غیر این دو صورت، روزه باطل است (آیت‌الله شبیری).

ج. روزه‌اش مستحبی است: ^۱ اگر تا قبل از مغرب (به حسب اختلاف فتاوا) نیت کند، روزه‌اش صحیح است (مراجع عظام تقلید).

نیت قاطع در روزه و تردید در نیت قاطع

معنای نیت قاطع و تردید نیت قاطع و حکم آن چیست؟^۲

نیت قاطع: یعنی در بین روز قصد کند یکی از مبطلات روزه را عمداً انجام دهد.

تردید نیت قاطع: یعنی مردد باشد که روزه را با یکی از مبطلات آن باطل کند یا نه.

حکم نیت قاطع یا تردید در نیت قاطع:

الف. در روزه واجب معین:

مبطل نیست مگر اینکه به نیت قطع برگردد و مستقلاً نیت قطع کند (حضرت امام و آیت‌الله فاضل).

در نیت قاطع احتیاط واجب این است که روزه را تمام کند و بعداً

→ هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۷۳.

۱. سید محمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۵۵۳: سید موسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۵۷۹: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، نیت، سؤال ۷۳: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۱۰.

۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۲۲: سید محمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۵۵۳ و ۱۵۷۰: سید موسی شبیری، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۵۷۹: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، نیت، سؤال ۷۳: سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۹، احکام روزه، استمرار در نیت: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۴۳ و ۲۱۱۰: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۸۰: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۷۳.

قضای آن را به جا آورد (امام خامنه‌ای).

احتیاط واجب این است که روزه را تمام کند و بعداً قضای آن را به جا آورد (آیت الله سیستانی).

مبطل است (آیات عظام خوئی، بهجت، وحید، صافی، نوری و مکارم).

نیت قاطع: در قضای ماه رمضان خودش و نذری اگر تازمانی که به اندازه نیت کردن به مغرب مانده باشد، نیت کند روزه صحیح است و در غیر این دو صورت، روزه باطل است.

تردید نیت قاطع: چنانچه به امید مطلوبیت از مبطلات روزه اجتناب کند، روزه اش صحیح است (آیت الله شبیری).

ب. در روزه واجب غیرمعین:

مبطل است؛ ولی اگر مجدداً تا قبل از ظهر نیت کند، روزه اش صحیح است (آیات عظام خوئی، وحید، مکارم، بهجت، نوری و صافی).

اگر مجدداً تا قبل از ظهر نیت کند، روزه اش صحیح است (امام خامنه‌ای و آیت الله سیستانی).

مبطل نیست (حضرت امام و آیت الله فاضل).

نیت قاطع: در قضای ماه رمضان خودش و نذری اگر تازمانی که به اندازه نیت کردن به مغرب مانده باشد، نیت کند روزه صحیح است و در غیر این دو صورت، روزه باطل است.

تردید نیت قاطع: چنانچه به امید مطلوبیت از مبطلات روزه اجتناب کند، روزه اش صحیح است (آیت الله شبیری).

ج. در روزه مستحبی:

مبطل نیست (حضرت امام و آیت الله فاضل).

اگر مجدداً تا قبل از انتهای وقت نیت کند، روزه اش صحیح است (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، وحید، سیستانی، بهجت، صافی،

نوری، مکارم و شبیری).

تردید در نیت به دلیل شک در بطلان روزه

اگر کسی به خیال اینکه روزه‌اش به خاطر امری مشکل پیدا کرده است، مردد شود که روزه‌اش باطل شده یا خیر، روزه‌اش چه حکمی دارد؟^۱
روزه‌اش صحیح است؛ هرچند این تردید تا زمان سؤال باقی بماند (حضرت امام و آیات عظام فاضل، سیستانی، خوئی، نوری، بهجت، صافی و وحید).

اگر رجائاً بر نیت روزه باقی بماند تا سؤال کند، روزه‌اش صحیح است (آیت‌الله مکارم).

امساک در نیت قطع یا قاطع

کسی که در ماه مبارک رمضان نیت قطع یا قاطع کند، روزه‌اش باطل می‌شود. آیا امساک در ادامه روز بر این فرد واجب است؟ در صورت وجوب امساک، اگر کسی امساک را ترک کند، آیا کفاره هم بر او واجب می‌شود یا خیر؟^۲

لازم است امساک کند و در صورت افطار، کفاره نیز بر او لازم می‌شود (امام‌خامنه‌ای و آیات عظام صافی و وحید).

هرگاه کاری که روزه را باطل می‌کند انجام ندهد، ولی نیت روزه هم نکرده باشد یا قصد کند که روزه خود را بخورد، یا اینکه با ریا روزه را باطل کند، فقط قضا لازم است. در ضمن، در صورت عدم امساک کفاره

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النية، مسئله ۲۲: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۳؛ حسین وحیدخراسانی و سیدابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۸۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، روزه، مسئله ۱۲۷۳.

۲. سیدعلی‌خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۴۵۹۳۰۴؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی، کد ۹۳۰۴۲۶۰۱۵۵؛ حسین وحیدخراسانی، کد: ۷۲۳۱۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵ - ۹۳۵B؛ حسین نوری همدانی، استفتای خصوصی، کد ۱۵۶۹۲؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتای خصوصی، کد ۴۸۶۷.

ندارد (آیت الله مکارم).

در فرض سؤال، اگر نیت قطع یا قاطع قبل از اذان ظهر باشد، باید تجدید نیت کند و اگر بعد از اذان ظهر باشد، ادامه روزه واجب است و بنا بر احتیاط، روزه آن روز را قضا کند؛ ولی کفاره ندارد (آیت الله نوری).
بله امساک واجب است و با افطار، کفار واجب می شود و در صورتی که بعد از آن جماع یا استمناء کند، کفاره تکرار می شود (آیت الله شبیری).

عدول از یک روزه به روزه دیگر

آیا شخص روزه دار می تواند در بین روز نیت روزه اش را عوض کند؛ مثلاً از استیجاری به قضای خودش یا از قضا، به کفاره یا به صورت های دیگر عدول کند؟^۱

عدول از یک روزه به روزه دیگر مطلقاً صحیح نیست (حضرت امام و آیات عظام فاضل و نوری و مکارم).

عدول از یک روزه به روزه دیگر صحیح نیست؛ مگر اینکه یکی از این دو روزه متقوم به قصد عنوان خاصی نباشد که در این صورت، عدول صحیح است؛ مثلاً اگر نیت روزه کفاره کند، سپس نیت کند که روزه مستحبی مطلق باشد، در این صورت روزه دوم صحیح است؛ ولی اگر ابتدا قصد روزه مستحبی مطلق کند، سپس قصد روزه کفاره کند، روزه اول صحیح است (آیت الله سیستانی).

عدول از یک روزه به روزه دیگر صحیح است؛ به شرط اینکه وقت آن روزه دیگر باقی باشد (آیات عظام خوئی و وحید).

نکته: در جایی که عدول صحیح نیست، می تواند ابتدای نیت را قطع کند و بگوید هیچ نوع روزه ای نیست. سپس اگر وقتش باقی است، روزه

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی النیة، مسئله ۲۴؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهج الصالحین، مسئله ۹۸۱.

دیگر را نیت کند.

حالاتی که مستحب است انسان از مفطرات روزه خودداری کند

- در چه صورتی امساک در ماه مبارک رمضان مستحب است؟
- مشهور فقها می‌فرمایند برای چند نفر مستحب است در ماه رمضان، هرچند روزه نیستند، از کاری که روزه را باطل می‌کند، خودداری کنند:^۱
۱. مسافری که در سفر، کاری انجام داده باشد که روزه را باطل می‌کند و پیش از اذان ظهر به وطنش یا به جایی برسد که می‌خواهد ده روز در آنجا بماند.
 ۲. مسافری که بعد از اذان ظهر به وطنش یا به جایی برسد که می‌خواهد ده روز در آنجا بماند.
 ۳. مریضی که بعد از اذان ظهر خوب شود. همچنین است اگر پیش از اذان ظهر خوب شود و کاری انجام داده باشد که روزه را باطل می‌کند.
 ۴. زنی که در بین روز از خون حیض یا نفاس پاک شود.
 ۵. کافری که مسلمان شود و قبلاً کاری را انجام داده باشد که روزه را باطل می‌کند.

تظاهر به روزه خواری

- در حالاتی که مستحب است انسان از مفطرات خودداری کند، آیا می‌تواند آشکارا روزه خواری کند؟^۲
- روزه خواری علنی و در معرض نگاه عموم، حتی برای کسانی که روزه بر آن‌ها واجب نیست، مانند بیمار و مسافر جایز نیست امام خامنه‌ای).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۴۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۵۷.
 ۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، کد ۷۷۹۲۱۴، ۲۷ خرداد ۱۳۹۶؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۹۱۹۸۱۴؛ محمد فاضل لنکرانی، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۴۸۳۵۷؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت (makarem.ir)، استفتانات، روزه، مبطلات روزه، خوردن و آشامیدن، حکم افطار در ملا عام برای فرد معذور.

روزه خواری برای افراد معذور در بلاد اسلام قطعاً جایز نیست و در بلاد کفر اگر سبب وهن اسلام نشود، مانعی ندارد (آیت الله مکارم).
به طور کلی تظاهر به روزه خواری هرچند برای معذورین، جایز نیست و با تشخیص مجتهد جامع الشرایط تعزیر می شود (آیت الله صافی).
تظاهر به روزه خواری حرام است و اگر نزد حاکم شرع ثابت شود، در صورتی که عذر شرعی نداشته باشد، حد بر او جاری می کند و اگر عذر شرعی داشته باشد، به علت تظاهر به روزه خواری اش او را مجازات (تعزیر) می کند (آیت الله فاضل).

فصل چهارم

منظرات روزه و احكام آن

ارتکاب سهوی مفطرات

آیا ارتکاب سهوی مفطرات روزه را باطل می‌کند؟^۱
اگر شخص روزه‌دار مفطری را سهواً انجام دهد، روزه‌اش باطل نمی‌شود^۲ و فرقی هم بین انواع روزه‌ها نیست (مراجع عظام تقلید).

جهل به حکم مفطرات

اگر شخص روزه‌دار مفطری را انجام دهد، درحالی‌که نمی‌داندسته روزه به وسیلهٔ این کار باطل می‌شود، روزه‌اش چه حکمی دارد؟^۳
چنانچه شخص جاهل مقصر باشد، روزه‌اش باطل است؛ ولی اگر جاهل قاصر باشد، بنا بر احتیاط، روزه‌اش باطل است (حضرت امام و آیات عظام صافی و نوری).
چه شخص جاهل قاصر باشد و چه جاهل مقصر باشد، روزه‌اش مطلقاً باطل است (امام‌خامنه‌ای و آیات عظام مکارم،^۴ خوئی، و حید، فاضل، بهجت و شبیری).

اگر انسان نداند که بعضی از آنچه به‌عنوان مفطرات ذکر شد، روزه را باطل می‌کند و به‌علت ندانستن حکم، آن را انجام دهد، چنانچه آن مفطر، خوردن یا آشامیدن یا جماع باشد، در هر صورت روزه‌اش باطل

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی اعتبار العمد و الاختیار: سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۳۱۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۵۳.

۲. گفتنی است برخی از نمونه‌های سهو، در حکم عمد است، مثل خواب‌ماندن جنب برای بار دوم یا بیشتر یا فراموشی غسل جنابت.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یعتبر فی مفطرية المفطرات: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصوم، ذیل مسئله ۱۰۰۴؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب الصوم، ذیل مسئله ۱۰۰۴؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، چاپ جدید، مسئله ۱۳۹۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۲۸۴ و ۳۲۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۱۱؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۲۸؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۶۷.

۴. اینکه کفاره دارد یا نه، در بحث کفارات می‌آید.

۵. آیت‌الله مکارم در حاشیه العروة الوثقی به این شکل بیان می‌کنند: «در جاهل غافل، چه مقصر و چه قاصر باشد، روزه صحیح است؛ مگر اینکه جاهل شاک باشد.» البته نظر رسالهٔ جدید ایشان در متن بیان شد.

می‌شود و اگر سایر مفطرات بوده است، چند صورت دارد:

الف. اگر در یادگیری مسئله کوتاهی کرده باشد که در این صورت جاهل مقصر محسوب می‌شود، روزه‌اش باطل می‌شود.

ب. اگر در یادگیری مسئله کوتاهی نکرده و هنگام انجام مبطل، تردید هم نداشته است که در این صورت جاهل قاصر گفته می‌شود، روزه‌اش صحیح است.

ج. چنانچه فرد، در هنگام انجام مفطر، برای ارتکاب آن، حجت شرعی داشته باشد که در این صورت هم جاهل قاصر محسوب می‌شود، روزه‌اش باطل نمی‌شود (آیت‌الله سیستانی).

علم اجمالی به مفطرات

آیا شخص روزه‌دار باید به تمام مبطلات علم تفصیلی داشته باشد؟ لازم نیست روزه‌دار به تمام مبطلات و مفطرات علم تفصیلی داشته باشد؛ بلکه اگر نیت کند که از تمام مبطلات و مفطرات امساک کند، کافی است (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، مکارم، خوئی، نوری، فاضل، صافی، وحید و بهجت).

اولین مفطر: خوردن و آشامیدن

خوردن تربت و چیز بسیار کوچک

آیا خوردن چیزی که بسیار کم و کوچک است یا خوارکی نیست، مثل مقدار کمی تربت سیدالشهدا، به قصد تبرک یا شفا، روزه را باطل می‌کند؟^۱

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ابتدای کتاب الصوم و فصل فی النية، مسئله ۳؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷۳؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۶۰؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۷۴.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الاول و الثاني؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۷۵؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۷۳.

هرچه انسان عمداً بخورد، روزه را باطل می‌کند، چه جزء خوراکی‌ها باشد یا نباشد؛ حتی اگر به اندازه یک دهم دانه گندم یا قطره آب باشد (مراجع عظام تقلید).

فروبردن آب جمع شده در دهان

اگر به هر علتی آب دهان در داخل دهان جمع شود، آیا می‌توان آن را فرو داد؟^۱

اشکالی ندارد (مراجع عظام تقلید غیر از آیت الله بهجت).
اگر آب دهان خیلی زیاد و غیر معمول باشد، بنا بر احتیاط واجب، نباید فرو داد و در غیر این صورت اشکال ندارد (آیت الله بهجت).

مسواک و خلال

مسواک زدن و خلال کردن در بین روز

مسواک زدن یا خلال کردن یا نخ دندان کشیدن بعد از اذان صبح و در بین روز چه حکمی دارد؟

مسواک زدن و مانند آن، روزه را باطل نمی‌کند؛ اما اگر به چیزی آغشته باشد یا مثلاً خلال و نخ را از دهان خارج کند و رطوبت دهان بر آن باقی باشد، نباید آن را فرو دهد (مراجع عظام تقلید غیر از آیت الله شبیری).^۲
مسواک زدن و مانند آن، روزه را باطل نمی‌کند؛ اما اگر مسواک را از دهان بیرون آورد و دوباره آن را در دهان قرار دهد و رطوبت را فرو ببرد،

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک من المفطرات، مسئله ۲؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۷۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۸۷؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۸؛ سید علی خامنه‌ای، اقتباس از استفتای خصوصی، شماره ۷۵۲۷۳۸، ۱۰ فروردین ۱۳۹۶.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الاول و الثانی؛ سید علی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۸۵ و ۸۶؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۷۳.

روزه‌اش باطل می‌شود؛ مگر آنکه رطوبت مسواک، بسیار کم باشد به گونه‌ای که صدق خوردن و آشامیدن نکند (آیت‌الله شبیری).

استهلاک رطوبت مسواک در آب دهان

اگر رطوبت باقی‌مانده در نخ دندان یا خلال و مانند آن به قدری کم باشد که وقتی آن را دوباره وارد دهان می‌کنیم، در آب دهان مستهلک می‌شود، در این صورت فرودادن آن چه حکمی دارد؟^۱ اشکالی ندارد (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، خوئی، فاضل، وحید، بهجت و مکارم).

بنا به احتیاط واجب باید اجتناب شود (آیات عظام صافی و نوری).

مسواک نکردن در شب

اگر روزه‌دار می‌داند یا احتمال می‌دهد که بقایای غذا در بین روز بر اثر مسواک نزدن فرو می‌رود، اگر مسواک نزند، روزه‌اش چه حکمی دارد؟^۲ الف. اگر می‌داند که بقایای غذا در بین روز فرو می‌رود، واجب است خلال^۳ کند (آیت‌الله مکارم به احتیاط واجب خلال کند) و اگر خلال نکرد:

در بین روز باقی‌مانده غذا پاپیین برود:

روزه‌اش باطل است و قضا دارد (مراجع عظام تقلید غیر از آیت‌الله مکارم).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الاول و الثاني: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۷۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۸۱؛ محمدتقی بهجت، جامع المسائل، ج ۲، مبطلات روزه، خوردن و آشامیدن.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۷۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۸۶؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک من المفطرات، مسئله ۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۸۳ و ۸۴؛ سیدموسی شبیری زنجان، مسائل الشرعیة، مسئله ۱۵۸۶؛ محمدتقی بهجت، جامع المسائل، ج ۲، مبطلات روزه، خوردن و آشامیدن.

۳. درباره حکم خلال کردن، نظر آیات عظام صافی و وحید یافت نشد.

بنابر احتیاط واجب روزہ را تمام کرده و بعد قضا کند (آیت الله مکارم).
 در بین روز باقی مانده غذا پایین نرود:
 بنا بر احتیاط واجب روزہ اش باطل است و قضا دارد (حضرت امام و امام خامنہ ای و آیت الله نوری).
 روزہ اش باطل است و قضا دارد (آیات عظام فاضل، شبیری، بہجت، صافی، خوئی و سیستانی).
 ب. احتمال می دهد بقایای غذا در بین روز پایین می رود، خلال کردن واجب نیست و اگر در بین روز سہواً فرو برود، روزہ اش باطل نمی شود (حضرت امام و امام خامنہ ای و آیات عظام سیستانی، مکارم، خوئی، نوری، فاضل و بہجت).

خون ریزی لثہ در حال روزہ

چنانچہ فردی بیماری لثہ داشته باشد و دائماً از لثہ اش خون خارج شود، فرو بردن خون در حین روزہ چہ حکمی دارد؟^۱
 خروج خون از لثہ تا زمانی کہ فرو بردہ نشود، روزہ را باطل نمی کند و اگر در آب دہان مستهلک شود، محکوم بہ طہارت است. بلعیدن آب دہان، اگر صدق نکند کہ ہمراہ آن خون یا چیز دیگر است، اشکال ندارد و مبطل روزہ نیست (امام خامنہ ای).
 اگر عمداً خون لثہ و خون دندان و... را فرو ببرد، روزہ را باطل می کند؛ ولی اگر بی اختیار باشد، روزہ صحیح است (آیت الله مکارم).
 اگر فروندان خون برایش مشقت شدید ندارد، باید روزہ بگیرد و فرورفتن غیر اختیاری، روزہ اش را باطل نمی کند (آیت الله شبیری).

۱. سیدعلی خامنہ ای، استفتانات خصوصی، شمارہ ۸۷۴۲۶۰، ۶ خرداد ۱۳۹۷؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت (makarem.ir)، استفتانات، روزہ، مبطالات روزہ، خوردن و آشامیدن، حکم فرو بردن خون لثہ در حین روزہ داری: سیدموسی شبیری زنجانی، احکام و استفتانات روزہ، خون ریزی لثہ و دندان روزہ دار، سؤال ۴۳.

اخلاط سرو سینه

آیا فروبردن اخلاط سرو و سینه، روزه را باطل می‌کند؟^۱

الف. اگر داخل فضای دهان نشده است، فروبردن آن اشکال ندارد (مراجع عظام تقلید).

ب. اگر داخل فضای دهان شده است:

بنا بر احتیاط واجب فرو نبرد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام نوری، صافی، بهجت، خوئی، وحید، فاضل و مکارم).

بنا بر احتیاط مستحب فرو نبرد (آیات عظام سیستانی و شبیری).

محدوده فضای دهان

در بحث روزه، فضای دهان به کدام قسمت دهان گفته می‌شود؟^۲

عرفی بوده و تشخیص آن به عهده آن مکلف است (امام خامنه‌ای).

محدوده‌ای از دهان که تا زبان کوچک ادامه دارد و فضای دهان محسوب می‌شود. فضای دهان یعنی بالاتر از مخرج حرف «خ» (آیت‌الله مکارم).

از مخرج «خ» به بالا را فضای دهان می‌گویند (آیت‌الله نوری).

اولین مخرج حروف حلقی مخرج حرف «خ» است که بالاتر از آن فضای دهان است (آیت‌الله شبیری).

فضای دهان از لب‌ها شروع و تا ابتدای حلق ادامه دارد (آیت‌الله صافی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک من المفطرات، مسئله ۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۸۰؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۸۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۷۹۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۸۲؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتائات، استفتائات روزه، سؤال ۶۴.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۴۶۰۲۸۸؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی، کد ۹۳۰۴۲۸۰۴۰۱؛ حسین وحید خراسانی، استفتای خصوصی، کد ۷۲۴۲۸؛ حسین نوری همدانی، استفتای خصوصی، کد ۱۵۷۴۱؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، استفتای خصوصی، کد ۹۳۵۵۲.

آندوسکوپي

آیا آندوسکوپي، روزه را باطل می‌کند؟^۱

به صرف وارد کردن لوله دستگاه آندوسکوپي در معده، روزه باطل نمی‌شود؛ ولی اگر همراه آن چیزی همانند موادی که به آن مالیده می‌شود، وارد حلق شود، روزه باطل است (امام‌خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، فاضل و شبیری).
بنابر احتیاط واجب اشکال دارد (آیت‌الله صافی).
روزه را باطل می‌کند (آیت‌الله بهجت).

تزریقات (آمپول و سرم)

آیا تزریق آمپول و سرم، روزه را باطل می‌کند؟^۲

احتیاط واجب آن است که روزه‌دار از استعمال آمپولی که به جای غذا به کار می‌رود خودداری کند؛ ولی تزریق آمپولی که عضو را بی‌حس می‌کند یا به جای دوا استعمال می‌شود، اشکال ندارد (حضرت امام).
احتیاط واجب آن است که روزه‌دار از آمپول‌های مقوی یا مغذی و هر آمپولی که در رگ تزریق می‌شود و نیز انواع سرم‌ها خودداری کند؛ ولی آمپول بی‌حس‌کننده و آمپول دارویی که در عضله تزریق می‌شود، اشکال ندارد (امام‌خامنه‌ای).
روزه‌دار باید از استعمال آمپول و سرمی که به جای غذا به کار می‌رود،

۱. محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۸۸۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۶۶۵۲۷۵، ۲۴ خرداد ۱۳۹۵؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۱، ص ۹۲، سؤال ۲۸۴؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، سایت، احکام روزه؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، احکام روزه، سؤال ۳۱؛ سیدعلی سیستانی، سایت، بخش پرسش و پاسخ؛ حسین نوری همدانی و محمد فاضل لنکرانی، استفتانات جامعة الزهراء (ع)، احکام روزه، آندوسکوپي در حال روزه.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۷۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۸۴؛ حسین وحید خراسانی، سایت، استفتانات، بخش روزه؛ صراط النجاة، المحشی للخنوی، ج ۱، سؤال ۳۵۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتانات، سؤال ۷۶۷؛ محمد فاضل لنکرانی، الأحکام الواضحة، مسئله ۱۰۲۲؛ محمدتقی بهجت، جامع المسائل، ج ۲، احکام روزه، فصل ۲، مبطلات روزه، خوردن و آشامیدن؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۳۹؛ حسین نوری همدانی، استفتای خصوصی، کد ۳۱۱۸۶.

خودداری کند؛ ولی تزریق آمپولی که عضو را بی حس می کند یا به جای دوا استعمال می شود، اشکال ندارد (آیات عظام فاضل^۱ و شبیری^۲).

اقسام تزریقات، اعم از آمپول و سرم، روزه را باطل نمی کند (آیات عظام سیستمی و صافی و نوری).

تمام انواع آمپول های دارویی یا تقویتی یا بی حسی که به صورت عضلانی تزریق می شوند و همچنین تزریق عضلانی واکسن برای افراد روزه دار اشکالی ندارد؛ ولی تزریق آمپول ها و سرم های وریدی که در رگ تزریق می شوند، جایز نیست (آیت الله مکارم).

اقسام تزریقات، روزه را باطل نمی کند؛ ولی از سرمی که به جای آب و غذا به کار می رود بنا بر احتیاط واجب اجتناب شود (آیات عظام خوئی و وحید).

تزریق خون

آیا تزریق خون، روزه را باطل می کند؟^۳

بنا بر احتیاط واجب، مبطل روزه است (امام خامنه ای و آیات عظام مکارم و فاضل).

مبطل روزه است (آیت الله شبیری).

تزریق خون در صورتی که جنبه تقویت داشته باشد، به فتوا و در صورتی که جهت تقویتی نداشته باشد، مانند تزریق خون برای دفع مرض، به احتیاط واجب باطل کننده روزه است (آیت الله بهجت).

۱. آیت الله فاضل درباره حکم تزریقاتی که به جای آب و غذا است، در جامع المسائل احتیاط واجب دارند.

۲. آیت الله شبیری احتیاط واجب دارد؛ چون مبنای ایشان در احتیاط واجب این است که حق رجوع به غیر نیست؛ از همین باب در متن به صورت فتوا ذکر شد.

۳. محمد تقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۸۷۱؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، سؤال ۱۳۳۹؛ لطف الله صافی گلپایگانی، سایت، احکام روزه؛ سید موسی شبیری زنجانی، سایت، کتابخانه، استفتائات، احکام روزه، سؤال ۲۹؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۲، احکام روزه، سؤال ۹؛ سید علی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۹۱؛ استفتائات جامعه الزهراء (ع)، روزه، تزریق خون در حال روزه.

مبطل روزه نیست (آیات عظام سیستانی و نوری و صافی).

خارج کردن خون از بدن

آیا خارج کردن خون از بدن در ماه رمضان از مبطلات روزه است؟
مبطل روزه نیست؛ ولی خارج کردن خونی که موجب ضعف شود، با حجامت و غیره، برای روزه‌دار کراهت دارد (مراجع عظام تقلید).

قطره بینی و گوش و چشم

چکاندن قطره در چشم یا گوش یا بینی، مبطل روزه است؟
الف. قطره بینی:

اگر به حلق برسد، روزه را باطل می‌کند (مراجع عظام تقلید غیر از امام خامنه‌ای).

اگر به حلق برسد، بنا بر احتیاط واجب روزه را باطل می‌کند (امام خامنه‌ای).

ب. قطره چشم و گوش:

۱. اگر طعم یا بویش به حلق برسد:

روزه را باطل نمی‌کند (مراجع عظام تقلید).

۲. اگر عینش به حلق برسد:

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۹۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یکره للصائم، مورد چهارم؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۵۷.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یکره للصائم الثانی و فصل فی المفطرات، مسئله ۴؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۱۹۹۸، بخش ۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۰۸۵؛ محمدتقی بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۴۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۵۷؛ ناصر مکارم شیرازی، رساله، مسئله ۱۳۹۸؛ ناصر مکارم شیرازی، پیک احکام، ص ۱۳، مسئله ۱۳۹۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، ادمین Admin، استفتائات استان‌ها و استفتای خصوصی، شماره ۷۷۶۷۸۱، ۲۲ خرداد ۱۳۹۶؛ سیدموسی شیرازی زنجانی، سایت، کتابخانه، استفتائات، استفتائات روزه، سؤال ۵۴؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، مسئله ۱۳۱۴ و ۱۲۷۵ و سایت، استفتائات روزه، استفاده از قطره بینی؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۵.

قطره گوش، روزه را باطل نمی‌کند؛ همچنین قطره چشم،^۱ اگر صدق خوردن و آشامیدن نکند، روزه را باطل نمی‌کند (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، نوری و سیستانی).

اگر می‌داند قطره به حلق می‌رسد روزه باطل است و اگر نمی‌داند و اتفاقاً به حلق برسد، بنا بر احتیاط واجب روزه را قضا کند؛ مگر اینکه ریختن قطره در زمان روزه لازم باشد که در این صورت روزه صحیح است (آیت‌الله بهجت).

بنا بر احتیاط واجب، روزه را باطل می‌کند (آیت‌الله مکارم).
روزه را باطل می‌کند؛ ولی معمولاً از راه چشم و گوش قطره به حلق نمی‌رسد (آیت‌الله شبیری).

رفتن به دندانپزشکی

رفتن به دندانپزشکی هنگام روزه

کسی که به دندانپزشکی می‌رود، در صورتی که یقین داشته باشد که چیزی از حلق پایین می‌رود یا شک داشته باشد، حکم روزه‌اش چیست؟^۲ اگر شک دارد که چیزی از حلق پایین می‌رود یا خیر، رفتن ایرادی ندارد و اگر چیزی پایین نرود، روزه صحیح است؛ اما اگر چیزی پایین برود، در غیر از آب روزه صحیح است. در صورتی که یقین دارد، اگر چیزی پایین نرود آن روز را امساک کرده و بنا بر احتیاط قضا کند و اگر چیزی پایین برود، امساک واجب بوده و قضا و كفاره هم دارد (امام‌خامنه‌ای).
کشیدن دندان مکروه است و در مراجعه به دندان‌پزشک یا ترمیم

۱. مطلب گفته‌شده درباره قطره چشم، اقتباس از العروة الوثقی است.

۲. سیدموسی شبیری زنجانی، احکام و استفتائات روزه، استفاده از مواد ترمیم دندان در حال روزه، سؤال ۴۴؛ امام‌خامنه‌ای، استفتای خصوصی، کد ۳۱۱۶۴۳۲۴۹؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی، کد ۹۶۰۳۰۵۰۴۶، و سایت: <https://makarem.ir/main.aspx?lid=0&typeinfo=21&catid=45846>

دندان، اگر مراقبت کند که مواد، دارو و آبی که وارد دهان می‌شود از حلق پایین نرود، روزه صحیح است و اگر یقین دارد پانسمان دندان به‌مرور زمان حل شده و وارد حلق می‌شود، روزه باطل است (آیت‌الله مکارم).

اگر مواظبت کنید که خون پایین نرود، روزه‌تان صحیح است؛ هرچند بیرون آوردن خون از بدن در حال روزه مکروه است؛ ولی اگر می‌دانید خون فرو می‌رود، با فرورفتن خون روزه باطل می‌شود. در این صورت اگر کشیدن دندان ضرورت ندارد، در ساعات شب که روزه نیستید آن را انجام دهید و در ترمیم و پرکردن دندان، اگر مواد حل شده را فرو ندهید و از دهان بیرون بریزید، اشکال ندارد (آیت‌الله شبیری).

اسپری و قرص برای درد دندان

آیا اسپری که برای درد دندان به آن زده می‌شود یا قرصی که برای درد دندان روی آن گذاشته می‌شود، مبطل روزه است؟^۱
صرف آن باعث باطل شدن روزه نمی‌شود؛ ولی نباید چیزی از حلق فرو رود (امام خامنه‌ای و آیات عظام صافی و نوری و وحید).
در صورتی که اسپری به صورت هوا وارد دهان می‌شود، روزه صحیح است؛ اما اگر به صورت مایع باشد و یقین دارد به فضای حلق می‌رسد و فرو می‌رود، برای روزه اشکال دارد (آیت‌الله مکارم).
اسپری اشکال ندارد. درباره قرص هم اگر چیزی از آن‌ها از حلق پایین نرود مبطل نیست (آیت‌الله شبیری).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۴۵۹۳۰۴؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی، کد ۹۳۰۴۲۶۰۱۵۵؛ حسین وحید خراسانی، استفتای خصوصی، کد ۷۲۳۱۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵ - ۹۳۵۵۸؛ حسین نوری همدانی، استفتای خصوصی، کد ۱۵۶۹۲؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتای خصوصی، کد ۴۸۶۷.

مضمضه کردن^۱ آب

مضمضه کردن زیاد آب

مضمضه کردن آب برای روزه دار، چه حکمی دارد؟^۲

مضمضه کردن زیاد برای روزه دار مکروه است و بعد از مضمضه باید آب خارجی را از دهان بیرون بریزد و بهتر است سه مرتبه آب دهان را بپندازد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، مکارم، فاضل، نوری، صافی، وحید و شبیری).

جایز است و افضل ترک آن در غیر وضو است و بعد از مضمضه، باید آب خارجی را از دهان بیرون بریزد و مستحب است بعد از مضمضه کردن سه مرتبه آب دهان را بیرون بریزد (آیت الله بهجت).

مضمضه کردن بی جهت

مضمضه کردن بی جهت در حال روزه چه حکمی دارد؟^۳

مضمضه کردن بی جهت برای روزه دار کراهت دارد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، مکارم، وحید، فاضل، نوری، صافی و شبیری). مضمضه کردن، یعنی آب در دهان گردانیدن که برای روزه دار جایز است و افضل ترک آن در غیر وضو است (آیت الله بهجت).

نکته: بعضی از مراجع در این مسئله، مضمضه به غیر آب را هم تصریح دارند (آیات عظام خوئی، سیستانی، مکارم، شبیری و وحید).

۱. شست و شوی دهان با آب و غیر آن (فرهنگ معین، المنجد).

۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۹۰؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فی موارد وجوب القضاء، مسئله ۴.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، صوم، فصل ۵، الثانی عشر مما یکره للصائم: لطف الله صافی گلپایگانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۶؛ سید موسی شبیری، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۵؛ محمد تقی بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۴۶.

مضمضه کردن در صورت فرورفتن آب از حلق

اگر روزه دار بداند به واسطه مضمضه آب، بی اختیار یا به واسطه فراموشی وارد حلقش می شود، وظیفه اش چیست؟^۱
نباید مضمضه کند (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، نوری، شبیری و فاضل).

فرورفتن غیر اختیاری آب در هنگام مضمضه کردن

اگر کسی مضمضه کند و آب بی اختیار فرو رود، حکم روزه اش چیست؟^۲

الف. اگر به قصد خنک شدن مضمضه کرده است:
باید قضای آن را بگیرد و دادن كفاره واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام نوری، فاضل، وحید، خوئی، صافی، مکارم، شبیری و بهجت).^۳
بنا بر احتیاط واجب، قضا کند و دادن كفاره واجب نیست (امام خامنه ای).

اگر برای تشنگی است، باید قضای آن را بگیرد و در غیر این جهت قضا ندارد (آیت الله سیستانی).

ب. اگر بی جهت مضمضه کرده است:
باید قضا کند و دادن كفاره واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، وحید، مکارم، فاضل، شبیری، نوری و بهجت).
بنا بر احتیاط واجب، قضا کند و دادن كفاره واجب نیست (امام خامنه ای و آیت الله صافی).

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۹۱.

۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۸؛ محمد تقی بهجت وسیلة النجاة، مسئله ۱۱۳۸؛ سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فی موارد وجوب القضا، مورد نهم و مسئله ۳؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۱۰۲۴، بخش ۶؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۴۸؛ سید علی خامنه ای، سایت، روزه، مسئله ۲۶۶؛ محمد فاضل لنکرانی، الأحکام الواضحة، مسئله ۱۰۶۱.

۳. گفتنی است، وجوب قضا به احتیاط واجب، از توضیح المسائل آیت الله بهجت، مسئله ۱۳۴۶، برداشت شده است.

قضا ندارد (آیت الله سیستانی).

ج. اگر برای وضو مضمضه کرده است:

قضا واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، نوری، مکارم و صافی).

اگر برای وضوی نماز واجب باشد، قضا ندارد و اگر برای وضوی غیر نماز واجب، از غایات دیگر مثل طهارت باشد، بنا بر احتیاط واجب، قضا کند و دادن کفاره واجب نیست (امام خامنه ای و آیات عظام خوئی و شبیری).^۱
اگر برای وضوی نماز واجب باشد، قضا ندارد و برای وضوی نماز مستحبی بنا بر احتیاط واجب، قضا کند (آیات عظام وحید و فاضل و بهجت).^۲

فرورفتن غیر آب از طریق دهان

اگر شخص روزه دار غیر آب، چیز دیگری را در دهان برود و بی اختیار فرو رود، حکم روزه اش چیست؟^۳

روزه اش صحیح است و قضا بر او واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، فاضل، نوری، صافی، وحید و شبیری).
اگر آن چیز مایع نباشد، روزه اش صحیح است و قضا بر او واجب نیست؛ ولی اگر آن چیز مایع باشد، حکم فرورفتن آب در هنگام مضمضه کردن را دارد (آیت الله مکارم).

استهلاک عمدی آب در دهان

اگر شخصی مثلاً قطره ای آب در دهان بچکاند و منتظر شود تا با آب دهانش

۱. طبق مبنای آیت الله شبیری احتیاط واجب مذکور، قابل رجوع نیست.

۲. آیت الله بهجت می فرماید: «چنانچه مضمضه کردن برای تداوی لازم باشد و آب بی اختیار پایین برود، مبطل روزه نیست.»

۳. سید محمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۸۹؛ سید محمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فی موارد وجوب القضاء، مسئله ۲، التاسع.

مخلوط شده و مستهلک شود، سپس آن را فرو دهد، چه حکمی دارد؟^۱
 اشکال ندارد، بدون فرق بین عمدی و اتفاقی آن (حضرت امام).
 بنا بر احتیاط واجب جایز نیست و چنانچه صدق خوردن و آشامیدن
 کند به فتوا جایز نیست (آیت الله سیستانی).
 تعمّد در مزج و استهلاک جایز نیست (آیات عظام خوئی و فاضل و
 نوری).
 تعمّد در مزج و استهلاک بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست (آیت الله
 مکارم).

غرغره در حال روزه

آیا غرغره کردن آب، روزه را باطل می کند؟^۲
 در صورتی که یقین دارد یا گمان می کند که در هنگام غرغره کردن
 چیزی فرو نمی رود، روزه او صحیح است (آیت الله مکارم).
 اگر هنگام غرغره کردن، آب از حلق به پایین برود، روزه باطل می شود
 (امام خامنه ای و آیت الله صافی).
 غرغره آب در مخرج غین، حلق است و روزه را باطل می کند. رساندن
 آب به ابتدای حلق هم روزه را باطل می کند؛ مثلاً اخلاط سر از بالا که
 حرکت می کند، به دو راهی میرسد یا داخل دهان می شود یا مستقیم وارد
 مری می شود؛ اگر وارد دهان شود بنابر احتیاط واجب بیرون ریخته
 شود (آیت الله وحید).
 چنانچه آب از حد مذکور (مخرج خاء) پایین تر رود اشکال دارد
 (آیت الله نوری).

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی امور لا یأس بها للصائم، مسئله ۱.

۲. سید علی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۹۴: ناصر مکارم شیرازی، سایت (makarem.ir)، استفتائات: لطف الله صافی
 گلپایگانی، استفتای خصوصی، کد ۹۳۵B۲؛ حسین نوری همدانی، استفتای خصوصی، کد ۱۵۷۴۱؛ حسین وحید خراسانی،
 استفتای خصوصی، کد ۷۲۴۲۸.

استنشاق (فرورفتن آب از طریق بینی)

اگر شخص روزه دار، آب داخل بینی کند و بی اختیار فرو رود، حکم روزه اش چیست؟^۱

روزه اش صحیح است و قضا بر او واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، فاضل، مکارم، نوری، صافی، وحید و شبیری).

خون دماغ شدن روزه دار

روزه داری که خون دماغ شده است، اگر سر را بالا بگیرد و خون بینی داخل حلق شود، آیا روزه اش باطل است؟^۲

اگر عمدی نباشد، روزه باطل نمی شود (آیت الله شبیری).

خون دماغ شدن روزه را باطل نمی کند؛ مگر در صورتی که: ۱. خون وارد فضای دهان شود و عمداً فرو ببرد؛ ۲. با بالا گرفتن سر یا بالا کشیدن بینی، خون وارد حلق شود (آیت الله مکارم).

جویدن سقز، آدامس و کندر

حکم جویدن سقز (صمغ درخت پسته وحشی) چیست؟^۳

الف. اگر اجزاء سقز جدا نمی شود:

اگر اجزائی از آن جدا نشده و به حلق نرسد، اشکالی ندارد؛ هرچند طعم و مزه آن احساس شود (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، نوری، فاضل، صافی و شبیری).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فی موارد وجوب القضا، مسئله ۲، التاسع: سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۸۹.

۲. ناصر مکارم شیرازی، سایت (makarem.ir)، استفتانات، روزه، مبطلات روزه، حکم خون دماغ شدن در حال روزه؛ سید موسی شبیری زنجانی، احکام و استفتانات روزه، خون دماغ شدن روزه دار، سؤال ۴۶.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب صوم، فصل فیما لا بأس للصائم؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، القول فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۱۷؛ لطف الله صافی گلپایگانی، استفتانات موجود در سایت، سؤال ۴۴؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۲، ص ۱۴۸، سؤال ۴۲۶؛ لطف الله صافی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۱۰؛ سید موسی شبیری زنجانی، کتابخانه، احکام روزه، سؤال ۴۵؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۰۳.

ب. اگر اجزاء سقر جدا می‌شود:

چنانچه اجزاء آن فرو رود، جایز نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، وحید، فاضل، نوری و صافی).

چنانچه اجزاء جدا شده را فرو دهد، روزه باطل است؛ مگر اینکه اجزاء در آب دهان مستهلک شود (آیت‌الله سیستانی).

با توجه به اینکه اجزای آن تدریجاً جدا می‌شود، جایز نیست (آیت‌الله مکارم).

چنانچه اجزای آن ولو به صورت تدریجی فرو رود، روزه باطل می‌شود (آیت‌الله شبیری).

آیا جویدن آدامس روزه را باطل می‌کند؟^۱

اگر چیزی وارد حلق نمی‌شود مانعی ندارد (امام خامنه‌ای و آیت‌الله سیستانی).

با توجه به اینکه اجزای آدامس تدریجاً جدا می‌شود، جایز نیست و روزه را باطل می‌کند (آیات عظام مکارم و نوری).

اگر مواد آن به صورت مایع یا غیر مایع وارد حلق شود، مبطل روزه است و الا خیر (آیت‌الله فاضل).

چنانچه اجزای آن ولو به صورت تدریجی فرو رود، روزه باطل می‌شود (آیت‌الله شبیری).

چنانچه هیچ طعمی نداشته باشد که به حلق برود، روزه صحیح است؛ لکن این عمل برای روزه‌دار پسندیده نیست و تظاهر به آن، اشکال دارد (آیت‌الله صافی).

آیا جویدن کندر، روزه را باطل می‌کند؟^۲

۱. ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۲، ص ۱۴۸، سؤال ۴۲۶؛ سیدموسی شبیری زنجان، کتابخانه، احکام روزه، سؤال ۳۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، سایت (safit.ir)، احکام روزه؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۸۷؛ سیدعلی سیستانی و حسین نوری همدانی و محمد فاضل لنکرانی، استفتانات جامعة الزهراء (ع)، احکام روزه، حکم جویدن آدامس.

۲. ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۲، ص ۱۴۸، سؤال ۴۲۶؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، احکام روزه،

مکیدن کندر روزه را باطل می‌کند (امام خامنه‌ای).
 با توجه به اینکه اجزای آن تدریجاً جدا می‌شود، جایز نیست و روزه را باطل می‌کند (آیت‌الله مکارم).
 به‌طور کلی چنانچه اجزای آن ولو به‌صورت تدریجی فرو رود، روزه باطل می‌شود (آیت‌الله شبیری).
نکته: عمل جویدن آدامس، کندر و سقز نباید به‌گونه‌ای باشد که تظاهر به روزه‌خواری محسوب شود.

انفیه

حکم انفیه برای روزه‌دار چیست؟^۱
 کراهت دارد؛ ولی اگر بداند به حلق می‌رسد، جایز نیست (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، فاضل، نوری، خوئی، وحید، شبیری، صافی و مکارم).
 استفاده از انفیه برای روزه‌دار کراهت دارد و چنانچه به حلق برسد، روزه را باطل می‌کند (آیت‌الله بهجت).

ناس

حکم زیر زبان گذاشتن ناس چیست؟^۲
 بنا بر احتیاط واجب روزه‌دار خودداری کند (حضرت امام).
 بنا بر احتیاط واجب، از مواد مخدری که از راه بینی یا زیر زبان جذب

سؤال ۳۵: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۸۷.
 ۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل مما بکره للصائم، مورد الخامس: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۵۷: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۵: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۱۱۴.
 ۲. سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۷۶۱: محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، ص ۳۴۷، سؤال ۲۸۱۰: ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۲، ص ۱۴۷، سؤال ۴۲۲: سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، استفتانات، احکام روزه، سؤال ۵۱: سیدروح‌الله خمینی، استفتانات (۱۰جلدی)، ج ۳، ص ۳۹۷، سؤال ۳۴۰: سیدابوالقاسم خوئی، استفتانات، سؤال ۲۵۰.

می‌شود، خودداری کند (امام خامنه‌ای).

ناس (که از تنباکو و آهک تهیه می‌شود و در دهان می‌گذارند و مقداری هم سبب بی‌حالی می‌شود) مطمئناً برای روزه اشکال دارد و در غیر حال روزه نیز استفاده از آن شرعاً بدون اشکال نیست (آیت‌الله مکارم).

اگر چیزی به حلق نرسد، از جهت روزه اشکال ندارد (آیات عظام خوئی و بهجت).

اگر چیزی فرو دهد، جایز نیست؛ بلکه اگر هم فرو ندهد، بنا بر احتیاط جایز نیست (آیت‌الله شبیری).

داروی زیرزبانی

حکم زیر زبان گذاشتن قرص‌های زیرزبانی چیست؟^{۲۱}

اگر چیزی از حلق پایین نرود، اشکال ندارد (مراجع عظام تقلید غیر از آیت‌الله مکارم)

در صورتی که مجبور باشد، استفاده کند؛ ولی بعداً روزه را قضا کند (آیت‌الله مکارم).

وارد کردن انگشت به حلق

آیا شخص روزه‌دار جایز است انگشتش را عمداً در حلقش فرو ببرد؟^{۲۲}

اشکالی ندارد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم و نوری).

۱. امام خامنه‌ای و آیت‌الله خوئی در این مسئله تصریح دارند و از نظر سایرین اقتباس شده است.

۲. سیدابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۱، سؤال ۳۵۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۶۶۴۱۸۵، ۲۲ خرداد ۱۳۹۵؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۰۳؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، مسئله ۱۳۱۶؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۱۶؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، اقتباس از «فصل فیما لا یأس للصائم» و «فصل فیما یجب الامساک عنه فی الصوم من المفطرات»، مسئله ۴؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۵۸۲؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت (makarem.ir)، استفتائات، روزه، میطلات روزه، خوردن و آشامیدن، حکم استعمال قرص زیرزبانی برای روزه‌دار.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک، مسئله ۷۷.

کرم، پماد و حنا

استفاده از کرم و پماد و حنا و مانند آن برای روزه چه حکمی دارد؟^۱
اشکال ندارد (مراجع عظام تقلید).

دومین مفطر: جماع

دخول بدون انزال

اگر جماع (دخول) صورت بگیرد؛ اما انزال نشود (منی خارج نشود)، آیا باز هم روزه باطل است؟^۲

دخول تمام ختنه‌گاه^۳ باطل‌کننده روزه است؛ هرچند منی بیرون نیاید؛ اما دخول به مقدار کمتر از ختنه‌گاه روزه را باطل نمی‌کند (مراجع عظام تقلید).

شک در دخول

اگر شک در دخول یا مقدار آن داشته باشد، حکم روزه‌اش چگونه است؟
اگر قصد جماع و دخول به مقدار ختنه‌گاه را نداشته است، روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، فاضل، نوری، مکارم و صافی).^۴
نکته: اگر عمداً جماع کند؛ اما شک در دخول به مقدار ختنه‌گاه را داشته باشد، حکم قصد قاطع را دارد که بحثش بیان شد.

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک، اقتباس از مسئله ۴: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۵۷۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، احکام روزه، اقتباس از سؤال ۷۴: محمدفاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۲، ص ۱۷۹، سؤال ۸.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثالث من المفطرات: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۸۴ و ۱۵۸۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۹۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۷۴ و ۹۹.

۳. درباره کسی که آلتش قطع شده است، مسئله اختلافی است.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۱۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۸۶.

دخول غیرآلت

آیا داخل کردن انگشت و مانند آن در دبر یا قبل، روزه زن یا مرد را باطل می‌کند؟^۱

خیر، این کار به خودی خود اشکال ندارد (مراجع عظام تقلید).

اجبار همسر برای بطلان روزه، توسط همسر

اگر در ماه مبارک رمضان یکی از زوجین طرف دیگر را به آمیزش یا کار دیگری مجبور کند که روزه را باطل می‌کند، حکم روزه کسی که مجبور شده است، چیست؟ کفاره آن برعهده کیست؟

اگر اجبار در حدی باشد که از اختیار فرد خارج باشد، روزه کسی که مجبور شده است، باطل نمی‌شود (مراجع عظام تقلید).^۲
اما کفاره آن:

الف. زن، شوهر را مجبور کرده است:^۳

کفاره روزه شوهر برعهده زن نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، فاضل، نوری، مکارم، صافی، وحید، شبیری و بهجت).

ب. شوهر، زن را مجبور کرده است:

۱. بر غیرجماع اجبار کرده است:

کفاره زن برعهده کسی واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی،

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۸: این مطلب را می‌توان از مسئله ۱۵۷۲ رساله مراجع، یعنی مبطلات روزه و همچنین مسئله ۱۵۸۴ اقتباس کرد. نظر امام‌خامنه‌ای و آیات عظام صافی، وحید، شبیری و بهجت اقتباس شده است.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۹؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۸۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، ۱۵۹۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، اقتباس از سؤال ۸۹.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱۶؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۷۹.

سیستانی، فاضل، نوری، مکارم، صافی، وحید، شبیری و بهجت).^۱
 ۲. بر جماع اجبار کرده است:

- الف. شوهر عذر نداشته و روزه بر او واجب بوده است:^۲
 شوهر باید کفاره روزه خودش و روزه زن را بدهد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، نوری، مکارم، صافی، وحید، بهجت و شبیری^۳).
 شوهر باید کفاره روزه خودش و بنا بر احتیاط واجب، کفاره روزه زن را نیز بدهد (آیات عظام سیستانی و وحید).
 ب. شوهر عذر داشته، مثلاً مریض بوده و روزه بر او واجب نبوده است:^۴
 بنا بر احتیاط واجب، باید کفاره زن را بدهد (حضرت امام و آیت الله بهجت).
 کفاره بر مرد نیز واجب نیست (آیات عظام خوئی، فاضل، شبیری، سیستانی، صافی، مکارم، نوری و وحید).

اجبار زن اجنبیه به زنا توسط مرد

اگر مرد زنی را مجبور به زنا کند، حکم روزه زن چیست؟ کفاره آن برعهده کیست؟
 اگر اجبار در حدی باشد که از اختیار زن خارج باشد، روزه زن باطل نمی شود (مراجع عظام تقلید)^۵

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱۵؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۸۲.
 ۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱۴؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۷۸.
 ۳. در المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۸۶، مسئله به صورت احتیاط واجب بیان شده است که طبق مبنای ایشان، این احتیاط واجب قابل رجوع به غیر نیست.
 ۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱۸؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۸۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۱۲۴.
 ۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۹؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۵۸۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۹؛ سیدعلی خامنه ای، سایت (http://www.leader.ir/fa/book/120)، احکام روزه، اقتباس از سؤال ۸۹.

درباره کفاره:

بر هیچ کدام نیز کفاره واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، فاضل و نوری)^۱.
بنا بر احتیاط واجب، مرد باید کفاره زن را بدهد (آیت الله مکارم)^۲.

جماع اختیاری پس از اجبار توسط همسر

اگر شوهر ابتدا زن را مجبور به نزدیکی کند، به طوری که زن هیچ اختیاری نداشته باشد؛ اما در بین جماع، اجبار مذکور رفع شود و از حال جماع خارج نشود، حکم روزه زن و کفاره آن چیست؟
روزه زن باطل می شود (مراجع عظام تقلید)^۳.
درباره کفاره:^۴

باید مرد دو کفاره و زن یک کفاره بدهد (حضرت امام).
بنا بر احتیاط واجب، مرد دو کفاره و زن یک کفاره بدهد (آیات عظام خوئی، فاضل، صافی، شبیری، وحید و نوری)^۵.
بنا بر احتیاط واجب، مرد دو کفاره بدهد و بر زن چیزی جز قضا لازم نیست (آیت الله مکارم).
بر هر کدام یک کفاره است (آیت الله سیستانی).

در صورت موافقت زن، بنا بر احتیاط واجب مرد دو کفاره و زن یک کفاره بدهد؛ بلکه در صورتی که زن قدرت بر ترک ادامه داشته باشد، باید کفاره

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱۷.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱۷.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساك عنه، مسئله ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۸۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، اقتباس از درس ۶۰ و ۶۱.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی صوم الکفاره، مسئله ۱۴؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۰؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۸۸؛ محمدتقی بهجت،

وسيلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۲۳؛ محمدتقی بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۳۹.

۵. در رساله فارسی، برخلاف حاشیه العروة الوثقی، احتیاط واجب به صورت فتوا بیان شده است.

بدهد (آیت الله بهجت^۱).

جماع در حال فراموشی

اگر یکی از زوجین یا هر دوی آن‌ها فراموش کنند که روزه‌اند و جماع کنند، آیا روزه هر دو باطل است؟^۲
هر کدام که فراموش کرده است، روزه‌اش صحیح است و دیگری که فراموش نکرده است، روزه‌اش باطل است (مراجع عظام تقلید).

اکراه به انجام مفطرات

اگر روزه‌دار را اکراه کنند که روزه خود را با یکی از مفطرات باطل کند، مثلاً به او بگویند: «اگر غذا نخوری یا راضی به جماع نشوی، ضرر مالی یا جانی به تو می‌زنیم» و خودش برای جلوگیری از ضرر با اختیار خود، چیزی بخورد یا جماع کند، حکم روزه و کفاره آن چیست؟^۳
فقط قضا لازم است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، بهجت، فاضل، وحید، صافی، شبیری، نوری و مکارم).
اگر اکراه به خوردن یا آشامیدن یا جماع باشد، قضا لازم است و در غیر این سه، بنا بر احتیاط واجب، قضا کند و در هر صورت کفاره ندارد (آیت الله سیستانی).

۱. در رساله فارسی، مسئله برخلاف وسیلة النجاة، به صورت احتیاط واجب بیان شده است.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک، مسئله ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۸۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۰۰.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی کفارة الصوم؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۵۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۳؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۰۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۱۸؛ سیدموسی شبیری زنجانى، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۶۶؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۹ و ۱۱۱۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۷۰ و ۸۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۲، وجوب کفاره و موارد آن.

تفخیز و مانند آن

آیا تفخیز و مانند آن، روزه را باطل می‌کند؟

الف. منی خارج نشده است:

در صورتی که شخص قصد خروج منی را نداشته باشد، روزه اش صحیح است (مراجع عظام تقلید).^۱

در صورتی که شخص قصد خروج منی را داشته باشد، حکم نیت قاطع را دارد^۲ که قبلاً بیان شد.

ب. منی خارج شده است:^۳

اگر شخص قصد خروج منی را داشته باشد: روزه اش باطل است (مراجع عظام تقلید).

و چنانچه قصد خروج منی را نداشته است:

اگر عادتش خروج منی باشد، روزه باطل است و اگر عادت نداشته است، روزه صحیح است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام مکارم^۴ و بهجت).

اگر عادتش خروج منی باشد، روزه باطل است و اگر عادت نداشته است، باز هم روزه باطل است؛ مگر اینکه اطمینان داشته باشد که منی از او خارج نمی‌شود (آیات عظام فاضل و نوری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۷۷۱؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۵۷ و اقتباس از مسئله ۱۵۷۲.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۵۹۴.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۱۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۵؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، احکام روزه، مفطرات، الثامن؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۳۷؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۰۴؛ سیدموسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۰۴؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۱۹۷۴؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۵۳.

۴. آیت‌الله مکارم، در متن العروة الوثقی وثوق را قید کرده‌اند؛ ولی در توضیح المسائل چاپ هفتادم، نشر ۱۳۹۵، به همان عادت اشاره کرده‌اند.

اگر اطمینان دارد که منی از او خارج نمی‌شود، روزه او صحیح است؛ ولی اگر اطمینان ندارد، روزه‌اش باطل است (آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، شبیری و صافی).

نکته: در صور مطرح‌شده مسئله فوق که روزه صحیح است؛ اگر شوخی را ادامه دهد تا آنجا که نزدیک است منی خارج شود و خودداری نکند تا خارج شود، روزه‌اش باطل است.^۱

اگر شخص قصد خروج منی را نداشته و عادت به خروج منی هم نداشته است، چنانچه منی خارج شود، آیا قضا و کفاره دارد؟^۲
روزه صحیح است (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام مکارم و بهجت).

قضا دارد؛ ولی کفاره ندارد (آیت‌الله نوری).
بنابر احتیاط قضا دارد؛ ولی کفاره ندارد (آیت‌الله فاضل).
در جایی که احتمال عقلایی خروج منی را می‌داده است، قضا کافی است و کفاره ندارد (آیات عظام خوئی وحید).
در جایی که احتمال عقلایی خروج منی را می‌داده است، چنانچه خروج منی بر اثر تماس بدنی با زن بوده است، مثل ملاعبه و بوسیدن و لمس کردن، قضا و کفاره، هر دو واجب می‌شود؛ اما در غیر مباشرت با زن، قضا کافی است (آیت‌الله سیستانی).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۵.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی موارد وجوب القضا دون الکفاره، مورد العاشر؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، فصل سوم، کفاره روزه، مسئله ۱۰۲۳، مورد السابع؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، فصل سوم، کفاره روزه، مسئله ۱۰۲۳، مورد السابع؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۷؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۵۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۳۸.

سومین مفطر: استمنا

تعریف استمنا

استمنا چیست؟

استمنا یعنی اینکه انسان با خود یا به وسیله دیگری بدون جماع، کاری کند که منی از او بیرون آید.^۱

استمنا بدون خروج منی

اگر در روزه ماه رمضان عمداً به قصد بیرون آمدن منی کاری کند، در صورتی که منی بیرون نیاید، حکم روزه اش چیست؟^۲
روزه اش باطل نمی شود (حضرت امام و آیت الله فاضل).
روزه اش باطل می شود (آیات عظام مکارم، نوری، صافی، خوئی، وحید و شبیری).

احتیاط واجب این است که روزه را تمام کند و بعداً قضای آن را به جا آورد (امام خامنه ای).

اگر دومرتبه نیت روزه نکند، روزه اش باطل است و اگر دوباره نیت کند، باید بنا بر احتیاط لازم، روزه آن روز را تمام کرده و قضا کند (آیت الله سیستانی).

ملاک و علائم منی

ملاک منی در زن ها و مردها و افراد مریض در صورت شک در منی بودن

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فیما یجب الامساک عنه، الرابع: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۵۸۸؛ سیدعلی خامنه ای، سایت احکام روزه، سؤال ۱۳۴.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۱۷؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۰۲؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۹، احکام روزه، استمرار در نیت.

مايع خارج شده از آن‌ها چیست؟

الف. در مردها: ^۱

ملاک، داشتن هر سه نشانه باهم است؛ یعنی جستن همراه با شهوت و سستی (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، وحید، نوری و شبیری).

ملاک جستن همراه با شهوت است (آیات عظام بهجت و مکارم).

ملاک جستن همراه با شهوت یا سستی است (آیت‌الله صافی).

ب. در زن‌ها: ^۲

رطوبتی که همراه با شهوت^۳ خارج شود، حکم منی را دارد (حضرت امام و آیات عظام فاضل و صافی^۴ و وحید).

اگر زن به اوج لذت جنسی برسد و در آن حال مایعی از او خارج شود، جنابت محقق شده و غسل بر او واجب می‌شود (امام‌خامنه‌ای و آیات عظام مکارم و شبیری).

رطوبتی که زنان در موقع ملاعبه یا تصوّرات شهوت‌انگیز در خود موضع احساس می‌کنند و آن رطوبت به اندازه‌ای زیاد نیست که جاهای دیگر را آلوده کند، پاک است و غسل ندارد و وضو را نیز باطل نمی‌کند؛ اما اگر این رطوبت زیاد باشد، به حدّی که صدق «انزال» کرده و لباس‌ها را

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی غسل الجنابة، الاول: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۳۴۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۵۲؛ حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۷۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، ص ۳۰، مسئله ۱۷۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۷۷.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی غسل الجنابة، الاول: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۳۴۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۵۲؛ حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۷۱؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، ص ۳۰، مسئله ۱۷۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۷۷؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۶۱؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، غسل جنابت، فصل اول، سبب جنابت؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، استفتائات منتخب، معیار جنابت در زن‌ها، سؤال ۱۵۹.

۳. حضرت امام: نوعاً با شهوت مخصوص (سیدروح‌الله خمینی، استفتائات، ج ۱، کتاب طهارت، جنابت در بانوان، سؤال ۴۵۸).

۴. نظر آیت‌الله صافی در رساله فارسی و هدیة العباد متفاوت است. از ایشان استفتا شد و در جواب فرمودند: «آنچه در رساله آمده است، برای منی مردهاست و درباره منی زن‌ها به هدیة العباد مراجعه شود.»

آلوده کند، در صورتی که همراه با رسیدن زن به اوج لذت جنسی و ارضای کامل (ارگاسم) باشد، نجس و موجب جنابت است؛ بلکه اگر همراه با آن هم نباشد، بنابر احتیاط لازم، نجس و موجب جنابت است (آیت الله سیستانی).^۱

ملاک، داشتن هر سه نشانه باهم است؛ یعنی جستن و شهوت و سستی هر سه باهم؛ ولی اگر شهوت و سستی بدون جستن بود، بنا بر احتیاط واجب، غسل کند و در صورتی که قبل از خروج آن مایع وضو نداشته است، وضو هم بگیرد (آیت الله خوئی).

ملاک شهوت همراه سستی است (آیت الله نوری).

ملاک جستن همراه با شهوت است. اگر فقط شهوت بود، احتیاطاً غسل کند و در صورتی که قبل از خروج آن مایع، وضو نداشته است، باید وضو هم بگیرد (آیت الله بهجت).

ج. در اشخاص مریض (هر گونه مریضی که موجب ضعف جسمانی باشد، به نحوی که تحقق جستن منی از او عملی نباشد)^۲؛ ملاک فقط شهوت است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام وحید، سیستانی، فاضل و صافی).

ملاک شهوت همراه سستی است (آیات عظام خوئی و نوری).

ملاک جستن همراه با شهوت است. اگر فقط شهوت بود، احتیاطاً غسل کند و در صورتی که قبل از خروج آن مایع، وضو نداشته است، باید وضو هم بگیرد (آیت الله بهجت).

اگر به مریض، حالت شهوت دست دهد و آبی خارج شود که احتمال

۱. سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۴۱۷.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۸۰۳۴۷۶، ۲۲ شهریور ۱۳۹۶.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی غسل الجنابة، الاول: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۳۴۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۵۲؛ حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۹؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، ص ۳۰، مسئله ۱۷۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۷۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۶۲۴۸۴۴، ۱۲ بهمن ۱۳۹۴.

دهد منی است، حکم منی را دارد؛ هرچند بیرون آمدن آن با شهوت نباشد و دو نشانه دیگر را هم نداشته باشد (آیت الله شبیری).

نگاه شهوت آلود

آیا نگاه کردن همراه با شهوت به همسر یا غیرهمسر یا عکس و فیلم مربوط به همسر یا غیرهمسر، روزه را باطل می کند؟^۱
اگر به قصد انزال (خارج شدن منی) نباشد و انزال هم نشود، روزه باطل نمی شود؛ هرچند برای روزه دار کراهت دارد (مراجع عظام تقلید).

خوابیدن در روز با علم به احتلام

روزه داری که می داند اگر بخوابد، محتلم می شود، آیا در بین روز جایز است بخوابد؟^۲
جایز است بخوابد؛ گرچه در بین خواب محتلم هم بشود (مراجع عظام تقلید).

بیدار شدن در هنگام خروج منی

اگر روزه دار در خواب محتلم شده و در حال خروج منی از خواب بیدار شود، حکم روزه اش چیست؟^۳
روزه اش صحیح است و لازم نیست پس از بیدار شدن، از خروج منی جلوگیری کند؛ حتی اگر برایش ضرری نداشته باشد (مراجع عظام تقلید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الرابع من المفطرات؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، اقتباس از سؤال ۱۳۷ و ۱۳۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۵۷.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۱۴؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۰؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۹۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت روزه، سؤال ۱۳۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۰۸۷.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۱۵؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، مسئله ۱۴۰؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۸.

خروج منی شخص محتلم با ادرار یا استبرا

اگر روزه‌داری که محتلم شده است، بداند به واسطه ادرار یا استبرا، باقی‌مانده منی از او بیرون می‌آید، آیا می‌تواند ادرار یا استبرا کند؟^۱

الف. اگر ادرار یا استبرا قبل از غسل باشد:

اشکال ندارد و روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، بهجت، سیستانی، وحید، مکارم، شبیری، صافی و نوری).

ب. اگر ادرار یا استبرا بعد از غسل باشد:

نمی‌تواند ادرار یا استبرا کند (حضرت امام و آیت‌الله نوری).

بنا بر احتیاط واجب نمی‌تواند ادرار یا استبرا کند (آیات عظام خوئی، وحید، فاضل و صافی).

اشکال ندارد و روزه‌اش صحیح است (آیات عظام سیستانی، بهجت، مکارم و شبیری).

لزوم ادرار قبل از غسل برای احتملی که می‌داند بعد از غسل، منی از او خارج می‌شود

روزه‌داری که محتلم شده است، اگر بداند در صورتی که قبل از غسل ادرار نکند، باقی‌مانده منی بعد از غسل از او خارج می‌شود، آیا واجب است قبل از غسل ادرار کند؟^۲

بنا بر احتیاط واجب، لازم است ادرار کند (حضرت امام و آیات عظام صافی، خوئی، وحید و نوری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک عنه، مسئله ۱۵؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۲: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، مسئله ۱۲۸۱؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۹۵؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۵۷۲؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۰۸۸؛ سیدموسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، اقتباس از مسئله ۱۶۰۱ و ۱۶۰۲.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک عنه، مسئله ۱۶؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۰۱؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۰۸۸.

لازم نیست ادرار کند (آیات عظام سیستانی، بهجت، مکارم، فاضل و شبیری).

خروج منی شخص غیرمحتلم با ادرار

اگر بیماری شخص به گونه‌ای است که یقین دارد همراه ادرارش منی خارج می‌شود، آیا جایز است در حال روزه ادرار کند؟ اگر ادرار کند، روزه‌اش چه حکمی دارد؟^۱

می‌تواند ادرار کند و اگر بی‌اختیار منی خارج شود، روزه‌اش صحیح است و باید برای نماز غسل کند (امام خامنه‌ای).

واجب است تاحدی که برایش ضرر معتنا بهی ندارد، از خروج ادرار جلوگیری کند؛ ولی اگر به واسطه جلوگیری کردن، ضرر معتنا بهی به شخص وارد می‌شود، جایز است ادرار کند و به واسطه ادرار، فقط روزه‌اش باطل شده و کفاره بر او واجب نمی‌شود (آیت‌الله خوئی).

روزه‌اش باطل نمی‌شود. (آیت‌الله مکارم)

چنانچه بول نکردن مضر یا حرجی باشد، مانعی ندارد و خروج منی به همراه بول، موجب بطلان صوم نیست. (آیت‌الله صافی).

اگر منی بی‌اختیار با ادرار خارج می‌شود و یقین داشته باشد که منی است، غسل واجب می‌شود؛ اما روزه باطل نمی‌شود (آیت‌الله فاضل).

غسل نکردن برای احتلام در روز

اگر روزه‌دار بعد از نماز صبح محتلم شود و تا غروب غسل نکند، آیا روزه‌اش صحیح است؟^۲

۱. سیدابوالقاسم خوئی، صراط‌التجاة، ج. ۱، سؤال ۳۵۷ و ۳۵۸؛ محمد فاضل لنگرانی، استفتاء خصوصی، کد ۴۸۳۵۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی، کد ۲۸۹۳۱۳؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، استفتای خصوصی، کد ۹۱۹۵۱۴؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی، کد ۹۱۰۹۱۴۱۰۲.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۱۰۵ و ۱۰۶ و ۱۴۲.

روزه‌اش صحیح است و واجب نیست فوراً غسل کند؛ بلکه برای نماز یا مانند آن باید غسل کند (مراجع عظام تقلید).

چهارمین مفطر: بقای بر جنابت تا اذان صبح

بقای بر جنابت در روزه‌های مختلف

اگر شخص تا اذان صبح جنب بماند، حکم روزه‌اش در اقسام روزه چیست؟

الف. مستحبی؛ ب. واجب معین؛ ج. واجب غیرمعین؛ د. ماه رمضان؛ ه. قضای ماه رمضان؛ و. روزه استیجاری.

الف. بقای بر جنابت در روزه مستحبی: روزه صحیح است (مراجع عظام تقلید).^۱

ب. بقای بر جنابت در روزه واجب معین (غیر ماه رمضان):^۲ روزه صحیح است؛ اگرچه از روی عمد باشد (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، صافی، سیستانی، وحید، مکارم، شبیری و نوری).

در بقای عمدی روزه صحیح نیست و در فراموشی، بنابر احتیاط واجب روزه صحیح نیست (آیت‌الله بهجت).

ج. بقای بر جنابت در روزه واجب غیرمعین (غیر قضای ماه رمضان):^۳

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۱۱۲ و ۱۱۵ و ۱۱۶؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصوم، مفطرات، السابع؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۸۲؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، اقتباس از مسئله ۱۰۸۹؛ سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، کتابخانه، استفتانات روزه، سؤال ۱۲۵.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۸؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۸۲؛ سیدموسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۱۱۲ و ۱۱۵ و ۱۱۶؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۹.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۴؛

روزه‌اش صحیح است؛ اگرچه عمدی باشد (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، صافی، سیستانی، وحید، مکارم، شبیری و نوری).

در بقای عمدی روزه صحیح نیست و در فراموشی، بنابر احتیاط واجب روزه صحیح نیست (آیت‌الله بهجت).

۵. بقای بر جنابت در روزه ماه رمضان:

۱. بقای عمدی:

روزه‌اش باطل است (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، نوری، صافی، شبیری، بهجت و وحید).

بنا بر احتیاط واجب، روزه‌اش باطل است (آیت‌الله مکارم).

باید روزه آن روز را تمام کند و بنابر احتیاط واجب آن را به قصد قربت مطلقه^۲ انجام دهد و روز دیگری را نیز به نیت قربت مطلقه روزه بگیرد (آیت‌الله سیستانی).

۲. بقای از روی فراموشی غسل:

روزه باطل است (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، نوری، صافی، بهجت و وحید).

بنا بر احتیاط واجب، روزه باطل است (آیت‌الله مکارم).

اگر بعد از پایان روز یادش بیاید باید روز دیگری را روزه بگیرد و اگر در بین روز یادش بیاید، باید روزه آن روز را تمام کند و بنا بر احتیاط واجب

سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، س ۱۱۲ و ۱۱۵ و ۱۱۶: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۹.

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۱۹: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۷: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، مسئله ۱۰۱: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۹۱.

۲. یعنی خصوص روزه واجب را نیت نکند؛ بلکه از مبطلات روزه پرهیز کند و قصدش از این کار به‌طور کلی، قربة الی الله باشد.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۰: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۲۲: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۳۰: ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۷۳: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۱۲: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۹۵: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۹.

آن را به قصد قربت مطلقه^۱ انجام دهد و روز دیگری را نیز به نیت قربت مطلقه روزه بگیرد (آیت الله سیستانی).

اگر بعد از گذشتن ماه رمضان یادش بیاید، باید قضا کند؛ اما اگر در ماه رمضان یادش بیاید، قضا واجب نیست (آیت الله شبیری).

۳. بقای غیر عمدی^۲

مثال: در شب ماه رمضان در خواب جنب شود و خواب او تا بعد از اذان صبح ادامه یابد:

روزه صحیح است (مراجع عظام تقلید).

۴. بقای بر جنابت به سبب جهل به حکم وجوب غسل جنابت^۳

اگر شخص، جاهل مقصر باشد، روزه اش باطل است؛ بلکه بنا بر احتیاط واجب، جاهل قاصر نیز روزه اش باطل است (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام نوری و صافی).

روزه باطل است و تفاوتی ندارد جاهل مقصر باشد یا جاهل قاصر (امام خامنه ای و آیات عظام خوئی، وحید، بهجت، فاضل و شبیری).

بنابر احتیاط واجب روزه باطل است و تفاوتی ندارد جاهل مقصر باشد یا جاهل قاصر (آیت الله مکارم).^۴

۱. یعنی خصوص روزه واجب را نیت نکند؛ بلکه از میطلات روزه پرهیز کند و قصدش از این کار به طور کلی قریة الی الله باشد.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۱۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۷؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۱۰۲؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۸۵؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۸۲.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی اعتبار العمد و الاختیار فی الافطار؛ سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۷۷۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۹؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۱۰۰۴، بحث تتمیم؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۲۸؛ حسین نوری همدانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۵۰؛ سیدموسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۶۷؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۱۱؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۹۹؛ سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۷۷۳.

۴. آیت الله مکارم در حاشیه العروة الوثقی به این شکل بیان می کنند: «در جاهل غافل، چه مقصر و چه قاصر باشد، روزه صحیح است؛ مگر اینکه جاهل شاک باشد که در این صورت روزه اشکال دارد.» البته نظر رساله جدید ایشان در متن بیان شد.

اگر شخص، جاهل مقصر باشد، روزه‌اش باطل و اگر جاهل قاصر باشد، روزه‌اش صحیح است. (آیت‌الله سیستانی).

ه. بقای بر جنابت در روزه قضای ماه رمضان:
۱. بقای عمدی:^۲

روزه‌اش باطل است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید و نوری).

بنا بر احتیاط واجب، روزه‌اش باطل است (آیت‌الله مکارم).
اگر وقت وسعت داشته باشد، روزه‌اش باطل است و اگر وقت تنگ باشد، بنا بر احتیاط واجب، روزه آن روز را گرفته و عوض آن را هم بعد از ماه مبارک بگیرد (آیات عظام صافی و شبیری^۳).

۲. بقای غیر عمدی:^۴

روزه‌اش باطل است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، بهجت، وحید و نوری).

اگر وقت وسعت داشته باشد، روزه‌اش باطل است و اگر وقت تنگ باشد، بنا بر احتیاط واجب، روزه آن روز را بگیرد و عوض آن را هم بعد از ماه مبارک بگیرد (آیات عظام صافی و شبیری^۵).
بنا بر احتیاط واجب، روزه‌اش باطل است (آیت‌الله مکارم).

۱. مانند کسی که: ۱. در یادگیری مسئله کوتاهی نکرده است و هنگام انجام میطل، تردید هم نداشته است؛ زیرا فردی که شک در مفطر روزه بودن عملی دارد و احتمال مفطر بودن آن را می‌دهد، ولی قادر به یادگیری حکم شرعی مربوط به آن نیست، وظیفه‌اش احتیاط است؛ یعنی باید آن عمل را انجام ندهد و چنانچه با امکان احتیاط، عمداً آن عمل را انجام دهد، مقصر محسوب می‌شود. ۲. در هنگام انجام مفطر، برای ارتکاب آن، حجت شرعی داشته باشد.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۰۱؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۹۳؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۲۸ و ۱۶۴۲ و ۱۶۴۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۹.

۳. احتیاط واجب آیت‌الله شبیری قابل رجوع به اعلم بعد نیست.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۰۱؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۹۹۳؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۲۸ و ۱۶۴۲ و ۱۶۴۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۹.

۵. احتیاط واجب آیت‌الله شبیری قابل رجوع به اعلم بعد نیست.

روزه‌اش صحیح است (آیت‌الله سیستانی).

۳. بقای ازروی فراموشی غسل^۱:

به احتیاط واجب روزه باطل است (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام فاضل و وحید).

روزه باطل است (آیات عظام بهجت و صافی).

روزه صحیح است (آیات عظام خوئی و سیستانی).

اگر وقت وسعت داشته باشد، روزه‌اش باطل است و اگر وقت تنگ باشد، بنا بر احتیاط واجب، روزه آن روز را بگیرد و عوض آن را هم بعد از ماه مبارک بگیرد (آیت‌الله شبیری^۲).

۴. بقای بر جنابت به سبب جهل به حکم وجوب غسل جنابت^۳:

اگر شخص، جاهل مقصر باشد، روزه‌اش باطل است؛ بلکه بنا بر احتیاط واجب، جاهل قاصر نیز روزه‌اش باطل است (حضرت امام).

(مکارم: بنابر احتیاط واجب) روزه باطل است و تفاوتی ندارد جاهل مقصر باشد یا جاهل قاصر (امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، وحید، بهجت، فاضل، شبیری و مکارم^۴).

اگر شخص، جاهل مقصر باشد، روزه‌اش باطل و اگر جاهل قاصر^۵ باشد،

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن و مسئله ۵۰؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۸۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۷۸۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۹؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۸۲؛ سیدموسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۳؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، صوم، آنچه باید امساک کند، پنجم؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحه، ج ۱، مسئله ۱۰۲۹؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۱۲.

۲. احتیاط واجب آیت‌الله شبیری قابل رجوع به اعلم بعد نیست.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی اعتبار العمد و الاختیار فی الافطار؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۷۷۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۱۰۹؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۱۰۰۴، بحث تتمیم؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۲۸؛ حسین نوری همدانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۵۰؛ سیدموسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۶۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۱۱؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۹۹.

۴. آیت‌الله مکارم در حاشیه العروة الوثقی به این شکل بیان می‌کنند: «در جاهل غافل، چه مقصر و چه قاصر باشد، روزه صحیح است؛ مگر اینکه جاهل شک باشد که در این صورت، روزه اشکال دارد.» البته نظر رساله جدید ایشان در متن بیان شد.

۵. مانند کسی که: ۱. در یادگیری مسئله کوتاهی نکرده و هنگام انجام مبطل، تردید هم نداشته است؛ زیرا فردی که شک در مفطر روزه بودن عملی دارد و احتمال مفطر بودن آن را می‌دهد، ولی قادر به یادگیری حکم شرعی مربوط به آن نیست، وظیفه‌اش

روزه‌اش صحیح است (آیت‌الله سیستانی).

و. بقای بر جنابت در روزه استیجاری:^۱

بقای بر جنابت در روزه استیجاری، موجب بطلان روزه است (امام خامنه‌ای)

حکم بقاء بر جنابت شامل روزه ماه رمضان و قضای آن و روزه استیجاری، اگر قضای ماه رمضان باشد، می‌شود. (آیت‌الله مکارم)

آگاه‌شدن محتلم از جنابت بعد از اذان صبح

کسی که بعد از طلوع فجر بیدار می‌شود و خود را محتلم می‌بیند، حکم روزه آن روز چیست؟^۲

روزه ماه رمضان:

روزه‌اش صحیح است؛ اگرچه بداند قبل از اذان محتلم شده است (مراجع عظام تقلید).

۲. روزه قضای ماه رمضان:

الف. اگر نداند قبل از اذان صبح محتلم شده است یا بعدش، روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، بهجت، سیستانی، مکارم، وحید، نوری، صافی، فاضل و شبیری).^۳

ب. اگر بداند قبل از اذان محتلم شده است:^۴

→ احتیاط است؛ یعنی باید آن عمل را انجام ندهد و چنانچه با امکان احتیاط، عمداً آن عمل را انجام دهد، مقصر محسوب می‌شود. ۲. در هنگام انجام مقطر، برای ارتکاب آن، حجت شرعی داشته باشد.

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۷۲۸۹۰۲، ۱۵ دی ۱۳۹۵؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت: (<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=45821&mid=265821>).

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن، مسئله ۵۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۱۳ و ۱۱۴.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، اقتباس از مسئله ۱۶۳۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن، اقتباس از مسئله ۵۴؛ سیدموسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، اقتباس از مسئله ۱۶۴۲.

۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۵؛ محمدتقی بهجت وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۹ و ۱۰۹۶؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن، مسئله ۵۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۱۳ و ۱۱۴ و ۱۱۵؛ سیدموسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۴۲.

اگر وقت قضا تنگ نباشد:

روزه‌اش باطل است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، بهجت، نوری، صافی، فاضل و شبیری).

بنا به احتیاط واجب، روزه‌اش باطل است (آیات عظام مکارم و وحید).
روزه‌اش صحیح است (آیت الله سیستانی).

اگر وقت قضا تنگ باشد:

روزه‌اش باطل است (حضرت امام و آیت الله خوئی).

روزه‌اش صحیح است (آیات عظام بهجت و سیستانی و مکارم).

بنا به احتیاط واجب، آن روز را روزه بگیرد و یک روز دیگر نیز روزه بگیرد (آیات عظام صافی، وحید، فاضل، نوری^۱ و شبیری).

۳. روزه واجب معین:^۲

روزه‌اش صحیح است (مراجع عظام تقلید).

۴. روزه واجب غیرمعین:^۳

روزه‌اش صحیح است (مراجع عظام تقلید به جز آیت الله بهجت).

روزه‌اش باطل است (آیت الله بهجت).

حکم روزه کسی که غسل او باطل بوده است

جاهل به موضوع

اگر شخصی به سبب جهل به موضوع، در ماه مبارک رمضان بعد از اذان صبح متوجه می‌شود که غسلش باطل بوده است؛ مثلاً متوجه شود مانعی در حین غسل

۱. در توضیح المسائل برخلاف حاشیه العروة الوثقی، این حکم به صورت فتوا بیان شده است.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۶: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۹: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما يجب الامساک عنه، الثامن، مسئله ۴۸: سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۲۸: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۱۵.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۶: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۸۹: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما يجب الامساک عنه، الثامن، مسئله ۴۸: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۱۵.

در اعضا بوده یا آب غسل نجس بوده است، آیا روزه اش صحیح است؟^۱
 روزه صحیح است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، سیستانی، بهجت، فاضل، مکارم، صافی و شبیری).
 نکته: از مسئله بقای غیر عمدی بر جنابت، صحت روزه طبق نظر سایر مراجع عظام تقلید استفاده می‌شود که توضیح آن گذشت.

جاهل به حکم

اگر غسل فرد جنب به دلیل جهل به مسئله خللی داشته که مبطل بوده است؛ مانند اینکه نمی‌دانسته که باید ترتیب در غسل را رعایت کند و با همان غسل روزه گرفته است، آیا روزه صحیح است؟^۲
 روزه صحیح است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام بهجت، مکارم، صافی و شبیری).

اگر جاهل مقصر بوده، یعنی در یادگیری حکم مسئله کوتاهی کرده است، بنا بر احتیاط واجب باید قضای روزه‌هایی که به این کیفیت به جا آورده است را انجام دهد؛ ولی اگر جاهل قاصر بوده؛ یعنی فکر می‌کرده که حکم مسئله همین است و احتمال خلاف آن را نمی‌داده است، قضا لازم نیست (آیت الله وحید).

شروع اذان در وسط غسل

اگر فرد جنب نزدیک اذان صبح از خواب بیدار شده و اقدام به غسل کند؛

۱. سیدروح‌الله خمینی، استفتائات، ج ۱، احکام روزه، سؤال ۱۰۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۱، ص ۲۴۹؛ سیدابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۱، ص ۴۸، سؤال ۱۰۳؛ محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۸۴۲ و ۲۸۴۴؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۵۶۰؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات، ج ۲، سؤال ۸۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۱۱۱؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتائات روزه، سؤال ۱۱۴.
 ۲. سیدروح‌الله خمینی، استفتائات، ج ۱، احکام روزه، سؤال ۱۰۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۹۸؛ محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۸۴۴؛ حسین وحید خراسانی، سایت، احکام طهارت، احکام غسل، سؤال ۸۸؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات، ج ۲، سؤال ۸۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۱۱۱؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتائات روزه، سؤال ۱۱۴.

اما قبل از اتمام غسل اذان گفته شود، روزه او چه حکمی پیدا می‌کند؟^۱
اگر با علم یا گمان به اینکه وقت برای غسل دارد، شروع به غسل کرده، کفایت می‌کند و روزه‌اش صحیح است (امام خامنه‌ای و آیات عظام بهجت و شبیری).

جنب شدن با تخیل داشتن وقت برای غسل

اگر به گمان اینکه برای غسل وقت دارد، خود را جنب کند و بعد بفهمد وقت تنگ بوده است، حکم چیست؟^۲
چنانچه تیمم کند، روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و آیات عظام فاضل، بهجت، نوری، صافی، سیستانی، مکارم و شبیری).
اگر جست‌وجو کند، روزه‌اش صحیح و اگر بدون جست‌وجو باشد، با تیمم روزه بگیرد و بنا بر احتیاط واجب، روزه آن روز را قضا کند (آیات عظام خوئی و وحید).

جنب شدن بدون داشتن وقت برای غسل و تیمم

حکم کسی که در شب ماه رمضان خود را جنب می‌کند، درحالی که برای هیچ کدام از غسل و تیمم وقت ندارد، چیست؟^۳
روزه‌اش باطل است و قضا و کفاره براو واجب می‌شود (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، صافی، سیستانی، وحید، شبیری، نوری و بهجت).
اشکال دارد و احتیاطاً قضا و کفاره به جا آورد (آیت الله مکارم).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۱۹ و ۱۲۰؛ محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۸۴۰؛ سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، استفتانات، احکام روزه، سؤال ۱۰۶.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن ومسئله ۶۶؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۲۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۲؛ محمدتقی بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۰؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۹۰.
۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۲۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۳۱.

تأخیر عمدی غسل جنابت و تیمم کردن در تنگی وقت

اگر جنب تا نزدیک اذان صبح عمداً غسل نکرده و در تنگی وقت تیمم کند، حکم روزه اش چیست؟

الف. روزه ماه رمضان^۱

روزه اش صحیح است (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام خوئی،^۲ فاضل، سیستانی، نوری، بهجت و شبیری).

بنا بر احتیاط واجب، تیمم کند و روزه را بگیرد و قضای آن را هم به جا آورد (آیات عظام وحید و مکارم و صافی).

ب. روزه قضای ماه رمضان^۳

در قضای موسع، روزه باطل است (آیت الله فاضل).

ترجیح خوردن سحری بر غسل واجب

اگر وقتی که تا اذان صبح باقی مانده، برای انجام غسل جنابت و خوردن سحری کافی نیست؛ مثلاً فقط ده دقیقه تا اذان صبح مانده است، وظیفه شخص جنب چیست؟ با توجه به اینکه اگر سحری نخورد، به ضعف شدید غیر قابل تحمل دچار می شود.^۴

اگر می تواند بدون سحری روزه بگیرد، غسل کند؛ ولی اگر بدون سحری نمی تواند روزه بگیرد و می ترسد روزه برایش ضرر داشته باشد، سحری بخورد و قبل از اذان تیمم کند (آیت الله فاضل).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۱؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۲۱؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، سید علی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۱۱.

۲. در توضیح المسائل، مسئله ۱۶۳۰ برخلاف العروة الوثقی، فرموده اند: «بنابر احتیاط واجب، تیمم کند و روزه را بگیرد و قضای آن را هم به جا آورد».

۳. محمد فاضل لنکرانی، استفتای خصوصی، کد ۴۸۴۷۹.

۴. محمد تقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۸۳۷؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۵۴۶؛ سید موسی شبیری زنجان، احکام و استفتانات روزه، سؤال ۱۴۱.

اگر سحری نخوردن، سبب ضعف و مشقت غیر قابل تحمل عادتاً می‌شود، زود سحری بخورد و به جای غسل، تیمم کند (آیت الله بهجت).
تیمم بدل از غسل کند و اگر امکان تیمم را ندارد، واجب نیست آن روز را روزه بگیرد (آیت الله شبیری).
نکته: اگر مکلف سحری خوردن را مقدم کند و با تیمم در تنگی وقت روزه بگیرد، روزه اش صحیح است.

خواهیدن شخص جنب در شب ماه رمضان

جواز خواهیدن شخص جنب در شب ماه رمضان
اگر جنب در شب ماه رمضان بداند یا احتمال بدهد که اگر بخوابد، برای غسل کردن تا قبل از اذان صبح بیدار می‌شود، آیا جایز است، بخوابد؟ برای بار دوم و سوم یا بیشتر، اگر بیدار شود، آیا باز هم می‌تواند بخوابد؟^۱ اگر احتمال بیدار شدن را می‌دهد، می‌تواند بخوابد و تفاوتی بین خواب اول و بیشتر از آن وجود ندارد (حضرت امام و آیات عظام خوئی و وحید و شبیری).

در صورتی که می‌داند اگر بخوابد تا پیش از اذان صبح برای غسل بیدار نمی‌شود، جایز نیست قبل از غسل کردن بخوابد (امام خامنه‌ای).
اگر احتمال بیدار شدن را می‌دهد، می‌تواند بخوابد؛ ولی احتیاط این است که در دفعه دوم که بیدار شد، نخوابد تا غسل کند (آیت الله مکارم).
اگر اطمینان بیدار شدن را می‌دهد، می‌تواند بخوابد و اگر اطمینان به بیدار شدن ندارد، بنا بر احتیاط واجب، نباید بخوابد و بین خواب‌ها فرقی

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۲۶: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۳۴: محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۰۹۷: سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۵: سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۰۱: لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۹۳: سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۱، باقی ماندن بر جنابت، مسئله ۷، ص ۲۵۰.

وجود ندارد (آیت الله سیستانی).

در صورتی که عادتاً خواب نمی‌ماند، می‌تواند بخوابد و فرقی بین خواب‌ها وجود ندارد (آیت الله فاضل).

اگر اطمینان به بیدار شدن از خواب اول یا دوم دارد یا خوابیدن برایش عسر و حرج شخصی دارد، می‌تواند بخوابد؛ وگرنه بنا بر احتیاط واجب، نمی‌تواند بخوابد (آیت الله بهجت).

اگر احتمال بیدار شدن را می‌دهد و عادت یا اطمینان به بیدار شدن هم دارد، می‌تواند بخوابد و در غیر این صورت، بنا بر احتیاط واجب، نباید بخوابد و بین خواب‌ها فرقی وجود ندارد (آیات عظام نوری^۱ و صافی).

تعریف خواب اول

منظور از خواب اول چیست؟

الف. برای فردی که در بیداری جنب می‌شود:^۲

اولین خواب بعد از جنابت، خواب اول محسوب می‌شود (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، بهجت، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، نوری و شبیری)

ب. برای فردی که در خواب جنب شده است (محتلم شده است):^۳
خوابی که در آن احتلام صورت گرفته است، خواب اول حساب می‌شود؛ بنابراین اگر پس از بیدار شدن از خواب احتلام، دوباره بخوابد و تا اذان صبح بیدار نشود، حکم خواب دوم را دارد (آیات عظام سیستانی و شبیری).

خوابی که در آن احتلام صورت گرفته است، بنا بر احتیاط واجب،

۱. ایشان در توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۳ می‌فرمایند: «اگر احتمال بیدار شدن را می‌دهد، می‌تواند بخوابد.»

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۰: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۶.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۱: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۳۹؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، اقتباس از مسئله ۱۶۳۹.

خواب اول حساب می‌شود؛ بنابراین اگر پس از بیدار شدن از خواب احتلام دوباره بخوابد و تا اذان صبح بیدار نشود، بنا بر احتیاط واجب، حکم خواب دوم را دارد (آیت‌الله صافی).

خوابی که در آن احتلام صورت گرفته است، خواب اول حساب نمی‌شود؛ بنابراین اگر پس از بیدار شدن از خواب احتلام، دوباره بخوابد، حکم خواب اول را دارد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، بهجت، مکارم، نوری و وحید).

خواب ماندن شخص جنب همراه تصمیم بر غسل کردن

الف. خواب اول

اگر شخص در شب ماه رمضان در بیداری جنب شود و بخوابد در حالی که تصمیم داشته است قبل از اذان غسل کند، ولی خواب بماند، حکم روزه‌اش چیست؟^۱

اگر احتمال می‌داده است بیداری می‌شود، روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، وحید،^۲ فاضل، مکارم، نوری و شبیری). اگر اطمینان داشته است بیدار می‌شود، روزه‌اش صحیح است (آیت‌الله بهجت).

اگر اطمینان دارد که بیدار می‌شود، روزه وی صحیح است و اگر اطمینان به بیدار شدن ندارد؛ ولی احتمال معقول می‌دهد که بیدار می‌شود، باید روزه آن روز را تمام کند و بنا بر احتیاط واجب آن را به قصد

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۲۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۳۵؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۹۳؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، مسئله ۱۲۹۴؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۰۳ و ۱۱۷؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۷؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۰۰۲.

۲. آیت‌الله وحید در توضیح المسائل فارسی، مسئله ۹۹۳، برخلاف منهاج الصالحین می‌فرماید: «اگر اطمینان داشته است که بیدار می‌شود، روزه‌اش صحیح است.»

قربت مطلقه انجام دهد و روز دیگری را نیز به نیت قربت مطلقه روزه بگیرد (آیت الله سیستانی).

اگر عادت یا اطمینان به بیدار شدن داشته است، روزه اش صحیح است (آیت الله صافی).

ب. خواب غیراول

شخص جنب در شب ماه رمضان از خواب دوم یا بیشتر بیدار می شود و دوباره می خوابد درحالی که تصمیم داشته است قبل از اذان غسل کند؛ ولی خواب می ماند. روزه اش چه حکمی دارد؟^۱

اگر احتمال می داده است که بیدار می شود، فقط باید روزه آن روز را قضا کند و کفاره بر او واجب نمی شود (حضرت امام و آیات عظام خوئی، وحید، شبیری و نوری).

باید قضای آن روز را به جا آورد (امام خامنه ای).

اگر اطمینان داشته باشد یا احتمال معقول دهد که بیدار می شود، باید روزه آن روز را تمام کند و بنا بر احتیاط واجب آن را به قصد قربت مطلقه انجام دهد و روز دیگری را نیز به نیت قربت مطلقه روزه بگیرد (آیت الله سیستانی).

اگر احتمال بدهد که اگر دوباره بخوابد، پیش از اذان صبح برای غسل کردن بیدار می شود؛ چنانچه بخوابد و بیدار نشود، احتیاطاً باید روزه آن روز را قضا کند، ولی کفاره بر او واجب نمی شود (آیت الله مکارم). اگر عادت یا اطمینان به بیدار شدن داشته است، فقط باید روزه آن روز را قضا کند و کفاره بر او واجب نمی شود (آیت الله صافی).^۲

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۸۵۶؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، مسئله ۱۲۹۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۳۸؛ سید علی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۱۷ و ۱۰۳؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۷؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۰۰۳.
۲. آیت الله صافی در توضیح المسائل فارسی، مسئله ۱۶۳۹، برخلاف هدیة العباد می فرماید: «در خواب سوم، به احتیاط واجب کفاره هم دارد».

اگر احتمال می‌داده است بیدار می‌شود، باید فقط روزه آن روز را قضا کند و در خواب سوم یا بیشتر، بنا بر احتیاط واجب کفاره نیز بدهد (آیت‌الله فاضل).

اگر اطمینان داشته است بیدار می‌شود، باید روزه آن روز را قضا کند و در خواب سوم یا بیشتر، کفاره نیز بدهد و در خواب دوم بنا بر احتیاط واجب، کفاره بدهد (آیت‌الله بهجت).

خواب ماندن شخص جنب همراه با علم به بیدار نشدن

الف. حکم خوابیدن

اگر جنب در شب ماه رمضان بداند که اگر بخوابد، تا صبح بیدار نمی‌شود، آیا می‌تواند بخوابد؟^۱

قبل از غسل کردن، خوابیدن جایز نیست (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، مکارم، وحید، نوری، شبیری و صافی). بنا بر احتیاط واجب قبل از غسل کردن، خوابیدن جایز نیست (آیت‌الله سیستانی).

در صورتی که نخوابیدن عسر و حرج برای او نباشد، بنا بر احتیاط واجب قبل از غسل کردن، خوابیدن جایز نیست (آیت‌الله بهجت).^۲

ب. حکم روزه

اگر جنب در شب ماه رمضان بداند که اگر بخوابد، تا صبح بیدار نمی‌شود چنانچه بخوابد و خواب بماند، روزه اش چه حکمی دارد؟^۳

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۲۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، الالعروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۱۷ و ۱۰۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۷.

۲. در توضیح المسائل ایشان، این حکم به صورت فتوا بیان شده است.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۲۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل،

روزه‌اش باطل شده و قضا و کفاره بر او واجب می‌شود (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، وحید، نوری، شبیری و صافی).

اگر خوابیدن عسر و حرج نداشته است، روزه‌اش باطل شده و قضا و کفاره بر او واجب می‌شود (آیت‌الله بهجت).

باید روزه آن روز را تمام کند و بنا بر احتیاط واجب آن را به قصد قربت مطلقه انجام دهد و روز دیگری را نیز به نیت قربت مطلقه روزه بگیرد و کفاره بپردازد (آیت‌الله سیستانی).

روزه‌اش اشکال دارد و بنا بر احتیاط واجب، قضا و کفاره هم باید بدهد (آیت‌الله مکارم).

خواب ماندن شخص جنب با تصمیم تیمم قبل از اذان صبح

سال قبل در سحر ماه رمضان غسل جنابت بر من واجب شد و وقتی بیدار شدم، با خود گفتم صبر می‌کنم تا وقت تنگ شود، آنگاه تیمم به نیابت از غسل می‌کنم؛ ولی خوابم برد و بیدار نشدم؛ تکلیف من چیست؟ اگرچه بنا داشتید به وظیفه خود در تنگی وقت عمل کنید؛ لکن قضای آن روز بر شما واجب است. بلی، اگر وظیفه شما تیمم بوده باشد و تصمیم بر تیمم هم قبل از فجر داشته باشید؛ لکن خوابتان برده باشد، در خواب اول روزه صحیح است (امام‌خامنه‌ای).

فاقد الطهورین

اگر فردی قبل از اذان صبح جنب شود؛ ولی دسترسی به آب یا چیزی که

مسئله ۱۶۳۳: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۷۷ و ۱۰۳؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۰۲.
۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۱۸.

با آن تیمم کند، نداشته باشد، روزه‌اش چه حکمی دارد؟^۱
 روزه‌اش صحیح است؛ مگر در مواردی که بقای بر جنابت باعث فساد
 روزه می‌شود؛ مانند قضای ماه رمضان که تفصیل آن بیان شد (حضرت
 امام و آیات عظام فاضل، نوری، بهجت و صافی).
 به احتیاط واجب در روزه واجب غیر موسع، آن روز را روزه گرفته
 و سپس قضای آن را هم بگیرد و در غیر آن، روزه را به تأخیر بیندازد
 (آیت‌الله مکارم).
 روزه‌اش صحیح است (آیات عظام سیستانی و خوئی).

پنجمین مفطر: بقای بر حیض و نفاس

پاکی از حیض و نفاس

حکم روزه‌های حائض و نفسا چیست؟^۲
 روزه حائض یا نفسا صحیح نیست؛ هرچند حیض یا نفاس در قسمتی از
 روز باشد (مراجع عظام تقلید).

بقای بر حیض و نفاس

الف. بقای عمدی بر حیض و نفاس

اگر حائض یا نفسا تا اذان صبح عمداً غسلش را انجام ندهد یا اگر
 وظیفه‌اش تیمم است، عمداً تیمم نکند، روزه‌اش چه حکمی دارد؟

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۶۴: لطف‌الله صافی
 گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۸۸: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۳.
 ۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی شرائط صحة الصوم: الرابع: لطف‌الله صافی
 گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۴۴: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله
 ۱۰۳۶: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، فصل رابع، شرائط صحت صوم و وجوبه، مسئله ۱۱۳۹: سیدعلی خامنه‌ای،
 سایت، احکام روزه، مسئله ۷: سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، اقتباس از مسئله ۱۷۱۱.

الف. در روزه ماه رمضان:^۱

روزه‌اش باطل است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، بهجت، وحید، صافی، نوری و شبیری).

باید روزه آن روز را تمام کند و بنا بر احتیاط واجب آن را به قصد قربت مطلقه انجام دهد و روز دیگری را نیز به نیت قربت مطلقه روزه بگیرد (آیت الله سیستانی).

بنا بر احتیاط واجب، روزه باطل است (آیت الله مکارم).

ب. در روزه غیر ماه رمضان:^۲

روزه قضای ماه رمضان بنا بر احتیاط واجب باطل بوده و غیر آن صحیح است (حضرت امام و آیات عظام نوری^۳ و سیستانی و فاضل^۴).

روزه‌اش حتی در قضای ماه رمضان صحیح است (آیات عظام خوئی، وحید، شبیری^۵ و مکارم).

ب. بقای غیر عمدی بر حیض و نفاس

اگر زن نزدیک اذان صبح از حیض یا نفاس پاک شود و برای هیچ کدام از غسل و تیمم وقت نداشته باشد، یا بعد از اذان صبح بفهمد که پیش از

۱. سید محمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۷ و ۱۶۳۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۰۰۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۰۹۲؛ سید محمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، ذیل مسئله ۴۸، الثامن؛ سیدعلی خاتنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۰۷ و ۲۰۴ و ۲۰۵.

۲. سید محمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۷ و ۱۶۳۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۰۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۲؛ سید محمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن.

۳. آیت الله نوری در توضیح المسائل، مسئله ۱۶۳۵ ذکر می کنند که در روزه واجب معین، اگر تیمم کند، روزه صحیح است و در روزه واجب غیر معین، روزه صحیح نیست؛ اما مطلب حاشیه العروة الوثقی در متن درج شده است.

۴. آیت الله فاضل در رساله، در روزه قضا فتوا به بطلان روزه قضا دارند که نظر العروة الوثقی در متن درج شد.

۵. سید موسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۴۵: «إذا طهرت الحائض أو النفساء قبل الفجر یجب علیها الغسل فان لم تغتسل حتی ضاق الوقت، وجب علیها التیمم و لو ترک الغسل أو التیمم عمداً بطل صومها فی صوم شهر رمضان و فی صوم غیر شهر رمضان وقضاه لا یبطل صومها»؛ سید موسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۶ که متن توضیح المسائل با توجه به اینکه واضح تر بود، در متن درج شد.

اذان پاک شده است، روزه اش چه حکمی دارد؟^۱
 روزه صحیح است؛ مگر در قضای ماه مبارک رمضان که در وسعت وقت، بنابر احتیاط واجب صحیح نیست (حضرت امام).
 روزه صحیح است؛ مگر در قضای ماه مبارک رمضان که بنابر احتیاط واجب صحیح نیست (آیت الله فاضل).
 روزه صحیح است و تفاوتی بین اقسام روزه نیست (آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، مکارم و شبیری).
 روزه صحیح است؛ اما اگر روزه ای که وقت آن معین نیست یا روزه مستحبی گرفته باشد، بنا بر احتیاط واجب صحیح نیست (آیات عظام صافی و نوری).
 اگر خانمی قبل از اذان صبح از خون حیض پاک شده؛ ولی واریسی انجام نداده و بعد از اذان صبح متوجه شده که پاک است، تکلیف روزه اش چیست؟^۲
 پاسخ: در فرض مذکور، اگر غافل از پاک شدنش بوده، روزه اش صحیح است (امام خامنه ای).

ج. بقای بر حیض و نفاس به سبب فراموش کردن غسل

اگر زن غسل حیض یا نفاس را فراموش کند و بعد از یک یا چند روز یادش بیاید، حکم روزه هایی که گرفته است، چیست؟^۳
 روزه صحیح است و تفاوتی بین اقسام روزه نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، وحید، صافی، نوری و شبیری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، الثامن: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۳۹.
 ۲. سیدعلی خامنه ای، سایت، استفتای خصوصی، ۶۶۳۱۸۰، ۲۰ خرداد ۱۳۹۵.
 ۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۵۰: توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۴۱.

روزه صحیح است؛ به جز روزه ماه رمضان که بنا بر احتیاط واجب، باطل است (آیت الله مکارم).

تأخیر عمدی غسل حیض و نفاس و انجام تیمم در تنگی وقت

اگر زنی که از حیض یا نفاس پاک شده است، عمداً غسل نکند تا وقت تنگ شود و تیمم کند، روزه آن روزش چه حکمی دارد؟^۱
همه اقسام روزه صحیح است (حضرت امام و آیات عظام سیستانی و مکارم).

در روزه ماه رمضان یا قضای رمضان که وقت آن مضیق است، با تیمم، روزه صحیح است؛ هرچند که معصیت کرده است (آیات عظام نوری و فاضل).

فاقد الطهورین

اگر زن از حیض و نفاس پاک شود اما دسترسی به آب یا چیزی که با آن تیمم کند نداشته باشد، روزه اش چه حکمی دارد؟^۲
همه انواع روزه صحیح است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، نوری، فاضل، صافی و بهجت).

به احتیاط واجب در روزه واجب غیر موسع، آن روز را روزه گرفته و سپس قضای آن را هم بگیرد و در غیر آن، روزه را به تأخیر بیندازد (آیت الله مکارم).

خوردن قرص برای جلوگیری از عادت ماهانه

اگر زن برای اینکه حیض نشود و بتواند روزه بگیرد، قرص جلوگیری

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، ذیل مسئله ۴۸، التامین.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۶۴: لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۸۸؛ محمدرضا بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۳.

از عادت ماهانه مصرف کند و به واسطه استعمال آن، عادت نشود، روزه‌اش چه حکمی دارد؟^۱

اگر ضرر قابل توجهی ندارد، خوردن قرص اشکالی ندارد و در صورت ندیدن خون روزه‌اش صحیح است؛ ولی اگر خون ببیند و شرایط حیض را نداشته باشد، استحاضه است که احکام آن ذکر شد (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام مکارم، صافی، سیستانی، فاضل، شبیری، نوری و بهجت).

حیض شدن زن در بین روز

حکم روزه زنی که در بین روز حیض شود، چیست؟

قبل از غروب آفتاب:^۲

اگر بین روز هرچند لحظاتی قبل از غروب آفتاب حیض شود، روزه باطل است (مراجع عظام تقلید).

بعد از غروب آفتاب:^۳

روزه باطل است (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام فاضل، صافی، شبیری و نوری).

روزه به احتیاط واجب باطل است (آیات عظام خوئی و سیستانی و وحید).

۱. لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۱۴۳، سؤال ۵۱۲؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، ص ۱۵۰، سؤال ۵۶۳؛ محمدتقی بهجت، توضیح المسائل، مسائل متفرقه جدید، مسئله ۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۴۱۴۸۸، ۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۴؛ ناصر مکارم شیرازی، احکام بانوان، مسئله ۱۰۴؛ سیدروح‌الله خمینی، استفتانات، ج ۳، سؤال ۳۵۵۴؛ حسین نوری همدانی، هزارویک مسئله، ج ۱، سؤال ۲۲۷؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، متفرقات، احکام تحدید النسل، مسئله ۷۴؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، احکام و استفتانات روزه، سؤال ۱۳۴.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، شرایط صحت صوم، الرابع؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۳۹؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۵۰؛ حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصوم، فصل شرایط صحة الصوم؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۹؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۷۳۵ و ۱۶۴۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۸ و احکام روزه، مسئله ۱.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۷۳۵ و ۱۶۴۰؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۳۹؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۴۹؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، غسل واجب، عادت ماهانه، احکام زن حائض؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی، شماره ۵۵۵۵۸۸، ۷ تیر ۱۳۹۴.

روزه صحیح است (آیات عظام بهجت و مکارم).

روزه مستحاضه

روزه زن مستحاضه با چه شروطی صحیح است؟

زن مستحاضه باید اعمالی را انجام بدهد تا روزه اش صحیح باشد:

الف. جلوگیری کردن از آمدن خون^۱:

بنا به احتیاط واجب، در تمام روزی که روزه است، به مقداری که می تواند، از بیرون آمدن خون جلوگیری کند (حضرت امام و آیات عظام نوری، فاضل و مکارم).

بنا به احتیاط مستحب، در تمام روزی که روزه است، به مقداری که می تواند، از بیرون آمدن خون جلوگیری کند (آیات عظام خوئی، وحید، سیستانی، صافی و شبیری).

تحفظ شرط صحت روزه نیست (آیت الله بهجت).

ب. درباره غسل و وضو^۲:

۱. در استحاضه قلیله:

گرفتن وضو شرط صحت روزه نیست (مراجع عظام تقلید)^۳.

۲. در استحاضه متوسطة و کثیره:

انجام غسل، شرط صحت روزه نیست (آیات عظام سیستانی و

شبیری).

۱. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۴۱۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۴۲۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الاستحاضه، ص ۲۷۳، مسئله ۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۳۰۰.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فی الاغسال، فصل فی الاستحاضه، مسئله ۱۲ و کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک عنه، الثامن: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۴۱۸ و ۴۴۳؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۲۵۲؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۲؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۶۷۵۳۳۶، ۱۳ تیر ۱۳۹۵.

۳. این مسئله طبق نظر اکثر مراجع عظام تقلید، اقتباس شده از این آدرس است: محمدتقی بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۲۱؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، فصل فی الاستحاضه، مسئله ۶؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۲۸۷.

باید غسل‌هایی را که برای نمازهای روزه واجب است، انجام دهد و همچنین بنا بر احتیاط واجب، باید غسل نماز مغرب و عشاء شبی را که می‌خواهد فردای آن را روزه بگیرد نیز به‌جا آورد (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای، آیات عظام فاضل و نوری).

در استحاضه متوسطة، انجام غسل، شرط صحت روزه نیست؛ ولی در استحاضه کثیره باید غسل‌هایی را که برای نمازهای روزه واجب است، انجام دهد و همچنین بنا بر احتیاط واجب، باید غسل نماز مغرب و عشاء شبی که می‌خواهد فردای آن را روزه بگیرد نیز به‌جا آورد (آیات عظام خوئی و وحید).

استحاضه یا قلیله است یا کثیره. استحاضه قلیله که غسل ندارد؛ ولی زنی که استحاضه کثیره است، باید غسل نماز مغرب و عشاء شبی که می‌خواهد فردای آن را روزه بگیرد، به‌جا آورد و همچنین بنا بر احتیاط واجب، غسل‌هایی را که برای نمازهای روزه واجب است (آیت‌الله مکارم). غسل‌های روزانه در صحت روزه شرط است؛ اما غسل شبانه شرط صحت روزه نیست (آیت‌الله بهجت).

بنابر احتیاط واجب انجام غسل‌های روزانه و شبانه (شب قبل و شب بعد) شرط صحت روزه است (آیت‌الله صافی).

ششمین مفطر: دروغ بستن به خدا و پیامبر و اهل بیت علیهم‌السلام

نوع دروغ

چه نوع دروغی روزه را باطل می‌کند؟^۱

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۶: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۰۴: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۰۹۸: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فیما یجب الامساک، بخش الخامس و مسئله ۱۹: سیدعلی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، ص ۳۱، مسئله ۱۱۹: سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۱۴۴ و ۱۴۵: سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۰.

الف. نسبت دروغ به خدا و پیامبر اکرم ﷺ و ائمه عليهم السلام:

روزه را باطل می‌کند (حضرت امام و آیات عظام وحید، خوئی، صافی، شبیری، فاضل و نوری).

بنا به احتیاط واجب روزه را باطل می‌کند (امام خامنه‌ای و آیات عظام مکارم و سیستانی).

اگر دروغ در امور دینی باشد، روزه‌اش باطل است و اگر در امور دنیوی باشد، باطل نیست (آیت‌الله بهجت).

ب. نسبت دروغ به حضرت زهرا عليها السلام و سایر پیامبران و جانشینان آن‌ها: بنا بر احتیاط واجب، روزه را باطل می‌کند (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام مکارم، صافی، فاضل، نوری و شبیری^۱).

معصیت کرده است؛ ولی روزه‌اش باطل نمی‌شود و احتیاط مستحب است که یک روز دیگر نیز روزه بگیرد (آیت‌الله سیستانی).

بنا بر احتیاط واجب روزه را باطل می‌کند؛ مگر آنکه، نسبتی که می‌دهد، به خدا یا پیغمبر یا ائمه عليهم السلام برگردد که در این صورت باطل است (آیات عظام خوئی و وحید^۲).

اگر دروغ در امور دینی باشد، روزه‌اش باطل است و اگر در امور دنیوی باشد، باطل نیست (آیت‌الله بهجت).

قصد دروغ نداشته است؛ ولی در واقع دروغ بوده

اگر به اعتقاد راست بودن، خبری را نقل کند که در واقع کذب است، آیا روزه‌اش صحیح است؟^۳

بله، روزه‌اش صحیح است (مراجع عظام تقلید).

۱. آیت‌الله شبیری در رساله، احتیاط گفته‌اند و از همین باب که قابل رجوع است، مانند نظر سایر مراجع ذکر شده است.

۲. استثنای ذکر شده در نظر آیت‌الله وحید، قید توضیحی است.

۳. سید محمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۸؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۹۸۲، مورد الرایع؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۹.

قصده دروغ داشته است؛ ولی در واقع دروغ نبوده

اگر به اعتقاد کذب بودن، خبری را بگوید؛ ولی بعد بفهمد صادق بوده است، آیا روزه اش صحیح است؟^۱

روزه اش صحیح است (حضرت امام و آیت الله فاضل).

اگر می دانسته است این کار روزه را باطل می کند، روزه اش باطل است (آیات عظام خوئی، بهجت، صافی، نوری، وحید و شبیری).

اگر می دانسته است این کار روزه را باطل می کند، روزه اش اشکال دارد و بنا بر احتیاط لازم، روزه را تمام کرده و قضا کند (آیات عظام سیستانی و مکارم).

تصدیق و تکذیب خبر

در تصدیق خبر دروغ و تکذیب خبر صحیح، حکم روزه شخص چگونه است؟^۲

روزه اش باطل می شود (حضرت امام و آیات عظام نوری، فاضل، شبیری، صافی، وحید، خوئی و بهجت).

بنا بر احتیاط واجب، روزه اش باطل می شود (امام خامنه ای و آیات عظام سیستانی و مکارم).

نقل حدیث

نقل حدیثی که روزه دار دروغ یا راست بودن آن را نداند

اگر شخص روزه دار دروغ بودن یا راست بودن حدیثی را نداند، و آن را

۱. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۹؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۹۸۲، مورد الرابع؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۹.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۰۱؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۰۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۰۹۸؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فیما یجب الامساك، مسئله ۲۱؛ سیدعلی خامنه ای، راهنمای فتاوا، ص ۳۲، اقتباس از مسئله ۱۱۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۹۸.

نقل کند، روزه‌اش چه حکمی دارد؟^۱

روزه‌اش باطل نمی‌شود (حضرت امام و آیات عظام بهجت و فاضل).
به احتیاط واجب باطل می‌شود (آیات عظام سیستانی، مکارم، خوئی و نوری).

کیفیت نقل حدیثی که روزه‌دار دروغ یا راست بودن آن را نداند

اگر شخص روزه‌دار دروغ بودن یا راست بودن حدیثی را نداند، آیا جایز است آن را نقل کند؟^۲

بنا بر احتیاط واجب باید از کسی که آن خبر را گفته یا از کتابی که آن خبر در آن نوشته شده است، نقل کند (حضرت امام و آیات عظام فاضل، خوئی، صافی و نوری).

اگر نسبت دادن آن به صورت حکایت و نقل از کتاب‌هایی باشد که آن را نقل کرده‌اند، اشکال ندارد (امام خامنه‌ای).

بنا بر احتیاط نباید به خداوند یا پیامبر صلی الله علیه و آله یا امام علیه السلام نسبت دهد؛ بلکه باید مثلاً چنین بگوید: «چنین روایت شده است» (آیت‌الله شبیری).
اگر بخواهد خبری را نقل کند که دلیلی بر حجیت او ندارد و نمی‌داند راست است یا دروغ، بنا بر احتیاط واجب باید به نحو نقل بگوید و آن را به پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام مستقیماً نسبت ندهد (آیات عظام سیستانی و وحید).
هرگاه بخواهد خبری را نقل کند که از راست یا دروغ بودن آن اطلاعی ندارد، باید از کسی که آن خبر را گفته یا از کتابی که در آن نوشته شده است نقل کند؛ مثلاً بگوید: «فلان راوی چنین می‌گوید». یا «در فلان کتاب چنان نوشته شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند» (آیت‌الله مکارم).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فیما یجب الامساك، مسئله ۲۴: لطف‌الله صافی گلپایگانی.

هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۹۷: محمدتقی بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۲۹۶.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۹۷: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۰۵: راهنمای فتاوا، ص ۳۱، مسئله ۱۲۰: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۴۶.

غلط خواندن قرآن کریم

آیا کسی که قرآن کریم را غلط می‌خواند یا بعضی کلمات آن را اشتباه تلفظ می‌کند، جایز است در حال روزه قرآن بخواند؟^۱
اگر غلط خواندن موجب تغییر معنا شود و آن معنای غلط را بخواهد به خدا و رسول ﷺ نسبت دهد، حرام است و موجب بطلان روزه می‌شود (حضرت امام و امام خامنه‌ای).

بلی، می‌تواند بدون آنکه قصد حکایت از قرآن مُنزل^۲ را داشته باشد، قرآن بخواند و در این صورت روخوانی یا از حفظ خواندن قرآن، هرچند بعضی کلمات را اشتباه بگوید، موجب بطلان روزه نمی‌شود (آیات عظام فاضل و بهجت و سیستمی).

اگر عمداً غلط نخواند، اشکالی ندارد (آیت‌الله صافی).
هرگاه قرآن را عمداً غلط بخواند و آن را به عنوان کلام خدا به خدا نسبت دهد، روزه او باطل می‌شود (آیت‌الله مکارم).
غلط خواندن قرآن، اگر عمدی نباشد، روزه را باطل نمی‌کند. (آیت‌الله شبیری).

هفتمین مفطر: رساندن عمدی غبار به حلق

نوع غبار

اگر شخص روزه دار عمداً گرد و غباری را به حلقش برساند، روزه او چه حکمی دارد؟^۳

۱. سیدروح‌الله خمینی، استفتانات، ج ۱، ص ۳۰۹، سؤال ۱۸: محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۵۴۸: محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۸۵۷: سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۵۰۰: سیدعلی خامنه‌ای، سایت استفتای خصوصی، شماره ۷۷۴۱۲۱، ۱۶ خرداد ۱۳۹۶ و شماره ۳۵۹۵۹۰، ۲۹ تیر ۱۳۹۲: لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۴۶۷: ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، روزه، میطلات، دروغ بستن به خدا و پیغمبر: سیدموسی شبیری زنجان، سایت (http://zanjani.net/index.aspx?PID=10485& CaseID=135749#7027).

۲. قرآن نازل شده از طرف خداوند متعال بر پیامبرش.
۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۰۳: سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی،

الف. غبار غلیظ است:

روزه‌اش باطل می‌شود (حضرت امام و آیات عظام فاضل، بهجت، صافی و نوری).

بنا بر احتیاط واجب روزه‌اش باطل می‌شود (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی و سیستانی و وحید).

روزه‌اش صحیح است؛ مگر آنکه در حلق به گل تبدیل شود و فرو رود. در این صورت روزه‌اش باطل می‌شود (آیت‌الله مکارم).

روزه‌اش صحیح است؛ مگر آنکه به قدری غلیظ باشد که به فروبردن آن، عرفاً خوردن بگویند. در این صورت بنا بر احتیاط، روزه‌اش باطل می‌شود (آیت‌الله شبیری).

ب. غبار غلیظ نیست:

روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام بهجت، فاضل، سیستانی، شبیری و نوری^۱).

روزه‌اش صحیح است؛ مگر آنکه در حلق به گل تبدیل شود و فرو رود. در این صورت روزه‌اش باطل می‌شود (آیت‌الله مکارم).

بنا بر احتیاط واجب روزه‌اش باطل می‌شود (آیات عظام خوئی و وحید و صافی).

مشقت شدید در جلوگیری از رسیدن غبار به حلق

اگر جلوگیری از رسیدن غبار به حلق برای روزه‌دار مشقت شدید داشته باشد؛ مثلاً گرد و غباری که در اثر وزش باد یا طوفان پدید می‌آید و پرهیز

کتاب الصوم، فی ما یجب الامساک، مورد السادس؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، مسئله ۱۱۰۴؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصوم، مفطرات، السادس؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، مفطرات، رساندن غبار غلیظ به حلق و سؤال ۱۴۸؛ سیدموسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۱۱؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، کتاب الصوم، مفطرات، الثامن.

۱. آیت‌الله نوری در رساله احتیاط واجب دارند که روزه باطل است و مطلب حاشیه العروة الوثقی در این متن درج شد.

از آن معمولاً سختی بسیار زیاد دارد، حکم روزه‌اش چیست؟
 بنا بر احتیاط واجب، روزه‌اش باطل می‌شود (حضرت امام).
 روزه‌اش باطل است (آیات عظام بهجت و صافی).
 روزه‌اش صحیح است (آیات عظام خوئی و سیستانی و وحید).
 در صورتی که در حلق روی هم انباشته و تبدیل به گل نشود، روزه صحیح است؛ در غیر این صورت نیز اگر بتواند با وسیله‌ای مانند ماسک، از ورود گرد و غبار جلوگیری کند، باید این کار را انجام دهد (آیت‌الله مکارم).
 گرد و غبار روزه را باطل نمی‌کند؛ مگر آن قدر غلیظ باشد که صدق بر خوردن کند (آیت‌الله شبیری).
 نکته: اگر غبار غیر غلیظ باشد، به اختلاف فتاوا توجه شود.

مشاغلی که گرد و غبار دارد

کسی که شغلش سروکار داشتن با غبار غلیظ است، در روزه گرفتن:
 ۱. آیا می‌تواند در ماه رمضان سر کار برود، در فرض اجبار و غیر اجبار؟
 ۲. اگر غبار غلیظ از حلق پایین برود، حکم روزه‌اش چیست؟
 ۳. در صورت بطلان، حکم امساک و قضا و كفاره چیست؟
 اگر قصدش انجام مفطر نیست و مراقبت کند که غبار از حلق فرو نرود؛ چنانچه بی‌اختیار فرو رود، روزه‌اش صحیح است (امام خامنه‌ای).

۱. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی ما یجب الامساک عنه، الثامن: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۰۱؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۴ و ۱۱۴۰؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصوم، مفطرات، السادس: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب الصوم، مفطرات، السادس: سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، احکام و استفتائات روزه، سؤال ۹۵؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتائات، احکام روزه، میطلات، رساندن غبار غلیظ به حلق؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۷۷۱۹۳۱، ۱۱ خرداد ۱۳۹۶.
 ۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۷۷۱۹۳۱، ۱۱ خرداد ۱۳۹۶.

دود سیگار و دخانیات

آیا دود سیگار و تنباکو و سایر انواع دخانیات روزه را باطل می‌کند؟^{۲۹۱}
 بنا بر احتیاط واجب، پرهیز کند (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات
 عظام خوئی، فاضل، وحید، سیستانی، صافی، مکارم، نوری^۳ و شبیری^۴).
 در صورت غلیظ بودن دود، مبطل روزه است (آیت‌الله بهجت).

دود ماشین و مانند آن

آیا رساندن عمدی دود غیردخانیات، مثل دود ماشین یا آتش، روزه را
 باطل می‌کند؟^۵

روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای، آیت‌الله شبیری).
 بنا بر احتیاط واجب، روزه‌اش باطل می‌شود (آیات عظام خوئی و
 وحید).

اگر دود غلیظ باشد، بنا بر احتیاط واجب روزه‌اش باطل می‌شود (آیات
 عظام سیستانی و مکارم).

بخار آب

آیا رفتن به حمام و سونا و مانند آن، روزه را باطل می‌کند؟^۶

۱. توجه: تظاهر به روزه‌خواری جایز نیست؛ اگرچه شخص عذر داشته باشد.
۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۰۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۴۹ و ۱۵۰.
۳. نظر آیت‌الله نوری در متن، مطابق العروة الوثقی و توضیح المسائل بیان شد؛ البته نظر ایشان در کتاب هزارویک مسئله فقهی، ج ۲، ص ۷۵، سؤال ۲۴۳، به صورت فتوا بیان شده است.
۴. آیت‌الله شبیری در متن رساله، احتیاط ذکر کرده‌اند که قابل رجوع است.
۵. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، کتاب الصوم، فصل فیما يجب الامساك عنه، الثامن: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصوم، مفطرات، السادس: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب الصوم، مفطرات، السادس: ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۳، سؤال ۲۹۵؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، احکام و استفتائات روزه، سؤال ۹۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۷۷۱۸۸۷، ۱۱ خرداد ۱۳۹۶.
۶. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی المفطرات، السادس: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۰۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۱۳؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، احکام و استفتائات روزه، سؤال ۹۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۵۴۶۸۵، ۶ تیر ۱۳۹۴.

بخار آب چه رقیق باشد و چه غلیظ، مبطل روزه نیست (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی و شبیری). بنا بر احتیاط واجب، از بخار آب غلیظ^۱ پرهیز شود (آیات عظام خوئی، فاضل، مکارم، نوری^۲ و وحید). نکته: اگر بخار در دهان به آب تبدیل شود و شخص آن را عمداً فرو دهد، روزه‌اش باطل می‌شود.

فرو رفتن غبار یا دود یا بخار یا مانند این‌ها، بر اثر مواظب نبودن

اگر روزه‌دار مواظبت نکند و غبار و مانند این‌ها وارد حلقش بشود، روزه‌اش چه حکمی دارد؟^۳

اگر گمان داشته باشد که به حلق نمی‌رسد، روزه‌اش صحیح است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، مکارم و نوری). اگر تخیل داشته است که به حلق نمی‌رسد، روزه‌اش صحیح است (آیات عظام صافی و بهجت). اگر اطمینان داشته است که به حلق نمی‌رسد، روزه‌اش صحیح است (آیت‌الله فاضل).

روزه باطل نمی‌شود؛ مگر غبار و مانند آن به نحوی باشد که به فرو بردن آن، خوردن گفته شود و آن راه هم احتمال می‌داده است؛ چنانچه تمام کردن روزه لازم باشد، بنا بر احتیاط آن را تمام کرده و قضا هم بکند (آیت‌الله شبیری).

۱. مقصود از بخار غلیظ بخاری است که مانند دود است و از نزدیک دیده می‌شود و مشتمل بر ذرات آب است، مانند بخار سماور در حال جوش و امثال آن؛ اما بخار داخل حمام معمولی مانعی ندارد (محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، ص ۱۴۸، سؤال ۵۵۱).

۲. نظر آیت‌الله نوری از العروة الوثقی نقل شد که با نظر ایشان در توضیح المسائل، مسئله ۱۶۰۲ متفاوت است.

۳. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۰۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۱۴؛ سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک، الثامن؛ سید روح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک، الثامن؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک، الثامن، مسئله ۱۱۰۴؛ سید موسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۱۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۰۲.

عطر و ادکلن

استعمال عطر یا بوکردن گیاهان خوش بو برای روزه‌دار چه حکمی دارد؟^{۲۹۱}

الف. گیاهان خوش بو:

بوکردن آن‌ها به خصوص نرگس، کراحت دارد (مراجع عظام تقلید).

ب. عطر:

خوش بوشدن با مشک برای روزه‌دار مکروه است؛ ولی استعمال عطر برای روزه دار مانعی ندارد و چنانچه بوی عطر خیلی غلیظ است که به حلق می‌رسد، بهتر است استشمام نشود (حضرت امام و آیت‌الله صافی).

استعمال عطر برای روزه‌دار مستحب است (امام‌خامنه‌ای و آیت‌الله مکارم).

اشکال ندارد (آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، وحید، نوری و شبیری).

بوکردن عطرهایی که بوی آن خیلی غلیظ است، بهتر ترک آن است (آیت‌الله بهجت).

سالبوتامبول (داروی تنگی نفس)

آیا داروی سالبوتامبول و افشردۀ مبتلایان به آسم (تنگی نفس) که دارو را به صورت گاز یا پودر به ریه می‌رسانند، موجب بطلان روزه است؟^۳

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، الامروۃ الوقتی، کتاب الصوم، فصل فی ما یکره للصائم، السادس: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۵۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، مسئله ۱۳۱۴؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۳، سؤال ۶۳۵؛ محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۹۴۱؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۰۳۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۷۲؛ سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، احکام و استفتانات روزه، سؤال ۱۸۸؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، احکام روزه، کارهایی که بر روزه‌دار مکروه است، حکم استفاده از عطر.

۲. نظر آیات عظام خوئی و وحید اقتباس شده است.

۳. سیدروح‌الله خمینی، استفتانات، ج ۱، احکام روزه، سؤال ۷۶۰؛ سیدابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۱، ص ۱۳۷، سؤال ۳۵۰؛

داروی مذکور اشکالی ندارد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام مکارم، سیستانی، خوئی، شبیری و فاضل).

با اکتفا به مقدار ضرورت، روزه‌اش صحیح است (آیت‌الله نوری).
اگر به صورت گاز رقیق باشد، باطل‌کننده نیست، در غیر این صورت باطل‌کننده است (آیت‌الله بهجت).

چنانچه ناچار از استفاده آن در روز باشد، اشکال ندارد و روزه را بگیرد؛ ولی اگر قبل از حلول ماه مبارک رمضان بعد، عارضه‌اش برطرف شد، بنا بر احتیاط، قضای روزه‌ها را نیز بگیرد. اگر عارضه تا ماه رمضان بعد ادامه یافت، بنا بر احتیاط، برای هر روز، یک مد طعام مانند گندم یا جو به عنوان کفاره به فقیر غیرسید بدهد و دیگر قضا ندارد (آیت‌الله صافی).

تنفس مصنوعی

آیا تنفس مصنوعی با دستگاه، روزه را باطل می‌کند؟^۱
تنفس مصنوعی با دستگاه موجب بطلان روزه نمی‌شود (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام بهجت، سیستانی، مکارم، خوئی، نوری، فاضل و صافی).

هشتمین مفتر: فروبردن سر در آب

آیا زیر آب بردن تمام سر در استخر و مانند آن، روزه را باطل می‌کند؟^۲

سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۸۶؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۶۰؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۱۹۸۹؛ سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، احکام و استفتائات روزه، سؤال ۲۷، محمد فاضل لنگرانی، جامع المسائل، ج ۱، ص ۱۴۷، سؤال ۵۵۰ و احکام پزشکان و بیماران، مسئله ۶۹۴؛ حسین نوری همدانی، استفتائات هزارویک مسئله فقهی، سؤال ۲۱۲؛ محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۸۸۰.

۱. امام خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۸۵؛ محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۸۷۷؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک، اقتباس از مسئله ۴؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، اقتباس از مسئله ۱۲۷۵.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۰۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۱۶؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک، السابع؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۵۸ تا ۱۵۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۰.

بنا بر احتیاط باطل کننده است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام صافی، فاضل و مکارم).

باطل کننده است (آیات عظام خوئی، بهجت، وحید و نوری).
مبطل نیست؛ ولی حرام است (آیت الله شبیری).
مبطل نیست؛ ولی کراهت شدید دارد (آیت الله سیستانی).

غواصی

غواصی با کلاه و مانند آن در زیر آب، برای روزه چه حکمی دارد؟
الف. اگر سر را در محفظه‌ای قرار دهد و زیر آب کند: ۲
اشکال ندارد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، مکارم، نوری، بهجت، سیستانی و وحید).

اگر لباس به سر او چسبیده باشد، صحت روزه‌اش محل اشکال است و بنا بر احتیاط واجب، قضای آن لازم است (امام خامنه‌ای).
اگر به گونه‌ای باشد که صدق ارتماس نکند، اشکال ندارد (آیت الله شبیری).

تکلیفاً حرام است و بنا بر احتیاط واجب، روزه او باطل می‌شود؛ زیرا صدق به سر زیر آب کردن می‌کند (آیت الله صافی).
ب. اگر سر را به چیزی آغشته کند یا با چیزی بپوشاند که به سر چسبیده است: ۳

۱. آیت الله نوری در توضیح المسائل، احتیاط واجب دارند؛ ولی در این متن، مطلب العروة الوثقی لحاظ شد.
۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی المفطرات، السابع، مسئله ۳۱؛ سید علی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، اقتباس از سؤال ۱۶۰؛ رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۱؛ حسین وحید خراسانی و سید ابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، الصوم، ذیل مسئله ۹۸۲، الخامس من المفطرات؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، اقتباس از سؤال ۴۵۰؛ استفتانات جامعة الزهراء (ع)، نماز و روزه، ص ۷۴؛ محمد تقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۸۵۸؛ سید موسی شبیری زنجانی، سایت، کتابخانه، روزه، مبطلات.
۳. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی المفطرات، السابع، مسئله ۳۱؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۱۳۴؛ سید علی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۶۰؛ حسین وحید خراسانی و سید ابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، الصوم، ذیل مسئله ۹۸۲، الخامس من المفطرات؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۴۵۰؛ محمد تقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۸۵۸؛ محمد تقی بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۰۰.

بنا به احتیاط واجب، روزه باطل می‌شود (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام مکارم، فاضل و صافی).
 اگر مانع از رسیدن آب به سر باشد، روزه را باطل نمی‌کند (آیت‌الله بهجت).
 روزه‌اش باطل می‌شود (آیات عظام خوئی و نوری).
 اشکال ندارد (آیت‌الله سیستانی).
 اگر به‌گونه‌ای باشد که صدق ارتماس نکند، اشکال ندارد (آیت‌الله شبیری).

فروبردن تمام سردر غیر آب مطلق

آیا فروبردن تمام سر در غیر آب مطلق از سایر مایعات و آب‌های مضاف، روزه را باطل می‌کند؟
 در سایر مایعات و آب‌های مضاف اشکال ندارد؛ ولی در گلاب، بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیت‌الله وحید).
 اشکال ندارد (آیات عظام خوئی و سیستانی و شبیری).
 بنا بر احتیاط واجب، اشکال دارد (آیت‌الله مکارم).
 در سایر مایعات غیر از آب اشکال ندارد؛ ولی در آب‌های مضاف و گلاب، بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست (آیات عظام بهجت، فاضل، صافی و نوری).

فروبردن سردر آب به قصد غسل

فروبردن تمام سر در زیر آب به قصد غسل، برای شخص روزه‌دار در ماه

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۱۲؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۰؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۹۸۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۵۹.

مبارک رمضان چه حکمی دارد؟^۱

غسل و روزه به احتیاط واجب باطل است؛ مگر اینکه توبه کند و در زمان خروج از آب، نیت غسل داشته باشد که در این صورت فقط غسل صحیح است (حضرت امام و آیت الله فاضل).

غسل و روزه باطل است؛ البته اگر در زیر آب یا در حال خروج، نیت غسل کند، بنا بر احتیاط واجب غسل باطل است (آیت الله خوئی).

غسل و روزه باطل است؛ مگر اینکه در زمان خروج از آب نیت غسل داشته باشد که در این صورت فقط غسل صحیح است (آیت الله بهجت).

غسل و روزه باطل است؛ مگر اینکه توبه کند و در زمان خروج از آب نیت غسل داشته باشد که در این صورت فقط غسل صحیح است (آیت الله نوری).

غسل و روزه به احتیاط واجب باطل است؛ مگر اینکه در زیر آب یا در زمان خروج از آب، نیت غسل داشته باشد که در این صورت فقط غسل صحیح است (آیت الله صافی).

غسل و روزه باطل است (آیت الله وحید).

بنابر احتیاط واجب هم روزه را باید قضا کند و هم غسل را دوباره انجام دهد (آیت الله مکارم).

غسل و روزه، هر دو صحیح است (آیت الله سیستانی).

غسل و روزه، هر دو صحیح است؛ ولی معصیت کرده است (آیت الله شبیری).

۱. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۱۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۱۶۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک، مسئله ۴۳؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک عنه، مسئله ۱۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۳؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۰۰؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۶.

نهمین مفطر: اماله کردن

استعمال شیاف مایع

آیا شیاف مایع روزه را باطل می‌کند؟^۱
اماله کردن با چیز روان روزه را باطل می‌کند؛ هر چند از روی ناچاری و برای معالجه باشد (مراجع عظام تقلید).

استعمال شیاف جامد

آیا روزه‌دار می‌تواند در روز، شیاف جامد استعمال کند؟^۲
احتیاط واجب این است که از استعمال شیاف‌هایی که برای کف کردن است، مثل شیاف تریاک یا برای تغذیه است، خودداری کند (حضرت امام).
شیاف جامد اشکال ندارد (امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، نوری، بهجت، سیستانی، وحید و صافی).
احتیاط واجب این است که از استعمال شیاف‌هایی که برای تغذیه است، خودداری کند (آیت‌الله مکارم).

استعمال شیاف مشکوک بین جامد یا مایع

آیا روزه‌دار می‌تواند در حال روزه، شیافی استعمال کند که شک دارد

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۴۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۵۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۱۶۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک، التاسع.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۴۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۵۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، ذیل مسئله ۶۶، التاسع؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مفطرات، التاسع؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۶۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، فی ما یجب الامساک عنه، التاسع، مسئله ۱۳۰۴.

جامد است یا مایع؟^۱

اگر مشکوک بین جامد معالجه‌ای و مایع است، اشکال ندارد؛ وگرنه احتیاط واجب اجتناب کند (حضرت امام).
اشکال ندارد (آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم و نوری).

استعمال شیاف روغنی

داروهای مخصوصی برای معالجه بعضی از بیماری‌های زنان وجود دارد (شیاف‌های روغنی) که در داخل بدن گذاشته می‌شود، آیا استفاده از آن موجب بطلان روزه می‌شود؟
استفاده از آن داروها به روزه ضرر نمی‌رساند (امام خامنه‌ای)^۲

داخل کردن آب در قبل یا دبر

آیا داخل کردن آب در قبل یا دبر برای تنظیف یا مداوا روزه را باطل می‌کند؟^۳

دبر:

اماله با مایعات چنانچه به دبر داخل شود؛ ولی به جوف نرسد روزه صحیح است (حضرت امام و امام خامنه‌ای ۱۵ و آیات عظام سیستانی، خوئی، مکارم).

اگر اماله صدق کند، جایز نیست و باعث باطل شدن روزه می‌شود (آیت‌الله نوری).

اگر آب داخل دبر شود و به جوف برسد، روزه باطل می‌شود؛ اما اگر

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۶۸.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۱۶۴.

۳. صراط النجاة المحشی للخواص، ج ۱، ص ۱۲۶، سؤال ۳۴۷ و ۳۴۸؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک عنه، مسئله ۶۷؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحة، ج ۱، الصوم، مفطرات، التاسع؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی، کد ۶۶۸۳۷۹، ۳۰ خرداد ۱۳۹۵؛ سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، صوم، مفطرات، العاشر من المفطرات؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی، کد ۹۱۰۸۲۲۱۰۶.

داخل دبر شود، ولی به جوف نرسد، به احتیاط واجب روزه اش باطل می شود (آیت الله فاضل).

قبل:

داخل کردن آب در قبل روزه را باطل می کند (آیت الله خوئی).
داخل کردن مایعات یا جامدات در قبل اشکالی ندارد (آیت الله سیستانی).

چنانچه صدق احتقان به مایع نکند یا مشکوک باشد، اشکالی ندارد (آیت الله مکارم).

دهمین مفطر: قی کردن

آیا قی کردن روزه را باطل می کند؟^۱

چنانچه قی کردن عمدی باشد؛ اگرچه به واسطه مرض و مانند آن ناچار باشد، روزه اش باطل می شود و اگر سهواً یا بی اختیار قی کند، روزه اش باطل نمی شود (مراجع عظام تقلید).

خوردن غذایی در شب که سبب قی در روز می شود

اگر روزه دار در شب چیزی بخورد که می داند به واسطه خوردن آن، در روز بی اختیار قی می کند، آیا روزه اش صحیح است؟^۲

احتیاط واجب این است که روزه آن روز را قضا کند (حضرت امام و آیات عظام نوری، فاضل و صافی).

روزه اش صحیح است (آیات عظام خوئی، شبیری، وحید، سیستانی،

۱. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۴۶: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۵۴: سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۱۶۶: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک عنه، العاشر: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۶: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۰۶.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۴۷: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۵۵.

مکارم و بهجت).

آروغ زدن

علم به بالا آمدن غذا در هنگام آروغ زدن

اگر یقین داشته باشد که به واسطه آروغ زدن چیزی از گلو بیرون می آید، آیا آروغ زدن جایز است؟^۱

اگر صدق قی کند یا دومرتبه فرو رود، جایز نیست (حضرت امام و آیت الله بهجت).

نباید آروغ بزند؛ ولی اگر یقین نداشته باشد، اشکال ندارد (امام خامنه ای و آیات عظام فاضل، نوری و مکارم).

اگر به گونه ای باشد که به آن قی کردن نمی گویند، بنا بر احتیاط واجب، اجتناب شود و اگر به گونه ای باشد که به آن قی کردن گویند، نباید آروغ بزند (آیت الله سیستانی).

بنا بر احتیاط واجب، نباید آروغ بزند؛ ولی اگر یقین نداشته باشد، اشکال ندارد (آیات عظام وحید و خوئی).

اگر به گونه ای باشد که به آن قی کردن گویند، نباید آروغ بزند (آیت الله شبیری).

اگر صدق قی کند یا دومرتبه فرو رود، جایز نیست و اگر احتمال هم بدهد، بنا بر احتیاط واجب نباید آروغ بزند (آیت الله صافی).

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۵۱: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۵۹: سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۰۸: سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک عنه، مسئله ۷۴: سید علی خامنه ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۳۶۸۰، ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۴: محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۷، سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، کتاب الصوم، مبطلات، العاشر، مسئله ۱۶: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۰۸.

بالا آمدن بدون اختیار غذا در هنگام آروغ زدن
 اگر شخص روزه‌دار آروغ بزند و بدون اختیار چیزی در گلو یا دهانش بیاید، وظیفه‌اش چیست؟^۱
 باید آن را بیرون بریزد و چنانچه بی اختیار فرو رود، روزه‌اش صحیح است (مراجع عظام تقلید).

حکم امساک با بطلان روزه

در ماه مبارک رمضان و مواردی که فرد روزه خود را باطل کرده است، آیا امساک در ادامه روز لازم است یا خیر؟^۲
 شخصی که مکلف به روزه است، اگر عمداً یا از روی جهل روزه را باطل کند، باید در باقی‌مانده روز امساک کند (امام خامنه‌ای).
 لازم است و گاهی مبتنی بر احتیاط واجب است (آیت‌الله سیستانی).
 بر حائض، مریض و مسافر واجب نیست تا آخر روز از کارهایی که روزه را باطل می‌کند، خودداری کنند و بر غیر این‌ها واجب است (آیت‌الله مکارم).

بنابر احتیاط واجب لازم است (آیت‌الله وحید).
 امساک تأدباً واجب است (آیت‌الله نوری).
 اگر عذر شرعی در ابطال صوم ندارد، باید امساک کند و اگر اتفاقاً به خاطر مشقت شدید افطار کرده، در بقیه روز بنا بر احتیاط، امساک کند (آیت‌الله شبیری).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۵۲: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۰: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۱۶۷ و ۳۳۰: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی ما یجب الامساک عنه، مسئله ۶۹.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی، کد ۶۷۵۶۹۰، ۱۴ تیر ۱۳۹۵: سیدعلی سیستانی، استفتای خصوصی، کد ۲۰۷۶۴۷: ناصر مکارم شیرازی، کد ۹۳۰۴۱۴۰۴۷۵: حسین وحید خراسانی، کد ۷۱۸۰۱: حسین نوری همدانی، استفتای خصوصی، کد ۱۵۴۲۴ و ۱۵۴۷۵: سیدموسی شبیری زنجان، استفتای خصوصی، کد ۴۱۰۹.

فصل پنجم

احکام روزۀ قضا

جایی که قضا و كفارة هیچ کدام واجب نیست

روزه‌های فوت شده چه کسانی قضا و كفاره ندارد؟

۱. دیوانه‌ای که تمام روز دیوانه باشد (مراجع عظام تقلید).^۱
۲. بیهوشی که تمام روز بیهوش باشد (مراجع عظام تقلید).^{۲،۳}
۳. کافری که تمام روز در کفر خود باقی باشد (مراجع عظام تقلید).^۴
۴. نابالغ درخصوص روزه‌های ایام کودکی (مراجع عظام تقلید).^۵
۵. حائض یا نفسا یا کسی که مریض است، اگر در همان ماه رمضان^۶ بمیرد (مراجع عظام تقلید).^۷
۶. مریضی که روزه‌ها را به علت مریضی نگرفته و مریضی او تا ماه رمضان سال بعد طول کشیده است؛ البته در این صورت پرداخت یک مد طعام واجب است (مراجع عظام تقلید).^۸

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۹۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۰۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط وجوب الصوم و فصل فی احکام القضاء؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۶۲۰۳۵۹، ۲۸ دی ۱۳۹۴.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط وجوب الصوم و فصل فی احکام القضاء، قبل از مسئله ۱؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۲۶۷؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، کتاب الصوم، فصل السادس، من لا یجب علیه القضاء؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۷۸؛ سیدموسی شبیری زنجانی، احکام و استفتائات روزه، سؤال ۱۵۶.
۳. همان‌طور که در قسمت بیهوشی مطرح شد، در فرض عمدی اختلاف نظر هست که باید هر مکلف به نظر مرجع خود مراجعه کند.
۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۹۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۰۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء.
- نکته: از امام خامنه‌ای نظری یافت نشد.
۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، کتاب الصوم، فصل السادس، من لا یجب علیه القضاء؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۷۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۸، شرایط وجوب روزه.
۶. برخی از مراجع مثل آیات عظام خوئی و سیستانی و وحید، در ادامه فرموده‌اند: «اگر بعد از ماه رمضان، قبل از تمکن از به‌جا آوردن روزه بمیرد، باز هم قضا واجب نیست».
۷. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۲؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۹؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۴۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، کتاب الصوم، فصل السادس، من لا یجب علیه القضاء.
۸. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۲۷۴؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۷؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، کتاب الصوم، مسئله ۱۱۷۲.

نماز و روزه کسانی که در قطب و مانند آن هستند

کسی که در جایی زندگی می‌کند که برای مثال، شش ماه از سال در آنجا روز و شش ماه از سال شب است، وظیفه‌اش درخصوص نماز و روزه‌هایش چیست؟^۱

در تمام سال که در قطب یک روز و یک شب بیشتر نیست، بعید نیست فقط هفده رکعت نماز واجب باشد و روزه هم در آنجا ساقط است و وقت نماز ظهر زمانی است که روز به نصف خود برسد و نیمه شب شرعی هم زمانی است که شب به نیمه خودش برسد (حضرت امام و آیت الله نوری). باید هرکدام از بلاد متوسطه متعارفه را که دوست دارد، انتخاب کند و طبق اوقات آن بلد عمل کند و جایز است دوازده ساعت را روز و دوازده ساعت را شب قرار دهد و طبق آن عمل کند (آیت الله مکارم).

درخصوص نماز بنا بر احتیاط واجب، باید ملاحظه نزدیک‌ترین مکان دارای شب و روز به آنجا را داشته باشد، ولو شب یا روزش خیلی کوتاه مثلاً یک ساعت باشد و براساس اوقات شرعی آنجا نماز بخواند؛ ولی درخصوص روزه واجب است که یا در ماه مبارک رمضان به شهر دیگری برود که بتواند در آنجا روزه بگیرد یا اینکه بعد از ماه مبارک رمضان به شهر دیگری برود که بتواند در آنجا قضای روزه‌ها را انجام دهد و اگر نمی‌تواند و از هر دو عاجز است، به جای روزه، باید فدیة بدهد (آیت الله سیستانی).

در قطب شمال و جنوب که ۶ ماه در آنجا روز و ۶ ماه شب است و مناطق نزدیک به قطبین که مجموع شب و روزشان ۲۴ ساعت نیست

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، اللمعة الوقیة، فصل فی طرق ثبوت الهلال، مسئله ۱۰؛ سیدابوالقاسم خونی و جواد تبریزی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، المستحدثات، مسئله ۵۸؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، المستحدثات، مسئله ۵۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، بخش ملحقات، مسئله ۲۹۱۳؛ محمد فاضل لنگرانی، جامع المسائل، فارسی، ج ۱، ص ۷۸، سؤال ۲۳۵؛ محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، ص ۵۱؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ذیل مسئله ۲۱۳۵، چند مسئله مستحدثة، مسئله ۵؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت احکام و استفتانات روزه، سؤال ۱۹؛ حسین نوری همدانی، توضیح المسائل، مسائل مستحدثة، نماز در مناطقی که شب‌روزی آن‌ها بیش از ۲۴ ساعت است.

لازم است ۲۴ ساعت شبانه روز خود را به دو ۱۲ ساعت تقسیم کنند و ۱۲ ساعت را برای خودشان روز و ۱۲ ساعت را شب قرار بدهند؛ سپس در ۱۲ ساعتی که آن را روز قرار داده‌اند، اعمال روزانه از قبیل نماز صبح و ظهر و عصر و روزه را انجام بدهند و در ۱۲ ساعتی را که شب قرار داده‌اند، اعمال شب، از قبیل نماز مغرب و عشا را انجام دهند. اگر این تقسیم را به طور اجتماعی انجام بدهند تا همگان برنامه‌ای منظم و منسجم داشته باشند، بهتر است (آیت الله نوری).

بر فرض امکان زندگی در آنجا، بنا بر قاعده، تکلیف به نماز شبانه روزی و روزه ندارند. از این رو چون تفویت مصالح لزومیه می‌شود، در حال اختیار نمی‌توان در آنجا اقامت کرد؛ ولی اگر ناچار به اقامت باشد، بنا بر احتیاط، یا باید بر طبق نزدیک‌ترین مکان به آنجا که شب و روز عادی دارد، عمل کند یا اوقات نماز و ماه‌ها را با وسایلی مثل ساعت حساب کند؛ ولی این دومی عسر و حرج دارد (آیت الله بهجت).

اگر می‌تواند به شهری هجرت کند که نماز و روزه را در وقت شرعی به جا آورد، واجب است هجرت کند و اگر نمی‌تواند هجرت کند، باید روزه را قضا کند و بنا بر احتیاط واجب، در هر ۲۴ ساعت یک بار نمازهای پنج‌گانه را به جا آورد و قضای آن‌ها را نیز بعداً انجام دهد (آیت الله وحید). اگر می‌تواند به شهری هجرت کند که نماز و روزه را در وقت شرعی به جا آورد، واجب است هجرت کند و اگر نمی‌تواند هجرت کند، بنا بر احتیاط واجب، در هر ۲۴ ساعت یک بار نمازهای پنج‌گانه را به جا آورد (آیت الله خوئی).

در فرض مسئله، بعید نیست در نماز و روزه در بلاد مذکوره، اقرب بلاد متعارفه به محل سکنا ملاک باشد و مکلف ملاک را برای نماز و روزه، بلاد و شهرهای متعارف قرار دهد که شب و روز آن‌ها تقریباً مساوی است، مثل مکه و مدینه؛ یعنی نماز ظهر و عصر را بخواند؛ شش ساعت بعد، نماز

مغرب و عشا را بخوانند و یازده ساعت بعد، نماز صبح را بخواند و روزه را هم به همین ملاک بگیرد و در همین فرض می‌تواند ملاک را وطن و شهر خود قرار دهد؛ مثلاً اگر از تهران رفته است، با اذان ظهر تهران، نماز ظهر و عصر را بخواند و با اذان مغرب و عشا، نماز مغرب و عشا را و با اذان صبح، نماز صبح را بخواند و روزه را نیز به همین ملاک بگیرد و در عین حال، اگر سفر به آن منطقه لزومی ندارد، به مناطقی سفر کند که بتواند عبادات خود را در اوقات شرعی انجام دهند (آیت‌الله فاضل).

بنا بر احتیاط طبق افق نزدیکترین محل به آنجا که روز و شب دارند، عمل کنند (آیت‌الله شبیری).

نماز و روزه کسانی که روزها یا شب‌های طولانی دارند

اگر مکلف در شهری ساکن باشد که روز یا شبش طولانی باشد، مانند اینکه روزش ۲۳ ساعت و شبش ۱ ساعت یا برعکس باشد، درخصوص نماز و روزه وظیفه‌اش چیست؟^۱

مکلف باید درباره اوقات نمازهای یومیه و روزه، همان افق محل سکونت خود را رعایت کند؛ ولی اگر روزه گرفتن بر اثر طولانی بودن روز، غیرمقدور یا حرجی باشد، ادای آن ساقط و قضای آن واجب است (امام خامنه‌ای).

در صورت تمکن اداء روزه واجب است و در غیر این صورت، ادا ساقط است و بعد از ماه مبارک رمضان، در صورت تمکن قضای آن را به جا آورد و الا برای هر روز فدیة بدهد (آیت‌الله سیستانی).

۱. توضیح المسائل، محشی امام خمینی، ج ۱، ص ۴۳۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۳۵۷؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، المستحدثات، مسئله ۸۸؛ محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، ص ۱۲، سؤال ۱۴۷۹؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، فارسی، ج ۱، ص ۷۸، سؤال ۲۳۵؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، روزه، احکام وقت امساک و افطار (<http://yon.ir/kX6r7>)؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، احکام و استفتائات روزه، سؤال ۳۹۱؛ حسین وحید خراسانی، سایت، احکام روزه و مفطرات، سؤال ۲۸، (<http://yon.ir/Qetb3>)؛ حسین نوری همدانی، توضیح المسائل، مسائل مستحدثه، نماز در مناطقی که شب‌پرواز آن‌ها بیش از ۲۴ ساعت است.

دربارهٔ روزهٔ مناطقی که روز یا شب آن‌ها خارج از متعارف است؛ مثلاً بیش از ۱۸ ساعت، باید روزهٔ خود را مطابق با مناطق معتدله در آن زمان به‌جا بیاورد؛ مثلاً همان زمان را در تهران یا قاهره در نظر بگیرد که طول شب و روز چقدر است؛ زیرا آن مناطق طلوع و غروب و نصف‌النهار دارند. سپس با افق خود آن را تطبیق کند و به‌تعبیر دیگر، اگر در آن فصل از سال در منطقهٔ معتدلهٔ مورد نظر، طول روز ۱۴ ساعت است، آن‌ها هم ۱۴ ساعت روزه می‌گیرند؛ به این معنا که از طلوع فجر آنجا شروع می‌کند، ۱۴ ساعت روزه می‌گیرد و در زمستان که روزهای منطقهٔ معتدلهٔ مورد نظر مثلاً ۱۲ ساعت است، باید از طلوع فجر آنجا شروع کند و ۱۲ ساعت روزه بگیرد (مطابق مثال بالا) البته اگر به‌جا آوردن روزهٔ کامل برای آن‌ها مشقت ندارد، مقدم است (آیت‌الله مکارم).

باید براساس اوقات شرعی آنجا نماز بخواند و روزه بگیرد (آیت‌الله بهجت).

نماز صبح را قبل از طلوع خورشید بخواند و نماز ظهر و عصر را در نیمهٔ دوم روز (بعد از زوال) بخواند و نماز مغرب و عشا را بعد از غروب (مغرب) بخواند و روزه را از قبل از اذان صبح تا مغرب بگیرد؛ هرچند مقداری طولانی است و در فرضی که روز خیلی طولانی است، مثلاً ۲۳ ساعت است، اگر سفر، لزومی ندارد و ممکن است، به منطقه‌ای سفر کنند که شب طولانی‌تر باشد تا بتوانند با فاصلهٔ بیشتر بین نمازها، نماز بخواند و روزه بگیرد (آیت‌الله فاضل).

باید روزه بگیرند و اگر به خاطر طولانی‌بودن روز، دچار ضعف غیر قابل تحمل شوند، می‌توانند روزهٔ خود را افطار کنند؛ ولی بعداً باید قضا کنند (آیت‌الله شبیری).

باید روزه را در وقت شرعی آن یعنی از اذان صبح تا مغرب بگیرد؛ اگرچه روز طولانی باشد. اگر در بین روز، روزه‌گرفتن به نحوی سخت شد

که عرفاً قابل تحمل نبود، می‌توانید به اندازه‌ای که سختی آن برطرف شود، آب یا غذا خورده و بقیه روز را امساک کنید و باید بعداً قضای آن را به‌جا آورید (آیت‌الله وحید).

در مناطقی که شب و روزشان ۲۴ ساعت است، در روز، اعمال روزانه از قبیل نماز صبح و ظهر و عصر و همچنین روزه را انجام می‌دهند و در شب، اعمال شبانه از قبیل نماز مغرب و عشا را به‌جا می‌آورند؛ هرچند در مدتی از سال روزهای آن‌ها بسیار کوتاه و شب‌های آن‌ها بسیار بلند و در مدت دیگری از سال به‌عکس آن می‌شود (آیت‌الله نوری).

انجام مفطر با تحقیق یا بدون تحقیق در اینکه صبح شده و بعد فهمیده صبح بوده

اگر شخصی در ماه رمضان شک کند که صبح شده یا نه و باین حال، مفطری را انجام دهد و بعداً معلوم شود صبح بوده است، روزه‌اش چه حکمی دارد؟

خوردن سحری بدون تحقیق

اگر بدون اینکه خودش تحقیق کند صبح شده یا نه، مفطر را انجام داده است،

قادر به تحقیق بوده:

باید قضای آن روز را بگیرد و کفاره ندارد. (مراجع عظام تقلید)

عاجز از تحقیق بوده:

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی موارد وجوب القضاء دون الکفاره: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۸: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۶ و ۱۷۰۰: سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۵۱۷: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، راهنمای فتاوا، ج ۱، سؤال ۱۲۶ و سایت، احکام روزه، سؤال ۷۸ و رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۴: سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیله، کتاب صوم، القول فی مایترتب علی الافطار، یجب القضاء دون الکفاره، مسئله ۱۲، الرابع: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۳۶: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۳، الرابع: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۲۳، الرابع: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۵۱.

بنابر احتیاط واجب قضا کند (حضرت امام و آیت الله مکارم).
 باید قضای آن روز را بگیرد (آیات عظام صافی، فاضل، خوئی، وحید،
 سیستانی و نوری).
 اگر عاجز، قادر بر سؤال هست، به احتیاط واجب قضا کند؛ ولی اگر
 قادر بر سؤال نیست مستحب است، قضا کند (آیت الله بهجت).

خوردن سحری بعد از تحقیق

اگر بعد از اینکه خودش تحقیق کرده، مفطرا انجام داده است:
الف. شک به صبح شدن دارد:

قضا واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام سیستانی و نوری).
 قضا واجب است (آیات عظام خوئی، وحید، مکارم و شبیری).
 احتیاط واجب قضا کند (آیات عظام فاضل و صافی و بهجت).
ب. گمان به طلوع فجر دارد:

احتیاط مستحب قضا کند (حضرت امام و آیت الله سیستانی).
 به احتیاط واجب قضا کند (آیات عظام بهجت و نوری).
 قضا براو واجب است (آیات عظام صافی، فاضل، خوئی، وحید، مکارم
 و شبیری).

ج. گمان به بقاء شب دارد:

قضا واجب نیست (آیات عظام حضرت امام و آیات عظام سیستانی و
 نوری).

بنا بر احتیاط واجب قضا کند (آیت الله صافی).

قضا واجب است (آیات عظام خوئی و وحید و شبیری).

د. اعتقاد به بقاء شب دارد:

قضا واجب نیست (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام فاضل،
 بهجت، خوئی، سیستانی، وحید، مکارم، نوری و صافی).

چنانچه افق صاف باشد، قضا واجب نیست (آیت الله شبیری).

تحقیق در ماه رمضان و غیر ماه رمضان

آیا آثار و احکام تحقیق نسبت به صبح شدن، اختصاص به روزه ماه رمضان دارد یا شامل روزه های غیر ماه رمضان نیز می شود؟^۱
تحقیق اختصاص به روزه ماه رمضان دارد و شامل روزه های دیگر نمی شود و چنانچه در روزه غیر ماه رمضان بعد از طلوع فجر مبطلات روزه را مرتکب شده باشد، روزه باطل است؛ هرچند تحقیق کرده باشد (حضرت امام و آیات عظام خوئی و وحید).

تحقیق اختصاص به روزه ماه رمضان دارد و شامل روزه های دیگر نمی شود؛ البته در روزه واجب معین بنا بر احتیاط واجب روزه را تمام کند و چنانچه روزه واجب معین از روزه هایی باشد که در صورت نگرفتن، قضایش واجب باشد، آن را قضا هم کند (آیات عظام فاضل و صافی و نوری).

تحقیق اختصاص به روزه ماه رمضان دارد و الحاق روزه غیر ماه رمضان به ماه رمضان محل تأمل است (آیت الله بهجت).
تحقیق شامل روزه غیر ماه رمضان هم می شود (آیات عظام سیستانی و مکارم).

تحقیق اختصاص به ماه رمضان و نذر معین دارد و شامل روزه های دیگر نمی شود؛ بنابراین اگر بعد از طلوع فجر مبطلات روزه را مرتکب شده باشد، روزه باطل است؛ هرچند تحقیق کرده باشد (آیت الله شبیری).

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، موارد وجوب القضاء، الرابع: سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، کتاب الصوم، مسئله ۱۲، مواردی که قضا واجب است و کفاره ندارد: سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۳، الرابع: سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۲۳، الرابع: محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۳۲، لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۳۶: محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحة، مسئله ۱۰۶۳: سید موسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۹۶: ناصر مکارم شیرازی، سایت: <https://www.makareh.ir/main.aspx?typeinfo>

منظور از تحقیق

مقصود از تحقیق چیست؟

الف: نگاه کردن به افق^۱:

نگاه کردن به افق برای مشاهده فجر صادق، تحقیق محسوب می شود (مراجع عظام تقلید).

ب: اعتماد به ساعت و مانند آن^۲:

اگر با نظر به ساعت، اطمینان به بقای شب داشته باشد، روزه اش صحیح است (امام خامنه ای).

اگر ساعت سالم باشد یا در صورتی که معمولاً درست کار می کرده است، تحقیق محسوب می شود (آیت الله مکارم).

تحقیق به وسیله ساعت یا رادیو و مانند آن کافی نیست و حکم نگاه کردن به افق را ندارد (آیت الله سیستانی).

اگر عرفاً نگاه به ساعت تحقیق محسوب نشود، روزه باطل است و بنا بر احتیاط همین حکم را دارد اگر تحقیق محسوب شود (آیت الله شبیری).

شک در طلوع فجر

اگر انسان به طلوع فجر شک داشته باشد، آیا بدون تحقیق می تواند بخورد یا بیاشامد؟^۳

۱. سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۰۵۱؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، موارد وجوب القضاء، الرابع: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۳۶؛ سیدابوالقاسم خونی، حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۳، الرابع: سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعية، مسئله ۱۶۹۶؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۳۳۲؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، درس ۶۴، مواردی که قضا واجب است.
۲. سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتائات روزه، سؤال ۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۵۱؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۷۹؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت: (<https://www.makarem.ir/main.aspx?lid=0&typeinfo=21&catid=45844>).
۳. سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، موارد یجب القضاء، مسئله ۱۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، موارد وجوب القضاء، مسئله ۱ و ۲؛ سیدابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۴؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۳۹؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۰۲؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۳۳۵؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۲۶۴.

خوردن و آشامیدن جایز است؛ ولی اگر بعد متوجه شود که بعد از طلوع فجر چیزی خورده است باید قضای آن روز را بگیرد (مراجع عظام تقلید).

افطار به واسطه تاریکی در هوای صاف

اگر شخص در هوای صاف به واسطه تاریکی هوا افطار کند و بعد معلوم شود که مغرب نبوده است، حکم روزه اش چیست؟^۱

الف. یقین داشته که مغرب شده است:

باید قضای آن روز را به جا آورد و کفاره ندارد (مراجع عظام تقلید غیر از آیات عظام شبیری و بهجت).

اگر به واسطه تاریکی هوا، یقین یا اطمینان داشته که مغرب شده است، قضا و کفاره، هیچ کدام واجب نیست (آیات عظام شبیری و بهجت^۲).

ب. شک یا ظن داشته که مغرب شده است:

باید هم قضای آن روز را به جا آورد و هم کفاره بدهد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری، صافی، وحید و شبیری).

در صورت شک باید قضا و کفاره بدهد و در صورت گمان هم بنا بر احتیاط واجب، کفاره بدهد (آیت الله بهجت).

افطار به واسطه تاریکی در هوای ابری

اگر شخص در هوای ابری به واسطه تاریکی هوا، یقین یا گمان پیدا کند

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی موارد الوجوب القضاء دون الکفاره، الثامن: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۶؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۳۵ و ۱۱۳۷؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۴، مواردی که قضا واجب است: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۴۰؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصوم، مسئله ۱۰۲۴؛ سیدموسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۶۸.

۲. ایشان بین هوای صاف و ابری تفصیل نداده اند.

که مغرب شده است و افطار کند و بعد معلوم شود که مغرب نبوده است، حکم روزه اش چیست؟^۱

قضا لازم نیست (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی،^۲ صافی، فاضل، نوری و وحید).

چنانچه در هوای ابری و مانند آن به واسطه تاریکی هوا، به اعتقاد داخل شدن شب افطار کند و بعد معلوم شود که مغرب نبوده است، بنا بر احتیاط واجب روزه آن روز را باید قضا کند و کفاره ندارد؛ ولی اگر قطع به دخول شب نداشته و افطار کرده است، بنا بر احتیاط واجب، کفاره هم باید بدهد (آیت الله سیستانی).

قضا لازم است (آیت الله مکارم).

اگر در ماه رمضان گمان کند که مغرب شده است و به خیال اینکه می‌تواند به گمان خود اعتماد کند و یکی از کارهایی که روزه را باطل می‌کند، به جا آورد که در این صورت باید روزه خود را قضا کند؛ مگر بعداً معلوم شود که مغرب بوده است (آیت الله شبیری).

اعتماد به گفته دیگران

درباره طلوع فجر

اگر کسی بگوید که صبح نشده است و انسان با اعتماد به گفته او چیزی بخورد و بعد معلوم شود که صبح بوده است، حکم روزه اش چیست؟ باید قضای آن روز را به جا آورد و کفاره ندارد (حضرت امام و آیات

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فی موارد وجوب القضاء، مورد الثامن: سیدابوالقاسم خوئی و جواد تبریزی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۳، الخامس: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۲۳، الخامس: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۸، حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۶: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، سؤال ۱۱۳۷: سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۲۶۳: سیدموسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۷.
۲. بل الاحوط ان لم یکن الاقوی وجوب الکفاره فیه ایضا اذا لم یکن قاطعاً بدخوله.

عظام سیستانی، مکارم، صافی، وحید، خوئی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری).^{۱۰}

درباره مغرب شرعی

اگر انسان به گفته شخصی که گفته او شرعاً برایش حجت است، افطار کند و بعد معلوم شود که مغرب نبوده است، روزه اش چه حکمی دارد؟^{۲۴} باید قضای آن روز را به جا آورد و کفاره واجب نیست (مراجع عظام تقلید).

افطار به سبب تقیه

اگر کسی از جهت تقیه افطار کند، حکم روزه اش چیست؟^{۲۵} اگر تقیه از مخالفین باشد و مفطری را که به هدف تقیه انجام می دهد، از نظر فقه آن ها مفطر نباشد یا طبق مذهب آن ها قبل از ذهاب حمرة افطار کند یا مفتی های سنی در روز یوم الشک طبق موازین خودشان عید اعلام کنند و شخص به هدف تقیه افطار کند و بعد هم مشخص نشود در واقع عید بوده است یا نه، در این سه حالت، روزه شخص صحیح است و در غیر این سه حالت، فقط قضا لازم است (حضرت امام). اگر تقیه موجب ترک روزه باشد، به این عنوان که روزه نباشد و مفطر انجام دهد، روزه اش باطل است و قضا دارد و اگر تقیه به این عنوان باشد

۱. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۶۸: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۶: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فی موارد وجوب القضاء، مورد الخامس.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فی موارد وجوب القضاء، مورد السابع: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۸: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۶: سیدعلی خامنه ای، سایت احکام روزه، سؤال ۲۶۲: حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۴.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی اعتبار العمد و الاختیار، مسئله ۲: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۸ و فصل فی کفارة الصوم: منهاج الصالحین، مسئله ۱۰۰۵: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۱۳: سیدعلی خامنه ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۵۴۷۳۳، تیر ۱۳۹۴: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۰۹: سیدموسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۹۶، الخامس: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۴۸.

که روزه باشد ولی مفطر را انجام دهد، باطل نمی‌شود (آیت‌الله فاضل).
اگر از مصادیق تقیه باشد، افطار جایز است؛ ولی روزه آن روز، قضا دارد (امام خامنه‌ای).

فقط قضا لازم است (آیات عظام خوئی، وحید، نوری، شبیری و بهجت).

اگر مصداق تقیه، خوردن یا آشامیدن یا جماع باشد، قضا لازم است و در غیر آن‌ها بنا بر احتیاط واجب، قضا کند؛ ولی در هر صورت، کفاره ندارد (آیت‌الله سیستانی).

اگر مفطری را که به هدف تقیه انجام می‌دهد، از نظر فقه آن‌ها منافی روزه نباشد، روزه‌اش صحیح است؛ وگرنه فقط قضا لازم است (آیات عظام صافی و مکارم).

افطار به علت بیماری و حیض و نفاس

اگر شخصی به سبب بیماری یا حیض و نفاس روزه نگیرد، وظیفه‌اش چیست؟

الف. پیش از تمام شدن ماه رمضان بمیرد، قضا واجب نیست و کفاره هم ندارد (مراجع عظام تقلید).^۱

ب. مرض او تا ماه رمضان سال بعد طول بکشد، قضا واجب نیست و باید برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد (مراجع عظام تقلید).^۲

ج. بعد از ماه رمضان مرض او برطرف شده است؛ ولی عذر دیگری مثل سفر پیدا کند که نتواند تا ماه رمضان جدید، قضای روزه‌هایی را که

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۲؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، اقتباس از شماره ۶۹۴۹۴۹، ۱۴ شهریور ۱۳۹۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۱.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۲۷۴؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۲.

نگرفته است، به جا آورد:^۱

باید روزه‌هایی را که نگرفته است، قضا کند و بنا بر احتیاط مستحب، برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (حضرت امام و آیت الله صافی).

باید روزه‌هایی را که نگرفته است، قضا کند و بنا بر احتیاط واجب، برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، شبیری^۲ و وحید).

باید بنا بر احتیاط واجب، روزه‌هایی را که نگرفته است، قضا کند و نیز بنا بر احتیاط واجب، برای هر روز یک مد طعام هم به فقیر بدهد (آیت الله مکارم).

باید روزه‌هایی که نگرفته است، قضا کند و کفاره دارد؛ مگر اینکه سفر ضروری باشد که قضا ندارد؛ ولی کفاره دارد (آیت الله بهجت).

د. اگر بعد از ماه رمضان مرض او برطرف شود و تا ماه رمضان جدید، عمداً قضای روزه را نگیرد، باید روزه‌هایی را که نگرفته است، قضا کند و همچنین برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (مراجع عظام تقلید).^۳

افطار به علت عذری غیر از بیماری و حیض و نفاس مثل سفر

اگر شخصی به سبب عذری غیر از بیماری و حیض و نفاس روزه نگیرد، وظیفه اش چیست؟

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۲؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۲.

۲. آیت الله شبیری در رساله، احتیاط به تنهایی دارند که قابل رجوع به مرجع دیگر هست.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۴؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۲۷۴؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۳.

الف. پیش از تمام شدن ماه رمضان بمیرد:^۱
 قضا بر ولی میت واجب است.^۲ (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی، مکارم، خوئی، نوری، فاضل و شبیری).
 قضا بر ولی میت واجب است؛ مگر اینکه سفر ضروری باشد
 (آیت‌الله بهجت).

ب. اگر عذر او تا ماه رمضان سال بعد طول بکشد یا عذر او برطرف شود؛ ولی عذر دیگری مثل مریضی پیدا کند که نتواند تا ماه رمضان جدید، قضای روزه‌هایی را که نگرفته است، به جا آورد:^۳
 باید روزه‌هایی را که نگرفته است، قضا کند و بنا بر احتیاط مستحب، برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام صافی و نوری).

باید روزه‌هایی را که نگرفته است، قضا کند و بنا بر احتیاط واجب، برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، شبیری^۴ و وحید).

باید بنا بر احتیاط واجب، روزه‌هایی را که نگرفته است، قضا کند و نیز بنا بر احتیاط واجب، برای هر روز یک مد طعام هم به فقیر بدهد (آیت‌الله مکارم).

قضا بر ولی میت واجب است و كفاره دارد؛ مگر اینکه سفر ضروری باشد که قضا واجب نیست؛ ولی كفاره دارد (آیت‌الله بهجت).
 ج. اگر بعد از ماه رمضان عذر او برطرف شود و تا ماه رمضان جدید،

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۲ و ۱۹؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۲؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۰؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتانات روزه، سؤال ۳۰۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۴.

۲. این حکم در قضای روزه پدر یا مادر توسط فرزند بزرگتر، در برخی از احکام، اختلافی است که در ادامه مطرح می‌شود.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۳ و ۱۷۰۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۱ و ۱۷۱۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۲۷۵.

۴. آیت‌الله شبیری در رساله احتیاط دارند که قابل رجوع است.

عمداً قضای روزه را نگیرد، باید روزه‌هایی را که نگرفته است، قضا کند و برای هر روز، یک مد طعام نیز به فقیر بدهد.^۱ (مراجع عظام تقلید).

پیداشدن عذر در تنگی وقت

اگر در قضای روزه کوتاهی کند تا وقت تنگ شود و در تنگی وقت هم عذری پیدا کند که نتواند روزه را بگیرد، چه وظیفه‌ای دارد؟^۲

الف: کوتاهی در گرفتن قضای روزه

باید روزه‌ها را قضا کند و برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، بهجت، وحید، سیستانی، صافی، فاضل، نوری، مکارم و شبیری).

ب: تصمیم برای گرفتن روزه قضا

اگر فردی بعد از برطرف شدن عذر، تصمیم داشته است که روزه‌های قضای خودش را بگیرد؛ ولی پیش از قضا کردن، در تنگی وقت عذری پیدا کند که نتواند قضا‌های روزه را بگیرد، وظیفه‌اش چیست؟^۳
به احتیاط واجب باید روزه‌ها را قضا کند و به احتیاط واجب برای هر روز یک مد طعام بدهد (حضرت امام^۴ و آیات عظام نوری^۵ و صافی^۶).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۴، سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، مسئله ۲۷۶.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۰۶؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۸۱؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۴.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۰۶؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۸۲؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۴؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، کتاب الصوم، احکام روزه قضا، مسئله ۹؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، الصوم، مسئله ۱۰۵۱؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۸۸؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۳.

۴. حضرت امام در توضیح المسائل درباره قضای روزه فتوا دارند؛ ولی در تحریر الوسیلة احتیاط واجب دارند که در این متن همان مطلب تحریر الوسیلة درج شد.

۵. آیت‌الله نوری در توضیح المسائل، درباره قضای روزه فتوا دارند؛ ولی در حاشیه العروة الوثقی احتیاط واجب دارند که همان مطلب در حاشیه العروة الوثقی در این متن درج شد.

۶. آیت‌الله صافی در توضیح المسائل، نسبت به قضای روزه فتوا دارند.

باید قضا را بعد از برطرف شدن عذر بگیرد و نیز لازم است حتی بنا بر احتیاط واجب، اگر عذر عرفی برای تأخیر در انجام قضای روزه تا زمان پدید آمدن عذر جدید داشته باشد، برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد (آیت الله سیستانی).

باید روزه‌ها را قضا کند و برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد (آیت الله خوئی).^۱

فقط قضا لازم است (آیات عظام بهجت و مکارم و فاضل).
باید روزه‌ها را قضا کند و به احتیاط واجب برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد (آیات عظام وحید و شبیری).

وجوب فوری روزه قضا

آیا گرفتن روزه قضا واجب فوری است؟^۲

واجب فوری نیست؛ ولی بنا بر احتیاط واجب، تا ماه رمضان جدید تأخیر نیندازد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام وحید، نوری، صافی و بهجت).

واجب فوری نیست؛ اگرچه احتیاط مستحب عدم تأخیر تا ماه رمضان جدید است (آیات عظام خوئی و سیستانی).

واجب فوری نیست؛ ولی باید تا ماه رمضان جدید تأخیر نیندازد (آیات عظام فاضل و مکارم و شبیری).

۱. آیت الله خوئی در توضیح المسائل، احتیاط واجب دارند؛ ولی مطلب حاشیه العروة الوثقی در این متن درج شد.

۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۸؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۴۷؛ سید علی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۷۳ و رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۴؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، روزه قضا، مسئله ۴؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۸۲؛ سید موسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۷۰۶؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۶۸.

۳. مطلب رساله ایشان احتیاط مستحب است؛ ولی مطلب از ایشان از حاشیه العروة الوثقی ایشان در این متن درج شد.

افطار عمدی روزه قضا

آیا روزه قضای ماه رمضان را که به خودمان مربوط است، می‌توانیم^۱ عمداً باطل کنیم؟^۲

الف. وقت روزه قضا تنگ نیست:

می‌تواند تا قبل از زوال (اذان ظهر) افطار کند؛ ولی بعد از زوال نمی‌تواند (مراجع عظام تقلید غیر از آیت‌الله شبیری).

می‌تواند پیش از ظهر روزه خود را باطل کند؛ ولی بعد از عصر نمی‌تواند و بنا بر احتیاط در بعد از ظهر و قبل از عصر همین حکم را دارد و اگر از شب نیت روزه را داشته باشد، افطار قبل از ظهر کراهت دارد (آیت‌الله شبیری).
ب. وقت روزه قضا تنگ است:

۱. قبل از زوال:

بنا بر احتیاط واجب، افطار نکند (حضرت امام^۳ و امام خامنه‌ای و آیات عظام وحید و صافی و نوری).

بنا بر احتیاط واجب از روی سهل‌انگاری تأخیر نیندازد (آیت‌الله بهجت).

نمی‌تواند افطار کند (آیات عظام مکارم و شبیری و فاضل).

بهتر است افطار نکند (آیات عظام خوئی و سیستانی).

۲. بعد از زوال، نمی‌تواند افطار کند (مراجع عظام تقلید).

۱. آنچه بیان شد، در صورتی است که انجام روزه آن روز بر فرد به واسطه نذر و مانند آن متعین نشده باشد؛ وگرنه افطار و بازکردن روزه مطلقاً جایز نیست.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۰: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۰۸: سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۸ و ۲۷: سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۲ و سایت، احکام روزه، مسئله ۲۷۳: سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، احکام روزه قضا، مسئله ۴: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۸۲: سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۰۹.

۳. حضرت امام در توضیح المسائل فتوا دارند؛ ولی در تحریر الوسیلة احتیاط واجب دارند که در این متن هم مطلب تحریر الوسیلة درج شد.

افطار عمدی روزه قضای استیجاری

آیا روزه قضای استیجاری را می‌توانیم عمداً باطل کنیم؟^۲
الف. قبل از زوال:

جایز است (مراجع عظام تقلید).

نکته: اگر انجام روزه آن روز بر فرد به واسطه شرط ضمن عقد اجاره و مانند آن متعین شده باشد، افطار جایز نیست؛ مانند اینکه فردی برای انجام روزه قضای متوفی اجیر شود و در ضمن عقد اجاره با او شرط شود روزه قضای میت را در روز معینی به جا آورد.

ب. بعد از زوال:

بنا بر احتیاط واجب باطل نکند (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیت‌الله فاضل).

احتیاط مستحب باطل نکند (آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، صافی، شبیری، مکارم و نوری).
جایز نیست باطل کند (آیت‌الله بهجت).

افطار عمدی روزه واجب موسع غیر قضای ماه رمضان

آیا در روزه واجب موسع غیر از روزه قضای ماه رمضان، می‌توان عمداً روزه را افطار کرد؟^۳

۱. البته این در صورتی است که انجام روزه آن روز بر فرد به واسطه شرط ضمن عقد اجاره و مانند آن متعین نشده باشد؛ وگرنه افطار و بازکردن روزه مطلقاً جایز نیست؛ مثل اینکه فردی برای انجام روزه قضای متوفی اجیر شود و در ضمن عقد اجاره با او شرط شود روزه قضای میت را در روز معینی به جا آورد.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۱: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۰۹: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۷: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۰۹۵، ۶۰۵۸، ۱۳۹۴: محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۹۲۲: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۵۶.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۷: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۵۶: محمدتقی بهجت، توضیح المسائل، اقتباس از مسئله ۱۳۳۳.

افطار عمدی روزه چه قبل از زوال و چه بعد از زوال جایز است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، فاضل، نوری و بهجت).
افطار عمدی قبل از زوال جایز است؛ ولی بعد از زوال بنا بر احتیاط واجب جایز نیست (آیت الله مکارم).

ترتیب به جا آوردن روزه قضا

اگر شخصی از چند ماه رمضان روزه قضا دارد، کیفیت قضای روزه‌ها چگونه باید باشد؟^۱

الف. اگر وقت رمضان آخر تنگ نیست، قضای هر کدام را که بگیرد، مانعی ندارد (مراجع عظام تقلید).

ب. اگر وقت رمضان آخر تنگ است:

بنا بر احتیاط واجب، اول قضای رمضان آخر را بگیرد (حضرت امام^۲ و امام خامنه‌ای و آیات عظام وحید، مکارم، نوری^۳ و صافی^۴).

باید اول قضای رمضان آخر را بگیرد (آیات عظام بهجت و فاضل و شبیری).

بنا بر احتیاط مستحب، اول قضای رمضان آخر را بگیرد (آیات عظام خوئی و سیستانی).

نکته: برخی از مراجع مثل حضرت امام و آیات عظام خوئی، وحید، شبیری و صافی تصریح کرده‌اند که اگر شخص در جایی که باید قضای رمضان آخر را بگیرد، عمداً نیت غیر رمضان آخر را بکند، روزه‌اش صحیح

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۹۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۰۶۰؛ سید علی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۲۷۲؛ لطف الله صافی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۸۴؛ سید روح خمینی، تحریر الوسیلة، احکام روزه قضا، مسئله ۶.

۲. حضرت امام در رساله و حاشیه العروة الوثقی فتوا دارند؛ ولی در تحریر الوسیلة احتیاط واجب، که مطلب تحریر الوسیلة در این متن درج شد.

۳. آیت الله نوری در رساله احتیاط مستحب دارند؛ ولی نظر ایشان در حاشیه العروة الوثقی احتیاط واجب است.

۴. آیت الله صافی در رساله احتیاط مستحب دارند؛ ولی نظر ایشان در هدایة العباد احتیاط واجب است.

است و فقط کفاره تأخیر بر او واجب می‌شود.^۱

معین نکردن روزه قضا

اگر قضای روزه چند رمضان بر شخص واجب باشد و در نیت معین نکند روزه‌ای را که می‌گیرد، قضای کدام رمضان است، حکمش چیست؟^۲ قضای ماه رمضان سال آخر حساب نمی‌شود که کفاره تأخیر از او ساقط شود (حضرت امام و آیات عظام خوئی، نوری، صافی، سیستانی و فاضل). قضای ماه رمضان آخر محسوب می‌شود (آیت‌الله شبیری). در صورت تنگی وقت، روزه‌های گرفته شده از ماه رمضان آخر محسوب می‌شود (آیت‌الله بهجت).

رعایت موالات در روزه‌های قضا

آیا رعایت موالات (پشت سر هم بودن روزه‌های قضا) در روزه‌های قضا لازم است؟^۳ لازم نیست روزه‌های قضا پشت سر هم گرفته شود؛ بلکه مستحب است. (حضرت امام و آیات عظام مکارم، خوئی، نوری، سیستانی و فاضل).

ندانستن تعداد روزه‌های قضا

کسی که تعداد روزه‌های قضایش را نمی‌داند، وظیفه‌اش چیست؟^۴

۱. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب الصوم فی احکام القضاء، مسئله ۶؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ذیل مسئله ۱۶۹۸.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی بزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۹؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۹۹؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۷؛ حسین شبیری زنجانی، سایت، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۰۸؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۰.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی بزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۷.
۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۹۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۰۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتاءات، مسئله ۸۱۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۷۱ و ۲۸۵؛

جایز است به مقداری که یقین دارد از او فوت شده است، قضا کند و اضافه بر آن، احتیاط مستحب است (حضرت امام و آیات عظام مکارم، خوئی، سیستانی، صافی و نوری).

کسی که چند روز از ماه رمضان را به دلیل عذری روزه نگرفته است و تعداد آن روزها را نمی داند؛ مثلاً نمی داند که آیا در روز بیست و پنجم ماه رمضان به سفر رفته تا روزهایی که از او فوت شده است مثلاً شش روز باشد یا در روز بیست و ششم رفته است که پنج روز باشد، می تواند مقدار کمتر را قضا کند و اما در صورتی که هنگام شروع عذر (مثلاً سفر) را می داند، مثلاً می داند که در روز پنجم ماه به سفر رفته ولی نمی داند که در شب دهم برگشته تا پنج روز فوت شده باشد یا شب یازدهم برگشته است تا شش روز فوت شده باشد، در این صورت احتیاط واجب آن است که مقدار بیشتر را قضا کند (امام خامنه ای و آیات عظام فاضل و وحید و شبیری).^۱

شک در گرفتن روزه قضا

اگر شک کنم که به گرفتن قضای روزه هایی که بر عهده ام بوده، اقدام کرده ام یا خیر، تکلیفم چیست؟^۲
اگر یقین به اشتغال قلبی ذمه خود دارید، واجب است به مقداری که موجب یقین به انجام تکلیف می شود، روزه قضا بگیرید (امام خامنه ای).

عدم تمکن از گرفتن روزه قضا

شخصی روزه قضا داشته است و آن ها را به جا نیاورده تا اینکه ناتوان شده است و دیگر نمی تواند آن ها را به جا آورد. وظیفه اش چیست؟^۳

→ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۴، احکام قضای روزه؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۶.

۱. احتیاط واجب در مطلب آیت الله شبیری، در حکم فتوا است و قابل رجوع نیست.

۲. سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۸۶.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الوصیة، فصل فی معنی الوصیة، مسئله ۳؛ سیدروح الله خمینی،

اگر نماز و روزه قضا دارد و امکان انجام آن نباشد، در صورتی که پسر دارد، برعهده پسر بزرگ اوست که نماز و روزه او را بعد از مرگ انجام دهد؛ لکن اگر می‌داند پسر بزرگ اشتباه انجام می‌دهد یا مورد اطمینان نیست، باید وصیت کند. همچنین است اگر اصلاً پسری ندارد که عهده‌دار این امور شود (حضرت امام و امام خامنه‌ای).

اگر نماز و روزه قضا دارد، باید کاری کند که اطمینان یابد پس از مرگش به جای او انجام می‌دهند؛ مثلاً وصیت کند که از مال خودش برای آن‌ها اجیر بگیرند؛ بلکه اگر مال نداشته باشد و احتمال بدهد کسی بدون آنکه چیزی بگیرد، آن‌ها را انجام می‌دهد، واجب است وصیت کند؛ ولی اگر کسی را داشته باشد، مانند پسر بزرگتر که بداند چنانچه به او اطلاع دهد، قضای نماز و روزه او را انجام می‌دهد، همین قدر کافی است که به او اطلاع دهد و لازم نیست وصیت کند (آیات عظام سیستانی و شبیری).

اگر نماز و روزه قضا دارد، بنا بر احتیاط واجب باید وصیت کند؛ با رعایت آنچه در مسئله نماز و روزه استیجاری گفته شده است (آیت‌الله مکارم). اگر نماز و روزه قضا دارد، باید وصیت کند که از مال خودش برای آن‌ها اجیر بگیرند؛ بلکه اگر مال نداشته باشد ولی احتمال بدهد کسی بدون آنکه چیزی بگیرد آن‌ها را انجام می‌دهد، باز هم واجب است وصیت کند و اگر قضای نماز و روزه او بر پسر بزرگترش واجب باشد، باید به او اطلاع دهد یا وصیت کند که برای او به‌جا آورند (آیات عظام خوئی، فاضل، نوری، صافی و وحید).

تحریر الوسیلة، کتاب الوصیة، مسئله ۱؛ سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۷۰۲؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب وصیت، مسئله ۱۳۳۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۲، درس ۶۲، وصیت، موارد وجوب وصیت؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۸۷؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۲۳۳۰.

روزه‌های فوت‌شده والدین

شرایط وجوب روزه‌های فوت‌شده پدر بر پسر بزرگ‌تر

با چه شروطی روزه‌های فوت‌شده پدر بر پسر بزرگ‌تر او واجب می‌شود؟

توضیح اجمالی شروط

۱. ترک آن‌ها از روی عذر باشد؛
 ۲. روزه فوت‌شده از روزه‌هایی باشد که قضای آن، از میت، ساقط نشده باشد؛
 ۳. روزه‌های فوت‌شده پدر مربوط به قضای ماه رمضان باشد؛
 ۴. پسر بزرگ‌تر هنگام فوت پدر، بالغ و عاقل باشد؛
 ۵. پسر بزرگ‌تر هنگام فوت پدر ممنوع از ارث نباشد؛
 ۶. پدر درخصوص روزه‌های فوت‌شده‌اش برای گرفتن اجیر وصیت نکرده باشد؛
 ۷. پسر بزرگ‌تر به اشتغال ذمه پدر درخصوص روزه‌ها علم داشته باشد یا اینکه دو نفر عادل بگویند که پدر او این مقدار روزه قضا شده دارد؛
 ۸. پسر بزرگ‌تر معلوم باشد؛
- نکته: توضیح تفصیلی هر کدام از موارد فوق در ادامه آمده است.

توضیح تفصیلی شرایط

۱. ترک آن‌ها از روی عذر باشد (مراجع عظام تقلید).^۱
- سؤال: اگر پدر روزه خود را عمداً ترک کرده باشد، آیا قضای آن بر پسر

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مقدمه و مسئله ۱۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، مسئله ۱۳۹۲؛ سیدابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۵۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، اقتباس از سؤال ۵۴۷ و ۵۴۸.

بزرگ تر واجب است؟^۱

قضا واجب است؛ البته اگر پدر روزه را از روی طغیان بر خداوند متعال ترک کرده باشد بنا بر احتیاط مستحب، بر پسر بزرگ تر قضا واجب است (حضرت امام).

بنا بر احتیاط واجب قضا کند و اگر بر اثر طغیان بر خداوند متعال ترک کرده باشد، قضای آن ها واجب نیست. (امام خامنه ای).

قضا واجب است (آیت الله شبیری).

بنا بر احتیاط واجب، قضا لازم است (آیات عظام خوئی، صافی، فاضل و وحید).

قضا واجب نیست (آیات عظام سیستانی و مکارم و نوری).

۲. روزه فوت شده از روزه هایی باشد که قضای آن، از میت، ساقط نشده باشد.^۲

نکته: توضیح مواردی که قضای روزه ساقط می شود، بیان شد، مانند فرد مریضی که یک سال کامل مریض بوده و توانایی روزه گرفتن را به جهت مریضی نداشته است.

۳. روزه های فوت شده پدر مربوط به قضای ماه رمضان باشد (مراجع عظام تقلید).^۳

سؤال: اگر بر عهده پدر روزه واجب دیگری غیر قضای ماه رمضان باشد

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۹۰؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۵۸؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۹؛ سید علی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۵۴۷ و ۵۴۸.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۹ و کتاب الصلاة، فصل فی قضاء الولی، قبل از مسئله ۱؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۹۰؛ سید علی خامنه ای، راهنمای فتاوا، مسئله ۱۳۴؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۷؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، مسئله ۱۳۹۲؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۵۸؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۵۸.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۶؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۹۰؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۷؛ سید علی خامنه ای، سایت، روزه، سؤال ۳۰۴؛ سید علی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۴، احکام روزه قضای پدر.

که مربوط به خودش است، مثل نذر، آیا بر پسر بزرگتر واجب است؟^۱
 قضای آن‌ها نیز بر پسر بزرگتر واجب است (حضرت امام و آیات عظام بهجت، نوری، وحید و شبیری)^۲.

قضای آن‌ها نیز بر پسر بزرگتر بنا بر احتیاط واجب لازم است (آیات عظام خوئی، مکارم و فاضل و صافی).

قضای آن‌ها بر پسر بزرگتر واجب نیست (آیت‌الله سیستانی).

سؤال: اگر بر عهده پدر روزه واجب دیگری باشد که مربوط به خودش نیست، مثل روزه استیجاری، آیا بر پسر بزرگتر واجب است؟^۳ و

قضای آن‌ها بر پسر بزرگتر واجب نیست (مراجع عظام تقلید)^۴
 سؤال: اگر بر عهده پدر کفاره مرتبه یا مخیره‌ای باشد که یکی از مواردش روزه است، آیا این روزه بر پسر بزرگتر واجب است؟^۵
 الف: کفاره مرتبه

روزه بر پسر بزرگتر واجب است (حضرت امام و امام خامنه‌ای)^۶.

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۶: سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۷۲۱: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱ (۱۷۱۳): محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۹۱۶ و ۱۱۷۷.

۲. در توضیح المسائل ایشان، مسئله به صورت احتیاط واجب بیان شده است که طبق مبنای ایشان در حکم فتواست.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی صلاة الاستیجار، مسئله ۷: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱ و ذیل مسئله ۱۷۱۳: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۹۱۶ و ۱۱۷۷: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، اقتباس از مسئله ۹۹۰: سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، نماز قضا، مسئله ۱۶.

۴. باتوجه به اینکه حکم نماز و روزه قضای الدین بر پسر بزرگتر تفاوتی ندارد، حکم به وجوب یا عدم وجوب قضا، در برخی از فتاوا با استفاده از احکام نماز قضای الدین بیان شده است.

۵. از امام خامنه‌ای مطلبی در این زمینه یافت نشد.

۶. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب الکفارات، القول فی احکام الکفارات، مسئله ۲۵: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، کتاب الکفارات، مسئله ۷۸۴: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۲، کتاب الکفارات، القول فی احکام الکفارات، مسئله ۲۵: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۷۹: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۸۲۶۲۳۹، ۲۹ دی ۱۳۹۷.

۷. متن استفتاء: در تحریر الوسیلة، کتاب کفارات، مسئله ۵۲ این گونه آمده است: «الکفارات المالیة بحکم الدیون فلو مات من وجبت علیه تخرج من أصل المال و أما البدينية فلا يجب علی الورثة أدائها و لا إخراجها من التركة ما لم یوص بها المیت فتخرج من ثلثه نعم فی وجوبها علی الولی و هو الولد الأكبر احتمال قوی فیما إذا تعین علی المیت الصیام و أما لو تعین علیه غیره بأن كانت مرتبة و تعین علیه الإطعام فلا يجب علی الولی.» حال سؤال این است که منظور از احتمال قوی در عبارت، فتواست یا احتیاط واجب یا احتیاط مستحب؟ آیا نظر رهبر معظم انقلاب در این مسئله، مطابق نظر حضرت امام است؟ جواب: ج ۱، با احتمال قوی، در اینجا فتواست و مکلف باید به آن عمل کند. ج ۲، فتوا و نظر رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی)

روزه بر پسر بزرگتر واجب نیست (آیت الله سیستانی).

ب: کفاره مخیره:

اگر پسر بزرگتر متمکن از روزه و اطعام باشد و امکان پرداخت اطعام از ترکه وجود داشته باشد، از ترکه همان اطعام پرداخت می شود و اگر ترکه تلف شده باشد یا ورثه آن را پرداخت نمی کنند، به احتیاط واجب بر پسر بزرگتر روزه واجب است (حضرت امام و امام خامنه ای).

روزه بر پسر بزرگتر واجب نیست (آیات عظام سیستانی و صافی).

۴. پسر بزرگتر هنگام فوت پدر، بالغ و عاقل باشد (مراجع عظام

تقلید)^{۲۹۱}

سؤال: اگر پسر بزرگتر هنگام فوت پدر، نابالغ یا مجنون باشد، آیا روزه

پدر بر پسر بزرگتر واجب است:^{۴۹۳}

هرگاه بالغ یا عاقل شود، قضا بر او واجب است؛ حتی اگر پسر بزرگتر موقع مرگ پدر، حمل در شکم مادر باشد، باز هم وقتی بالغ شد، باید قضای روزه های پدر را به جا آورد؛ اما اگر قبل از اینکه بالغ یا عاقل شود، فوت کند، وجوب قضای روزه های پدر ساقط می شود و بر پسر بزرگتر بعد از او نیز منتقل نمی شود (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، مکارم و نوری).

→ نیز مطابق با فتوای امام خمینی رحمته الله علیه است (سیدعلی خامنه ای، سایت، استفتانات، شماره استفتاء: ۸۲۶۲۴۹، تاریخ: ۹۲ دی ۷۹۳۱).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی قضاء الولی، مسئله ۴ و کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۹؛ لطف الله صافی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۹۹۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۹۱۷؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۵۸؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۰۶؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۰۴.

۲. باتوجه به اینکه حکم نماز و روزه قضای والدین بر پسر بزرگتر تفاوتی ندارد، حکم به وجوب یا عدم وجوب قضا، در برخی از فتاوا با استفاده از احکام نماز قضای والدین بیان شده است.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی قضاء الولی، مسئله ۴ و کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۹؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۹۹۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۹۱۷؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۵۸ و ۷۲۸؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۰۶؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۰۴.

۴. باتوجه به اینکه حکم نماز و روزه قضای والدین بر پسر بزرگتر تفاوتی ندارد، حکم به وجوب یا عدم وجوب قضا، در برخی از فتاوا با استفاده از احکام نماز قضای والدین بیان شده است.

هرگاه بالغ یا عاقل شود، قضا بر او واجب است (امام خامنه‌ای و آیات عظام بهجت و صافی و شبیری).

قضا بر آن‌ها واجب نیست؛ اگرچه که بالغ یا عاقل شوند (آیت الله سیستانی).

۵. پسر بزرگ‌تر هنگام فوت پدر ممنوع از ارث نباشد (مراجع عظام تقلید)^{۲۹۱}

سؤال: اگر پسر بزرگ‌تر از ارث پدر ممنوع باشد، آیا روزه پدر بر پسر بزرگ‌تر واجب است؟^{۲۹۳}

قضا واجب است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام فاضل، بهجت، نوری و صافی).

بنا بر احتیاط واجب قضا واجب است (آیت الله مکارم).

قضا واجب نیست (آیات عظام خوئی و سیستانی و وحید).

۶. پدر در خصوص روزه‌های فوت شده‌اش برای گرفتن اجیر وصیت نکرده باشد.^۵

سؤال: آیا وجوب گرفتن روزه‌های قضای پدر با وصیت کردن پدر به گرفتن روزه توسط اجیر، از پسر بزرگ ساقط می‌شود؟^۶

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی قضاء الولی، مسئله ۶: لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، مسئله ۹۹۴: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۹۱۷: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۷۴۲: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۰۴.

۲. باتوجه به اینکه حکم نماز و روزه قضای والدین بر پسر بزرگ‌تر تفاوتی ندارد، حکم به وجوب یا عدم وجوب قضا، در برخی از فتاوا با استفاده از احکام نماز قضای والدین بیان شده است.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی قضاء الولی، مسئله ۶: لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، مسئله ۹۹۴: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۹۱۷: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۷۴۲: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۰۴.

۴. باتوجه به اینکه حکم نماز و روزه قضای والدین بر پسر بزرگ‌تر تفاوتی ندارد، حکم به وجوب یا عدم وجوب قضا، در برخی از فتاوا با استفاده از احکام نماز قضای والدین بیان شده است.

۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۴: ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۲۱۳: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۹۴: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۰۲.

۶. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۴: ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۲۱۳: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۹۴: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۰۲: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۸۵۳۷۰۴، ۴ فروردین ۱۳۹۷.

اگر اجیر روزه‌ها را صحیح به‌جا آورد، بر پسر بزرگ‌تر چیزی نیست؛ وگرنه واجب است پسر بزرگ‌تر دوباره آن‌ها را به‌جا آورد (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، مکارم،^۱ نوری، صافی، وحید و شبیری).

اگر وصیت نافذ باشد، مطلقاً بر پسر بزرگ‌تر چیزی نیست (آیت‌الله سیستانی).

۷. پسر بزرگ‌تر به اشتغال ذمه پدر درخصوص روزه‌ها علم داشته باشد یا اینکه دو نفر عادل بگویند که پدر او این مقدار روزه قضا شده دارد.^۲
سؤال: اگر پدر هنگام مرگش بگوید این مقدار روزه قضا دارم، آیا برعهده پسر بزرگ‌تر واجب می‌شود؟^۳
بنا بر احتیاط واجب، بازهم بر پسر بزرگ‌تر واجب است (حضرت امام و آیت‌الله فاضل).

بر پسر بزرگ‌تر واجب است (آیات عظام مکارم و نوری).
بر پسر بزرگ‌تر چیزی واجب نمی‌شود؛ مگر مطمئن باشد که پدرش راست می‌گوید (آیات عظام خوئی و سیستانی).
سؤال: اگر پسر بزرگ‌تر شک داشته باشد که پدرش روزه قضا داشته است یا نه، چه تکلیفی دارد؟^۴
چیزی بر او واجب نیست (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری، صافی، وحید و شبیری).

۱. طبق نظر آیت‌الله مکارم، اجبرگرفتن برای قضای نماز و عبادت‌های دیگر ازطرف اموات، خالی از اشکال نیست، مگر در حج؛ بنابراین اگر کسی بخواهد در عبادت‌های دیگر اجبر بگیرد، وجهی را که می‌پردازد، باید به‌صورت هدیه باشد و عملی که اجبر انجام می‌دهد، به‌صورت تبرعی؛ اما به‌جاآوردن نماز و روزه قضا و همچنین نماز و روزه مستحبی، به‌قصد قربت و بدون گرفتن اجرت، اشکالی ندارد (آیت‌الله مکارم).

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۵.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۵.

۴. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۹۱؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۹۹؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۴، نماز قضای پدر و مادر.

سؤال: اگر پسر بزرگ‌تر علم به روزه قضای پدر داشته باشد؛ اما در تعداد آن شک داشته باشد، چه تکلیفی دارد؟^۱

حداقل یقینی را انجام دهد، کافی است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم و نوری).

سؤال: اگر پسر بزرگ‌تر بداند که پدرش روزه قضا داشته است؛ ولی شک دارد که به‌جا آورده است یا نه، چه تکلیفی دارد؟^۲

باید قضا کند (حضرت امام^۳ و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی و فاضل و نوری^۴)

بنا بر احتیاط واجب، باید قضا کند (آیات عظام سیستانی، صافی، وحید و شبیری).

قضا واجب است؛ مگر اینکه زمان فوت روزه با فوت میت به قدری فاصله داشته باشد که نگرفتن روزه قضا توسط میت مستلزم سهل انگاری در امر روزه قضا است که در این صورت از باب اینکه فعل او (تأخیر) حمل بر صحت می‌شود، قضا واجب نیست (آیت‌الله مکارم).

۸. پسر بزرگ‌تر معلوم باشد.^۵

سؤال: در بحث نماز و روزه قضای پدر، منظور از پسر بزرگ‌تر چه کسی است؟^۶

منظور از بزرگ‌ترین پسر از لحاظ تولد در هنگام فوت پدر است؛ هرچند برادرهایی بزرگ‌تر از خودش داشته ولی قبل از فوت پدر همه آن‌ها فوت

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۳؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۷۴۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۰۰.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۹۲؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۰۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۹۹.

۳. حضرت امام در توضیح المسائل، احتیاط واجب دارند که مطلب این متن براساس العروة الوثقی تنظیم شد.

۴. آیت‌الله نوری در توضیح المسائل، احتیاط واجب دارند که مطلب این متن براساس العروة الوثقی تنظیم شد.

۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی قضاء الولی، اقتباس از مسئله ۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، اقتباس از مسئله ۱۳۹۳.

۶. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی قضاء الولی، مسئله ۱۷؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۷۴۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۹۳ و ۲۹۷ و ۲۹۸.

کرده‌اند (حضرت امام و امام‌خامنه ای و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری و وحید).

سؤال: اگر مشخص نباشد پسر بزرگ‌تر کدام فرد است، یعنی تاریخ تولد پسرها درست روشن نباشد، روزه‌های قضای پدر بر عهده چه کسی است؟^۱

قضای روزه پدر بر هیچ‌کدام از پسرها واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری، صافی و شبیری). اگر معلوم نباشد که پسر بزرگ‌تر کدام است، قضای نماز و روزه پدر بر هیچ‌کدام از پسرها واجب نیست؛ البته اگر میت حبوه^۲ داشته باشد، دراین صورت حبوه به قید قرعه به هر کس داده شد، نماز و روزه را هم باید او قضا کند (آیت‌الله وحید).

وجوب روزه‌های فوت‌شده مادر بر پسر بزرگ‌تر

آیا روزه‌های قضای مادر نیز با شروطی که گذشت، بر پسر بزرگ‌ترش واجب است؟^۳

خیر، لازم نیست (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، خوئی، وحید و شبیری).

بلی، بنا بر احتیاط واجب، لازم است (امام‌خامنه‌ای و آیات عظام صافی، فاضل و بهجت).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی قضاء الولی، مسئله ۸: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۹۳: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۷۴۰.

۲. حبوه به اموالی مثل قرآن و انگشتر میت گفته می‌شود که بعد از فوت پدر به پسر بزرگ‌تر می‌رسد.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۳۹۰ و ۱۷۱۲: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۰ و ۱۳۹۸: سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۵۴۲: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۵۸: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۵۸: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی قضاء الولی، مسئله ۱ و کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۹: محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۴۰۷.

بلی، واجب است (آیات عظام مکارم و نوری).

به جا آوردن روزه های پدر توسط غیر پسر بزرگ تر

اگر پسر بزرگ تر برای روزه های پدر اجیر بگیرد یا کسی تبرعاً اجیر بشود و روزه های پدر را به طور صحیح به جا آورد، آیا روزه های پدر از گردن پسر بزرگ تر ساقط می شود؟^۱

بله، ساقط می شود (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم^۲ و نوری).

پرداخت ۷۵۰ گرم طعام به جای گرفتن روزه های پدر

آیا پسر بزرگ تر می تواند بابت هر روز روزه قضا شده پدر که براو واجب شده است، ۷۵۰ گرم طعام به فقیر بدهد و دیگر خودش یا اجیر آن روزه ها را نگیرند؟^۳

بله، جایز است؛ هر چند از مال میت این کار را بکند. البته در خصوص پرداخت از مال میت باید ورثه راضی باشند (آیت الله سیستانی).

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۲۱ و ۲۲.

۲. طبق نظر آیت الله مکارم، اجیر گرفتن برای قضای نماز و عبادت های دیگر از طرف اموات، خالی از اشکال نیست، مگر در حج؛ بنابراین اگر کسی بخواهد در عبادت های دیگر اجیر بگیرد، وجهی را که می پردازد، باید به صورت هدیه باشد و عملی که اجیر انجام می دهد، به صورت تبرعی؛ اما به جا آوردن نماز و روزه قضا و همچنین نماز و روزه مستحبی به قصد قربت و بدون گرفتن اجرت، اشکالی ندارد (آیت الله مکارم).

۳. سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۰۹۴؛ سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۹.

فصل ششم

کفارهٔ روزه و روزهٔ کفاره

شروط وجوب كفارة

كفارة روزه با چه شروطی واجب می‌شود؟
مفطراتی كه كفارة دارند، چنانچه عمدی و اختیاری و از روی علم انجام شوند، موجب وجوب كفارة می‌شود (مراجع عظام تقلید).

وجوب كفارة بر جاهل به مفطريت

اگر شخص به واسطه ندانستن مسئله، عمداً کاری انجام دهد كه روزه را باطل می‌كند، آیا كفارة دارد؟^{۳۶۲}
كفارة ندارد؛ چه جاهل قاصر باشد، چه جاهل مقصر (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی و مكارم و شبیری).
فقط جاهل مقصر بنا بر احتیاط واجب، باید كفارة بدهد (حضرت امام و آیات عظام فاضل و نوری).

جاهل مقصر كه در هنگام انجام مفطر تردید داشته و احتمال مفطر بودن آن را می‌داده است، كفارة بر او بنا بر احتیاط لازم، واجب می‌شود؛ اما جاهل قاصر یا جاهل مقصر كه در هنگام انجام مفطر تردید نداشته باشد، كفارة بر او واجب نمی‌شود (آیت‌الله سیستانی).
اگر به واسطه ندانستن مسئله، کاری كه روزه را باطل می‌كند و به اعتقاد اینکه باطل نمی‌كند انجام دهد، كفارة بر او نیست؛ در غیر این صورت كفارة دارد (آیت‌الله وحید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی كفارة الصوم، مقدمه: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج. ۱، مسئله ۱۶۵۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۳۱۸.
۲. اینکه آیا روزه‌اش باطل می‌شود یا خیر، در فصل چهارم، مفطرات روزه، بیان شد.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی كفارة الصوم، مقدمه: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۵۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۷؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج. ۲، روزه، كفارة روزه، قبل از مسئله ۱۰۰۷؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۰۴۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج. ۱، مسئله ۱۱۱۷؛ ناصر مكارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۹۹؛ ناصر مكارم شیرازی، استفتاات جدید، ج. ۱، سؤال ۲۹۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، راهنمای فتاوا، ص ۷۵، مسئله ۱۳۲ و احکام روزه، مسئله ۳۲۰.

جاهل مقصر کفاره دارد؛ اما جاهل قاصر غیر ملتفت کفاره ندارد (آیت الله بهجت).

چنانچه در یاد گرفتن مسئله تقصیر کرده و در وقت به جا آوردن آن کار احتمال مفطر بودن آن را می داده است، کفاره بر او واجب می شود. اگر در وقت به جا آوردن آن غفلت داشته است، بنا بر احتیاط کفاره لازم است؛ ولی اگر در یاد گرفتن مسئله تقصیر نکرده باشد کفاره واجب نیست (آیت الله صافی).

وجوب کفاره بر جاهل به مفطرت همراه علم به حرمت آن چیز

اگر شخص بداند کارش فی نفسه حرام است، مثل استمناکردن، ولی نمی داند که این کار روزه را باطل می کند و در حال روزه مرتکب این کار شود، آیا کفاره واجب می شود؟^۱

بنا بر احتیاط واجب، کفاره دارد؛ چه شخص جاهل قاصر باشد و چه جاهل مقصر باشد و اگر معتقد باشد که انجام آن کار به خاطر روزه حرام است؛ ولی مفطر نیست، بنا بر فتوا کفاره دارد. (حضرت امام و آیت الله فاضل).

بنا بر احتیاط واجب کفاره دارد (امام خامنه ای).
کفاره ندارد (آیت الله مکارم).

اگر عقیده قطعی داشته که روزه را باطل نمی کند و احتمال مفطر بودن آن را نمی داده است، کفاره بر او واجب نمی شود (آیت الله سیستانی).
کفاره دارد؛ چه شخص جاهل قاصر باشد و چه جاهل مقصر باشد

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۵۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۶؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مقدمه؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۰۰؛ سید علی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۷۹۲؛ سید علی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۲، وجوب کفاره؛ سید ابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، روزه، کفاره روزه، قبل از مسئله ۱۰۰۷؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۰۴۷.

(آیات عظام خوئی و وحید و نوری).

روزه‌های کفاره‌دار

باطل کردن چه روزه‌هایی موجب ثبوت کفاره می‌شود؟^۱

۱. روزه ماه رمضان.

۲. روزه قضای ماه رمضان هرگاه بعد از زوال افطار کند؛ اما افطار روزه قضای ماه رمضان قبل از زوال کفاره ندارد، به جز آیت الله شبیری که می‌فرماید کسی که قضای روزه ماه رمضان را گرفته است، اگر از شب نیت روزه کرده و پیش از ظهر عمداً کاری که روزه را باطل می‌کند انجام دهد، باید کفاره بدهد.

۳. روزه نذر یا عهد یا قسم معین (این کفاره مربوط به حنث نذر یا عهد یا قسم است).

۴. روزه اعتکاف با توضیحاتی که در کتاب اعتکاف آمده است (مراجع عظام تقلید).^۲

نکته: باطل کردن روزه‌های دیگر مثل قضای ماه رمضان قبل از زوال یا روزه استیجاری کفاره ندارد. البته به نظر آیات عظام فاضل^۳ (بنابر احتیاط واجب) و بهجت^۴، افطار روزه استیجاری بعد از زوال، حکم روزه قضای خود انسان را دارد.

مفطرات کفاره‌دار

ارتکاب عمدی کدام یک از مفطرات، با جمع شدن شروط وجوب کفاره،

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۲۱؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۲۰؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، روزه، کفارة روزه، قبل از مسئله ۱۰۰۷.
 ۲. از امام‌خامنه‌ای و آیت‌الله شبیری، به صورت پراکنده و در مسائل مختلف بیان شده است.
 ۳. محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۲، ص ۳۵۶، سؤال ۱۲۳.
 ۴. محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۹۲۲.

موجب ثبوت کفاره می‌شود؟^۱

پاسخ اجمالی:

به فتوا یا احتیاط واجب، ارتکاب عمدی تمام مفطرات کفاره دارد (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، وحید، شبیری، صافی و مکارم).

به فتوا یا احتیاط واجب ارتکاب عمدی تمام مفطرات به جز قی کردن کفاره دارد (حضرت امام و آیات عظام فاضل و بهجت و نوری).

خوردن و آشامیدن و جماع و استمناء و باقی ماندن بر جنابت^۲ کفاره دارد و سایر مبطلات کفاره ندارد (آیت الله سیستانی).

پاسخ تفصیلی:

قی کردن کفاره ندارد و اماله و سر زیر آب بردن بنا بر احتیاط واجب و بقیه مفطرات بنا بر فتوا کفاره دارد (حضرت امام و آیت الله نوری).

فروربردن سر در زیر آب و کذب بر خداوند متعال و پیامبران و معصومین علیهم السلام و رساندن غبار غلیظ به خلق، بنا بر احتیاط واجب و بقیه مفطرات بنا بر فتوا کفاره دارد (امام خامنه‌ای).

قی کردن کفاره ندارد و اماله و سر زیر آب بردن و کذب بر خداوند متعال و پیامبران و معصومین علیهم السلام بنا بر احتیاط واجب و بقیه مفطرات کفاره دارد (آیت الله فاضل).

قی کردن کفاره ندارد و اماله بنا بر احتیاط واجب و بقیه مفطرات بنا بر فتوا کفاره دارد (آیت الله بهجت).

فروربردن سر در زیر آب و کذب بر خداوند متعال و پیامبران و معصومین علیهم السلام و بقای بر جنابت، بنا بر احتیاط واجب و بقیه مفطرات بنا

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۶۵۸؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۱۸؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۱۷؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحة، ذیل مسئله ۱۰۴۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۶؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۹۹؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۴۴؛ سیدموسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۶۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۲۶۰، مفطرات و وجوب کفاره و موارد آن؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مقدمه.

۲. باطل شدن در باقی ماندن بر جنابت، به معنایی است که قبلاً بیان شد.

برفتوا کفاره دارد (آیت الله مکارم).

خوردن و آشامیدن و جماع و استمناء و باقی ماندن بر جنابت^۱ کفاره دارد و سایر مبطلات کفاره ندارد؛ هرچند عمداً مرتکب شده باشد (آیت الله سیستانی).

قی کردن و سرزیر آب بردن بنا بر احتیاط واجب و سایر مفطرات بنا بر فتوا کفاره دارد (آیت الله صافی).^۲

رساندن غبار غلیظ به حلق بنا بر احتیاط واجب و سایر مفطرات بنا بر فتوا کفاره دارد (آیات عظام خوئی و وحید).

سرزیر آب بردن مبطل روزه نیست و کفاره ندارد و رساندن غبار غلیظ به حلق در صورتی که صدق خوردن کند، به احتیاط واجب و بقیه مفطرات بنا بر فتوا کفاره دارد (آیت الله شبیری).

خلاصه نظرهای مراجع عظام تقلید درباره وجوب کفاره برای برخی از مفطرات

۱. قی کردن عمدی:

کفاره دارد (امام خامنه‌ای^۳ و آیات عظام خوئی، وحید، شبیری و مکارم).

کفاره ندارد (حضرت امام و آیات عظام فاضل، بهجت، سیستانی^۴ و نوری).

بنا بر احتیاط واجب، کفاره دارد (آیت الله صافی).

۲. فروبردن عمدی سر در آب:

بنا بر احتیاط واجب، کفاره دارد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات

۱. باطل شدن در باقی ماندن بر جنابت، به معنایی است که قبلاً بیان شد.

۲. وجوب کفاره در قی کردن، به صورت فتوا بیان شده است و مطلب این متن مطابق هدایة العباد تنظیم شده است.

۳. سیدعلی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، مسئله ۱۲۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۴۵ و ۹۹.

۴. در روزه نذر و عهد و قسم معین، روزه‌داری که روزه‌اش به سبب قی کردن عمدی باطل شده است، باید به علت شکستن نذر و عهد و قسمش کفاره بدهد (آیت الله سیستانی).

- عظام فاضل، مکارم، صافی و نوری).
 مبطل روزه نیست و کفاره ندارد (آیات عظام سیستانی و شبیری).
 کفاره دارد (آیات عظام خوئی و وحید و بهجت).
 ۳. رساندن عمدی غبار غلیظ به حلق:
 کفاره دارد (حضرت امام و آیات عظام فاضل، خوئی، وحید، بهجت و مکارم).
 بنا بر احتیاط واجب، کفاره دارد (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، وحید و شبیری: در صورتی که صدق خوردن کند).
 کفاره ندارد (آیت‌الله سیستانی).
 ۴. اماله با شیء روان:
 بنا بر احتیاط واجب کفاره دارد (حضرت امام و آیات عظام فاضل، بهجت و نوری).
 کفاره دارد (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، وحید، صافی، شبیری و مکارم).
 کفاره ندارد (آیت‌الله سیستانی).
 ۵. دروغ بر خداوند متعال:
 کفاره دارد (حضرت امام و آیات عظام بهجت، خوئی، وحید، صافی، شبیری، نوری و مکارم).
 بنا بر احتیاط واجب، کفاره دارد (امام خامنه‌ای و آیت‌الله فاضل).
 کفاره ندارد (آیت‌الله سیستانی).
 ۶. خوردن، آشامیدن، جماع، استمناء:
 کفاره دارد (مراجع عظام تقلید).
 ۷. باقی ماندن عمدی بر جنابت:
 کفاره دارد (مراجع عظام تقلید^۱ به جز آیت‌الله مکارم).

۱. باطل شدن در باقی ماندن بر جنابت مطابق نظر آیت‌الله سیستانی، به معنایی است که قبلاً بیان شد.

به احتیاط واجب کفاره دارد (آیت‌الله مکارم).

کفاره جمع

اگر روزه‌دار با کار حرامی مثل زنا یا نزدیکی در حال حیض یا شراب یا دروغ به خداوند متعال یا پیامبر ﷺ روزه خود را افطار کند، آیا باید کفاره جمع بدهد؟^۱

بنا بر احتیاط واجب، کفاره جمع بدهد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، بهجت^۲، وحید و نوری).

احتیاط مستحب این است که کفاره جمع بدهد (امام خامنه‌ای و آیت‌الله سیستانی).

کفاره جمع واجب است و در صورت دروغ به خداوند متعال یا پیامبر ﷺ نیز بنا بر احتیاط واجب حکم کفاره جمع دارد (آیت‌الله صافی).

بنا بر احتیاط واجب، در غیر دروغ به خداوند متعال یا پیامبر ﷺ کفاره جمع واجب می‌شود (آیات عظام فاضل و مکارم).

چنانچه آن مفطر، جماع حرام یا خوردن و آشامیدن حرام باشد، کفاره جمع بر او واجب می‌شود و اگر آن چیز حرام غیر از جماع و خوردن و آشامیدن باشد کفاره تخیری کافی است (آیت‌الله شبیری).

انجام کار حرام پس از بطلان روزه به حلال

اگر روزه‌دار کاری انجام دهد که حلال است؛ ولی روزه را باطل می‌کند، مثلاً آب بیاشامد و بعد کار حرامی انجام دهد که روزه را باطل می‌کند، آیا

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی صوم الکفاره، مسئله ۳ و ۴؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۶۵ و ۱۶۶۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، مسئله ۲۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۳۵ و ۳۴۳؛ سیدموسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۷۴ و ۱۶۷۵؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۱۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۶ و ۲۰۶۱.

۲. درباره دروغ به خداوند و پیامبر ﷺ نظر آیت‌الله بهجت پیدا نشد.

باید کفاره جمع بدهد؟^۱

کفاره جمع لازم نیست (حضرت امام و آیات عظام سیستانی و مکارم و نوری).

اگر کار حرام جماع باشد، بنا بر احتیاط واجب، علاوه بر کفاره افطار به حلال، کفاره جمع نیز بدهد (آیت الله خوئی).

اگر کار حرام جماع باشد، برای آن باید کفاره جمع بدهد (آیت الله فاضل).

تکرار کفاره با تکرار مفطر

اگر روزه دار در ماه رمضان چند مرتبه مفطری را انجام دهد، آیا به ازای هر بار ارتکاب، یک کفاره جداگانه ثابت می شود؟^۲

الف. تکرار جماع:

یک کفاره کافی است (حضرت امام و آیات عظام سیستانی و مکارم). بنا بر احتیاط واجب باید برای هر دفعه یک کفاره بدهد (امام خامنه ای و آیات عظام صافی، فاضل، بهجت، وحید و نوری).

باید برای هر دفعه یک کفاره بدهد (آیات عظام خوئی و شبیری).

ب. تکرار استمنا:

یک کفاره کافی است (حضرت امام و آیات عظام فاضل، سیستانی، مکارم، صافی، بهجت و نوری).

باید برای هر دفعه یک کفاره بدهد (آیات عظام خوئی و شبیری).

بنا بر احتیاط واجب برای هر دفعه یک کفاره بدهد (امام خامنه ای و آیت الله وحید).

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۹.

۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۲؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۶۷ و ۱۶۶۸؛ سید علی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۷۹۴؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۰۸؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۱۹.

ج. تکرار غیراستمنا و جماع: یک کفاره کافی است (مراجع عظام تقلید).

زمان پرداخت کفاره تأخیر (فدیه)

اگر انسان به علت بیماری روزه ماه رمضان را نگیرد و بداند که بیماری او تا رمضان سال آینده طول می کشد، آیا می تواند تا قبل از رسیدن ماه مبارک رمضان سال بعد، فدیه را پرداخت کند؟^۱

نمی تواند پرداخت کند (امام خامنه ای و آیات عظام فاضل و سیستانی). در صورتی که یقین دارد تا رمضان آینده توان قضا کردن روزه را ندارد، می تواند کفاره هر روز از ماه رمضان را بعد از همان روز پرداخت کند (آیت الله مکارم).

اقسام کفاره روزه

کفاره اقسام روزه چیست؟

الف. کفاره ماه رمضان:^۲

مخیر است بین اینکه یک برده آزاد کند یا شصت روز روزه بگیرد یا شصت فقیر سیر کند یا به هر کدام یک مد طعام^۳ بدهد.

ب. کفاره قضای ماه رمضان:^۴

۱. محمد فاضل لنگرانی، جامع المسائل، ج ۲، سؤال ۴۰۱؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۷۵؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت (https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=45832&mid=258980)،

استفتائات، روزه، احکام کفاره روزه؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۴۶۰۷۸، ۱۶ خرداد ۱۳۹۴.

۲. سید محمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۶۰؛ سیدعلی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۸۱۱ و ۸۱۲؛ سیدعلی خامنه ای، راهنمای فتاوا، ص ۳۲، مسئله ۱۲۴؛ سید ابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۸۶؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۰۰۷؛ سید محمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱.

۳. تقریباً ۷۵۰ گرم (مشهور) یا تقریباً ۹۰۰ گرم (آیت الله شبیری).

۴. سید محمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۵؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۳؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۳۹؛ سید ابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۸۶ و ج ۳، مسئله ۱۵۶۲؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۰۰۷؛ سید محمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱؛ فصل صوم الکفاره، مسئله ۱؛ سید موسی شبیری زنجانی، مسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۹۵؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۲، احکام الکفارات، مسئله ۷؛ محمد فاضل لنگرانی، الاحکام الواضحه، مسئله ۲۰۰۷.

اطعام ده مسکین، هرکدام یک مد طعام^۱ و در صورت عدم توانایی:

۱. بنا به احتیاط واجب، سه روز پی در پی روزه بگیرد (حضرت امام و آیات عظام وحید، نوری، صافی، خوئی و فاضل).

۲. سه روز پی در پی روزه بگیرد (آیات عظام شبیری و مکارم).

۳. سه روز روزه بگیرد (امام خامنه‌ای و آیت الله بهجت).^۲

۴. سه روز روزه بگیرد و اتباع شرط نیست (آیت الله سیستانی).

ج. کفاره^۳ روزه^۴ قسم معین:

آزاد کردن یک برده یا سیرکردن ده فقیر یا پوشاندن ده فقیر و در صورت توانایی نداشتن بر این امور، بنا بر احتیاط واجب سه روز پی در پی روزه بگیرد (حضرت امام و آیت الله نوری).

هرگاه عمداً با قسم خود مخالفت کند باید کفاره دهد، ده فقیر را سیر کند یا بر آن‌ها لباس بپوشاند یا یک برده را آزاد کند. در زمان ما که بنده آزاد کردن موضوعیت ندارد، میان دو چیز دیگر مخیر است و اگر توانایی بر این‌ها نداشته باشد، باید سه روز، روزه بگیرد. احتیاط مستحب آن است که این سه روز پشت سر هم باشد. (آیت الله مکارم).

آزاد کردن یک برده یا سیرکردن ده فقیر یا پوشاندن ده فقیر و در صورت توانایی نداشتن بر این امور، سه روز پی در پی روزه بگیرد (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، صافی، فاضل، سیستانی، وحید و شبیری).

۱. تقریباً ۷۵۰ گرم (مشهور) یا تقریباً ۹۰۰ گرم (آیت الله شبیری).

۲. امام خامنه‌ای و آیت الله بهجت درباره تنابع یا عدم تنابع تصریحی نداشتند.

۳. این کفاره، به باطل کردن قسم مربوط است و به روزه قسم ارتباطی ندارد؛ بنابراین اگر روزه قسم از نوع ماه رمضان یا قضای آن باشد، کفاره جداگانه‌ای نیز ثابت می‌شود.

۴. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۶۷۰؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۳۴؛ سید علی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، مسئله ۱۳۶؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱ و فصل صوم الکفاره، مسئله ۱؛ سید موسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۶۹۵؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۲، احکام الکفارات، مسئله ۷؛ محمد فاضل لنگرانی، الاحکام الواضحه، مسئله ۲۰۰۷؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۸۶ و ج ۳، مسئله ۱۵۶۴؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت <https://makarem.ir/main.aspx?lid=0&typeinfo=21&catid=38163YY>، قسم، کفاره قسم؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۲، درس ۶۶، کفاره قسم.

یک بنده آزاد کند یا ده فقیر را سیر کند یا آنان را بپوشاند و اگر نتواند آن‌ها را انجام دهد، باید سه روز روزه بگیرد (آیت‌الله بهجت).

د. کفاره^۱ روزه^۲ عهد معین^۳:

مخیر است بین اینکه یک برده آزاد کند یا شصت روز روزه بگیرد یا شصت فقیر سیر کند (مراجع عظام تقلید).^۴

نکته: آیت‌الله بهجت در این زمینه احتیاط واجب دارند.

ه. کفاره^۵ روزه^۶ نذر معین^۷:

همان کفاره^۸ افطار عمدی روزه^۹ ماه رمضان است (حضرت امام و آیات عظام فاضل، شبیری، مکارم و نوری).

همان کفاره^{۱۰} قسم است (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، بهجت، سیستانی و وحید).

احتیاط در کفاره^{۱۱} نذر برای عاجز از آزاد کردن بنده، اطعام شصت مسکین است و اگر از آن عاجز بود، جمع بین پوشاندن ده فقیر و دو ماه پی‌درپی روزه است و با عجز از پوشاندن ده فقیر اکتفا به دو ماه روزه کند (آیت‌الله صافی).

و. کفاره^{۱۲} روزه^{۱۳} اعتکاف^{۱۴}:

۱. این کفاره به باطل کردن عهد مربوط است و به روزه عهد ارتباطی ندارد. بنابراین اگر روزه عهد از نوع ماه رمضان یا قضای آن باشد، کفاره جداگانه‌ای نیز ثابت می‌شود.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۶۶۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۲۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۲، درس ۶۶.

۳. در صورت عجز، مسئله اختلافی است (نک: کتاب کفارات).

۴. همان‌طور که گذشت، کفاره به شکستن نذر مربوط است و به روزه ارتباطی ندارد؛ بنابراین اگر روزه نذر معین، روزه ماه رمضان یا قضای آن باشد، کفاره جداگانه‌ای نیز ثابت می‌شود.

۵. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۷۲ و ۲۶۵۳ و ۲۶۵۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۸۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، مسئله ۱۳۶.

۶. این کفاره به باطل کردن اعتکاف مربوط است و به روزه اعتکاف ارتباطی ندارد؛ بنابراین اگر روزه اعتکاف از نوع روزه ماه رمضان یا قضای آن یا نذر معین باشد، کفاره جداگانه‌ای نیز ثابت می‌شود.

۷. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، القول فی احکام الاعتکاف، مسئله ۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام اعتکاف، مبطلات و محرمات اعتکاف، کفاره محرمات اعتکاف؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، الاعتکاف، مسئله ۱۴۲۶؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۱، فصل فی احکام الاعتکاف، مسئله ۱۰۸۴، سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، فصل فی احکام الاعتکاف، مسئله ۱۰۸۴، حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، اقتباس از مسئله ۱۰۸۴؛ محمدتقی بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، احکام الاعتکاف، ص ۳۲۷، مسئله ۱۲۱۱؛

کفاره بطلان اعتکاف، کفاره ماه مبارک رمضان است که فرد مخیر است شصت روز را روزه بگیرد یا شصت فقیر را طعام دهد، هرچند احتیاط استحبابی مراعات کفاره مرتبه است، یعنی شصت روز روزه بگیرد و اگر نتوانست شصت فقیر را طعام دهد (مراجع عظام تقلید).^۱

ی. کفاره تأخیر و فدیة:^۲

دادن یک مد طعام^۳ به فقیر (مراجع عظام تقلید).

حدوث عذر بعد از افطار عمدی و حکم کفاره

مسافرت بعد از افطار عمدی

آیا مسافرت بعد از افطار عمدی موجب سقوط کفاره می‌شود؟^۴

الف. اگر بعد از اذان ظهر مسافرت کند، کفاره از او ساقط نمی‌شود (مراجع عظام تقلید).

ب. اگر قبل از اذان ظهر مسافرت کند:

کفاره از او ساقط نمی‌شود؛ هرچند که مسافرت برای فرار از کفاره نباشد (امام‌خامنه ای و آیات عظام خوئی، بهجت، سیستانی، وحید و مکارم).

چنانچه مسافرت برای فرار از کفاره باشد، کفاره از او ساقط نمی‌شود؛ ولی اگر مسافرت در قبل از ظهر باشد و برای فرار از کفاره نیز نباشد، بنا

→ محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، ص ۴۵۱، سؤال ۳۱۷۱: محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحة، احکام الاعتکاف، مسئله ۱۱۱۴، ص ۲۷۱: ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۱۶۸، سؤال ۵۱۰: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۲، فی احکام الاعتکاف، مسئله ۹: حسین نوری همدانی، سایت، استفتائات اعتکاف، مسائل متفرقه، ۱. در صورت عجز، مسئله اختلافی است (نک: کتاب کفارات).

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۹ و ۱۷۲۵: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۷ و ۱۷۳۳: سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۳: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۶۳. ۳. تقریباً ۷۵۰ گرم (مشهور) یا تقریباً ۹۰۰ گرم (آیت‌الله شبیری).

۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۷۴: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۱۱: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۳۳۳: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۲۲.

بر احتیاط واجب، باید کفاره بدهد (حضرت امام و آیات عظام فاضل و صافی و نوری).

اگر از شب در فکر سفر حتی به نحو تردید نباشد، کفاره از او ساقط نمی‌شود؛ ولی اگر از شب در فکر سفر باشد و پیش از ظهر مسافرت کند، کفاره بر او واجب نیست؛ هرچند به جهت فرار از کفاره سفر کند (آیت‌الله شبیری).

پیش‌آمدن عذر قهری بعد از افطار عمدی

کسی که عمداً روزه خود را باطل کرده است، اگر بعد از آن، عذری قهری مانند حیض یا مریضی برای او پیدا شود، آیا کفاره از او ساقط می‌شود؟^۱ کفاره بر او واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام فاضل، سیستانی، مکارم، شبیری و نوری).

احتیاط واجب این است که کفاره بدهد (آیات عظام خوئی، بهجت، صافی و وحید).

احکام کفاره

عجز از کفاره عمدی ماه مبارک رمضان

اگر فردی از پرداخت کفاره عمدی ماه مبارک رمضان عاجز باشد، وظیفه اش چیست؟^۲

هرچقدر مد که می‌تواند، به فقرا طعام بدهد و اگر نتواند طعام بدهد، باید استغفار کند؛ اگرچه مثلاً یک مرتبه بگوید: «استغفر الله» و در این صورت

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۷۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۸۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۲۲.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۶۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۵۴ و ۳۵۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، صوم، فصل فی کفاره الصوم، مسئله ۱۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۲۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۵۴.

احتیاط واجب آن است که هر وقت بتواند، کفاره را بدهد (حضرت امام). باید به هر تعداد فقیر که قادر است، غذا بدهد و احتیاط آن است که استغفار نیز بکند و اگر به هیچ وجه قادر به دادن غذا به فقیر نیست، فقط کافی است که استغفار کند؛ یعنی با دل و زبان بگوید: «استغفر الله» (از خداوند بخشایش می‌طلبم). و اگر بعدها تمکن پیدا کرد که روزه بگیرد یا به فقرا غذا دهد، پرداخت کفاره لازم نیست؛ گرچه احتیاط مستحب این است که پرداخت شود (امام خامنه‌ای).

باید به هر تعداد فقیری که می‌تواند، یک مد طعام بپردازد و اگر آن هم ممکن نیست، استغفار کند و احتیاط واجب آن است که در این دو صورت (صدقه و استغفار)، هر وقت در آینده برایش توانایی حاصل شد، کفاره را بپردازد یا آن را کامل کند (آیات عظام سیستانی و نوری).

هرچقدر مُد که می‌تواند به فقرا اطعام کند و اگر نتواند باید ۱۸ روز روزه بگیرد و اگر نتواند، هرچقدر روز که می‌تواند به جا آورد و اگر نتواند استغفار کند و همین اندازه که در قلب بگوید: «استغفر الله» کافی است و واجب نیست بعداً که قدرت پیدا کرد کفاره را بدهد (آیت الله مکارم). هر مقدار که می‌تواند، به فقرا صدقه بدهد و استغفار کند و اگر از دادن صدقه هم عاجز باشد، به استغفار اکتفا کند و احتیاط واجب این است که هر وقت بتواند، کفاره را بدهد (آیت الله صافی).

باید به هر تعداد فقیری که می‌تواند، یک مد طعام بپردازد و اگر آن هم ممکن نیست، استغفار کند و در این دو صورت (صدقه و استغفار)، هر وقت در آینده برایش توانایی حاصل شد، کفاره را بپردازد یا آن را کامل کند (آیت الله شبیری).

مخیر است که ۱۸ روز روزه بگیرد یا هرچقدر مد که می‌تواند، به فقرا طعام بدهد و اگر از یک کدام عاجز است دیگری را انجام دهد و اگر از هر دو عاجز بود، استغفار کند و در این صورت احتیاط واجب آن است که

هروقت بتواند، کفاره را بدهد (آیت‌الله فاضل).

بنا بر احتیاط واجب، به قدر امکان تصدق و استغفار کند و احتیاط واجب این است که هروقت بتواند، کفاره را بدهد (آیات عظام خوئی و وحید).

احتیاط واجب آن است که ۱۸ روز پشت سر هم روزه بگیرد یا هرچقدر مد طعام که می‌تواند، به فقرا طعام بدهد و اگر از یک کدام عاجز است بنابر احتیاط واجب هر کدام که میسر است انجام دهد. اگر از روزه و مد طعام بروجه مذکور عاجز است، بنا بر احتیاط واجب آنچه از روزه و صدقه برایش ممکن است انجام دهد. در این مورد چنانچه از هر کدام عاجز بود، آنچه برایش ممکن است انجام دهد و اگر هیچ مقداری نمی‌تواند از روزه و صدقه انجام دهد، استغفار کند و بنا بر احتیاط واجب هر وقت بتواند، کفارهٔ افطار عمدی را بدهد (آیت‌الله بهجت).

مقصود از زمان عجز

باتوجه به مسئلهٔ گذشته، یعنی عاجزبودن از پرداخت کفارهٔ عمدی ماه مبارک رمضان، وقت عجز چه زمانی است؟^۱
مقصود از زمان عجز، زمان ادای کفاره است نه زمان وجوب کفاره (حضرت امام و آیات عظام خوئی، بهجت، سیستانی، وحید و صافی)

مقصود از عجز از روزه و عجز از طعام

با توجه به مسئلهٔ گذشته، یعنی عاجزبودن از پرداخت کفارهٔ عمدی ماه مبارک رمضان، مقصود از عجز از روزه و عجز از طعام چیست؟^۲

۱. سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۵۸۱؛ محمدتقی بهجت، جامع المسائل، ج ۴، ص ۲۳۸؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب کفارات، احکام کفارات، مسئله ۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، کتاب کفارات، احکام کفارات، مسئله ۵؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، کتاب کفارات، مسئله ۷۵۸.
۲. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب کفارات، احکام کفارات، مسئله ۳؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، کتاب کفارات، احکام کفارات، مسئله ۳؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، کتاب الکفارات، مسئله ۷۵۶.

الف. عجز از روزه:

مقصود آن است که روزه گرفتن، سبب پیدایش مریضی یا تشدید آن یا طولانی شدن دوره درمان یا شدت یافتن درد شود یا روزه گرفتن همراه با مشقت غیر قابل تحمل باشد (حضرت امام و آیت الله صافی).

مقصود آن است که روزه گرفتن، سبب پیدایش مریضی یا تشدید آن یا طولانی شدن دوره درمان یا شدت یافتن درد شود؛ در صورتی که این موارد به مقداری باشد که عادتاً قابل تحمل نیست یا روزه گرفتن همراه با مشقت غیر قابل تحمل باشد (آیت الله سیستانی).

ب. عجز از اطعام:

توان تحصیل اطعام را ندارد، هرچند این امر به خاطر پیدانشدن مستحق کفاره یا نداشتن هزینه آن باشد یا احتیاج داشتن هزینه کفاره برای مصرف نفقات خود یا افراد واجب النفقه یا مصرف آن در پرداخت دیون، باشد (آیت الله سیستانی).

پرداخت کفاره به کمتر از ۶۰ فقیر در کفاره عمد

کسی که باید برای کفاره یک روز شصت فقیر را طعام بدهد، در صورت دسترسی داشتن به شصت فقیر، آیا می تواند به یک فقیر بیشتر از یک مد طعام بدهد؟

خیر، نمی تواند چند مد طعام را به یک فقیر بدهد (مراجع عظام تقلید).^۱
کسی که باید برای کفاره یک روز، شصت فقیر را طعام بدهد، در صورت دسترسی نداشتن به شصت فقیر، آیا می تواند به یک فقیر بیشتر از یک مد طعام بدهد؟^۲

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۶؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۴؛ سید علی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۳۶، محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۵؛ محمد تقی بهجت، استفتائات، ج ۲، مسئله ۲۹۰۳.

۲. سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، احکام کفارات، مسئله ۱۷؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۲۱؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۲، احکام کفارات، مسئله ۱۷؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، کتاب الکفارات،

اگر در شهر شصت فقیر پیدا نشود، واجب است که به غیر آن شهر انتقال داده شود و اگر متعذر باشد، باید در انتظار باشد و اگر کمتر از آن عدد را پیدا کند، باید بر کسی که موجود است، تکرار کند تا آن مقدار وفا شود و در تکرار، بر همه موجودها اکتفا کند. پس اگر به ده نفر تمکن پیدا کند، شش دفعه بر آنها تکرار می‌شود و جایز نیست که به پنج نفر آنها دوازده دفعه تکرار کند و احتیاط این است که در وقت تعذر عدد، به سیرکردن و نه تحویل دادن، اکتفا کند و اینکه در روزهای متعدد باشد (حضرت امام و آیت‌الله صافی).

نمی‌تواند چند مد را به یک نفر بدهد؛ مگر اینکه به شصت فقیر دسترسی پیدا نکند (آیت‌الله مکارم).

اگر تعداد فقرایی که برای دادن کفاره لازم دارد، در شهر نباشد، واجب است آن را به شهر دیگری منتقل کند و اگر نشد، منتظر بماند تا زمینه دادن کفاره فراهم شود. اگر کمتر از عددی که می‌خواهد، فقیر وجود دارد، در کفایت اینکه به طور مکرر به فقرای موجود طعام دهد تا عدد تکمیل شود، اشکال است و بنا بر قول به کفایت، باید در تکرار بر مقدار تعذر اکتفا کند. پس اگر ده نفر فقیر در شهر او هست، شش نوبت به آنان طعام می‌دهد و جایز نیست به پنج نفر، دوازده نوبت طعام دهد؛ ولی بنا بر احتیاط واجب، هرگاه در آینده توانایی پیدا کرد، باقی آن را کامل کند (آیت‌الله سیستانی).

کیفیت گرفتن ۶۰ روز روزه کفاره عمد

پی‌درپی بودن روزه‌ها

کسی که می‌خواهد دو ماه کفاره روزه‌خواری عمدی ماه رمضان را بگیرد، آیا باید پی‌درپی بگیرد؟^۱

باید ۳۱ روز آن را پی‌درپی بگیرد و اگر بقیه پی‌درپی نباشد، اشکال ندارد (مراجع عظام تقلید غیر از آیات عظام مکارم و سیستانی).

بنا بر احتیاط واجب باید ۳۱ روز آن را پی‌درپی بگیرد و اگر بقیه پی‌درپی نباشد، اشکال ندارد (آیت‌الله مکارم).

در تتابع دو ماه روزه کفاره، چه کفاره مرتبه یا کفاره مخیره یا کفاره جمع، همین مقدار کافی است که یک ماه به اضافه یک روز از ماه دوم را پشت سرهم بدون فاصله به جا آورد که اگر چنین کند، می‌تواند بقیه ماه دوم را در صورتی که عذر عرفی داشته باشد، جدا از هم روزه بگیرد؛ اما بدون داشتن عارضی که عذر عرفی محسوب شود، احتیاط واجب است که باقی‌مانده ماه دوم را نیز پشت سرهم انجام دهد (آیت‌الله سیستانی).

گرفتن روزه کفاره در ماه‌های هلالی

کیفیت گرفتن ۶۰ روزه کفاره در ماه‌های هلالی غیر ۳۰ روز چگونه است؟^۲

کسی که دو ماه روزه بر او واجب است، اگر از اول ماه شروع کند، دو ماه

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی صوم الکفاره، مسئله ۱؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۶۱. سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۱۳۲۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۲۶.

۲. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الکفارات، فصل فی احکام الکفارات، مسئله ۱۰؛ سیدعلی سیستانی، المسائل المنتخبة، مسئله ۱۳۱۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۲، کتاب الکفارات، مسئله ۱۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۵۱؛ محمدتقی بهجت، جامع المسائل، ج ۴، ص ۲۳۸.

هلالی کفایت می‌کند؛ اگرچه آن ماه‌ها ناقص باشند و اگر در طول ماه شروع، مثلاً در دهم شوال شروع به روزه کند، با روزه نهم ذی‌الحجه تمام می‌شود و در این صورت فرقی نمی‌کند بین اینکه ماه‌ها ناقص باشند یا کامل یا مختلف و احتیاط مستحب این است که ۶ روز روزه بگیرد و اگر بین روزها به چیزی که شرعاً به پی‌درپی بودن ضرری نمی‌رساند، تفریق حاصل شود، همان متعین می‌شود و ۶ روز واجب می‌شود (حضرت امام و امام خامنه‌ای).

کسی که دو ماه روزه بر او واجب است، اگر از اول ماه شروع کند، دو ماه هلالی کفایت می‌کند؛ اگرچه آن ماه‌ها ناقص باشند و اگر در طول ماه شروع کرد، احتیاط واجب آن است که شصت روز روزه بگیرد؛ چه ماه قمری ۲۹ روز باشد چه ۳۰ روز (آیت‌الله صافی).

کسی که دو ماه روزه بر او واجب است، اگر از اول ماه شروع کند، دو ماه هلالی کفایت می‌کند؛ اگرچه ناقص باشند و اگر در طول آن ماه شروع کند، احتیاط واجب این است که ۶۰ روز روزه بگیرد و اگر بین روزها به چیزی که شرعاً به پی‌درپی بودن ضرری نمی‌رساند، تفریق حاصل شود، همان ۶۰ روز واجب می‌شود (آیت‌الله سیستانی).

روزه دو ماه هلالی مجزی است؛ اگرچه یکی از آن‌ها یا هر دو ناقص باشد و اگر بعض اول را روزه گرفت و دومی را تمام کرد، تکمیل اولی لازم است، لکن محتمل است هر دو ماه منکسر باشند که با دو ۳۰ روز، اتمام بشوند و محتمل است فقط تکمیل اول به روزه گرفتن در مقدار فائت از آن لازم باشد و محتمل است تکمیل اول فقط به ۳۰ روز و رعایت احتمال اول، احوط است (آیت‌الله بهجت).

عدم رعایت استمرار در روزه‌های پی‌درپی

الف. بدون عذر

کسی که باید پی‌درپی روزه بگیرد، اگر در بین آن بدون عذر، یک روز روزه نگیرد یا وقتی شروع کند که در بین آن به روزی برسد که روزه آن واجب یا حرام است، چه حکمی دارد؟^۱

باید روزه‌ها را از سر بگیرد (مراجع عظام تقلید).^۲
ب. با عذر

کسی که باید پی‌درپی روزه بگیرد، اگر در بین آن عذری غیراختیاری مثل حیض یا نفاس^۳ یا مرض یا سفری که در رفتن آن مجبور است، برای او پیش آید که نتواند یک یا چند روز روزه بگیرد، چه حکمی دارد؟^۴
بعد از برطرف شدن عذر بدون فاصله ادامه روزه‌ها را بگیرد (مراجع عظام تقلید).

عجز از کفاره غیر عمد (فدیه، کفاره تأخیر)

اگر فردی از پرداخت کفاره غیر عمد عاجز باشد، وظیفه اش چیست؟^۵
فدیه ساقط نمی‌شود و هر زمان توانست پرداخت کند (امام خامنه‌ای) فردی که توانایی پرداخت کفاره غیر عمد را نداشته باشد، هر زمان که توانست به صورت تدریجی یا یک جا بپردازد و چنانچه به این صورت نیز ممکن نیست، به هر مقداری که توان دارد عمل کند و اگر نتواند، استغفار کند (آیت‌الله مکارم).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی صوم الکفاره، مسئله ۵؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۶۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۷۱.

۲. از امام‌خامنه‌ای فتوایی دیده نشد.

۳. عارض شدن حیض یا نفاس، به‌طور طبیعی ضرری به نتایج روزه‌ها نمی‌زند و لازم نیست با خوردن دارو یا مانند آن، از روند طبیعی خروج خون جلوگیری کند؛ اما اگر زن عمداً با خوردن دارو یا مانند آن خود را حیض کند، تابع بهم می‌خورد و باید روزه‌ها را از سر بگیرد (استفتای کتبی از آیت‌الله سیستانی).

۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۶۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۷۲؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۸۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۰۳ و ۳۴۷.

۵. ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، روزه، قضا و کفاره روزه، کفاره روزه، احکام کفاره روزه؛ محمدتقی بهجت، استفتانات، سؤال ۲۹۲۹؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۴۸۳؛ حسین نوری همدانی، استفتانات، ج ۱، سؤال ۲۲۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، شماره ۸۸۷۱۰۶، ۵۵۳۹۷ و شماره ۴۷۲۵۷۹، ۱۳ شهریور ۱۳۹۳.

کسی که توانایی پرداخت کفاره تأخیر را ندارد، هر زمان توانست آن را پرداخت کند (آیت الله بهجت).
کسی که توانایی پرداخت فدیة را ندارد، هر زمان توانست آن را پرداخت کند (آیات عظام صافی و نوری).

اشباع در کفاره فدیة و کفاره تأخیر

آیا در کفاره تأخیر و فدیة، به جای پرداخت مد طعام، اشباع (سیرکردن) کفایت می‌کند؟^۱

الف. کفاره تأخیر

اشباع کفایت نمی‌کند [اشباع در جایی کفایت می‌کند که وظیفه اطعام باشد؛ اما در جایی که وظیفه تکفیر به مد است، اشباع کفایت نمی‌کند] (امام خامنه‌ای).^۲

کفاره تأخیر و عذر، پرداخت یک مد طعام یا اطعام یک فقیر است، به گونه ای که یک انسان را سیر کند (آیت الله مکارم).

ب. فدیة

سیرکردن فقیر کافی نیست و باید برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهند (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی و سیستانی و وحید).

کفاره تأخیر و عذر، پرداخت یک مد طعام یا اطعام یک فقیر است، به گونه ای که یک انسان را سیر کند (آیت الله مکارم).

پرداخت چند کفاره تأخیر به یک فقیر

کسی که باید برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد، آیا می‌تواند کفاره

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، مسئله ۳۵۷: سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصوم، الفصل الخامس، ترخیص الافطار؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب الصوم، الفصل الخامس، ترخیص الافطار؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتائات، کفاره روزه، احکام مد طعام، کفاره تأخیر و عذر.
۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۸۳۴۵۵۷، ۲۱ دی ۱۳۹۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۶۱.

چند روز را به یک فقیر بدهد؟^۱

بله، می‌تواند کفاره چند روز را به یک فقیر بدهد (مراجع عظام تقلید).

تأخیر انداختن کفاره

آیا به جا آوردن کفاره، واجب فوری است؟^۲

انسان نباید در به جا آوردن کفاره کوتاهی کند؛ ولی لازم نیست فوراً آن را انجام دهد البته نباید آن را به قدری تأخیر بیندازد که بگویند در انجام دستور الهی کوتاهی و تسامح کرده است و اگر روزه کفاره را تا رمضان سال آینده به جا نیاورد، چیزی بر آن اضافه نمی‌شود (مراجع عظام تقلید).

جنس کفاره

آیا در کفاره (اشباع یا تسلیم)، به جای آرد یا نان یا گندم، می‌توان مواد خوراکی دیگر به فقیر داد؟^۳

هر طعام و خوراکی که تغذی با آن برای غالب مردم متعارف باشد، کافی است؛ چه پخته و چه نپخته از انواع مختلف غذا یا اقسام مختلف نان از هر جنس که پخت آن متعارف است، از جنس گندم یا جو یا مانند آن؛ هرچند بدون خورشت باشد و افضل این است که طعامی که به فقیر

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۶؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۷۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۳.
۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۴ و ۱۶۸۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۲ و ۱۶۹۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۳۳۴ و ۳۳۵؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، کفارة الصوم، مسئله ۲۲؛ سید ابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۰۱۵؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۲، احکام الکفارات، مسئله ۲۳.
۳. سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۳، کتاب الکفارات، احکام کفارات، مسئله ۱۱ و ۱۳؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۷۶۸؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۲، کتاب الکفارات، مسئله ۱۱ و ۱۳؛ سید ابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۵۷۶؛ محمد تقی بهجت، جامع المسائل، ج ۴، ص ۲۳۵؛ سید موسی شبیری زنجانی، سایت احکام روزه، سؤال ۲۲۳؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحه، مسئله ۱۰۵۷؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=45834&mid=258999>، استفتانات، روزه، کفاره.

خورانده می‌شود، با خورشت باشد و آن عبارت است از هرچیزی که به طور متعارف با نان می‌خورند؛ چه جامد باشد، چه مایع؛ هرچند سرکه یا نمک یا پیاز یا پنیر و سبزی باشد. البته هرچه خوب‌تر باشد، بهتر است (حضرت امام).

هر طعام و خوراکی که تغذی با آن برای غالب مردم متعارف باشد، کافی است؛ چه پخته و چه نپخته البته نسبت به تسلیم درباره کفاره قسم و آنچه به حکم قسم است، احتیاط واجب اکتفای به گندم و آرد گندم است و دادن طعام دیگر حتی نان بنا بر احتیاط واجب، کافی نیست (آیت‌الله سیستانی).

مطلق طعام کفایت می‌کند (آیات عظام خوئی و وحید و فاضل). در اطعام مجزی است هرچه که نامیده شود به طعام، از گندم و جو و کشمش و خرما و غیر این‌ها از قوت غالب برای غالب مردم حتی آرد و نان و رعایت متوسط از قوت اهل، افضل است (آیت‌الله بهجت). دادن موارد خوراکی از هر چیزی که معمولاً سیرکننده باشد، مجزی است؛ هرچند احتیاط مستحب آن است که تنها گندم یا آرد گندم داده شود (آیت‌الله شبیری).

احتیاط واجب آن است که یا غذای معمولی سیرکننده به فقیر بدهند یا نان، به مقداری که آرد آن به اندازه ۷۵۰ گرم باشد (آیت‌الله مکارم). هر طعام و خوراکی که تغذی با آن برای غالب مردم متعارف باشد، کافی است؛ چه پخته و چه نپخته، البته در اشباع بنا بر احتیاط واجب در کفاره یمین، از طعام متوسط اهل خودش پرداخت کند (آیت‌الله صافی).

پرداخت گوشت در کفاره

آیا پرداخت گوشت برای کفاره کافی است؟^۱

کافی نیست (امام خامنه‌ای).

کافی است (آیات عظام فاضل، سیستانی، نوری و شبیری).

بنا بر احتیاط واجب کافی نیست (آیت‌الله مکارم).

گوشت خورشت محسوب می‌شود؛ بنابراین اگر بخواهد در کفاره تسلیم را اختیار کند، نه اشباع، احتیاط این است گندم یا جو یا آرد یا و خرما باشد (آیت‌الله صافی).

وزن مد طعام

مقدار وزن مد طعام چقدر است؟^۲

حدود ۷۵۰ گرم است (مراجع عظام تقلید غیر از آیت‌الله شبیری).

۹۰۰ گرم است (آیت‌الله شبیری).

پرداخت مد طعام از دو جنس

آیا در یک مد طعام، می‌توان آن را از دو جنس تسلیم کرد؟^۳

لازم است در یک مد که به یک فقیر داده می‌شود، تنها از یک جنس باشد و نمی‌شود مثلاً نصف مد را برنج و نصف دیگر همان مد را گندم داد؛

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۷۶۷۰۴۵، ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۶؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، احکام کفاره روزه، احکام مد طعام؛ محمد فاضل لنگرانی، سیدعلی سیستانی، حسین نوری همدانی و لطف‌الله صافی گلپایگانی، استفتانات جامعه الزهراء (ع)، احکام روزه؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، احکام و استفتانات روزه، اقتباس از سؤال ۲۴۳ و ۲۴۶.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۸۶ و ۱۹۹۱؛ محمد فاضل لنگرانی، احکام جوانان، ص ۱۵۱؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۴۸۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی کفارة الصوم، مسئله ۲۶؛ حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خونی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۰۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۳۵۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۲۵؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۰۷۵.

۳. سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۷۶۸.

ولی مدهای متعدد می‌تواند از چند جنس مختلف باشد؛ هرچند مربوط به یک کفاره باشد. مثلاً فرد می‌تواند یک مد گندم و یک مد برنج و... بدهد (آیت‌الله سیستانی).

پرداخت تدریجی یک مد طعام به فقیر

آیا در پرداخت مد طعام لازم است یک مد طعام، در یک مرتبه تسلیم فقیر شود؟^۱

لازم نیست اعطای مدّ به فقیر در یک دفعه انجام شود و به تدریج هم اشکال ندارد؛ از این رو فرد می‌تواند مثلاً نصف مد نان را در یک دفعه و نصف دیگر را در دفعه بعد به یک فقیر بدهد (آیت‌الله سیستانی).

تصرف در کفاره توسط فقیر

آیا فقیر لازم است حتماً کفاره را به مصرف خوراکش برساند؟^۲
وقتی طعام را به مسکین تحویل دادند، او مالک آن طعام می‌شود و ذمه کفاره‌دهنده با این تملیک بری می‌شود. برائت ذمه کفاره‌دهنده بر خوردن طعام توسط فقیر متوقف نیست و فقیر هر کاری که بخواهد، با طعامی که به عنوان کفاره دریافت کرده است، می‌تواند بکند؛ از این رو جایز است آن را به فرد کفاره‌دهنده یا غیر او بفروشد (حضرت امام و آیات عظام صافی، سیستانی، خوئی، وحید و شبیری).

پرداخت پول به جای غذا در کفاره

آیا در کفاره به جای دادن غذا، می‌توان پول آن را به فقیر پرداخت کرد؟^۳

۱. سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۷۶۸.
۲. سیدروح‌الله خمینی، ترجمه تحریر الوسیله، ج ۲، بحث کفارات، مسئله ۱۴؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، ص ۲۵۱، مسئله ۷۶۹؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۲، کفارات، مسئله ۱۴؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کفارة الصوم، مسئله ۱۰۲۰؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۶۰.
۳. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، کتاب الکفارات، مسئله ۲۰؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله

پرداخت پول کافی نیست؛ اما چنانچه فقیر مورد اعتماد و اطمینان باشد، می‌توان پول طعام را به او پرداخت کرد و فقیر را در خرید طعام وکیل کند تا فقیر پس از خرید، آن را تملک کرده یا مصرف کند (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیت‌الله فاضل).

پرداخت پول به جای طعام کافی نیست؛ مگر اینکه یقین داشته باشد که فقیر، آن را صرف نان می‌کند (آیت‌الله مکارم).

پرداخت پول کافی نیست؛ مگر اینکه صاحب کفاره فقیر را وکیل کند تا با پول کفاره، طعام را از طرف صاحب کفاره خریداری کند و از طرف او آن را به عنوان کفاره به خودش تملیک کرده و آن را به عنوان کفاره قبول کند و در صورتی صاحب کفاره بری‌الذمه می‌شود که احراز کند که فقیر طبق وکالت عمل کرده است (آیات عظام خوئی و سیستانی و شبیری).

پرداخت پول کافی نیست؛ اما می‌توان، پول طعام را به فقیر پرداخت کرد و فقیر را در خرید طعام وکیل کند تا فقیر پس از خرید، آن را تملک کرده یا مصرف کند و باید صاحب کفاره یقین کند یا از راه معتبر دیگری برایش ثابت شود که فقیر طعام خریداری شده را تملک یا مصرف کرده است (آیت‌الله صافی).

پرداخت پول کافی نیست؛ مگر اینکه صاحب کفاره با اطمینان فقیر را در خرید طعام وکیل کند (آیات عظام بهجت و وحید).

کفاره روزه میت

اگر میت نسبت به کفاره وصیت نکرده باشد، آیا کفاره از اصل مال

۷۷۶: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۲، کتاب کفارات، مسئله ۲۰: ناصر مکارم شیرازی، سایت: <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=45835&mid=259008>، استفتانات، صوم، کفاره: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۷۴: محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۹۰۰: محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۵۹۶: سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، احکام و استفتانات روزه، سؤال ۲۴۳: سیدابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۲، سؤال ۴۷۷.

جدا می‌شود؟^۱

کفارات مالی جزء دیون میت است و از اصل مال پرداخت می‌شود؛ البته در کفاره تخییری، اگر پسر بزرگ‌تر متمکن از روزه و اطعام باشد و امکان پرداخت اطعام از ترکه هم وجود داشته باشد، همان اطعام پرداخت می‌شود و اگر ترکه تلف شده باشد یا ورثه از پرداخت آن ابا می‌کنند، به احتیاط واجب بر پسر بزرگ‌تر روزه واجب است (حضرت امام و امام خامنه‌ای)

کفاره جزء دیون میت نیست و از اصل مال جدا نمی‌شود و بر ورثه پرداخت آن واجب نیست (آیات عظام خوئی و سیستانی و وحید و مکارم). کفارات مالی جزء دیون میت است و از اصل مال پرداخت می‌شود و تفاوتی بین کفاره تخییری و غیر آن نیست (آیت‌الله صافی).

کفارات مالی جزء دیون میت است و از اصل مال پرداخت می‌شود (آیات عظام بهجت و فاضل و نوری).^۲

در کفاره جمع، اطعام همچون دیگر حقوق مالی میت، از اصل مال برداشته می‌شود و روزه‌ها برعهده پسر بزرگ‌تر است؛ اما در کفاره تخییری نه چیزی از اصل مال برداشته می‌شود، نه روزه برعهده پسر بزرگ‌تر است. در کفاره تأخیر، فدیة از اصل مال کسر می‌شود (آیت‌الله شبیری).

پرداخت کفاره از طرف شخص دیگر

در کفاره روزه و غیرروزه (کفارات مالی)، پرداخت تبرعی کفاره از طرف

۱. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۲، کتاب کفارات، مسئله ۲۰؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۷۷۶؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۲، کتاب کفارات، مسئله ۲۰؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۰۲۱؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۷۸۴؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتائات، روزه، احکام کفاره روزه، کفاره روزه والدین برای فرزندان؛ محمدتقی بهجت، جامع المسائل، ج ۳، ص ۴۴۷، محل اخراج در وصیت به واجبات مالی؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، احکام و استفتائات روزه، سؤال ۲۴۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۷۹؛ حسین نوری همدانی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۲۳۷؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۳، سؤال ۶۶۲.

۲. تفصیلی درباره کفاره تخییری و غیر آن یافت نشد.

فرد دیگر چه حکمی دارد؟^۱

الف. از طرف میت:

اشکال ندارد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، نوری، وحید و صافی).

بنا بر احتیاط واجب پرداخت آن از طرف غیر ولی صحیح نیست (آیت الله مکارم).

ب. از طرف فرد زنده:

اگر بدون اجازه و درخواست فرد زنده پرداخت کند، بنا بر احتیاط واجب کافی نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی و نوری).

اگر با اذن او و از طرف او بدهد، ذمه اش ساقط می شود (آیت الله شبیری).

پرداخت کفاره افراد واجب النفقه

کفاره همسر یا افرادی که واجب النفقه انسان هستند، برعهده چه کسی است؟^۲

کفاره بر خود آن ها واجب است و برعهده منفق نیست (امام خامنه ای و آیات عظام خوئی، فاضل، بهجت، سیستانی، وحید و صافی).

کفاره فرزند بر خود اوست و درباره زن، کفاره ای که به خاطر عذر از روزه، بر زن واجب شده است؛ مانند فدیة زن باردار، بنا بر احتیاط بهعهده

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فی کفارة الصوم، مسئله ۲۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۳۰؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۱۴؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، احکام و استفتانات روزه، سؤال ۲۷۲.

۲. سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتانات، سؤال ۸۰۴؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۴۲۸؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۴۱۴؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۴۸۲؛ محمدنقی بهجت، استفتانات، ج ۲، ص ۳۷۳؛ سؤال ۲۹۰۸؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۲، سؤال ۹۳۷؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، احکام و استفتانات روزه، سؤال ۲۷۱؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، روزه، قضا و کفاره روزه، احکام کفاره روزه، مسئول پرداخت کفاره زن باردار و شیرده.

همسرش است (آیت الله شبیری).

درباره زن باردار و شیرده، در صورتی که روزه گرفتن برای خود مادر ضرر داشته است، پرداخت کفاره آن برعهده خودش است؛ اما اگر برای بچه ضرر داشته باشد، بنا بر احتیاط واجب برعهده شوهر است (آیت الله مکارم).

دادن کفاره غیرهاشمی به هاشمی

آیا شخصی که سید نیست، می تواند کفاره اش را به فقیر سید بدهد؟^۱
بله، جایز است (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام خوئی، وحید، سیستانی، بهجت، شبیری و نوری).
بنا بر احتیاط واجب نمی تواند (آیات عظام صافی و مکارم و فاضل^۲).

بعضی از شرایط مستحقین کفاره

واجب النفقه نبودن

آیا کفاره را می توان به واجب النفقه داد؟^۳
جایز نیست (مراجع عظام تقلید ۱۶ غیر آیت الله مکارم).
احتیاط واجب، کفاره را مطلقاً به واجب النفقه ندهد (آیت الله مکارم).

۱. سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیله، ج ۴، احکام الکفارات، مسئله ۱۸؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، ص ۲۵۲، مسئله ۷۷۴؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۲۲۳؛ محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، ص ۳۷۱، سؤال ۲۹۰۱؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۲، کتاب الکفارات، مسئله ۱۸؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۷۱؛ ناصر مکارم شیرازی، مناسک حج، مسئله ۵۲۷؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت: <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=47218&mid=264582>، استفتانات، روزه، کفاره؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، احکام روزه، مسئله ۲۵۱؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الزکاة، اوصاف مستحقین، مسئله ۲۱؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۶۰۲.
۲. آیت الله فاضل در جلد سوم جامع المسائل، سؤال ۶۵۹، فتاوی به جواز دارند.
۳. سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الکفارات، مسئله ۱۸؛ سیدروح الله خمینی، استفتانات، ج ۲، ص ۴۸۷، سؤال ۷؛ محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، ص ۳۷۲، سؤال ۲۹۰۶؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۷۷۳؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۱، ص ۹۵، سؤال ۲۹۶؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۷۰؛ حسین نوری همدانی، استفتانات، ج ۱، سؤال ۲۳۸؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحه، مسئله ۲۰۱۲؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۵۸۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۲، کتاب الکفارات، مسئله ۱۸؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، احکام و استفتانات روزه، سؤال ۲۷۰.

فقریبودن

کفاره در چه راهی مصرفی می‌شود؟^۱

مصرف کفاره فقیر است، با همان تعریفی که در کتاب زکات بیان شده است. یعنی کسی که مخارج سال خود و عیالاتش مطابق شأنش را ندارد و کسی که صنعت یا ملک یا سرمایه‌ای دارد که می‌تواند مخارج سال خود را بگذراند، فقیر نیست (مراجع عظام تقلید)^۲

ایمان فقیر

آیا می‌توان به فقیر غیر شیعه کفاره پرداخت کرد؟^۳

بنا بر احتیاط واجب به فقیر مؤمن داده شود؛ هرچند پرداخت آن به اهل سنتی که مستضعف^۴ هستند، اگر ناصبی نباشند، جایز است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیت الله فاضل).

پرداخت آن به اهل سنت جایز است؛ گرچه احتیاط مستحب آن است که به فقیر مؤمن داده شود؛ هرچند با تأخیر تا زمان کمی باشد (آیت الله بهجت). بنا بر احتیاط واجب، به غیر شیعه جایز نیست و اگر فقیر شیعه پیدا نشود، به مستضعفین^۴ اهل سنت که ناصبی نباشند، می‌تواند پرداخت

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اصناف مستحقین الزکاة؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۲۵؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب الزکاة، زکات مال، القول فی اصناف مستحقین الزکاة؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۲۱؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحه، کتاب زکات، اصناف مستحقین الزکاة؛ سیدابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الزکاة، اصناف مستحقین الزکاة؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۱۹۳۲؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۴۴۶؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۲۹۵.

۲. از آیات عظام مکارم و نوری مطبوعی درباره نیاز مطابق شأن یافت نشد.
۳. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب الکفارات، مسئله ۱۸؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۷۷۳؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۲، کتاب الکفارات، مسئله ۱۸؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحه، مسئله ۲۰۱۲؛ سیدابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۵۸۰؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، روزه، قضا و کفارة روزه، کفارة روزه، مصرف کفاره، حکم پرداخت کفاره به اهل سنت؛ محمدتقی بهجت، جامع المسائل، ج ۴، ص ۲۳۶، فقری که کفاره به او تعلق می‌گیرد؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۶۶۷۱۲۰، ۲۷ خرداد ۱۳۹۵ و شماره ۸۷۲۸۹۴، ۴ خرداد ۱۳۹۷.

۴. مراد از مستضعف، مستضعف فکری و اعتقادی است که مذهب حق بر او پوشیده مانده است و قاصر محسوب می‌شود.

کند (آیت الله سیستانی).

بنا بر احتیاط واجب به غیر شیعه جایز نیست (آیات عظام خوئی، وحید، مکارم و صافی).

گناه کار بودن فقیر

آیا می توان کفاره را به فقیر گناه کار پرداخت کرد؟^۱

در فقیر عدالت و فاسق نبودن شرط نیست؛ البته نباید به فقیر متجاهر به فسق کفاره پرداخت کرد (حضرت امام و آیت الله صافی).

در فقیر عدالت شرط نیست؛ البته به احتیاط واجب نباید به فقیر تارک الصلاة و شارب الخمر و متجاهر به فسق کفاره پرداخت کرد (آیت الله سیستانی).

احتیاط واجب آن است که به شراب خوار و کسی که آشکارا معصیت کبیره می کند، کفاره ندهند و همچنین به کسانی که کفاره را در معصیت خداوند مصرف می کنند (آیت الله مکارم).

۱. سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب کفارات، مسئله ۱۸؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۲، کتاب کفارات، مسئله ۱۸؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، کتاب الکفارات، مسئله ۷۷۴؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی، کد رهگیری: ۹۷۱۰۲۹۰۰۴۳.

فصل هفتم

روزه‌های حرام

روزه‌های حرام را نام ببرید.^۱

۱. روزه عید فطر و قربان؛

۲. روزی را که انسان نمی‌داند آخر شعبان است یا اول رمضان، اگر

به نیت اول رمضان روزه بگیرد؛

۳. روزه مستحبی زن، بدون اذن شوهر. تفصیل آن در ادامه می‌آید؛

۴. روزه مستحبی اولاد اگر اسباب اذیت پدر و مادر شود. تفصیل آن در

ادامه می‌آید؛

۵. اگر انسان یقین یا اطمینان داشته باشد که روزه برایش ضرر

معتنابهی دارد یا آن را احتمال بدهد و از آن احتمال، ترسی برای او پیدا

شود، چنانچه احتمال او در نظر عقلا بجا باشد، اگر آن ضرر موجب

هلاکت یا نقص شود. تفصیل آن در عنوان گفتار پزشک و روزه بیمار

گذشت؛

۶. غیر از روزه‌هایی که گفته شد، روزه‌های حرام دیگری هم هست

که در کتاب‌های مفصل، مانند کتاب العروه الوثقی گفته شده است.

روزه مستحبی زن، بدون اذن شوهر

آیا زن بدون اجازه شوهر می‌تواند روزه مستحبی بگیرد؟^۲

الف. روزه گرفتن با حق شوهر منافات دارد:

بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست (حضرت امام و آیت الله بهجت).

جایز نیست (آیات عظام نوری، وحید، شبیری، سیستانی، خوئی،

فاضل و مکارم).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروه الوثقی، فصل فی اقسام الصوم، مسئله ۲، بخش المحظورات.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروه الوثقی، فصل فی اقسام الصوم، مسئله ۲، بخش السابع، من المحظورات؛

سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۴۰؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیله.

ج ۱، کتاب الصوم، القول فی اقسام الصوم، روزه‌های حرام: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۹۹؛

سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۶۷؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل

جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۲۳؛ محمدنقی بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۴۵.

ب. روزه گرفتن با حق شوهر منافات ندارد

۱. شوهر نهی نکرده است:

جایز است؛ ولی احتیاط مستحب این است که در این صورت هم بدون اجازه او روزه مستحبی نگیرد (حضرت امام و آیات عظام صافی، خوئی، وحید، سیستانی و نوری).

احتیاط واجب این است که در این صورت هم بدون اجازه او روزه مستحبی نگیرد (آیات عظام فاضل، شبیری، مکارم و بهجت)

۲. شوهر نهی کرده است:

بنابر احتیاط واجب، باید خودداری کند (حضرت امام و آیات عظام خوئی، وحید، صافی، فاضل، سیستانی، نوری، مکارم، شبیری و بهجت).

روزه واجب غیرمعین زن بدون اذن شوهر

آیا زن می‌تواند روزه‌ای را که واجب است، ولی روز معینی ندارد، مانند روزه قضا، بدون اذن شوهر بگیرد؟^۱

در انجام واجبات اجازه شوهر شرط نیست؛ ولی در صورت موسع بودن وقت قضا تا قبل از ظهر نمی‌تواند مانع از استمتاع او که روزه را باطل می‌کند، بشود (امام خامنه‌ای).

اگر روزه واجب غیرمعین، با حق استمتاع شوهر منافات داشته باشد یا اینکه شوهر او را از گرفتن روزه واجب غیرمعین نهی کند، بنا بر احتیاط واجب، روزه باطل است (آیت‌الله سیستانی).

در روزه‌های قضایی که وقت آن کم است؛ مثلاً ۱۰ روزه قضا از رمضان

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۶: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۸۰۲۴۵۵، ۱۷ شهریور ۱۳۹۶: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۴۵ و ۱۱۸۶: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۲۳: ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، قضا و کفارة روزه، احکام روزه قضا، حکم اجازه شوهر برای روزه قضای همسر: سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتانات و احکام روزه، روزه قضا بدون اذن شوهر.

سال گذشته مانده و ۱۰ روز نیز تا رمضان فرصت دارد، نیازی به اجازه شوهر نیست و باید روزه بگیرد؛ ولی در روزه‌های نذر و روزه‌های قضایی که تا ماه رمضان وقت کافی دارد و روزه گرفتن مزاحم حقوق شوهر می‌شود، باید از شوهر اجازه بگیرد. البته در قضای روزه رمضان که وقت کافی دارد، اگر بدون اطلاع شوهر روزه گرفت و بعد از اذان ظهر شوهر تقاضای تمکین و مانند آن کرد، زن باید روزه خود را ادامه دهد (آیت‌الله مکارم).

اگر وقت برای روزه قضا وسعت داشته باشد، در صورتی که مزاحمت با حق زوج داشته باشد، روزه صحیح نیست. در غیر این صورت نیز بنا بر احتیاط صحیح نیست (آیت‌الله شبیری).

گرفتن روزه قضا هیچ ربطی به شوهر ندارد و بدون رضایت شوهر صحیح است (آیت‌الله وحید)

بنا بر احتیاط واجب، در روزه واجب غیر معین زن نمی‌تواند بدون اذن شوهر روزه بگیرد؛ البته اگر شوهر زن را از روزه گرفتن منع کند و روزه با حق شوهر (بهره جنسی) منافات داشته باشد، در واجب موسع روزه باطل است (آیت‌الله بهجت).

روزه مستحبی اولاد، با اذیت شدن پدر یا مادر

آیا روزه مستحبی اولاد که سبب اذیت پدر یا مادر شود یا در صورتی که از روزه گرفتن نهی کنند، جایز است؟^۱

الف. همراه با ایذاء والدین

جایز نیست (حضرت امام و آیات عظام خوئی، وحید، مکارم و نوری). اگر اسباب اذیت ناشی از شفقت و دلسوزی پدر و مادر باشد، جایز نیست

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی اقسام الصوم، مسئله ۲ و بخش التاسع، من المحضورات و اقسام الصوم، مکروهات، مسئله ۲؛ سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۴۱ و ۱۷۴۲؛ سید موسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۵۰ و ۱۷۵۱؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۸۴.

(آیات عظام فاضل، بهجت، سیستانی و شبیری).

بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست (آیت‌الله صافی).

ب. همراه با نهی والدین

احتیاط واجب این است که روزه نگیرد (حضرت امام و آیت‌الله نوری).

اگر مخالفت کردن فرزند موجب اذیت والدین شود و این اذیت، از روی

دلسوزی باشد، مخالفت با آنان حرام است و باید افطار کند (آیات عظام

سیستانی و شبیری).

اگر مخالفت کردن فرزند موجب اذیت والدین شود، حرام است (آیات

عظام مکارم و صافی و خوئی).

بدون اجازه پدر در صورتی که سبب اذیت پدر از روی شفقت نشود،

کراهت دارد (آیت‌الله بهجت).

اگر فرزند بدون اجازه پدر روزه مستحبی بگیرد و در بین روز پدر او

را نهی کند، چنانچه مخالفت او موجب اذیتش باشد، باید افطار کند

(آیت‌الله وحید).

فصل هشتم

روزه‌های مستحب

در چه روزهایی روزه گرفتن مستحب است؟^۱

روژه تمام روزهای سال، غیر از روزهای حرام و مکروه که گفته شد، مستحب است و برای بعضی از روزها بیشتر سفارش شده است^۲ که از آن جمله است:

۱. پنجشنبه اول و پنجشنبه آخر هر ماه و چهارشنبه اولی که بعد از روز دهم ماه است و اگر کسی این‌ها را به جا نیاورد، مستحب است قضا کند و چنانچه اصلاً نتواند روزه بگیرد، مستحب است برای هر روز یک مُد طعام یا دوازده نخود نقره به فقیر بدهد؛

۲. سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم هر ماه؛

۳. تمام ماه رجب و شعبان و بعضی از این دو ماه، اگرچه یک روز باشد؛

۴. روز عید نوروز؛

۵. روز بیست و پنجم (دحو الارض) و بیست و نهم ذی قعدة؛

۶. روز اول تا روز نهم ذی حجه (روز عرفه)؛ ولی اگر به واسطه ضعف روزه، نتواند دعا‌های روز عرفه را بخواند، روزه آن روز مکروه است؛

۷. عید سعید غدیر (هجدهم ذی حجه)؛

۸. روز اول و سوم محرم؛

۹. میلاد مسعود پیغمبر اکرم... (هفدهم ربیع الاول)؛

۱۰. روز مبعث حضرت رسول اکرم... (بیست و هفتم رجب).

۱۱. چهارم تا نهم شوال

افطار روزه مستحبی

آیا باطل کردن روزه مستحبی حرام است؟^۳

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۴۸.

۲. استحباب برخی از آنچه بیان می‌شود، برای برخی از فقهای عظام، بخصوصه ثابت نیست.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۴۸؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، المرأة الوحی، کتاب صوم، روزه‌های مستحب، مسئله ۲؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۸۵؛ محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۹۳۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتانات، سؤال ۸۳۰.

اگر کسی روزه مستحبی بگیرد، واجب نیست آن را به آخر رساند؛ بلکه اگر برادر مؤمنش او را به طعام دعوت کند، مستحب است دعوت او را قبول کرده و در بین روز افطار کند (مراجع عظام تقلید).

استحباب افطار در صورت دعوت به غیرطعام

در اجابت دعوت مؤمن در روزه مستحبی، آیا طعام خصوصیت دارد یا با شربت و مانند آن هم می‌توان این کار را انجام داد؟^۱
استحباب اجابت دعوت مؤمن درخصوص خوردن و نوشیدن است و شامل سایر مفطرات نمی‌شود؛ البته این استحباب مخصوص دعوت قبل از ظهر است (آیت‌الله شبیری).

اجابت دعوت مؤمن به غیر خوردن

آیا اجابت دعوت مؤمن شامل غیر غذا خوردن مثل رفتن به استخر و در خواست جماع زن از شوهر و... می‌شود؟^۲
شامل نمی‌شود (امام خامنه‌ای و آیت‌الله شبیری).

ثواب روزه همراه با اجابت دعوت مؤمن برای افطار

اگر روزه‌داری که روزه مستحبی گرفته است، به دعوت مؤمنی افطار کند، آیا هر دو ثواب اجابت دعوت مؤمن و روزه را برده‌اند؟^۳
هر دو ثواب را می‌برند (امام خامنه‌ای و آیات عظام بهجت و شبیری).

۱. سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتانات، افطار روزه مستحبی به دعوت مؤمن؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، استفتانات، سؤال ۲۹۱۶۱.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۵۴۸۰۰۳، ۲۲ خرداد ۱۳۹۴؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتانات، اجابت دعوت غیر مؤمن به غیر طعام.

۳. محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۸۵؛ محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۹۳۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتانات، سؤال ۸۳۰؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتانات، افطار روزه مستحبی به دعوت مؤمن.

علم به روزه داشتن کسی که دعوت به طعام می کند

آیا استحباب افطار کردن روزه مستحبی به خاطر تعارف مؤمن فقط در صورتی است که او نداند بنده روزه هستم و واقعاً تعارف کند یا اگر بداند بنده روزه هستم و به هر دلیلی، مثلاً دلسوزی در اثر گرسنگی هم تعارف کند، باز مستحب است که دعوت او را پذیرفت و افطار کرد؟^۱
در فرض سؤال تفاوتی ندارد (امام خامنه ای و آیت الله شبیری).

اتفاق بر دعوت همدیگر در افطار روزه مستحب

آیا دو نفر می توانند قرار بگذارند که یک نفر روزه بگیرد و دیگری هم او را به خوردن غذا دعوت کند و بدین طریق به علت استحباب اجابت دعوت مؤمن روزه خود را افطار کند؟^۲
در فرض سؤال صحیح نیست (آیات عظام مکارم و شبیری).

منظور از تعارف در اجابت دعوت مؤمن برای افطار مستحبی

منظور از تعارف و دعوت در روزه مستحبی برای افطار چیست؟^۳
اگر واقعاً دعوت باشد نه تعارفات معمولی، اشکالی ندارد (آیات عظام مکارم و شبیری).

شکستن روزه مستحبی خارج از منزل دعوت کننده

روزه داری که می خواهد از باب اجابت دعوت مؤمن روزه مستحبی اش را افطار کند، لازم است که در نزد او افطار کند یا اگر غذا را از او بگیرد و

۱. سیدعلی خامنه ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۸۲۹۳۹۱، ۵۳ دی ۱۳۹۶؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتانات، شرایط افطار روزه مستحبی با دعوت مؤمن.
۲. ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، احکام روزه، روزه های مستحب: سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتانات، اتفاق بر دعوت همدیگر در افطار روزه مستحب.
۳. ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، احکام روزه، روزه های مستحب: سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتانات، شرایط افطار روزه مستحبی با دعوت مؤمن.

بعداً افطار کند؛ مثل بعضی مجالس که غذا را درب منزل می‌دهند، باز ثواب برده است؟^۱

اگر اجابت این دعوت مؤمن به صورت متعارف متوقف بر اکل نباشد یا اگر همین که بفهمد از غذا استفاده کرده است؛ هرچند در شب، خوشحال می‌شود، روایت شامل این مورد نمی‌شود (آیت‌الله شبیری).

دعوت مؤمن به طعام در روزه واجب

آیا استحباب افطار کردن روزه در هنگام دعوت مؤمن به طعام، شامل روزه واجب مانند قضای ماه رمضان نیز می‌شود؟^۲

استحباب اجابت دعوت مؤمن مخصوص روزه‌های مستحبی است (امام خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی و شبیری).

شامل روزه‌های واجب موسع هم می‌شود (آیات عظام بهجت و صافی).

۱. سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتائات، شکستن روزه مستحبی خارج از منزل دعوت‌کننده.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۶۴۴۲۴۱، ۲۶ فروردین ۱۳۹۵: سیدموسی شبیری زنجان، سایت، کتابخانه، استفتائات، اجابت دعوت مؤمن برای خوردن روزه قضا و نذر؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۹۸؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۸۵: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۱۱۱.

فصل نهم

روزه‌های مکروه

روزه‌های مکروه را نام ببرید.^۱

۱. روزه روز عاشورا؛ (آیت‌الله وحید: به احتیاط واجب جایز نیست؛ آیت‌الله شبیری: باطل است.)

۲. روزی که انسان شک دارد روز عرفه است یا عید قربان؛

۳. روزه روز عرفه برای کسی که می‌ترسد به علت ضعف، از دعا‌های روز عرفه باز بماند؛

۴. روزه مستحبی فرزند بدون اذن پدر به شرط اینکه که سبب ایذا نشود که در صورت ایذاء توضیحش در باب روزه‌های حرام گذشت؛

۵. روزه مستحبی مهمان بدون اذن میزبان.

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی اقسام الصوم، مسئله ۲، بخش اما المكروه منه؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۴۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۴ (در خصوص روزه در روز عاشورا)؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۵۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۶۶؛ سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۷۵۵ و استفتائات روزه، سؤال ۴۱۸.

فصل دهم

روزهٔ مسافر

روزه از کدام مسافر ساقط است؟^۱

مسافری که باید نمازهای چهاررکعتی را در سفر دو رکعتی بخواند، روزه‌اش صحیح نیست و مسافری که نمازش را تمام می‌خواند، مثل کسی که شغلش مسافرت یا سفر او سفر معصیت است، روزه‌اش صحیح است.^۲ (مراجع عظام تقلید).^۳

در چه مواردی روزه از مسافر صحیح است؟^۴

۱. بدل هَدی تمتع؛^۵

۲. بدل بدنه؛^۶

۳. روزه نذر^۷ (با رعایت شروطی که در فصل سوم گذشت)؛

۴. سه روز روزه برای طلب حاجت در مدینه.

که تفصیل این موارد خواهد آمد.

روزه شخص مسافر در مدینه برای طلب حاجت

مسافری که برای طلب حاجت در مدینه سه روز روزه می‌گیرد، در چه

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط صحة الصوم، الامر الخامس: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی

خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۱۴.

۲. تفصیل مسئله در «فصل ششم: احکام روزه مسافر» می‌آید.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط صحة الصوم، المورد الخامس: سیدعلی خامنه‌ای، سایت،

احکام روزه، سؤال ۲۰۶ و ۲۱۳.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط صحة الصوم، الشرط الخامس: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی

خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۱۷ و ۱۷۱۸؛ محمدرضا تهرانی، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۴۲ و ۱۱۴۳؛

لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۵۴؛ حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خونی، منهاج الصالحین،

ج ۱، کتاب الصوم، الفصل الرابع، شرائط صحة الصوم.

۵. کسی که از قربانی واجب در حج تمتع ناتوان است، واجب است به‌جای آن، ده روز روزه بگیرد که سه روز اول آن را باید در همان

اتنای سفر حج روزه بگیرد؛ هرچند مسافر باشد. هفت روز باقی‌مانده را نیز باید پس از برگشتن به وطن به‌جا آورد. تفصیل احکام

این مسئله در کتاب مناسک حج ذکر شده است.

۶. کسی که در مناسک حج تمتع، در وقوف عرفات، قبل از غروب آفتاب، از سرزمین عرفات خارج شود و دوباره به عرفات برگردد،

باید یک شتر کفاره بدهد و اگر نتواند این کفاره را بدهد، باید هجده روز روزه بگیرد و می‌تواند این هجده روز را در همان حال

سفر در مکه یا در راه برگشتن یا بعد از بازگشت به وطن به‌جا آورد. تفصیل این احکام در کتاب مناسک حج ذکر شده است.

۷. آیت‌الله مکارم در صحت نذر روزه در سفر احتیاط دارند.

روزهایی مجاز به روزه گرفتن است؟^{۲۹۱}

بنا بر احتیاط واجب آن سه روز، روزهای چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه باشد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، سیستانی، وحید، مکارم و شبیری).

باید روزهای چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه باشد (آیت الله نوری). مطابق روایت معاویه بن عمار روزه بگیرد (آنچه در روایت آمده است، روزهای چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه است) (آیت الله بهجت). افضل آن است که سه روز، روزهای چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه باشد (آیت الله فاضل).

نیت روزه مستحبی در مدینه با داشتن روزه قضا برای مسافر

آیا شخص مسافری که روزه قضا دارد، می‌تواند در مدینه روزه طلب حاجت را که در مسئله قبل گفته شد، به جا آورد؟^۳ می‌تواند روزه بگیرد (حضرت امام و آیات عظام خوئی و فاضل و مکارم).

بنابر احتیاط واجب، نمی‌تواند سه روز روزه طلب حاجت در مدینه را بگیرد (آیات عظام سیستانی و مکارم).

روزه در اماکن تخییر

مسافری که در اماکن تخییر، مخیر است نمازش را دورکعتی یا چهاررکعتی بخواند، آیا می‌تواند روزه بگیرد؟^۴

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط صحة الصوم، المورد الثالث؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۱۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۶؛ منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۶؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۴۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۱۲.
۲. از آیت الله صافی مطلبی در این باره یافت نشد.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فی شرائط صحة الصوم، مسئله ۳؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت (makarem.ir)، استفتائات، روزه، روزه‌های مستحب، حکم روزه مستحبی در مدینه با وجود روزه قضا.
۴. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط صحة الصوم، مسئله ۲؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد،

نمی‌تواند روزه بگیرد (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، مکارم، صافی، نوری، بهجت، وحید و شبیری).^۱

حکم روزه در حالت جمع نماز بین قصر و تمام

اگر فردی در نماز از باب احتیاط وظیفه‌اش جمع بین قصر و تمام است، درخصوص روزه چه وظیفه‌ای دارد؟^۲
بنا بر احتیاط واجب، باید روزه آن روز را گرفته و قضای آن هم گرفته شود (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی و بهجت).

روزه نذری در سفر

آیا گرفتن روزه مستحب نذری، با رعایت شروط صحت نذر روزه، در سفر جایز است؟^۳

اگر در نیت نذر تصریح کرده باشد که روزه را در سفر انجام دهد یا در نیت نذر تصریح کرده باشد که روزه را انجام دهد؛ چه مسافر باشد چه مسافر نباشد، روزه گرفتن در سفر جایز است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، وحید، سیستانی، صافی، فاضل، نوری، شبیری و بهجت).

نذر روزه مستحبی در سفر محل اشکال است (آیت‌الله مکارم).

ج ۱، مسئله ۱۳۶۰: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۵۲: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۵۴: سیدموسی شبیری زنجانى، المسائل الشرعیة، اقتباس از مسئله ۱۳۶۵.
۱. سایر احکام مربوط به روزه مسافر، در فصل ششم، احکام روزه مسافر آمده است.
۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۶۶۰۸۰۹، ۱۶ خرداد ۱۳۹۵: سیدابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۱، ص ۱۴۲، سؤال ۳۶۸: محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۹۷۵.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط صحة الصوم، الشرط الخامس: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۱۷: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۵: محمدتقی بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۵۵: ناصر مکارم شیرازی، پیک احکام، مسئله ۱۴۴۳: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۲۲ و ۲۲۴: ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۴۳.

نذر روزه مستحبی در حال سفر

آیا مسافر می‌تواند در حال سفر نذر کند که در سفر روزه مستحبی بگیرد؟
 بنا بر احتیاط واجب، صحیح نیست (امام خامنه‌ای و آیت الله صافی).
 جایز است (آیات عظام بهجت و سیستانی و شبیری).
 در سفر جایز نیست (آیات عظام فاضل، نوری، وحید و مکارم).

زمان انجام نذر روزه در سفر

اگر فردی بخواهد نذر کند که در سفر روزه بگیرد، چه زمانی از روز باید نذر کند؟
 بنا بر احتیاط واجب باید نذر در وطن و قبل از طلوع فجر روزی باشد که قصد روزه گرفتن دارد (امام خامنه‌ای).

مسافرت رفتن در روزه نذر معین

اگر شخصی نذر معین روزه کرده است و باید این نذر را در وطن انجام دهد، آیا در موعد نذر می‌تواند به سفر برود؟
 بلی، می‌تواند سفر برود و اگر سفر رفت، باید قضای آن را بعداً بگیرد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، وحید، صافی و نوری).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۲۲: سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۶: حسین نوری همدانی، استفتانات، ج ۱، سؤال ۲۳۱: لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۵۱۶: محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۵۸۴: محمدتقی بهجت و سیدعلی سیستانی، استفتانات جامعة الزهراء (ع)، احکام نذر، احکام عمومی نذر، نذر روزه در سفر: حسین وحید خراسانی، سایت: ناصر مکارم شیرازی، سایت (makarem.ir)، نذر اعتکاف در سفر.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۲۱.

۳. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۶۵۳: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۱۷: سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۲، درس ۶۶: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، سؤال ۲۱۰: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۷۲۲ و ج ۲، مسئله ۱۰۴۰: سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، احکام نذر، مسئله ۱۴: محمدتقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۲۹۵۴: سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، شرایط وجوب الصوم، مسئله ۴.

خیر، نمی‌تواند سفر برود و اگر اختیاراً سفر رفت، علاوه بر قضا، کفاره شکستن نذرش را هم باید بدهد (آیت الله شبیری).

بنا بر احتیاط واجب، نمی‌تواند سفر برود و اگر اختیاراً سفر رفت، علاوه بر قضا، بنا بر احتیاط واجب کفاره شکستن نذرش را هم باید بدهد (آیت الله مکارم).

اگر نذر او شامل سفر نبوده و سفر ضروری باشد، کفاره نذر ندارد و فقط آن روزه را قضا کند (آیت الله بهجت).

مسافرت رفتن در روزه معین (غیر نذر و ماه مبارک رمضان)

اگر به عهده شخصی روزه واجب معین (غیر نذر و ماه مبارک رمضان) باشد، آیا در حالت اختیار می‌تواند در این روز به سفر برود؟^۱

به احتیاط واجب مسافرت جایز نیست (حضرت امام^۲ و آیات عظام مکارم و صافی).

اگر روزه واجب معین به سبب اجاره و مانند اجاره به انسان واجب شده باشد و همچنین روزه سوم اعتکاف، سفر جایز نیست و در عهد و قسم به احتیاط واجب به مسافرت نرود (آیت الله سیستانی).

در روزه واجب معین مسافرت جایز است؛ ولی در جایی که روزه، مملوک غیر است مانند اجاره و جایی که متعلق حق غیر است؛ مثلاً شرط ضمن عقد، سفر جایز نیست (آیت الله خوئی).

در جایی که روزه، مملوک غیر است مانند اجاره و جایی که متعلق حق غیر است؛ مثلاً شرط ضمن عقد، سفر جایز نیست و در غیر این مورد مانند

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، شرایط وجوب الصوم، مسئله ۴؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۴۰؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۶۲؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحة، ج ۱، مسئله ۱۰۷۶؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۵۳؛ سید موسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۵؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب الصوم، شرایط صحت وجوب، مسئله ۶.

۲. حضرت امام در العروة الوثقی حاشیه ای ندارند و متن العروة الوثقی فتواست؛ ولی در این رهیافت، نظر ایشان در تحریر الوسیلة درج شد.

روزه روز سوم اعتکاف به احتیاط واجب، جایز نیست (آیت الله وحید).
مسافرت جایز نیست (آیات عظام شبیری و بهجت).
مسافرت جایز است (آیات عظام نوری و فاضل).

سفر اختیاری در ماه مبارک رمضان

آیا مسافرت عمدی در ماه رمضان هرچند برای فرار از روزه گرفتن باشد، جایز است؟^۱

مسافرت در ماه رمضان هرچند برای فرار از روزه باشد، اشکال ندارد، ولی قبل از ۲۳ ماه مبارک کراهت دارد؛ مگر اینکه برای حج یا عمره یا به سبب ضرورتی باشد (حضرت امام و آیات عظام صافی، خویی، وحید، بهجت، فاضل و نوری).

مسافرت در ماه رمضان ولو اینکه برای فرار از روزه باشد، جایز است البته بهتر است به سفر نرود؛ مگر اینکه سفر برای کار نیکو و لازمی باشد (امام خامنه‌ای).

مسافرت در ماه رمضان هرچند برای فرار از روزه کراهت دارد؛ مگر اینکه برای حج یا عمره یا به سبب ضرورتی باشد (آیت الله سیستانی).
مسافرت در ماه رمضان اشکال ندارد؛ ولی اگر برای فرار از روزه باشد، مکروه است (آیت الله مکارم).

کسی که باید در ماه رمضان روزه بگیرد، اگر از شب قبل هرچند با حالت تردید تصمیم داشته است پیش از ظهر مسافرت کند و هنگام طلوع فجر در وطن یا جایی باشد که روزه صحیح است، مسافرت قبل

۱. سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۰۹۹؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الصوم، شرایط صحت وجوب، مسئله ۶؛ سیدموسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۴؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۶۲؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۷۱۵؛ سیدابوالقاسم خونی و حسین وحید خراسانی، منہاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۰۷ و ۲۰۸ و ۲۰۹؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۵۳؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحة، مسئله ۱۰۷۶؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط وجوب الصوم، مسئله ۵۰۴؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۴۱.

از ظهر جایز نیست؛ مگر اینکه سفر لازم باشد؛ مانند سفر از بیم تلف مال یا تلف جان برادر مؤمن یا برای امور مهم شرعی سفر کند، مثل زیارت اهل بیت علیهم السلام یا عمره یا استقبال برادر مؤمن. در این مسئله فرقی نیست سفر قبل از شب بیست و سوم ماه رمضان باشد یا بعد از آن، در هر صورت اگر از شب در فکر سفر باشد با مسافرت قبل از ظهر روزه اش باطل می شود (آیت الله شبیری).

مسافرت قبل از ظهر در ماه رمضان

اگر روزه دار در ماه مبارک رمضان قبل از ظهر مسافرت برود و قبل از اذان ظهر از حد ترخص گذشته باشد، روزه اش چه حکمی دارد؟
باطل است (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام مکارم، فاضل، نوری، وحید، صافی و بهجت).

بنا بر احتیاط واجب، نمی تواند آن روز را روزه بگیرد، خصوصاً اگر از شب نیت سفر داشته باشد (آیت الله سیستانی).

در ماه رمضان اگر روزه دار از شب در فکر سفر نباشد؛ حتی به نحو تردید و در روز مسافرت کند، باید روزه را تمام کند، چه پیش از ظهر سفر کند، چه بعد از ظهر و چنانچه از شب در فکر سفر باشد، اگر بعد از ظهر مسافرت کند، باید روزه را بگیرد؛ ولی اگر پیش از ظهر مسافرت کند، با خروج از وطن، روزه اش باطل می شود و باید آن را قضا کند و پیش از خروج از وطن جایز نیست روزه را بخورد و اگر روزه را بخورد، بنا بر احتیاط مستحب باید كفاره بدهد (آیت الله شبیری).

اگر از شب، نیت سفر داشته باشد، باطل است و اگر در بین روز قصد سفر کند، بنا بر احتیاط واجب، بین اتمام و قضا جمع کند (آیت الله خوئی).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط وجوب الصوم، مسئله ۱؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۱؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۹؛ محمد تقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۵۱؛ سید علی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۴.

مسافرت بعد از ظهر در حال روزه

اگر روزه دار بعد از ظهر به مسافرت برود، روزه اش چگونه است؟^۱
روزه اش صحیح است (مراجع عظام تقلید).

رسیدن مسافر به وطن و محل اقامت بعد از ظهر

اگر مسافر اذان ظهر در بین راه بوده و بعد از ظهر به وطن یا جایی که قصد ده روز دارد، برسد، روزه اش چه حکمی دارد؟^۲
باطل است (مراجع عظام تقلید غیر از آیت الله سیستانی).^۳
احتیاط واجب باطل است (آیت الله سیستانی).

رسیدن مسافر به وطن قبل از ظهر

اگر مسافر قبل از ظهر به وطن یا جایی که قصد دارد ده روز بماند، برسد، روزه اش چگونه است؟^۴
اگر مبطلی انجام نداده است، باید آن روز را روزه بگیرد (مراجع عظام تقلید غیر از آیت الله سیستانی).
اگر مبطلی انجام نداده است، بنابر احتیاط واجب، باید آن روز را روزه بگیرد و در این صورت، قضا ندارد (آیت الله سیستانی).

شک در رسیدن به وطن قبل از اذان ظهر یا بعد از اذان

اگر مسافر شک کند که قبل از اذان ظهر به وطن رسیده یا بعد از اذان،

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط وجوب الصوم، مسئله ۱؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۱؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۴.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۱۴.

۳. به مبنای آیت الله شبیری و آیت الله خوئی، توجه شود مسافر از کسانی باشد که روزه اش در بین راه صحیح نیست.

۴. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۲؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۴.

آیا روزه‌اش صحیح است؟^۱

روزه‌اش صحیح است (امام خامنه‌ای).

شخص باید قبل از ظهر به شهر خودش وارد شود؛ یعنی به حدّی برسد که دیگر عرفاً مسافر بر او صدق نکند و با شک در این مطلب، بنا بر نرسیدن بگذارد و در صورت رسیدن به حد ترخص و نرسیدن به شهر، احتیاط مورد دارد (آیت‌الله بهجت).

اگر انسان قصد ده روز کرده و روزه بگیرد؛ ولی بعد از ظهر از ماندن در آنجا منصرف شود، روزه آن روز چه حکمی دارد؟^۲
نماز چهار رکعتی خوانده است: روزه‌اش صحیح است و تا زمانی که در آنجا باشد، روزه ماه رمضان را باید بگیرد.

نماز چهار رکعتی نخوانده است:

روزه صحیح است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، بهجت، شبیری و نوری).

بنا بر احتیاط واجب، روزه آن روز را تمام کرده و قضای آن را نیز بگیرد و روزهای دیگر را نمی‌تواند روزه بگیرد (آیات عظام سیستانی و صافی).
بنا بر احتیاط واجب، روزه آن روز را تمام کرده و قضای آن را نیز بگیرد و روزهای دیگر را نمی‌تواند روزه بگیرد و اگر بعد از غروب و قبل از خواندن یک نماز چهار رکعتی منصرف شود، روزه آن روز صحیح است (آیت‌الله وحید).
روزه صحیح است (آیت‌الله مکارم).

حکم روزه مسافرین حدّ ترخص و وطن در هنگام اذان ظهر

الف. خروج از وطن و محل اقامت

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۲۱۶؛ محمدتقی بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۸۶۳.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاة، قواطع السفر، مسئله ۲۱؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۳۴۳؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات، روزه، احکام روزه شخص مسافر، حکم روزه در صورت انصراف از قصد ده روز.

اگر روزه دار قبل از ظهر از وطن یا محل اقامت خارج شود؛ ولی موقع اذان ظهر هنوز از حد ترخص نگذشته باشد، روزه اش چه حکمی دارد؟^۱
روزه باطل است (حضرت امام و امام خاмене‌ای و آیات عظام خوئی، سیستانی، نوری، وحید و شبیری).

بنا بر احتیاط واجب بین اتمام و قضا جمع کند (آیت الله فاضل).
روزه اش صحیح است (آیات عظام مکارم و صافی و بهجت).
نکته: آیات عظام صافی و بهجت و امام خاмене‌ای نسبت به محل اقامه ده روز مستندی پیدا نشد.

ب. برگشت به وطن و محل اقامت
اگر مسافر در موقع برگشت به وطن قبل از ظهر به حد ترخص برسد؛ ولی بعد از ظهر وارد وطن یا جایی که محل اقامتش است، بشود، حکم روزه اش چیست؟^۲

روزه اش باطل است (حضرت امام و امام خاмене‌ای و آیات عظام خوئی، سیستانی، شبیری، وحید و نوری).
بنا بر احتیاط واجب بین اتمام و قضا جمع کند (آیات عظام فاضل و بهجت).

روزه اش صحیح است (آیات عظام مکارم و صافی).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط وجوب الصوم، مسئله ۱؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۵۷۹ و ۵۷۶؛ سید موسی شبیری زنجانی، سایت، استفتانات، تفاوت روزه و نماز مسافر در حد ترخص، سؤال ۱۰۶۳؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، سؤال ۱۰۳۹؛ استفتانات جامعه الزهراء (ع)، احکام روزه، مجموعه ۳، شروع سفر قبل از اذان و خروج از حد ترخص بعد از اذان؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۰۸؛ سیدعلی خاмене‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۴۵۴۶۲۲، ۱۴ تیر ۱۳۹۳.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط وجوب الصوم، مسئله ۱؛ محمد تقی بهجت، استفتانات، ج ۲، سؤال ۳۰۴۰؛ سید موسی شبیری زنجانی، سایت، استفتانات، تفاوت روزه و نماز مسافر در حد ترخص، سؤال ۱۰۶۳؛ سید ابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، سؤال ۱۰۳۹؛ سیدعلی خاмене‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۳؛ سیدعلی خاмене‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۷۸۲۳۹۰، ۳۰ تیر ۱۳۹۶؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۵۷۸ و ۵۷۷؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، (<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=21&lid=0&catid=45838&mid=259068>)، احکام روزه، احکام روزه شخص مسافر؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۰۸؛ لطف الله صافی گلپایگانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۰.

حکم روزه مسافری که نباید روزه بگیرد

روزه با جهل به اصل حکم روزه مسافر

اگر کسی نداند که روزه مسافر باطل است (اصل حکم بطلان روزه مسافر را نمی‌داند) و در سفر روزه بگیرد، حکم روزه‌اش چیست؟^۱
اگر تا آخر روز جاهل بوده و نمی‌دانسته که روزه مسافر باطل است، روزه‌اش صحیح است؛ ولی اگر بین روز متوجه شد، روزه‌اش باطل است (مراجع عظام تقلید).

روزه با جهل به جزئیات و فروعات حکم روزه مسافر

اگر مکلف اصل حکم روزه مسافر را می‌داند؛ اما از جزئیات روزه مسافر بی‌اطلاع است؛ مانند کسی که کیفیت محاسبه ده روز را نمی‌داند و بعد از اتمام روز متوجه می‌شود:^۲
روزه باطل است (حضرت امام و آیات عظام فاضل و نوری و شبیری).
به احتیاط واجب روزه باطل است (آیت‌الله بهجت).
روزه صحیح است (آیات عظام سیستانی، مکارم، خوئی، وحید و صافی).

روزه مسافر با جهل به موضوع

فردی که می‌داند روزه در سفر، شرعی نیست، اگر به‌خاطر اشتباه در

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط صحة الصوم، الامر الخامس؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۱۹؛ حسین وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۸۲۳۳۸۶، ۱۰ آذر ۱۳۹۶.

۲. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، احکام مسافر، مسئله ۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام صلاة المسافرين، مسئله ۴؛ سیدعلی سیستانی، سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۰۱؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۴۸؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۸۱؛ سیدموسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۹؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحة، ج ۱، مسئله ۹۹۰؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۰۵.

مطابقت دادن حکم مسئله با وضعیت خود، خود را مسافر نداند و روزه بگیرد^۱ و بعد از مغرب متوجه اشتباه خویش شود، روزه اش چه حکمی دارد؟^۲

روزه باطل است (حضرت امام و آیات عظام فاضل و نوری).
به احتیاط واجب روزه باطل است (آیات عظام مکارم و بهجت).
روزه صحیح است (آیات عظام سیستانی، خوئی، وحید و صافی).

روزه مسافر با فراموش کردن حکم روزه مسافر

حکم روزه مسافری که فراموش کرده است روزه مسافر باطل است یا فراموش کرده که مسافر است و روزه گرفته است، چیست؟^۳
روزه اش باطل است (حضرت امام و امام خامنه ای و آیات عظام شبیری، نوری، صافی، خوئی، وحید، بهجت و فاضل).
بنا بر احتیاط واجب روزه اش باطل است (آیات عظام سیستانی و مکارم).

افطار در وطن و رسیدن به مقصد قبل از غروب

اگر روزه داری هنگام غروب در سرزمینی افطار کرده باشی و سپس با هواپیما به جایی مسافرت کنی که خورشید در آن هنوز غروب نکرده است، روزه آن روز او چه حکمی دارد؟ آیا تناول مُفطرات برای او در آنجا

۱. مثل فردی که معتقد بوده سفر او تا مقصد معین، کمتر از هشت فرسخ است و روزه گرفته است و بعد از مغرب متوجه می شود که آن فاصله، هشت فرسخ یا بیشتر بوده است؛ اما چنانچه در بین روز متوجه شود، روزه اش باطل است.

۲. سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، احکام مسافر، مسئله ۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی احکام صلاة المسافر، مسئله ۴؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۰۱؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۴۸؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۸۱؛ محمد فاضل لنکرانی، الاحکام الواضحه، ج ۱، مسئله ۹۹۰؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۰۰۵.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی شرائط صحة الصوم، الامر الخامس؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۰؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۲۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۰۳؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، استفتای خصوصی، شماره ۸۲۳۳۸۶، ۱۰ آذر ۱۳۹۶؛ حسین وحید خراسانی و سیدابوالقاسم خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۲۷.

قبل از غروب خورشید جایز است؟^۱

روژه او صحیح است و تناول مُفطرات در آن مکان قبل از غروب خورشید با فرض اینکه در وقت غروب در سرزمین خود افطار کرده، برای او جایز است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی و وحید و خوئی).

اختلاف مبدأ و مقصد سفر در رؤیت هلال عید

من در خارج از کشورم زندگی می‌کنم و در ماه رمضان روزه می‌گیرم؛ ولی دو روز مانده به عید درحالی که ۲۸ روز روزه گرفته‌ام، با پروازی که دو ساعت طول می‌کشد به کشورم برمی‌گردم و در آنجا هلال عید فطر را می‌بینم وظیفه‌ام چیست؟^۲

اگر در بدو ورود به وطن مشخص باشد که آن روز شرعاً روز عید است باید یک روز، روزه ماه مبارک رمضان را در فرض سؤال قضا کنید (حضرت امام و امام خامنه‌ای).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۲۱۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۹۰۶؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، چند مسئله مستجدته درباره وقت روزه، مسئله ۱؛ سیدابوالقاسم خوئی، توضیح المسائل، متفرقات، مسئله ۵۱؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، مسائل نوظهور، نماز و روزه، مسئله ۵.
۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۲۳۱۷ تا ۲۳۲۰؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، پیرامون مسائل نوظهور، نماز و روزه، مسئله ۵.

فصل یازدهم

چگونگی تشکیل هلال

توضیح: ماه در چرخشش به دور زمین هنگامی که مقابل خورشید قرار می‌گیرد، به اصطلاح می‌گویند مقارنه. در این حالت هیچ نوری از ماه به زمین منعکس نمی‌شود. وقتی ماه از حالت مقارنه خارج می‌شود، به اصطلاح تولد ماه نجومی است. البته تا مدتی امکان تشکیل هلال نیست؛ چون شدت نور خورشید امکان انعکاس نور ماه به زمین را نمی‌دهد؛ بنابراین حدود هجده ساعت قبل از مقارنه و هجده ساعت بعد از مقارنه، امکان انعکاس نور ماه به زمین نیست. به این حالت ماه، تحت الشعاع بودن یا درمحاق بودن می‌گویند که حداقل حدود ۳۶ ساعت است.^۱ به تعبیر ساده عرفی، این همان زمانی است که ماه با خورشید در روز در آسمان است و در هیچ ساعتی از آخر شب و اول شب در آسمان دیده نمی‌شود.

بعد از اینکه سن ماه از هجده ساعت بیشتر شود و شروط دیگر مانند زاویه آن نسبت به خورشید و ارتفاع آن از سطح افق در هنگام غروب خورشید و غبارآلود نبودن آسمان به هنگام غروب و دیگر امور مناسب باشد، امکان رؤیت هلال، یعنی انعکاس نور خورشید از ماه به زمین، پس از غروب قرص خورشید فراهم می‌شود که به آن هلال ماه گویند.

نکته: اگر سن ماه از حدود چهارده ساعت بیشتر باشد، رؤیت آن با چشم مسلح ممکن است و اگر بیشتر از حدود بیست ساعت باشد، امکان رؤیت آن با چشم عادی نیز فراهم می‌شود. البته همان طور که گذشت، اگر امور دیگر نیز فراهم باشد. اما در کمتر از چهارده ساعت، امکان رؤیت هلال حتی با چشم مسلح تقریباً ناممکن است.

استهلال و تحقیق برای اول ماه

آیا استهلال و تحقیق و تفحص در اول هر ماه واجب است؟^۲

۱. سید ابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۲، ص ۱۴۲، سؤال ۴۴۰.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، سؤال ۲۲: محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۳، سؤال ۶۵۴؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۲۸.

استهلال فی نفسه واجب شرعی نیست (امام خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی و فاضل).

ملاک داخل شدن ماه جدید

ملاک داخل شدن در ماه جدید چیست؟ آیا خارج شدن قمر از تحت الشعاع یا خارج شدن آن از محاق است یا اینکه ملاک امکان رؤیت هلال است؟^۱ معیار، خارج شدن ماه از تحت الشعاع و امکان رؤیتش است (امام خامنه‌ای و آیات عظام خوئی و وحید).

راه‌های ثابت شدن اول ماه

اول ماه به چند طریق ثابت می‌شود؟^۲
اول ماه طبق نظر مشهور فقها به پنج طریق ثابت می‌شود: ۱. دیدن ماه؛ ۲. یقین یا اطمینان عقلایی؛ ۳. شهادت دو مرد عادل؛ ۴. گذشتن سی روز از اول ماه؛ ۵. حکم حاکم. تفصیل هر کدام در ادامه می‌آید.

اولین طریق: دیدن ماه توسط مکلف

اگر مکلف ماه را با چشم معمولی ببیند، اول ماه ثابت می‌شود؟^۳
اول ماه ثابت می‌شود (مراجع عظام تقلید).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۰؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۴، الاول.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت الهلال؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۱۰۴۲، فصل فی ثبوت الهلال؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، ذیل مسئله ۱۰۴۲، فصل فی ثبوت الهلال؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، مسئله ۱۳۶۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، راه‌های ثبوت اول ماه؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، طرق ثبوت الهلال، بعد مسئله ۱۱۵۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۰.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت الهلال؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، راه‌های ثبوت اول ماه، سؤال ۱۴؛ سیدابوالقاسم خوئی، صراط النجاة، ج ۳، سؤال ۳۲۰.

رؤیت با ابزار (تلسکوپ)

آیا اول ماه به وسیله ابزاری مانند تلسکوپ، اثبات می شود؟^۱
دیدن با تلسکوپ^۲ کافی نیست (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، مکارم، خوئی و شبیری).

کفایت رؤیت با چشم مسلح، مورد اشکال است (آیت الله صافی)^۳
دیدن با تلسکوپ کافی است^۴ (امام خامنه ای و آیت الله فاضل).
با چشم مسلح چنانچه موجب حصول یقین گردد، اول ماه ثابت می شود (آیات عظام نوری و بهجت).

عدم علم به امکان رؤیت هلال

اگر یقین به تولد ماه داشته باشیم ولی یقین نداشته باشیم که امکان رؤیتش هست، حکم چیست؟^۵
کفایت نمی کند (امام خامنه ای و آیات عظام خوئی و وحید).

دومین طریق: یقین یا اطمینان عقلایی

اگر عده ای به رؤیت هلال خبر بدهند، اول ماه از گفته آن ها اثبات می شود؟^۶

۱. استفتائات جامعة الزهراء (ع)، روزه، راه های ثبوت اول ماه، رؤیت هلال با تلسکوپ؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، مسائل مستحدثه، مسائل الصلاة والصوم، مسئله ۱۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۲۸؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۵۶؛ سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، استفتائات روزه، سؤال ۴۲۴؛ لطف الله صافی گلپایگانی، سایت: <http://saafi.com/news/8>، احکام روزه، رؤیت هلال با چشم مسلح؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۳، سؤال ۶۵۳؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، راه های ثبوت اول ماه، سؤال ۱۴.
۲. اگر از تلسکوپ برای یافتن موقعیت هلال استفاده شود، به گونه ای که بعد از پیدا کردن موقعیت آن، با چشم عادی نیز ماه مشاهده شود، بمنظر مشهور مراجع کافی است.
۳. نظر آیت الله صافی در استفتائات جامعة الزهراء (ع) به صورت فتوا ذکر شده است.
۴. رؤیت با چشم و عینک و تلسکوپ، محکوم به حکم واحدند؛ اما درباره انعکاس به رایانه که در آن صدق عنوان رؤیت معلوم نیست، محل اشکال است (امام خامنه ای).
۵. سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، راه های ثبوت اول ماه، سؤال ۲۱؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴۴، الاول.
۶. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی طرق ثبوت الهلال؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۰؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۵؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۶.

اگر از گفته آن‌ها یا هر راه دیگری؛ مانند اخبار رادیو و تلویزیون، یقین یا اطمینان پیدا شود که ماه مطابق نظر مرجع تقلید مکلف رؤیت شده است، کفایت می‌کند (مراجع عظام تقلید).

سومین طریق: شهادت دو مرد عادل

آیا هلال ماه با بینه ثابت می‌شود؟^۱

اگر دو مرد عادل بگویند که در شب، ماه را مطابق نظر مرجع تقلید مکلف دیده‌اند. هلال ماه ثابت می‌شود (مراجع عظام تقلید).

عدم پذیرش شهادت بینه

در چه صورت شهادت بینه قبول نمی‌شود؟

جایی که در شهادت آن‌ها تعارض وجود داشته باشد، شهادت آن‌ها قبول نیست (مراجع عظام تقلید).^۲
مانند اینکه:

اگر صفت ماه را به خلاف یکدیگر بگویند (مراجع عظام تقلید).
اگر این دو شاهد صفت ماه را برخلاف یکدیگر بگویند یا نشانه‌هایی بدهند که دلیل بر اشتباه آن‌هاست، به گفته آن‌ها اول ماه ثابت نمی‌شود (آیت‌الله مکارم).

نکته: اگر در تشخیص بعضی از خصوصیات اختلاف داشته باشند، مثل آنکه یکی بگوید ماه بلند بود و دیگری بگوید نبود، به گفته آنان، اول ماه ثابت می‌شود (مراجع عظام تقلید غیر از آیت‌الله بهجت)
اگر شهادت آن‌ها برخلاف واقع باشد؛ مانند اینکه بگوید داخل دایره

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی طرق ثبوت الهلال؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، راه‌های ثبوت اول ماه، سؤال ۱۴ و ۱۷.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی طرق ثبوت الهلال؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، روزه، راه‌های ثبوت اول ماه، سؤال ۱۴ و ۱۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۲۵.

ماه طرف افق بود (مراجع عظام تقلید).

اگر گروهی به دنبال رؤیت ماه باشند (استهلال کنند) و دو نفر عادل از میان آنان ادعای رؤیت کنند و دیگران رؤیت نکنند؛ حال آنکه دو نفر عادل دیگر در میان آن‌ها باشند که در دانستن جای هلال و در تیزبینی، مانند آن دو عادل اول باشند و آسمان صاف باشد و مانع احتمالی از دیدن آن دو نباشد و آن‌ها بگویند ماه دیده نشد (آیات عظام نوری، سیستانی، شبیری، وحید و صافی).

تذکر۱: باید شهادت به رؤیت باشد؛ بنابراین با شهادتی که از روی حس نبوده، بلکه از روی حدس باشد، اول ماه ثابت نمی‌شود.^۱
تذکر۲: اول ماه به شهادت زنان یا به شهادت یک مرد همراه قسم هم ثابت نمی‌شود.^۲

شهادت به رؤیت هلال توسط دو عادل

اگر چند نفر عادل شهادت بدهند که دو نفر عادل ماه را دیده‌اند؛ آیا اول ماه رمضان یا شوال ثابت می‌شود؟^۳
خیر، باید دو نفر عادل خودشان برای انسان شهادت بدهند که ماه را دیده‌اند و اگر رؤیت ماه را با واسطه نقل کنند، کافی نیست؛ مگر آنکه از گفته آنان، اطمینان به رؤیت هلال پیدا شود (امام خامنه‌ای).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، طرق ثبوت هلال، مسئله ۱؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۶۹؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، الصوم، الفصل السادس، ثبوت الهلال.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، طرق ثبوت هلال، الخامس؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۷۳؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۶۰؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، صوم، الفصل السادس، ثبوت الهلال.

۳. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، راه‌های ثبوت اول ماه، سؤال ۳۴.

اختلاف بینة در رؤیت هلال

اگر بین علمای یک شهر راجع به ثبوت هلال یا عدم آن اختلاف رخ دهد و عدالت آن ها هم نزد مکلف ثابت بوده و به دقت همه آن ها در استدلال خود مطمئن باشد، وظیفه واجب مکلف چیست؟^۱

اگر اختلاف دو بینة به صورت نفی و اثبات باشد، یعنی یکی مدعی ثبوت هلال و دیگری مدعی عدم ثبوت آن باشد، این اختلاف موجب تعارض دو بینة و تساقط هر دو است و وظیفه مکلف این است که هر دو نظر را کنار گذاشته و درباره افطار کردن یا روزه گرفتن به آنچه که مقتضای اصل است، عمل کند؛ ولی اگر بین ثبوت هلال و عدم علم به ثبوت آن اختلاف داشته باشند، به این صورت که بعضی از آن ها مدعی رؤیت هلال باشند و بعضی دیگر مدعی عدم مشاهدۀ آن، قول کسانی که مدعی رؤیت هلال هستند، در صورت عادل بودن، حجت شرعی برای مکلف است و باید از آن متابعت کند. همچنین اگر حاکم شرعی حکم به ثبوت هلال کند، حکم وی حجت شرعی برای همه مکلفین است و باید از آن پیروی کنند (امام خامنه ای).

چهارمین طریق: گذشتن سی روز از اول ماه

آیا اول ماه با گذشتن سی روز از ابتدای ماه ثابت می شود؟^۲
اگر سی روز از اول ماه بگذرد، اول ماه بعد ثابت می شود؛ مثلاً اگر سی روز از اول ماه رمضان بگذرد، اول ماه شوال ثابت می شود (مراجع عظام تقلید).

۱. سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۵.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۰؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۸؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۵.

پنجمین طریق: حکم حاکم

آیا اول ماه به حکم حاکم اثبات می‌شود؟^۱

اول ماه به حکم حاکم شرع ثابت می‌شود؛ مگر اینکه فرد بداند حاکم شرع اشتباه کرده یا مستند حکمش اشتباه است (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام فاضل، مکارم، نوری، صافی و بهجت).
اول ماه به حکم حاکم شرع ثابت نمی‌شود (آیات عظام سیستانی و خوئی).

ثبوت ماه با حکم حاکم شرع، محل اشکال است (آیات عظام وحید و شبیری).

منظور از حکم حاکم

اینکه گفته می‌شود مجتهد باید درباره رؤیت هلال حکم دهد تا برای همگان لازم‌الاجرا باشد منظور چیست؟ و چه کسانی را شامل می‌شود؟^۲
منظور اظهار نظر و رأی راجع به اول ماه است و صرف ثبوت ماه نزد وی حکم نیست و منظور از حاکم، مجتهد جامع‌الشرایط و در درجه اول ولی فقیه است و اگر حکم حاکم شامل همه کشور باشد، حکم او شرعاً برای همه شهرها معتبر است (امام خامنه‌ای).

تبعیت از دولت غیر اسلامی در رؤیت هلال

اگر تبعیت از اعلام رؤیت هلال توسط یک دولت جایز شد و آن اعلام معیاری علمی برای ثبوت هلال سرزمین‌های دیگر را تشکیل دهد،

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۱: سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۱۴ و ۱۵ و ۱۷ و ۳۳ و ۴۳ و ۴۴ و ۴۵ و ۴۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۶۷: سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، طرق ثبوت هلال، السادس: محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، طرق ثبوت هلال: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۱، ذیل مسئله ۱۰۴۲، فصل فی ثبوت الهلال.
۲. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۴۳ و ۴۴ و ۴۵.

آیا اسلامی بودن آن حکومت شرط است یا اینکه عمل به آن حتی اگر حکومت ظالم و فاجر هم باشد، ممکن است؟^۱
ملاک در این مورد، حصول اطمینان به رؤیت در منطقه‌ای است که نسبت به مکلف کافی محسوب می‌شود (امام خامنه‌ای).

تبعیت از اهل سنت در رؤیت هلال

الف. هلال ماه رمضان

اگر از سوی حاکم عامه اول ماه رمضان اعلام شود، برای کسانی که در آن بلاد هستند و تقیه‌ای هم در تبعیت نیست و برای خود فرد هم یقین به اول ماه نیست، آیا تبعیت لازم است؟^۲
تبعیت صحیح نیست (آیات عظام بهجت، سیستانی، صافی و مکارم)
تبعیت لازم است (آیات عظام فاضل و نوری).

ب. هلال ماه ذی حجه

آیا تبعیت از عربستان سعودی در تعیین روز دهم ذی حجه، یعنی عید قربان، واجب است یا می‌شود در این مسئله مخالفت کرد؟^۳
برای حجاج، عمل طبق ثبوت هلال نزد قاضی اهل سنت و حکم به رؤیت آن، مجزی است، هرچند که علم به خلاف آن باشد (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام شبیری، فاضل، مکارم و نوری).
آنکه علم به خلاف فرض شود که انسان بداند روزی که به حکم

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۹.

۲. مناسک محشی، باب شانزدهم، مسائل متفرقه، فصل اول، احکام روزه و اعتکاف، سؤال ۱۳۴۲.

۳. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۴۰: مناسک حج محشی، باب شانزدهم، مسائل متفرقه، فصل پنجم، تبعیت در حکم به روز عید، مسئله ۱۳۷۷؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۲، سؤال ۲۳۹: حسین نوری همدانی، آراء المراجع فی الحج، ج ۲، ص ۲۰۴، وقوف با اهل سنت؛ حسین وحید خراسانی، مناسک حج، مسئله ۳۶۸: ناصر مکارم شیرازی، مناسک جامع حج، مسئله ۱۲۷۰.

قاضی روز عرفه (نهم) است، واقعاً روز ترویبه و هشتم باشد، در این صورت وقوف با آن‌ها کافی نخواهد بود، بلی با عدم علم به خلاف و عدم قیام حجت شرعیه برخلاف و با صدق تقیه بر نحو معهود متعارف، اقوی کفایت موافقت با عامه است؛ چنانکه سیره قطعیه غیر مردوعه بر آن دلالت دارد و عدم مانعیت علم به خلاف از صحت عمل با ناچاری و تقیه، خالی از وجه نیست و عمل به واقع در جمیع صور، ظاهراً مجزی است و با عدم شرایط تقیه صحت عمل مورد تأمل است با موافقت عامه، ولو علم به خلاف عمل ایشان بر حسب حکم حاکم ایشان نباشد (آیت‌الله بهجت).

آنکه علم به خلاف فرض شود که انسان بداند روزی که به حکم قاضی روز عرفه (نهم) است، واقعاً روز ترویبه و هشتم باشد، در این صورت وقوف با آن‌ها کافی نخواهد بود. در این حال اگر مکلف تمکن از عمل به وظیفه را داشته باشد، ولو به وقوف اضطراری در مزدلفه بدون محذور حتی محذور مخالفت تقیه، باید عمل به وظیفه کند و در غیر این صورت حش بدل به عمره مفرده شده و حجی نخواهد داشت. چنانچه استطاعتش از همین سال بوده و برای سال‌های بعد باقی نخواهد ماند، وجوب حج از او ساقط خواهد بود؛ مگر اینکه استطاعت تازه‌ای پیدا کند که در این صورت دوباره حج می‌نماید (آیت‌الله خوئی).

اگر برای مکلف ممکن شود که اعمال حج را در اوقات مخصوص خود، برطبق ضوابط شرعی، در باب ثبوت هلال به‌جا آورد و آن‌ها را به همین صورت به‌جا آورد، حش در هر صورت صحیح است و اگر آن‌ها را به صورت یادشده به‌جا نیاورد، اگرچه به‌علت عذری باشد؛ پس اگر از نظر و حکم قاضی عامه نیز در وقوف در عرفات و مشعر پیروی نکرد، شکی در بطلان حج او نیست؛ ولی اگر از او پیروی کند صحت حج او مورد اشکال است (آیت‌الله سیستانی).

هرگاه هلال نزد قاضی عامّه ثابت شود و نزد شیعه ثابت نشده باشد؛ لکن از جهت تقیه ناچار به متابعت باشند و از عمل به وظیفه خود خائف باشند، اقوی صحت و کفایت همین حج است از حجت الاسلام، هرچند عالم به خلاف باشند و اگر بدون خوف متمکن از عمل به وظیفه باشند احوط آن است که با آنها رجاء متابعت کند و بعد واجب است عمل بوظیفه خود نمایند حتی با عدم علم به خلاف (آیت الله صافی).

هرگاه هلال ماه ذی حجه بر اساس ضوابطی که در فقه شیعه بیان شده ثابت نشود؛ ولی برای قاضی اهل سنت ثابت شود، و بر طبق آن حکم کند، در آن دو صورت است: اوّل: آنکه احتمال مطابقت حکم او با واقع داده شود، و عمل به احتیاط هم مخالف با تقیه باشد، که در این صورت واجب است متابعت آنها و وقوف با آنها و ترتیب همه آثار ثبوت هلال در مناسک حجّش، و اگر عمل به احتیاط مخالف با تقیه نباشد، احتیاط آن است که مناسک را هم بر طبق حکم آنها انجام دهد، و هم بر طبق وظیفه اولیه خودش، اگر چه اقوی کفایت انجام بر طبق حکم آنها است. دوم: آنکه یقین پیدا شود حکم آنها مخالف واقع است، که در این صورت برای کفایت انجام اعمال بر طبق حکم آنها وجهی هست، ولی احتیاط واجب آن است که جمع کند بین عمل به وظیفه اولیه خودش و ترتیب آثار بر حکم آنها، مثل وقوف با آنها در صورتی که این جمع مخالف با تقیه نباشد، و گرنه اگر متمکن از وقوف اضطراری در مزدلفه باشد و مخالف تقیه نباشد، احتیاط واجب آن است که آن را انجام دهد، و حجّش صحیح است. و اگر متمکن از این هم نباشد، احتیاط واجب آن است که چنانچه وجوب حجّ بر او ثابت و مستقر شده است در سال بعد دوباره به جا آورد. و اگر مستقر نشده است، مثل کسی که در همین سال مستطیع شده باشد و استطاعتش تا سال بعد باقی نماند، چیزی بر او نیست، و اگر استطاعتش باقی ماند، یا دوباره مستطیع

شد، احتیاط واجب آن است که دوباره حج را به جا آورد (آیت الله وحید).

اموری که اول ماه به واسطه آن ها ثابت نمی شود

چه طریق هایی در اثبات اول ماه معتبر نیستند؟^۱
طبق نظر مشهور فقها، اول ماه به وسیله تقویم و محاسبات نجومی یا شکل ظاهری هلال یا دیر غروب کردن آن یا رؤیت ماه قبل از زوال یا طوق داربودن ماه ثابت نمی شود که تفصیل هر کدام می آید.

تقویم و محاسبات نجومی

آیا اول ماه با پیشگویی منجمان ثابت می شود؟^۲
اول ماه با پیشگویی منجمان ثابت نمی شود؛ مگر اینکه شخص از گفته آنان یقین یا اطمینان به دیده شدن ماه پیدا کند (مراجع عظام تقلید).

بلندبودن ماه یا دیر غروب کردن آن

آیا از بلندبودن ماه یا دیر غروب کردن آن می توان اول ماه را ثابت کرد؟^۳
بلندبودن ماه یا دیر غروب کردن آن، دلیل نمی شود که شب پیش، شب اول ماه بوده است (مراجع عظام تقلید).
نکته: از آیت الله بهجت مطلبی پیدا نشد.

کامل بودن ماه شب چهارده

آیا استناد به شبی که در آن ماه به صورت قرص کامل است (شب

۱. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۲ و ۱۷۳۳.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۲؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۴۰؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الصوم، طرق ثبوت هلال، السادس؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۵؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۳۸.

۳. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۴۱؛ سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۴۱.

چهاردهم) و اعتبار آن به عنوان دلیل برای محاسبه اول ماه جایز است تا از این راه وضعیت یوم الشک معلوم شود که مثلاً روز سی ام ماه رمضان است و احکام روز ماه رمضان بر آن مترتب شود؛ مثلاً بر کسی که این روز را بر اساس بینه روزه نگرفته، حکم به وجوب قضای روزه شود و کسی هم که به دلیل استصحاب بقای ماه رمضان روزه گرفته است، بریء الذمه باشد؟^۱

امر مذکور حجت شرعی بر آنچه ذکر شد، نیست؛ ولی اگر مفید علم به چیزی برای مکلف باشد، واجب است که طبق آن عمل کند (امام خامنه ای).

رؤیت ماه قبل از زوال

اگر ماه قبل از ظهر روز سی ام دیده شود، آیا آن روز اول ماه محسوب می شود؟^۲

اول ماه محسوب نمی شود (حضرت امام و آیات عظام فاضل، مکارم، نوری و سیستانی).

اول ماه محسوب می شود (آیات عظام خوئی و وحید و شبیری).

رؤیت ماه بعد از زوال

اگر هلال قبل از غروب خورشید رؤیت شود، آیا همین مقدار برای اثبات هلال ماه شوال کفایت می کند؟^۳

رؤیت هلال پیش از غروب برای اثبات حلول ماه قمری جدید از شبی که پس از رؤیت است، کافی است (امام خامنه ای و آیت الله سیستانی).

۱. سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، سؤال ۴۲.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی طرق ثبوت الهلال، المورد السادس: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۳: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۴۱.

۳. سیدعلی خامنه ای، سایت، احکام روزه، فصل رؤیت هلال، سؤال ۲۳ و ۲۴: سیدعلی سیستانی، مباحثی پیرامون رویت هلال و احکام فقهی آن، راه های ثابت شدن اول ماه، مسئله ۶.

طوق دار بودن ماه

آیا طوق دارا بودن ماه، علامت این است که آن شب، شب دوم ماه است؟^۲
 ثابت نمی‌شود (حضرت امام و آیات عظام فاضل، مکارم، سیستانی، صافی و شبیری).

ثابت نمی‌شود؛ مگر اینکه از این راه یقین پیدا شود (آیت الله بهجت).
 ثابت می‌شود (آیت الله خوئی).

ثبوت ماه به طوق دار بودن آن، محل اشکال است (آیت الله وحید).

مروری بر بحث اتحاد افق

اتحاد و اختلاف افق‌ها

اگر در شهری اول ماه ثابت شود، آیا در شهرهای دیگر نیز اول ماه ثابت می‌شود؟^۳

اگر در شهری اول ماه ثابت شود، در شهرهای دیگر که در افق با آن شهر متحدند، اول ماه نیز ثابت می‌شود (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیات عظام سیستانی، مکارم، بهجت و شبیری).

۱. طوق یعنی علاوهر نیم‌دایره هلال که نورانی است، نیمه دیگر آن که کاملاً تاریک است، همراه با هاله‌ای از نور کم دیده شود (برای مطالعه بیشتر، نک: محمدتقی بهجت، توضیح المسائل، روزه، راه‌های ثابت شدن اول ماه: سیدابوالقاسم خوئی، صراما النجاة، ج ۲، سؤال ۴۳۹).

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۳؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۴۱؛ سیدابوالقاسم خوئی و حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۱۰۴۳؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، فصل فی طرق ثبوت الهلال، قبل از مسئله ۱؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، فصل فی طرق ثبوت الهلال، قبل از مسئله ۱؛ محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۶۱۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۴۵۷؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی طرق ثبوت الهلال، قبل از مسئله ۱، المورد السادس؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتانات، مسئله ۸۴۵؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۷۴۲.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، جاب جدید، مسئله ۱۷۴۳؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۱۳۲؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۳۷۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، راه‌های ثبوت اول ماه، سؤال ۲۸۹۲ و ۲۸۹۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی طرق ثبوت الهلال، المورد السادس؛ محمدتقی بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، مسئله ۱۱۶۳؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۷۴۴.

اگر در شهری اول ماه ثابت شود، در شهرهای دیگر، چه دور باشند چه نزدیک، چه متحداً افق باشند چه نباشند، اول ماه ثابت می‌شود؛ البته در صورتی که در بخشی از شب مشترک باشند (آیات عظام خوئی و فاضل و نوری).

اگر در شهری اول ماه ثابت شود، در شهرهای دیگر، چه دور باشند چه نزدیک، چه در افق متحد باشند چه نباشند، در صورتی که در بیشتر از شب مشترک باشند، ثابت می‌شود. در غیر این صورت، ثبوت اول ماه در آنجا محل اشکال است (آیت‌الله وحید).

کفایت رؤیت ماه در هر محلی برای سایر نقاط بعید نیست (آیت‌الله صافی).

منظور از اتحاد افق

مقصود فقهایی که در بحث رؤیت هلال، اتحاد افق را لازم می‌دانند، از «اتحاد افق» چیست؟^۱

مراد از اتحاد افق این است که دو شهر در هنگام غروب خورشید متحد باشند و این امر در دو شهری که از جهت طولی و عرض جغرافیایی نزدیک هم هستند، اتفاق می‌افتد؛ ولی بدون اشکال اختلاف نیم‌ساعت و زیاده در غروب، سبب اختلاف افق است، البته اگر در بلاد شرقی ماه دیده شود در بلاد غرب نیز ثابت است^۲ ولی اگر در غرب دیده شود در شرق ثابت نمی‌شود. به طور کلی اختلاف افق و مقدار آن را باید از اهل نجوم و ریاضیون بپرسید (حضرت امام)^۳

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۳۵: سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۸۳۹ و ۸۴۰؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۴۵۸: سیدموسی شبیری زنجانی، سایت، توضیح المسائل جدید، مسئله ۱۷۴۴: سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۱۲۲، پاورقی: سیدروح‌الله خمینی، استفتائات (ده جلدی)، ج ۳، برگرفته از سؤال ۳۶۷۸ و ۳۶۷۹ و ۳۶۸۰ و ۳۶۸۵.

۲. ثابت شدن هلال در بلاد غربی در صورتی است که اتحاد افق از نظر طول و عرض جغرافیایی باشد.

۳. المراد توافق الأفقین فی وقت ساعة غروب الشمس و یثقی فی البلدین المتقاربین فی الطول و العرض.

شهرهایی که از جهت احتمال رؤیت و عدم احتمال رؤیت هلال یکسان باشند، متحدالافق محسوب می‌شوند و اگر اختلاف بین دو افق شهر به مقداری باشد که با فرض رؤیت هلال در یکی، هلال در دیگری رؤیت پذیر نباشد، رؤیت آن در شهرهای غربی برای مردم شهرهای شرقی در صورتی که احتمال رؤیت در آن به طور قطع و یقین منتفی باشد، کفایت نمی‌کند (امام خامنه‌ای).

منظور این است که اگر در شهر اول، ماه دیده شود، در شهر دوم اگر مانعی مانند ابر یا گرد و غبار نباشد، دیده می‌شود این در جایی اطمینان‌آور است که شهر دوم چنانچه در غرب شهر اول واقع شده است، در خط عرض^۱ به شهر اول نزدیک باشد و تفاوت بین آن دو در خط عرض، بیشتر از یک یا دو درجه نباشد و اگر در شرق آن است، علاوه بر نزدیکی در خط عرضی، تفاوت بسیاری در خط طول نداشته باشند^۲ (آیت‌الله سیستانی). اگر در شهری اول ماه ثابت شود برای شهرهای دیگر که با آن نزدیک است کافی است و همچنین شهرهای دوردستی که افق آن‌ها باهم متحد است (آیت‌الله مکارم).

اگر در شهری اول ماه ثابت شود، برای مردم شهر دیگر فایده ندارد؛ مگر بداند که اگر در شهر اول ماه دیده شود، در شهر دوم هم ماه دیده می‌شود (آیت‌الله شبیری).

منظور این است که اگر در شهر اول، ماه دیده شود، در شهر دوم اگر

۱. مراد از خط عرض، مدارهایی فرضی است که به موازات خط استوا قرار دارد و مراد از خط طول، نیم‌دایره‌هایی فرضی است که از یک قطب شروع و به قطب دیگر ختم می‌شود و آن را نصف‌النهار نیز می‌نامند.

۲. برای مثال، اگر هلال شب اول ماه شوال در شهر مشهد مشاهده شود، برای شهرهایی که در غرب مشهد قرار دارند و عرض جغرافیایی آن‌ها با عرض جغرافیایی مشهد یکسان یا نزدیک باشد، مانند نیشابور، سبزوار، شاهرود، دامغان، تهران، قزوین، سقز و سردشت، اول ماه شوال (عید فطر) ثابت می‌شود؛ اما اگر هلال شب اول ماه شوال، مثلاً در شهر سردشت مشاهده شود، در صورتی برای شهرهایی که در شرق شهر سردشت قرار دارد، اول ماه ثابت می‌شود که مشاهده هلال در سردشت، با مشاهده هلال در آن شهرها ملازمیت داشته باشد؛ به این معنا که برای فرد یقین یا اطمینان حاصل شود که اگر در شهرهایی که در شرق سردشت قرار دارد، مانعی مانند ابر یا گردوغبار یا دود نباشد، حتماً ماه در آن شهرها نیز با چشم معمولی مشاهده می‌شود.

مانعی مانند ابر یا گرد و غبار نباشد، دیده می‌شود (آیت‌الله بهجت).

اختلاف نظر مراجع تقلید در ثبوت عید فطر

اگر بین مراجع تقلید در ثبوت عید فطر، اختلاف پیش آید، وظیفه مکلف چیست؟ آیا هر مقلد باید به نظر مرجع تقلید خود مراجعه کند؟^۱
در ثبوت اول ماه تقلید راه ندارد؛ بلکه اگر شخص از گفته و اعلام نظر مرجع تقلید، اطمینان به رؤیت ماه پیدا کند، باید روزه خود را افطار کند و اگر شک داشت، باید آن روز را روزه بگیرد (امام خامنه‌ای).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت احکام روزه، راههای ثبوت اول ماه، سؤال ۱۸.

کتابنامه

۱. قرآن کریم.
۲. اراکی، محمدعلی، توضیح المسائل، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۲.
۳. بهجت، محمدتقی، استفتائات، ج ۲، چ ۱، قم: شفق، ۱۳۸۶.
۴. بهجت، محمدتقی، توضیح المسائل، چ ۸۲، قم: شفق، ۱۳۸۶.
۵. بهجت، محمدتقی، جامع المسائل، ج ۲ و ۳ و ۴، چ ۲، قم: دفتر آیت الله العظمی بهجت رحمته الله علیه، ۱۳۸۴.
۶. بهجت، محمدتقی، وسیلة النجاة، ج ۱، چ ۲، قم: شفق، ۱۳۸۱.
۷. تبریزی، جواد، استفتائات، چ ۳، قم: سرور، ۱۳۸۵.
۸. تبریزی، جواد، توضیح المسائل، چ ۲، قم: هجرت، ۱۳۸۱.
۹. تبریزی، جواد، منهاج الصالحین، چ ۱، مجمع الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۴۲۶، به نقل از: مؤسسه نرم افزاری نور، نرم افزار جامع فقه اهل بیت علیهم السلام، نسخه ۲.
۱۰. توضیح المسائل مراجع، چ ۱۲، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۸۴.
۱۱. جمعی از پژوهشگران، مناسک حج مطابق با فتاوی مراجع عظام تقلید، چ ۳، تهران: محراب قلم، ۱۳۹۱.
۱۲. حاشیه بر العروة الوثقی (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، خویی، گلپایگانی، فاضل لنکرانی، نوری همدانی، اراکی و مکارم).
۱۳. حر عاملی، محمدحسن، وسائل الشیعه، چ ۱، بیروت: مؤسسة الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۲۷.
۱۴. حسینی سیستانی، سیدعلی، سایت: <http://www.sistani.org>.
۱۵. خامنه ای، سیدعلی، اجوبة الاستفتائات، چ ۶۳، تهران: شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۹.
۱۶. خامنه ای، سیدعلی، تحریر المسائل.
۱۷. خامنه ای، سیدعلی، رساله آموزشی، چ ۱، چ ۶، مؤسسه فرهنگی هنری امین، ۱۳۹۰.
۱۸. خامنه ای، سیدعلی، سایت: www.leader.ir.
۱۹. خمینی، سیدروح الله، استفتائات، چ ۵، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۸۰.

۲۰. خمینی، سیدروح‌الله، الرسائل، چ ۱، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۴۲۰، براساس نرم‌افزار.
۲۱. خمینی، سیدروح‌الله، آموزش فقه، چ ۲۷، قم: الهادی، ۱۳۸۵.
۲۲. خمینی، سیدروح‌الله، تحریر الوسیله، ج ۱ و ۲، چ ۲۳، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۸۶.
۲۳. خمینی، سیدروح‌الله، توضیح المسائل، چ ۷، قم: نیلوفرانه، ۱۳۸۴.
۲۴. خویی، سیدابوالقاسم، استفتائات، چ ۱، قم: مؤسسه احیاء آثار امام خویی، ۱۳۸۱.
۲۵. خویی، سیدابوالقاسم، توضیح المسائل، چ ۱، مشهد: رستگار، ۱۳۸۰.
۲۶. خویی، سیدابوالقاسم، منهاج الصالحین، ج ۲، چ ۶، قم: مدرسه الامام باقر العلوم علیه السلام، ۱۳۸۶.
۲۷. راهنمای فتاوا (رهبر معظم انقلاب و حضرت امام)، چ ۱، اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی، ۱۳۹۲.
۲۸. سیستانی، سیدعلی، توضیح المسائل جامع، ج ۱.
۲۹. سیستانی، سیدعلی، توضیح المسائل، چ ۸، ولایت، ۱۳۸۹.
۳۰. سیستانی، سیدعلی، رساله جامع، چاپ نشده است.
۳۱. سیستانی، سیدعلی، منهاج الصالحین، ج ۱، چ ۱۰، بیروت، ۱۴۲۷.
۳۲. شاه‌رودی، سیدمحمود، توضیح المسائل.
۳۳. شاه‌رودی، سیدمحمود، منهاج الصالحین، چ ۲، دفتر معظم له، ۱۴۳۲.
۳۴. شبیری زنجانی، سیدموسی، توضیح المسائل، چ ۲۲، قم: سلسبیل، ۱۳۹۲.
۳۵. صافی گلپایگانی، لطف‌الله، توضیح المسائل، چ ۵، مشهد: هاتف، ۱۳۸۷.
۳۶. صافی گلپایگانی، لطف‌الله، جامع الاحکام، ج ۱، چ ۴، قم: مؤسسه انتشارات حضرت معصومه علیه السلام، ۱۴۱۷، به نقل از: مؤسسه نرم‌افزاری نور، نرم‌افزار جامع فقه اهل بیت علیهم السلام، نسخه ۲.
۳۷. صافی گلپایگانی، لطف‌الله، هداية العباد، ج ۱ و ۲، چ ۱، قم: دارالقرآن کریم، ۱۴۱۶، به نقل از: مؤسسه نرم‌افزاری نور، نرم‌افزار جامع فقه اهل بیت علیهم السلام، نسخه ۲.
۳۸. طباطبایی یزدی، سیدمحمدکاظم، العروة الوثقی، چ ۱، مطبعة الزيتون، ۱۴۲۷.
۳۹. فاضل لنکرانی، محمد، الاحکام الواضحه، ج ۱، چ ۵، قم: مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام، ۱۴۲۴.

۴۰. فاضل لنکرانی، محمد، توضیح المسائل، ج ۱۳، چاپخانه مهر قم، ۱۳۸۵.
۴۱. فاضل لنکرانی، محمد، جامع المسائل، ج ۳ و ۲، ۱۱، قم: امیرالمؤمنین.
۴۲. گلپایگانی، سید محمد رضا، توضیح المسائل، قم: دارالقرآن کریم.
۴۳. گلپایگانی، سید محمد رضا، مجمع المسائل، به تصحیح علی کریمی جهرمی و علی ثابتی همدانی و علی نیری همدانی، ج ۲، قم: دارالقرآن کریم، ۱۴۰۹.
۴۴. گلپایگانی، سید محمد رضا، هدایة العباد، ج ۱، به تصحیح علی ثابتی همدانی و علی نیری همدانی، قم: دارالقرآن کریم، ۱۴۱۳؛ به نقل از: مؤسسه نرم افزاری نور، نرم افزار جامع فقه اهل بیت (علیهم السلام)، نسخه ۲.
۴۵. محدث نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱، قم: مؤسسه آل البيت (علیهم السلام) لاحیاء التراث، ۱۴۰۸، به نقل از: مؤسسه نرم افزاری نور، نرم افزار جامع فقه اهل بیت (علیهم السلام)، نسخه ۲.
۴۶. محمد بن حسن طوسی، عدة فی اصول الفقه، ج ۱، چاپخانه ستاره، ۱۴۱۷، به نقل از: نرم افزار جامع فقه اهل بیت (علیهم السلام)، نسخه ۲.
۴۷. مکارم شیرازی، ناصر، استفتائات، ج ۳ و ۲، ۵، قم: مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السلام)، ۱۳۸۸.
۴۸. مکارم شیرازی، ناصر، توضیح المسائل، ج ۴۷، قم: مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السلام)، ۱۳۹۱.
۴۹. مکارم شیرازی، ناصر، سایت: persian.makarem.ir.
۵۰. نجفی، محمد حسن، جواهر الکلام، قم: دارالکتاب الاسلامیه، ۱۳۸۴.
۵۱. نوری همدانی، توضیح المسائل، ج ۲۰، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۸۵.
۵۲. نوری همدانی، هزارویک مسئله فقهی، ج ۱، ۴، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۸۳.
۵۳. وحید خراسانی، حسین، توضیح المسائل، ج ۸، قم: مدرسه الامام باقر العلوم (علیه السلام).
۵۴. وحید خراسانی، حسین، سایت: www.vahid-khorasani.ir.
۵۵. وحید خراسانی، حسین، منهاج الصالحین، ج ۲، ۶، قم: مدرسه الامام باقر العلوم (علیه السلام)، ۱۳۸۶.
۵۶. وحیدی، محمد، فلسفه و اسرار احکام، ج ۱، چاپخانه قدس، ۱۳۸۳.

